

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СТЕФАНА БАТОРІЯ
(РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**
(збірник матеріалів VI Міжнародної науково-методичної конференції)

21-22 лютого 2023 р.

Одеса ОНЕУ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СТЕФАНА БАТОРІЯ
(РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**
(збірник матеріалів VI Міжнародної науково-методичної конференції)

21-22 лютого 2023 р.

Одеса ОНЕУ 2023

УДК 378.046(063)

Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку» (м. Одеса, 21-22 лютого 2023 р.) Одеса: ОНЕУ, 2023. 203 с.

У збірник увійшли тези доповідей учасників конференції, які відповідають тематиці конференції та містять науково-методичні розробки з питань забезпечення якості вищої освіти.

У рамках роботи конференції представлені такі тематичні напрями:

- 1) ефективний менеджмент освітньої діяльності та інтелектуалізація праці науково-педагогічних працівників для забезпечення якості вищої освіти;**
- 2) студентоцетрований підхід у навчанні: сучасні методики викладання, засоби та методи досягнення програмних результатів навчання;**
- 3) інноваційні моделі розвитку науково-педагогічної компетентності викладачів у системі вищої освіти;**
- 4) діджиталізація систем та технологій навчання в закладах вищої освіти в сучасних умовах.**

Тези друкуються в авторській редакції.

СЕКЦІЯ 1

ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ПРАЦІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ

Сучасні вектори розвитку будь-якої сфери діяльності полягають у збільшенні інтелектуалізації та інноваційності праці. Інноваційність трудової діяльності притаманна відповідній категорії працівників, яка забезпечує розробку та впровадження інноваційного продукту. Інноваційна праця характеризується, з одного боку, наявністю творчої та інтелектуальної складової, з іншого, ризиковістю та слабою прогнозованістю кінцевого результату [1]. Розвиток інноваційного потенціалу закладу залежить від наявності інтелектуального потенціалу та ефективності його використання та розвитку якості робочої сили. Праця науково-педагогічних працівників (НПП) завжди мала інноваційний характер та високий ступень інтелектуалізації, але на даний час до НПП висувають особливі вимоги пов'язані з розширенням форм організації освітнього процесу в період дії воєнного стану з використанням дистанційного та змішаного навчання, застосуванням ІТ-інструментарію й цифрових навчальних технологій та інш.

Останніми роками набуває все більшого значення актуальність отриманих знань, спроможність закладу вищої освіти (ЗВО) відповідати викликам часу та випускати спеціалістів яких потребує ринок праці. Трансформація сучасного ринку праці в Україні має такі ознаки: збільшення рівня безробіття, посилення структурних диспропорцій зайнятості, неконтрольований відтік робочої сили за кордон, змінах в якості робочої сили і мотивації праці, падіння рівня доходів населення. Вирішення цих проблем може бути забезпечене шляхом підвищення ефективності функціонування ринку праці, що припускає підвищення гнучкості ринку праці. Гнучкість ринку праці передбачає здатність швидко пристосовуватись до змін у співвідношенні попиту і пропозиції праці за рахунок високих рівнів загальної і професійної освіти, активності і мобільності робочої сили. Тобто конкурентоспроможність закладу вищої освіти залежить від спроможності реагувати на виклики сучасності, що в свою чергу залежить від інноваційності праці науково-педагогічних працівників.

Як відомо, у процесі визначення показників якості освіти існує певні ускладнення стосовно можливості оцінки їх ефективності, існує низка результатів освіти які неможливо представити у кількісному вигляді, тому що вони можуть бути виміряні у кваліметричному вигляді або взагалі мають особистий характер. Виділяють три основні компоненти якості вищої освіти: якість потенціалу, якість процесу та якість результату вищої освіти [3]. Оскільки основною метою будь-якого ЗВО є підготовка кваліфікованого фахівця, то групу критеріїв, що відображають якість результатів вищої освіти можна визначити узагальнюючим компонентом в оцінці якості вищої освіти - це результативність набору студентів, успішність, готовність до продовження освіти, рівень сформованості професійних компетенцій та навичок, позитивна оцінка роботодавців тощо.

На сьогодні, процес формування актуальних орієнтирів розвитку вищої освіти в Україні стикається з декількома складними завданнями одночасно. Перш за все, це завдання відповідності змісту освітніх програм до глобальних перетворень, що відбуваються у світовій економіці під впливом диджиталізації усіх сфер виробництва та життя у цілому. По-друге, це наслідки протиепідеміологічних обмежень, які сформували підґрунтя для формування нових соціально-трудова відносин та трансформації ринку праці. Третім фактором є продовження воєнних дій на території України, в результаті чого ускладнюється, в загальні, реалізація освітнього процесу, особливо з урахуванням прагнення України відповідати європейським стандартам якості освіти. Тобто, під впливом цих факторів відбувається перетворення підходів та створення методичної складової вищої освіти, яке

відповідатиме викликам сучасності, а зміст та якість освітніх програм буде відповідати запиту роботодавців, що в свою чергу буде позитивно відбиватися на ефективність зайнятості молоді.

Відповідно до [4] визначено основні завдання забезпечення якості освіти в Україні в повоєнний період, які орієнтовані на відповідність європейським стандартам, формування умов та здійснення заходів щодо контролюючої ролі держави, модернізації змісту освіти, формування сучасної конкурентоспроможної системи освіти, використання цифрових продуктів для управління системою освіти. Основними ускладнюючими факторами забезпечення якості освіти є вимушене переміщення учасників освітнього процесу, розрізнення підходів до організації дистанційного навчання, відслідковування результатів навчальних досягнень, напружений емоційно-психологічний стан усіх учасників освітнього процесу, складність сконцентруватися на навчанні, проблеми пов'язані з проходженням виробничого навчання, переддипломної виробничої практики здобувачами, які перебувають за кордоном і будуть там на дату випуску, із зарахуванням, стипендіальне забезпечення, оплата праці та технічне забезпечення. Наслідки воєнних дій на роботу закладів вищої освіти пов'язані з втратою освітнього й дослідницького обладнання, кадрового складу та контингенту абітурієнтів/студентів, прогнозоване істотне скорочення контингенту здобувачів, звуження бази для проведення навчальної практики. Подолання цих проблем потребує переорієнтації в підготовці кадрів відповідно до кадрових потреб національної економіки за рахунок посилення координації теоретичної складової підготовки з вимогами ринку праці. Безумовно існує низка питань управлінського, законодавчо-нормативного, фінансово-матеріального, методологічного та інституційного спрямування які необхідно враховувати при реформуванні ЗВО.

Вищі навчальні заклади в Україні зараз ведуть боротьбу за збереження і підвищення якості вищої освіти в умовах втрати кадрового потенціалу та контингенту, пошкодження та руйнування інфраструктури та приміщень в умовах продовження воєнних дій. Відповідно до потреб сьогодення розроблено Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, яка складається п'яти основних цілей: ефективність управління в системі вищої освіти; довіра громадян, держави та бізнесу до освітньої, наукової, інноваційної діяльності ЗВО; забезпечення якісної освітньо-наукової діяльності, конкурентоспроможної вищої освіти, яка є доступною для різних груп населення; інтернаціоналізація вищої освіти України; привабливість закладів вищої освіти для навчання та академічної кар'єри.

Одним з необхідних складових забезпечення якості результатів вищої освіти є формування системи державно-приватного й соціального партнерства у сфері підготовки фахівців між роботодавцями й професійними організаціями, що потребує створення відповідних привабливих умов заохочення приватного сектора до співпраці у цьому напрямку. Враховуючи потребу у терміновій переорієнтації кадрів, запровадження в практичну діяльність ЗВО підготовки, перепідготовки кадрів і підвищення їх кваліфікації за мікроступенями (мікрокредитами/мікрокваліфікаціями) допоможе забезпечити збільшення контингенту абітурієнтів/студентів.

Список використаних джерел:

1. Колот А.М., Герасименко О.О. Інноваційна праця та її інтелектуалізація як стратегічні вектори становлення нової економіки. *Економіка і організація управління*. № 1 (29), 2018. С.6-23.
2. Рязанов М.Р. Теоретико-методологічні засади визначення сутності кадрового потенціалу закладу вищої освіти. *Економіка і організація управління*. № 4 (40), 2020. С.336-345.
3. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник / Базелюк та ін.; за наук. ред. А. Василюк, М. Дей. Київ: ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.
4. Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник/ за ред. Сергія Шкарлета. Київ: Інститут освітньої аналітики, 2022. 358 с.

Лебедєв І. В.
д. е. н, доцент кафедри туристичного
та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ – НАЙАКТУАЛЬНІШЕ ЗАВДАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Історією людства засвідчено та наукою доведено, що суспільний прогрес можуть забезпечувати лише фізично і духовно здорові, моральні, працездатні, кваліфіковані та активні люди. Ці та інші якості особистості складають людський потенціал. Загальновизнаного визначення цього поняття поки не існує, тому, узагальнивши наукові напрацювання, ми запропонували власне формулювання, удосконалене і доповнене: «Людський потенціал (від лат. *potentia* – сила) – це сукупність вроджених і набутих здібностей особистості, таких як стан фізичного і духовного здоров'я, світогляд, морально-етичні цінності, знання і професійна кваліфікація, мотивація до праці й розвитку, загальний рівень культури, що включає етичні принципи, знання та дотримання законів, норм і правил людського спілкування» [1, с. 102-103].

Людський потенціал формується на основі її природних здібностей і розвивається у процесі освіти, виховання, накопичення життєвого досвіду, є інтегральною формою різноманітних явних і прихованих здібностей особистості, які можуть бути використані за її власним волевиявленням у будь-якій сфері суспільної діяльності повністю або частково, як на користь, так і на шкоду людям. Людський потенціал перетворюється у людський капітал, якщо використовуються в будь-якій сфері суспільно корисної діяльності для задоволення різноманітних потреб людини, родини, організації, громади, суспільства і завдяки цьому визначає рівень індивідуальної і суспільної конкурентоспроможності та добробуту.

В умовах переходу до економіки, заснованої на знаннях, освіта стає одним із вирішальних факторів розвитку людського потенціалу. Вища освіта покликана стимулювати критичний спосіб мислення з акцентом на моральні аспекти, оскільки саме моральні орієнтири визначають характер застосування нових знань, забезпечують прогресивний або регресивний вектор розвитку суспільства. Створення освітнього середовища, що стимулює у студентів формування, розвиток та реалізацію свого людського потенціалу, активної життєвої позиції як конструктивного ставлення до себе, свого сьогодення та майбутнього, діяльного прагнення до саморозвитку має здійснюватися за такими основними напрямками:

- виховання самостійної, соціально відповідальної, творчої особистості;
- утвердження здорового способу життя, заснованого на принципах духовності та моралі, справедливості та солідарності, традиційних цінностях попередніх поколінь; рішуча протидія запереченню їхньої історичної та духовної спадщини, насадженню бездуховності та аморальності;
- покращення розумових здібностей, таких як швидкість мислення і прийняття рішень, творчість, стійкість, інтуїція, здатність до адаптації та ін.;
- сприяння опануванню системою теоретичних і практичних знань з обраної спеціальності, отриманню високої професійної кваліфікації, умінь, навичок, досвіду;
- ознайомлення за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій з сучасними напрямками та школами науки, ключовими фігурами у світовій історії, роз'яснення поточних проблем у галузях дисциплін, що вивчаються, тощо.

При цьому слід мати на увазі, що в даний час становлення особистісної та професійної культури студента відбувається в умовах відсутності монополії на інформацію, за все більшої доступності електронних видів комунікації (насамперед Інтернету), свободи пересування, вибору форм дозвілля тощо. Розширюється доступний студенту простір вибору

в рамках професійного становлення, збільшується різноманітність індивідуалізованих, у тому числі альтернативних форм навчання.

Віддаючи належне перевагам використання інформаційно-комунікаційних технологій, не варто не брати до уваги супутні загрози. Віртуальний простір нерідко віддаляє людину від реальності, створюючи замість неї зручніше, комфортніше, але не справжнє середовище. Інформаційно-комунікаційні технології, надаючи доступ до глобальних мереж, часом не сприяють розвитку особистості, її творчих здібностей, не стають засобом її інтелектуального розвитку. До того ж, при використанні у навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій немає прямого очного спілкування між студентами і викладачем; зменшуються можливості контролю з боку викладача за процесом навчання, ступенем уваги і активності студентів. Проблемою, на наш погляд, є скрутність оцінки з боку викладача одержаних студентом знань, тобто відсутність можливості достовірно визначити, чи виконав студент контрольну роботу самостійно. Трапляються обмани студентами під час складання іспиту або заліку за допомогою дистанційного тестування. Таким чином, результати навчання значною мірою залежать від свідомості і самодисципліни студента.

Крім того, навіть найдосконаліші способи дистанційного навчання не замінять цінності безпосереднього, особистісного спілкування викладача та студента. Сенс та цінності світогляду, культури, загальної та професійної підготовки можуть передаватися лише у «живому» спілкуванні. Тому у розвитку людського потенціалу студентів першорядну роль відіграють особисті якості викладача, його моральний та професійний рівень. У центрі навчального процесу з найдавніших часів стоїть ВЧИТЕЛЬ, тому викликає серйозні сумніви обґрунтованість впровадження так званого «студентоцентрованого підходу». Так само як і зведення навчання та виховання молоді, сіяння «розумного, доброго, вічного» до «надання освітніх послуг». Переміщення освіти з духовної сфери до сфери послуг ставить під загрозу здатність виконання нею своїх основних функцій: підготовка висококваліфікованих працівників, виховання громадянських якостей та духовно-моральний розвиток особистості, применшує роль та значущість викладача, принижує рівень вимог до його моральних та професійних якостей.

Особливе нерозуміння викликає надмірне та невиправдане використання новомодних англомовних термінів, ігноруючи наявні українські, які більш точно і зрозуміло відображають суть явищ. Так, у збірнику матеріалів попередньої V Міжнародної науково-методичної конференції ОНЕУ [2] слово «діджиталізація» замість «інформаційно-комунікаційні технології» використано 85 разів, «lifelong learning» замість «безперервна освіта» – 24 рази, «Soft skills» замість «гнучкі навички» – 54 рази, «коучинг» замість «вузькоспрямоване навчання» – 13 разів, «фасилітація» замість «груповий спосіб розв'язання проблеми» – 7 разів, «сторітелінг» замість «донесення інформації через історії та приклади» – 12 разів, «гейміфікація» замість «застосування ігрових форм» – 9 разів і т. д. Вважаємо, що надмірне та невиправдане використання у мовленні наведених вище іноземних слів, які навіть відсутні в Академічному тлумачному словнику української мови, не відповідає науковому стилю викладу матеріалу, спотворює розумовий процес і не сприяє розвитку людського потенціалу студентів.

Список використаних джерел:

1. Лебедев І. В. Розвиток людського капіталу як стратегічний напрям соціально-орієнтованого менеджменту // Вісник соціально-економічних досліджень: Зб. наукових праць. Вип. 34 / Одеський державний економічний університет – Одеса: Пальмира, 2008, С. 101-108.
2. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку» (м. Одеса, 3-4 лютого 2022 р.). Одеса: ОНЕУ, 2022. 390 с.

Єрмакова О. А.
професор кафедри міжнародних економічних відносин, д.е.н.
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ВИРІШЕННЯ АКТУАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ РЕГІОНУ В АСПЕКТІ РЕАЛІЗАЦІЇ «ТРЕТЬОЇ МІСІЇ» УНІВЕРСИТЕТУ

«Третя місія» університету представляє собою активну співпрацю з центральною і місцевою владою, громадським сектором або бізнесом у питаннях створення і реалізації спільних соціальних, економічних, культурних проєктів, надання послуг громаді як-от професійне консультування, проведення експертизи, здійснення аналітичних досліджень тощо [1, с. 40-42]. «Третю місію» університету характеризують як служіння суспільству [2, с. 7-8, 130].

Залучення студентів до вирішення реальних потреб громад дозволяє у них сформуванню компетентності як професійної, так і соціальної відповідальності.

В процесі вивчення дисциплін, зокрема, «Міжнародні стратегії економічного розвитку», студенти розробляють пропозиції для соціально-економічного розвитку, які можуть бути корисними для громад та регіону в цілому, і які могли б враховуватись при розробці регіональних стратегій і програм. В 2022 р. студенти працювали над пропозиціями для повоєнного відновлення країни, обмінюючись досвідом із студентами Варшавської школи економіки, які також працювали над даною задачею.

Ще одна можливість залучення студентів до вирішення реальних проблем регіональної економіки це участь у виконанні науково-дослідних робіт в науково-дослідних установах, зокрема, в ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України». в 2022 р. двоє студентів-магістрів готували свої кваліфікаційні роботи в рамках бюджетної НДР «Організаційно-економічні механізми формування ринку аквакультури (на прикладі Українського Причорномор'я)». Результатом стало опублікування двох статей в Scopus та Web of science [3, 4]. Окремі пропозиції увійшли до доповідних записок, які були спрямовані до органів регіональної та центральної влади.

Така форма співробітництва дозволяє залучити студентів до науково-дослідної роботи з перспективою подальшого працевлаштування. Студенти, відчуваючи затребуваність своїх досліджень, з більшою цікавістю працюють над своїми дипломними проєктами. Реальний сектор економіки отримує оригінальні пропозиції щодо покращення своєї діяльності.

Вбачаємо за доцільне продовження такої роботи зі студентами та створення на базі ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» наукового гуртка, метою якого буде розробка студентами рішень актуальних питань економіко-екологічного розвитку приморських регіонів.

Список використаних джерел:

1. Рогожа М., Курбатов С. Місія університету в західноєвропейській культурі (етичні та соціологічні аспекти). Філософія освіти. 2017. № 2 (21). 29-45.
2. Університет у сучасному суспільстві: місія, проблеми, виклики : [колективна монографія] / [за заг. ред. Г. І. Калінічевої]. Чернівці : ЧНТУ, 2019. 252 с.
3. Ozhohanych T., Iermakova O., Klenin O., Dolinskyi L., Glushchevsky V., Tkach O. Circular economy: the future of aquaculture sector in Ukraine. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science. 1126 (2023) 012008. DOI: 10.1088/1755-1315/1126/1/012008 (Scopus).
4. Iermakova O., Sedikova I., Dashian A. Prospects of implementation of blockchain technology into aquaculture sector of Ukraine. Economics. Ecology. Socium. 2022. Vol. 6. No.2. 29-37. DOI: <https://doi.org/10.31520/2616-7107/2022.6.2-3> (Web of science).

*Левандовська Х.
професор
Державний університет імені Стефана Баторія
м. Скерневіце, Республіка Польща*

*Сиротенко Н. А.
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 071 «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

24 лютого 2022 року – сумна дата для України, подія, що кардинально змінила життя кожного з учасників і, освітній процес, в цілому. Незважаючи на наявний досвід дистанційної роботи в умовах пандемії COVID-19 з'явилися нові непередбачувані раніше виклики. Особливості організації освітньої діяльності в умовах мирного часу не спрацьовують під час війни. Форс-мажорність обставин не дозволяє прорахувати можливі деталі наперед, однак вимагає спільної злагодженої роботи задля якісної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Умови невизначеності актуалізують відповідну проблему та вимагають цілодобових спільних координаційних дій на рівнях: адміністрація ЗВО – викладачі – здобувачі вищої освіти.

Почнемо з того, що основним регулятором упродовж дії правового режиму воєнний стан залишаються Обласні військові адміністрації. ОВА, виходячи з наявної безпекової регіональної ситуації та обставинки в конкретному населеному пункті, визначає як на відповідній території відбуватиметься освітній процес.

У закладах вищої освіти можливі наступні режими організації освітнього процесу: очний – традиційна оф-лайн форма; дистанційний – он-лайн форма в синхронному та асинхронному варіантах; змішаний – поєднання очного та дистанційного режимів роботи.

Кожен з режимів підготовки здобувачів вищої освіти має свої як переваги, так і недоліки. Розглянемо їх із акцентом на особливості підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» в умовах воєнного стану в Україні.

Традиційна форма є найефективнішою формою підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування», оскільки сприяє активній взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Під час «мозкових штурмів», дискусій, інших інноваційних методик викладання навчальних дисциплін спеціальності 071 «Облік і оподаткування» формуються професійні компетентності. Однак при обрані такої форми проведення занять потрібно враховувати наявність сигналів «Повітряна тривога», тривалість повітряних тривог, не забезпеченість ресурсами – світлом, Інтернетом, опаленням, водопостачанням і відсутність студентів, які перебувають за кордоном. Усі зазначені чинники негативно впливають на якість підготовки фахівців.

Також не менш важливим аспектом є психічний та емоційний стан учасників освітнього процесу. Тривалі повітряні тривоги та перебування в спорудах цивільного захисту під час аудиторних занять значно виснажують та суттєво відображаються на активності та взаємодії здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Новим викликом для викладача в таких умовах постає необхідність оперативного редагування навчального контенту дисципліни під фактичні ресурсні можливості вивчення з конкретною групою (кількість занять, тривалість повітряних тривог під час проведення занять, відсутність електропостачання, загальну підготовленість здобувачів й їхні особистісні характеристики). Ми вже зазначали [1, с. 101], що покоління Z є: самовпевненим, дуже вибагливим до інших і не бажаючим довго працювати. Для Z-генерації не зручно витрачати час на читання повнотекстового матеріалу й тим більше самостійне критичне опрацювання інформаційних масивів різноманітних даних. І тут викладач для кожного

факультету, потоку, групи мусить індивідуально визначити, які саме теми можна ущільнити й дати на самостійне опрацювання, а які потребують спільного поглибленого розгляду. Заздалегідь це прорахувати не можна. Також необхідно розрізняти між собою навчальні дисципліни. Є такі, що залишаються не змінними або майже не змінними впродовж року, і, якщо студент у конспекті лекцій побачить ретроспективні дані, таке вивчення ніяк не нашкодить йому, а лише розширить кругозір. Стосовно більшості фахових навчальних дисциплін спеціальності 071 «Облік і оподаткування» такі ситуації неприйнятні, бо істотно впливають на якість отриманих знань. Постійні законодавчі зміни потребують негайного редагування навчальних матеріалів, обговорення змін зі студентами, що є подвійним викликом для викладача в умовах відсутності або обмеженого доступу до ресурсів.

У 2022 році додалися проблеми з проходженням виробничої практики на підприємствах (установах, організаціях):

- через об'єктивні обставини значно скоротилася кількість господарюючих суб'єктів;
- керівники підприємств не бажають нести відповідальність за практикантів, не зацікавлені в розповсюдженні інформації про результати своєї діяльності і як наслідок укладанні договорів з університетом про проведення практики здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;

- наявні повітряні тривоги значно зменшують фактичну кількість годин практичної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» на базі практики.

Усе це безумовно впливає на якість підготовки фахівців спеціальності 071 «Облік і оподаткування» при традиційній формі організації освітнього процесу.

Дистанційний режим роботи. У підготовленій МОН України інформації [2] вказується, що такий режим освітнього процесу запроваджується на території ведення бойових дій і тимчасово окупованій території. Однак необхідно визнати, що в умовах воєнного стану це найнебезпечніша та найоптимальніша форма. У публікації [3, с. 19] нами звернуто увагу на існуючі переваги та недоліки такої форми підготовки. До переваг віднесено – можливість вивчати теорію й виконувати практичні справи в зручний для здобувача вищої освіти час. До недоліків включено – втрату «живого» контакту здобувача вищої освіти і викладача, можливу відсутність на парах студентів, що перебувають за кордоном. Розглядаючи глибше проблему поганого відвідування занять такими студентами потрібно звертати увагу на часові пояси, доступність Інтернету в місцях перебування, наявність домашнього комп'ютерне забезпечення, психологічний стан тощо.

Дистанційне навчання в закладах вищої освіти, що займаються підготовкою здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» може відбуватися в синхронному та асинхронному режимах роботи.

Перевагою синхронного режиму навчання є оперативна взаємодія всіх учасників освітнього процесу в режимі реального часу. Недоліком – вимога присутності здобувачів вищої освіти в чітко визначений розкладом час.

Перевагою асинхронного режиму навчання є можливість навчатися за індивідуальним графіком в зручний час. Недоліком – необхідна внутрішня самодисципліна та відповідальне ставлення до своєчасності виконання завдань.

За 2022 рік сталися певні зміни. З жовтня місяця Zoom Video Communications, Inc. надав ЗВО безкоштовний доступ до корпоративної версії своєї платформи «Zoom Education» та застосунків «Large Meetings». Серед переваг – безлімітний час відеоконференцій, збільшена кількість учасників, покращений функціонал.

Ще більше загострилася проблема проведення контрольних заходів, окрім наявної раніше – впевненості в добросовісності здобувачів вищої освіти, додалися – повітряні тривоги, відсутність або технічні труднощі з доступом до Інтернету; психічний та емоційний стан здобувачів вищої освіти. Наприклад, можна мати глибокі знання, але через відсутність повноцінного відпочинку, хвилювання через обстріли в день контрольного заходу не виконати елементарні завдання. Це змушує викладачів: індивідуально аналізувати кожен роботу; додатково проводити опитування зі студентами, що не задоволені отриманим

результатом; переміщати контрольні завдання з системи дистанційного навчання «Moodle» в хмарні простори, що не залежать від наявності енергозабезпечення на серверах; давати більшу кількість часу на виконання контрольного завдання; дозволяти використовувати не менше двох спроб для тестового контролю, на випадок можливих повітряних тривог та екстреного вимкнення світла. З одного боку, це зрозумілі дії, а з іншого – призводить до невиправданого збільшення кількості балів, і не завжди за рахунок якісної підготовки.

Змішаний режим – збалансований для ЗВО варіант, за умови, що частина здобувачів вищої освіти знаходиться в місці розташування ЗВО, а частина – перебуває за кордоном або в пунктах постійного мешкання в Україні. Цей режим є доцільним, коли викладання дисципліни розподілене між двома викладачами (або зараховується як викладання двох дисциплін): один працює в аудиторії з контингентом осіб, що відвідують заняття, інший – з тими, хто на індивідуальних графіках навчання та перебуває за кордоном. Поєднання одним викладачем можливе, за умови, наявності в аудиторії необхідного технічного забезпечення, відсутності студентів, які знаходяться на індивідуальних графіках навчання, сумлінного ставлення здобувачів вищої освіти до своєї роботи. Одночасна аудиторна та дистанційна робота з групою з індивідуальними графіками закріплена за одним викладачем впродовж семестру призводить до збільшення навантаження та виснаження викладача.

Серед основних пропозицій, що дозволять покращити якість підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» в умовах режиму воєнний стан, доречно навести:

- надання можливості обирати режим роботи з конкретним потоком (групою), виходячи з попереднього опитування здобувачів вищої освіти. Сприятиме збільшенню кількості студентів, які відвідують заняття та якості їх підготовки;

- забезпечення викладачів і здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» в укриттях ЗВО постійним доступом до необхідних ресурсів – ноутбуків, GPON Інтернету, LIGA360: Бухгалтер, «Інтерактивна бухгалтерія», інших професійних видань. Дозволить оперативно оновлювати комплекси навчально-методичного забезпечення дисципліни; спілкуватися зі студентами он-лайн; готувати публікації на конференції; писати реферати; виконувати курсові та кваліфікаційні роботи;

- автоматичне визнання синхронних дистанційних пар, які зіпсовано тривалими повітряними тривогами, такими, що проведені в асинхронному режимі без додаткового повідомлення про перенесення на інші дати. Зменшить кількість додаткових структурних узгоджень;

- посилення відповідальності студентів, в частині підготовки до занять та контрольних заходів. Забезпечить якість та повноцінність роботи з групою.

Зазначені вище рекомендації сприятимуть якісній підготовці здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» в умовах воєнного стану в Україні.

Список використаних джерел:

1. Сиротенко Н. А. Академічна заборгованість здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»: сучасний стан та управлінські рішення. *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку* : Матеріали V Міжнародної науково-методичної конференції. Одеса : ОНЕУ, 2022. С. 101–103. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/14263>.

2. Особливості організації 2022/23 навчального року: Інформація МОН України від 06.07.2023 року/ Офіційний веб-сайт МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/osoblivosti-organizaciyi-202223-navchalnogo-roku>.

3. Сиротенко Н. А., Слободяник Ю. Б. Особливості підготовки здобувачів вищої освіти в умовах карантину: дистанційний режим чи дистанційна форма навчання? *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку* : Матеріали IV Міжнародної науково-методичної конференції. Одеса : ОНЕУ, 2021. С. 18–20. URL: <https://drive.google.com/file/d/1WafYx-nrQW5JH9wXtjQexPQuwEbv5XmF/view>.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ЗВО

Основою високоефективної діяльності закладу вищої освіти є науково-педагогічний персонал, основними функціями якого є професійна підготовка і виховання спеціалістів відповідного напрямку та фахова наукова діяльність, що дозволяє забезпечити галузі і підприємства країни необхідними фахівцями та прогресивний розвиток науки. Реалізація даних функцій також викликає необхідність виконання методичної та організаційної роботи, що у підсумку складає великий за обсягом масив робіт, більшість з яких є творчими. Праця науково-педагогічного персоналу ніколи не була простою і завжди вимагала значних зусиль, постійного саморозвитку, але сьогодні, в умовах тривалої нестабільності, пов'язаної з воєнним станом та воєнними діями на території України (а до цього – карантинними обмеженнями), складним психоемоційним станом населення, у тому числі студентів та викладачів ЗВО, високими темпами інфляції та зубожіння населення виконання даної діяльності ускладнюється. Крім того слід відмітити постійне підвищення вимог до цієї категорії працівників ЗВО, невідповідній складності та обсягу виконуваних робіт рівень оплати праці та пенсійного забезпечення, суттєву зміну умов праці - вимушену необхідність тривалий час працювати із студентами у дистанційному або змішаному форматі, відпрацювання методичних та наукових розробок в електронному форматі, що збільшує обсяг робіт та тривалість роботи за комп'ютером, але ніяк не компенсується, високу вартість наукових публікацій у вітчизняних фахових і у міжнародних виданнях, які індексуються та входять у перелік пунктів професійної відповідності НПП і інш. Тому сьогодні питання мотивації праці НПП займають провідне місце і вимагають термінового удосконалення на рівні держави та на рівні ЗВО, так як від цього залежить майбутнє українського народу і української економіки та економічна спроможність і цілісність держави.

У дослідженні, проведеному Т. П. Остапчук, С. Ю. Бірюченко, А. О. Боровською, виділено сучасні проблеми мотивації й стимулювання праці НПП: 1) на рівні держави та 2) на рівні закладу вищої освіти. [1, с.187]

На рівні держави до таких проблем відносяться:

- 1) недостатні обсяги та скорочення фінансування ЗВО та наукових досліджень;
- 2) скорочення чисельності НПП;
- 3) процеси підвищення середнього віку та старіння науково-педагогічного персоналу

ЗВО через недостатнє залучення потрібної чисельності молодих фахівців для педагогічної та наукової діяльності;

- 4) міграція науковців: а) в інші країни та б) в інші сфери діяльності усередині країни.

На рівні закладу вищої освіти виділено такі проблеми:

- 1) недостатнє визначення та урахування керівниками усіх рівнів чинників, які впливають на поліпшення умов праці НПП;
- 2) неврахування та невикористання повною мірою індивідуальних переваг кожного НПП для підвищення ефективності та результативності діяльності підрозділів та закладу в цілому;
- 3) неналежна увага до питань морально-психологічного клімату;
- 4) недостатня кореляція заробітної плати з кінцевими результатами діяльності НПП.

Проблеми обох рівнів пов'язані між собою та обумовлені.

В сучасних умовах функціонування вищої школи в Україні слід звернути особливу увагу на поліпшення діючої системи мотивації праці НПП на рівні закладу вищої освіти.

Побудова ефективної системи мотивації праці НПП передбачає врахування як матеріальних форм винагороди, так і нематеріальних., тому що саме вдаль їх поєднання дозволить отримати позитивний ефект у довгостроковій перспективі.

В матеріальній мотивації працівників вищої школи основну частину складає заробітна плата. Середня зарплата викладачів в Україні у порівнянні із показниками заробітної плати викладачів у різних країнах світу є однією з найнижчих у світі. У 2020 році вона складала 208 євро за місяць, у Польщі - 1416 євро, Німеччини – 5000 євро, у Швейцарії – 6667 євро на місяць. [2] У 2022 р показники середньої заробітної плати НПП в Україні суттєво зменшилась у відносному вимірі внаслідок знецінення національної валюти та інфляційних процесів. Проблеми матеріальної мотивації НПП існують на протязі всього існування України, але попри дослідження, публікації наукових доробок та пропозиції з цього питання різних авторів вони не вирішуються. Досі не реалізовано положення ст. 61 Закону України «Про освіту», відповідно якого розмір посадового окладу педагогічного працівника найнижчої кваліфікації повинен бути на рівні трьох мінімальних заробітних плат [3] Дія постанови Кабміну від 10.07. 2019 р № 822 «Про оплату праці педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників закладів і установ освіти і науки», згідно якої визначаються положення нової системи оплати праці викладачів закладів вищої освіти відтермінована до 01.01.2024 року, тобто іще на рік.

Зовнішні і внутрішні проблеми України поки що не дають сподівань на покращення у найближчому майбутньому фінансування науки та державного регулювання оплати праці НПП. Тому в умовах, коли ЗВО не мають можливості встановити високі показники рівня зарплати, необхідно активно задіяти нематеріальні форми мотивації.

На думку Т. П. Остапчук, С. Ю. Бірюченко, А. О. Боровської, «найголовнішими в структурі нематеріальної мотивації науково-педагогічної діяльності є соціальні мотиви , мотиви самореалізації, мотиви зацікавленості та захоплення предметом, що викладається, мотиви захоплення спілкуванням зі студентами (мотиви афіліації)». [1, с.185] Також серед елементів цієї структури вони виділяють «пізнавальні мотиви та мотиви творчої діяльності» [1, с.185], альтруїстичні мотиви, які реалізують потребу людини бути корисним для суспільства, мотиви зацікавленості науковою проблемою і інш. У даній групі передбачається мотивація вільним часом, зручним графіком роботи, делегування повноважень працівникам і підкреслення їх важливої ролі, вручення нагород за трудові досягнення, надання можливостей розвитку, постійне поліпшення умов праці, окреслення перспектив службового зростання, формування сприятливого психологічного клімату в трудовому колективі. «Однією з базових нематеріальних мотивацій є мотивація професійного самовдосконалення, адже саме вона забезпечує постійний професійний розвиток особистості відповідно до вимог професійної діяльності в ситуації соціальної, економічної, наукової, інформаційної та іншої невизначеності.» [1, с. 186]

Реалізація системи мотивації праці НПП ґрунтується на положеннях Законів України «Про вищу освіту» та «Про освіту», положеннях Колективного договору, трудового договору, контракту, розпорядженнях керівництва щодо організації освітнього процесу, внутрішніх положеннях ЗВО, системі рейтингування НПП за річними результатами роботи. Не дивлячись на положення, які закріплені у вищезначених документах, виникає ціла низка проблем, пов'язаних із організацією мотивації викладацької та наукової діяльності. До таких проблем в ОНЕУ відносяться:

- не завжди раціональне формування розкладу окремого викладача (наприклад одна пара практичних занять з одної дисципліни в навчальний день, наявність у розкладі «вікон»);
- відсутність у Проекті Положення про планування й облік навантаження в ОНЕУ, 2022 р., який використовувався у тестовому варіанті, цілого переліку норм часу щодо складання рейтингу здобувачів вищої освіти, наприклад, на перевірку контрольних (модульних) робіт передбачених картою СРС, що виконуються під час аудиторних занять; на керівництво й приймання (захист) індивідуальних завдань, передбачених навчальним планом та картою СРС; на перевірку рефератів, есе; на роботу викладача з підготовки студентських наукових публікацій; на перевірку складаних студентами тестів, кросвордів та інш.;

- відсутність у Проекті Положення про планування й облік навантаження в ОНЕУ, 2022 р. низки різновидів організаційної роботи НПП щодо роботи в системі Moodle, наприклад, прикріплення студентів до навчального курсу; забезпечення розробки та розміщення навчальних дисциплін навчально-методичними матеріалами у системі дистанційного навчання Moodle; створення та розміщення тестових масивів з дисципліни; створення контрольних заходів (тестових завдань для проведення контрольних робіт, поточних екзаменів, для перескладання заліків та іспитів); обробку результатів контрольних заходів; заповнення електронного журналу і інш.;

- відсутність у Проекті Положення про планування й облік навантаження в ОНЕУ, 2022 р. в додатку 1 («Норми часу для планування навчального навантаження НПП») норм часу для проведення обов'язкових та додаткових перескладань заліків та іспитів студентів-боржників. Також і у річному навантаженні викладача на проведення перескладань (обов'язкових та додаткових) теж не передбачені години;

- не враховується обсяг методичної роботи НПП з підготовки варіантів екзаменаційних білетів для проведення перескладань і їх перевірки, та роботи з розрахунку рейтингових балів студентів;

- випадки порушення організації проведення підвищення кваліфікації, наприклад, НПП фактично не звільняється від навчального навантаження у період підвищення кваліфікації з відривом від навчального процесу;

- не відображено в рейтинговій системі оцінки НПП та у нормах часу для планування й обліку організаційної роботи НПП роботу в активі профспілкового комітету;

- недоліки в розподілі навчального навантаження НПП окремих кафедр, яке відбувається із випадками порушень принципів прозорості, гласності, справедливості, та без врахування рейтингових показників НПП за результатами річної роботи, що призводить до демотивації окремих НПП кафедр та до погіршення морально-психологічного клімату у трудовому колективі;

- не відбувається індексація грошових доходів працівників у зв'язку із змінами цін на споживчі товари і послуги і інш.

Тобто окрім недостатньої матеріальної складової мотивації праці викладачів ЗВО існують недоліки нематеріальної мотивації праці та недоліки організації мотивування працівників.

Для покращення системи мотивації праці НПП ОНЕУ доцільно: 1) окреслити найбільш повне коло проблемних питань у цій сфері за допомогою, наприклад, проведення соціологічного дослідження серед відповідних категорій працівників та надати їх оцінку; 2) провести аналіз внутрішніх нормативних положень ЗВО та допрацювати їх з урахуванням визначених проблем. При цьому урахувати, що персонал - це найцінніший ресурс, який потрібно мотивувати та розвивати, створювати для нього достойні умови праці, у тому числі сприяти підвищенню оплати праці НПП з дотриманням принципів прозорості, гласності, справедливості; 3) розробити положення про мотивацію праці персоналу ОНЕУ.

На рівні держави слід створити умови для виконання норм законодавства України щодо матеріальної винагороди праці НПП ЗВО, що буде сприяти підвищенню ефективності системи вищої освіти та попередженню соціальної деградації суспільства.

Список використаних джерел:

1. Остапчук Т. П., Бірюченко С. Ю., Боровська А. О. Мотивація науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти як функція управління персоналом. Соціальна економіка. Випуск (1)60. 2020. С. 181 – 191. URL : <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2020-60-17>

2. Умови праці у вищій освіті в Європі – звіт «Eurydice». Профспілка працівників освіти і науки України : офіційний сайт. URL : <https://pon.org.ua/novyny/5738-umovi-prac-u-vischy-osvt-v-yevrop-zvt-eurydice.html> (дата звернення: 08.02.2023).

3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 25.01.2023).

Курпата Н. Я.
доцент кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Академічна доброчесність є провідним принципом в освіті та полягає в рішучості особистості поводитися відповідально, що викликає довіру інших. Академічна доброчесність є основою для етичної поведінки та прийняття рішень у створенні чесної, оригінальної та законної наукової роботи.

Академічна доброчесність виходить за рамки визначення та добре структурованої освітньої політики: вона також має бути частиною «етичної культури» будь-якого навчального закладу, від початкової школи до університету. Академічна доброчесність — це обов'язок, який має прийняти та підтримувати вся академічна спільнота, щоб студенти продовжували суворо дотримуватись цього принципу в майбутньому, чи то у вищій освіті, чи на роботі.

Розвиток культури академічної доброчесності та позитивного особистого ставлення до неї вимагає розробки навчальної стратегії, яка поєднує в собі політику та передову академічну практику, розуміючи фундаментальний вимір, який вона має в автентичному створенні сенсу та навчання в усіх програмах ІВ.

Керівний принцип академічної доброчесності можна розглядати як базу на низці простіших освітніх концепцій, які можуть початися під час навчання. Очікування слід визначити та чітко повідомити відповідно до віку, щоб студенти зрозуміли:

- їхню відповідальність за створення справжньої, індивідуальної та групової роботи, яка є їхнім оригінальним авторством;
- як правильно цитувати або посилатися на джерела, щоб робота та ідеї інших визнавалися;
- як відповідально використовувати інформаційні технології та соціальні медіа;
- як дотримуватися етичної та чесної практики під час іспитів.

Педагоги, залучені до навчання студентів, повинні розуміти вирішальну роль, яку вони відіграють у розвитку підходів до навчання та зміцненні принципів академічної доброчесності в усіх практиках викладання, навчання та оцінювання. На першому курсі викладачі акцентують увагу на законах України щодо академічної доброчесності.

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» та ст. 1 Закону України «Про вищу освіту», академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень (ZakonUkrayinyProosvitu) [4]. Протягом усього процесу навчання студентам потрібна допомога, щоб зрозуміти, що академічна доброчесність є фундаментальною для їхнього розвитку як у відповідальних і турботливих громадян світу. Надаючи такий вид допомоги студентам, можна виховувати та розвивати культуру поваги до себе та інших.

Основними освітніми причинами для такої твердої позиції щодо академічної доброчесності є:

– *Зберігати справедливість.* Оцінювання ІВ може бути справедливим, лише якщо всі студенти мають рівні можливості. Крім того, щоб бути дійсними, вони повинні точно відображати досягнення студентів. Будь-яка дія, яка підриває цю справедливість, чи то з боку студентів, які ведуть неналежну поведінку, чи з боку університетів, які не контролюють це належно, ставить у невігідне становище тих, хто дотримується правил.

– *Зберігати довіру та надійність.* Впевненість в академічній кваліфікації є фундаментальною. Коли студент або навчальний заклад порушує принцип академічної

доброчесності, цей договір довіри з ІВ як органом, відповідальним за справедливість процесу оцінювання, порушується.

– Розвивати повагу до інших людей. Студенти, які розуміють, як будуються знання, зрозуміють, що прийнятно використовувати ідеї, слова чи роботу інших людей. Однак, як і належить академічній практиці, очікується, що така інформація буде цитована належним чином.

Для отримання додаткової інформації, слід переглянути документ про Академічну чесність в освітньому контексті ІВ. Прийняття у 2009 році на загальних зборах відділень Національної академії наук України Етичного кодексу вченого України, який визначив загальні принципи роботи вченого, підкреслюючи, що «учений несе моральну відповідальність за наслідки своєї діяльності, що можуть впливати на розвиток людства, збереження природи та духовно-культурної спадщини...» (EtychnykodeksvchenogoUkrainy) [2].

Створення та підтримка культури академічної доброчесності в освітньому просторі в майбутньому обов'язково дасть позитивні результати.

Освітня система може вважатися ефективною, якщо її одержувачі навчаються та розвивають необхідні навички, щоб справлятися з життям поза аудиторією. Щоб задовольнити потреби університетів і роботодавців, таке навчання має бути оцінене.

Організації можуть довіряти оцінюванням і визнавати їх лише в тому випадку, якщо вони правдиво й правдиво відображають рівень досягнень кожного студента, а також якщо вони проводяться законно та за справедливих і порівнянних умов. Це вимагає рівних умов гри, в яких навчальні заклади вірять і пропагують академічну доброчесність як незмінний принцип.

Якщо процес оцінювання спотворюється через нечесні дії, то валідність всього процесу навчання ставить під загрозу. Тому виші повинні прагнути сприяти академічній доброчесності та гарантувати, що всі члени спільноти підтримують цей принцип. Незалежно від того, чи є випадок неналежної поведінки або поганого керівництва університетом навмисним чи випадковим, шкода, яку завдають ці інциденти, створює перешкоди для процесу викладання та навчання, через що учні не досягають бажаних результатів. Крім того, почуття підозри та невдоволення може виникнути серед членів університетської спільноти та інших користувачів оцінок або кваліфікацій, які можуть не довіряти тому, що університет приймає та заохочує академічну доброчесність. Отже, це може завдати шкоди репутації вищій школі, а також дійсності оцінок або кваліфікацій, наданих студентам.

Відповідальність за академічну доброчесність, підтримка академічної доброчесності є спільною відповідальністю студентів та вищої школи. Усі сторони, залучені до навчання, повинні відповідати очікуванням і робити все, що вимагається, щоб прийняти, заохочувати та підтримувати академічну доброчесність, щоб забезпечити справедливий і справжній процес оцінювання.

Випадки неналежної поведінки студентів і безгосподарності з боку університетів не тільки спотворюють досягнення студентів, але й ставлять у не вигідне становище студентів і вишів, які чесно завершують процес оцінювання. Ці порушення повністю підривають авторитет і довіру, яку повинні мати навчальні заклади та роботодавці до кваліфікацій.

Список використаних джерел:

1. Центр академічної доброчесності. Десять принципів академічної доброчесності для викладачів. URL: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wb3Qzc2F3ODBuZWm/view> (дата звернення: 03. 10.2018 р.). [українською]
2. Етичний кодекс вченого України. URL: <https://www.znu.edu.ua/etychnyj-kodex-uchenogo-Ukrainy.pdf>. [українською]
3. Команда Проекту сприяння академічної доброчесності в Україні – SAIUP// Академічна доброчесність: з чіткими орієнтирами до сталого розвитку <https://saiup.org.ua/novyny/z-chitkymy-oriyentyramy-stalogo-uspihu-akademichna-dobrochesnist-yak-zaporuka-yakisnoyi-osvity/>
4. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Закон України «Про освіту» / Відомості Верховної Ради (VVR), 2017, #38–39, st.380. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/print>.
6. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

ПОЗИТИВНА ПСИХОЛОГІЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ЛІДЕРСТВА

Євроінтеграція та модернізація української системи освіти насамперед передбачає оновлення управлінської діяльності. Нові життєві умови виявляють потребу та необхідність будувати індивідуалізовану конкурентоспроможну освітню політику. У цьому контексті особливо актуалізуються фахівці з сучасним, інноваційним управлінським світоглядом, які зможуть професійно забезпечувати стабільне функціонування та розвиток закладів освіти, раціонально управляти ресурсами установи [1, с. 23]. Як стверджують зарубіжні і українські науковці, ефективність їхньої діяльності значною мірою залежить від посилення психологічних та етичних основ управління в організації [2, с. 6].

Останнім часом серед вчених-педагогів почала набувати популярності позитивна психологія. Їхні дослідження зосереджені на вивченні лідерської поведінки в освіті, яка ґрунтується на позитивних цінностях і орієнтаціях. Такі вчені ратують за позитивну психологію в управлінні освітою, оскільки вона спрямована на створення позитивного організаційного клімату, побудову та підтримку позитивних стосунків, сприяння позитивному спілкуванню, заохочення позитивного ставлення до робочих процесів і, як результат, на оптимізацію роботи всієї освітньої організації.

Позитивна психологія добре відома в зарубіжній науковій літературі та має дедалі більший вплив на освіту.

Для того, щоб ефективно функціонував заклад освіти, освітній лідер, крім закономірностей організації управлінського процесу та базових основ теорії організаційного розвитку, повинен бути в курсі деяких теорій, які розглядають стосунки між людьми, що виникають під час освітнього процесу (зокрема, теорії комунікації, конфлікту, мотивації, людських відносин тощо) та бути здатним їх ефективно використовувати у практичній діяльності.

Для цього він повинен вміти аналізувати стан колективу; розуміти мотиви поведінки своїх колег; спонукати підлеглих до продуктивної праці, стимулювати їх професійний ріст; створювати атмосферу в колективі, яка б максимально стимулювала продуктивну працю; давати завдання підлеглим так, щоб вони розуміли, чого від них чекають, і старались це виконати; ефективно контролювати роботу підлеглих; ефективно оцінювати своїх підлеглих, їх можливості та інтереси; попереджувати і розряджати конфлікти в колективі; будувати ділові стосунки з підлеглими у відповідності з їх індивідуальними особливостями і ситуацією [3, с. 15]. Окрім того, як додає Є. Жарик, сучасний лідер має розвивати комунікаційні навички і здібності, допомагати у вирішенні соціальних та психологічних проблем, формувати сприятливе морально-психологічне середовище у колективі; створювати команди з високим рівнем довіри один до одного; демонструвати позитивне ставлення до помилок за принципом «кожна помилка – це досвід, що сприяє навчанню і мотивує до генерування ідей» [4, с. 55].

Для цього, на його думку, крім професійної компетенції, що визначає спроможність долати проблеми та вирішувати управлінські задачі на основі професійних знань, необхідно вдосконалення та розвиток таких компетенцій як:

- *Соціальної*, яка визначає адаптивні здібності щодо суспільних вимог, налагодження і розвиток соціальних контактів, спроможність у відповідності до норм і правил соціуму і підприємства коригувати модель поведінки (зокрема,

формування та підтримка групової взаємодії та нормального морально-психологічного клімату в групі);

- *Комунікативної*, яка забезпечує вплив на персонал та сприяє формуванню позитивного іміджу менеджера (серед іншого, вміння контактувати з людьми, враховуючи їх статеві, вікові і соціально-культурні характеристики; спроможність використовувати наявну ситуацію для досягнення своїх комунікативних цілей; вміння переконувати співрозмовника тощо);
- *Особистісної*, яка забезпечує знання та використання прийомів самовираження та саморозвитку, вміння протидіяти професійній деформації особистості (стійка професійна мотивація; наявність позитивної Я-концепції, власної місії; задоволеність процесом праці; свідомо творчий підхід до управлінської діяльності);
- *Індивідуальної*, яка забезпечує наявність бажання самореалізації і професійного зростання, особистісного розвитку, відсутність професійного вигорання [4, с. 43–44].

У системі освіти, порівняно з іншими соціальними сферами (бізнес, виробництво) специфіка управління полягає насамперед у забезпеченні гуманізації управлінського та навчально-виховного процесу. Знання загальних теоретичних основ з психології, які дають уявлення про природу особистості, психологічні особливості її внутрішнього світу, рушійні сили її розвитку і становлення, закони поведінки в тій чи іншій ситуації, причини і мотиви дій та ін., можуть допомогти ефективно організувати діяльність групи, регулювати відносини в ній, прийняти правильне рішення, покращити результативність роботи підлеглих і морально стимулювати їх тощо.

Отже, успішне впровадження управлінської діяльності потребує знань з психології, які дозволяють інтенсифікувати діяльність освітнього лідера в процесі прийняття управлінських рішень і оптимізувати функціональний зміст управлінської діяльності.

Позитивна психологія – галузь психологічного знання і психологічної практики, в центрі якої знаходиться позитивний потенціал людини (як індивіда і як члена різних людських спільнот) [5]. Її мета – науково-психологічне дослідження оптимального людини, пошук чинників, які сприяли би благополучному функціонуванню, розквіту індивідів і спільнот, які успішно адаптуються та навчаються [6; 7].

Організація з сприятливим/позитивним психологічним кліматом або позитивні робочі організації (Positive Work Organizations) – це ті, в яких люди мотивовані, оскільки бачать свою роботу значимою.

Позитивний психологічний клімат у будь-якому колективі, зокрема в освітніх організаціях залежить насамперед від особистих якостей лідера.

Коли лідер управляє з позитивним настроєм у сприятливому кліматі, люди виходять за межі необхідного, діють з більшою впевненістю та ефективніше співпрацюють. Коли люди відчувають, що їх цінують, вони стають більш впевненими в собі та працюють якнайкраще.

Якщо позитивна психологія застосовується до здобувачів освіти, збільшується ймовірність того, що студенти працюють над своїм потенціалом, розуміють свої індивідуальні сильні сторони, залучаються до здорової соціальної та емоційної культури кампусу та сприяють міцним стосункам між адміністрацією, викладачами та іншими студентами. Сприяння процвітанню студентів і підвищення залученості через ініціативи, засновані на сильних сторонах студентів, є перевагами, які необхідні коледжам і університетам, щоб залишатися інноваційними та конкурентоспроможними.

Отже, ефективність управління сучасними освітніми організаціями значною мірою залежить не тільки від урахування їхніми лідерами психологічних особливостей індивідуальних об'єктів управління, а й від уміння формувати сприятливий психологічний клімат, мотивувати, відчувати значущість роботи кожного учасника освітньої організації, налаштовувати на впевненість та оптимізм.

Застосування позитивної психології в освітній сфері має переваги для всієї освітньої організації, зокрема створення позитивного середовища для навчання, сприятливого психологічного клімату для персоналу, розвитку нових лідерських якостей. Окрім того, практика позитивної психології може сприяти почуттю спільності, яке будується на співпраці та повазі; впевненості при вирішенні складних завдань; оптимізму щодо ймовірності успіху тепер і в майбутньому, стійкості протистояти проблемам і викликам. А відтак сприяти високим результатам освітньої діяльності, міцній трудовій дисципліні, низькій плинності кадрів, відсутності напруженості і конфліктності у колективі, зменшенню стресових академічних ситуацій, збільшенню креативності, мотивації, розвиненості низки компетентностей, необхідних для того, щоб справлятися зі специфічними та неспецифічними обставинами і вміти відповідати на нові виклики. Це значною мірою допоможе зробити освітній заклад динамічним, прогресивним, інноваційним та орієнтованим на успішний результат. Активне застосування позитивної психології в управлінні закладами освіти дасть змогу поліпшити якість освіти, вдосконалити освітню діяльність, одержати конкурентні переваги на ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. Психологія освітнього менеджменту : навч.-метод. посібник / укл. Лариса Мафтин. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. 296 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1552/2021_Maftyn_Psycholog_posib.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 20.09.2022).
2. Психологія управління в організації : навчальний посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. Вінниця, 2016. 150 с.
3. Байбакова О. Сучасні погляди на педагогічний менеджмент. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота*. 2011. Вип. 23. С. 13–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_23_6 (дата звернення: 20.09.2022).
4. Жарик Є.А. Формування та розвиток лідерських компетенцій персоналу підприємства : ... дис. на канд. екон. наук : 08.00.04. Запоріжжя, 2019. http://phd.znu.edu.ua/page/dis/08_2019/Zharyk_dis.pdf (дата звернення: 20.09.2022).
5. Антонюк О. Використання освітнього коучингу для зменшення навчального стресу та посилення академічної мотивації студентів під час війни: теоретичний аспект. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 3. С. 44–54. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-3-44-54>
6. Musah, E. (2021). Educational psychology: an imperative tool for effective education management in Nigeria. *Open Journal of Educational Development*, 2(2), 01–11. <https://doi.org/10.52417/ojed.v2i2.302>
7. Позитивна психологія. *Енциклопедія практичної психології Psychologis* : веб-сайт. URL: <http://psychologis.com.ua/-1-343.htm> (дата звернення: 20.09.2022).
8. Sheldon, K. M., & King, L. (2001). Why positive psychology is necessary? *American Psychologist*, 56, 216–217.
9. Peterson, C. (2006). *A primer in positive psychology*. Oxford University Press.

Горгачова М. І.
доцент кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

Коцюрубенко Г. М.
доцент, докторант кафедри фінансів
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

ПІДТРИМКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗВО В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Сьогодні вітчизняні вчені та педагогічний персонал позбавлені можливості повноцінно реалізувати свій науково-педагогічний потенціал в усіх проявах. Стримуючі та перешкоджаючі фактори розкриття потенціалу українського вченого, реалізації педагогічної та професійної діяльності викладачів, перш за все, пов'язані із російською агресією та жорсткою війною проти нашої країни. Такі зовнішні, як для персоналу в цілому, та особи зокрема, фактори як: відсутність електропостачання та стійкого інтернет-з'єднання, нестабільність економіки країни щодо можливості фінансування закладів освіти у необхідних обсягах, що негативно позначається на обсягах та строках виплат заробітних плат та їх еквівалентів; пошкодження матеріально-технічної бази ЗВО; необхідність зміни місця проживання та вимушеної міграції (як внутрішньої так і зовнішньої) тощо, не тільки призводить до скорочення фінансової основи потенційної науково-педагогічної діяльності, як еквівалента оплати за надані послуги та використані ресурси, але й до емоційно-психологічного занепокоєння та зменшення мотивації науково-педагогічних працівників.

В цих умовах відбувається зміна пріоритетів - першочерговим для кожного викладача та науковця стає не науковий розвиток особистості та країни в цілому, а можливість свого існування та своїх близьких, збереження тих здобутків, які вже були досягнуті ним з метою подальшого наукового руху при появі сприятливих умов існування та діяльності; пошук джерел фінансування тощо.

Спроби вирішення даної проблеми завдяки виїзду за кордон та щодо створення умов для продовження здійснення наукової та професійної діяльності, лише часткове та тимчасове замаскування вирішення даних проблем, оскільки інформаційне середовище щодо сучасного стану в рідній країні не залишає байдужими ані вітчизняних науковців в Україні, ані тих хто зараз за кордоном. Крім того, міграційні процеси мають високу вірогідність негативного впливу у контексті відтоку кадрів, адже затягування військових дій впливають на асиміляцію науковців та освітян за кордоном.

Окрему увагу слід приділити підтримці емоційно-психологічного стану, що потребує впровадження комплексного підходу не лише в частині надання консультаційної допомоги, але й створення умов діяльності та реалізації науково-педагогічного потенціалу відповідно до викликів часу, зокрема щодо врахування ідей та думки щодо форм і методів проведення освітнього процесу в частині більш гнучких умов формування розкладу та можливості поєднання онлайн та офф-лайн роботи; розробка пропозицій для науково-педагогічних працівників, що тимчасово вимушені виїхати за кордон, щодо реалізації професійних та педагогічних навичок, без припинення контрактних умов або з їх модифікацією; спрощення процедур міжнародних стажувань в частині вихідної документації та наявності договорів про співпрацю тощо. Запровадження заходів сприятимуть не лише збереженню науково-педагогічного потенціалу, але й стимулюватимуть працівників до активної діяльності та формування лояльності для майбутньої діяльності в українських ЗВО.

Тищенко В. Ф.
завідувач кафедри митної справи і фінансових послуг
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків, Україна

Внукова Н. М.
професор кафедри митної справи і фінансових послуг
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків, Україна

Рац О. М.
доцент кафедри митної справи і фінансових послуг
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна

ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ГАЛУЗІ ФІНАНСІВ

Актуальність. Розвиток освітніх програм у галузі фінансів надасть можливість забезпечити залучення більшої кількості абітурієнтів і розширить коло зацікавлених осіб у здобутті вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Для здобувача вищої освіти першого рівня - бакалавр в умовах конкурентного ринку праці – це можливість посилення власних і набуття необхідних компетентностей, достатніх для посідання певних посад, управління операційними процесами, які ускладнюються при цифровізації економіки та потребують запровадження інноваційних підходів.

Національний банк України спільно з Фондом гарантування вкладів фізичних осіб і Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку підготували та оприлюднили Рамку фінансових компетентностей дорослого населення [1], яка описує пріоритетні компетентності населення віком від 18 років для управління споживанням фінансових послуг і особистими фінансами. Цей документ спрямований на реалізацію Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року [2], де передбачено запровадження фінансової інклюзії, яка спрямована на розвиток фінансових компетентностей фізичних осіб, зокрема через розробку освітніх програм, навчальних і методичних матеріалів, організації просвітницьких заходів та інших ініціатив, спрямованих на підвищення рівня фінансової обізнаності та ефективного використання фінансових послуг різними цільовими групами населення.

Виклад основної частини. Для визначення попиту на вищу освіту у галузі фінансів виконано аналіз ринку поданих заяв на освітні послуги: освітній рівень «бакалавр», вступ після 11 класу, денна форма навчання, галузь знань «Управління та адміністрування» спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» у вступну кампанію 2022 року [3], які містять у назві сполучення ключових слів «банківська справа», «бізнес», «банківський бізнес», «страхування». Проаналізовано 53 заклади вищої освіти, з яких 8 ЗВО виокремлено за ключовими словами в назвах освітніх програм (кількість поданих заяв вступників більше 25) та 45 ЗВО, які здійснювали набір здобувачів на освітню програму «Фінанси, банківська справа та страхування» (кількість поданих заяв вступників більше 40).

Отже, за результатами аналізу ринку освітніх послуг, більшість закладів відповідно до одержаних ліцензій здебільшого мали одну освітню програму відповідно до назви спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування». Серед розглянутого рейтингу за кількістю заяв (відкрита, фіксована, небюджетна форма) лідирують київські та львівські університети. Тільки вісім закладів вищої освіти мали окремі освітні програми з даної спеціальності, що свідчить про дуже вузький ринок спеціалізацій на рівні бакалавра, що може оцінюватися як перевага, і як недолік.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування»

має декілька освітніх програм, серед яких інноваційна «Фінансові послуги та віртуальні активи».

У рейтингу питомої ваги програм бакалаврату ХНЕУ ім. С. Кузнеця серед ЗВО Харкова за кількістю поданих заяв у 2022 році спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування» мають більше 30% [4]. Це є свідченням готовності абітурієнтів обрати саме ХНЕУ ім. С. Кузнеця для вступу на цю спеціальність.

Для визначення популярності ХНЕУ ім. С. Кузнеця серед користувачів Google використано пошуковий ресурс Google Trends [5]. Динаміка популярності пошукових запитів ХНЕУ ім. С. Кузнеця за останні 12 місяців 2022 року (дані на 15 січня 2023 року) по Україні за даними Google trends показала певні коливання, але загальний рівень має високі значення. Для більш глибокого аналізу цей пошуковий ресурс дозволяє робити порівняння. У порівнянні з двома іншим популярними закладами вищої освіти Харкова рівень пошукових запитів перевищував, але коливання майже однакові. За географічним розподілом зацікавленості ХНЕУ ім. С. Кузнеця переважають Луганська, Харківська, Донецька, Полтавська, Кіровоградська області, але статистично значимими є 10 регіонів, зокрема, і місто Київ, що свідчить про довершеність і привабливість освітніх програм університету.

Слово «бізнес» в освітніх програмах приваблює потенційних абітурієнтів, але чи є привабливими назви освітніх програм у галузі фінансів з використанням термінів інших спеціальностей, зокрема, менеджменту, маркетингу. Це має високі ризики невиконання стандартів освіти на рівні бакалавра. Зацікавленість міждисциплінарними питаннями здобувачами може перекриватися за рахунок вільного вибору дисциплін. Серед складових спеціальності лідирує за запитами в пошуковій системі страхування, потім фінанси, а далі банківська справа.

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» знаходиться в першій десятці найпопулярніших спеціальностей в Україні, отже, вся освітянська спільнота має підтримувати якісними освітніми послугами такий попит.

Висновки. Враховуючи, що в Україні наявна банкоцентрична модель фінансового ринку, що підтверджується стратегією фінансового сектору до 2025 року, необхідно розширювати інші ринки фінансових послуг та ринок капіталу, що частково враховувано у зміні спеціальності і доданий напрям - фондовий ринок. Це має сприяти розвитку освітніх послуг у галузі фінансів. Для цього використовуються маркетингові інструменти популяризації ОПП та професіоналізації через Зимові та Літні школи, рекламу у соціальних мережах та ін., залучення профільних фахівців з майстер класами. Реалізація вектору взаємодії з ЗВО-представниками європейських країн через інтеграцію у світовий освітній та науковий простір студентів та викладачів на основі програми мобільності безпосередньо буде сприяти підвищенню якості підготовки здобувачів (обмін досвідом викладання), формуванню індивідуальної траєкторії навчання студентів та розвитку напрямів освітньої і наукової співпраці, а також розширити спектр і характер можливостей для студентів, як невід'ємних або факультативних компонентів кредитної можливості.

Список використаних джерел:

1. Оприлюднено Рамку фінансових компетентностей дорослого населення України. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oprilyudneno-ramku-finansovih-kompetentnostey-doroslogo-naselennya-ukrayini> (дата звернення: 15.01.2023).
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686> (дата звернення: 15.01.2023).
3. Вступна кампанія 2022 року. *Вступ.ОСВІТА.UA*. URL: <https://vstup.osvita.ua> (дата звернення: 06.12.2022).
4. Аналіз результатів вступної кампанії ХНЕУ ім. С. Кузнеця 2022 року. URL: <https://drive.google.com/file/d/1XHI3gVjpJpJCuusz1EsOrf03pdNnJAaP/view> (дата звернення 06.12.2022).
5. Google Trends. URL: <https://trends.google.com/trends> (дата звернення 15.01.2023).

Ольвінська Ю. О.
завідувачка кафедри статистики та ММЕ
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна
Самотоєнкова О. В.
доцент кафедри статистики та ММЕ
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

МІЖНАРОДНЕ ПОРІВНЯННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний ринок праці потребує висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців, які здатні генерувати нові наукові ідеї, втілювати їх в життя, вміти використовувати в конкретних умовах отримані під час навчання теоретичні знання та практичні навички. Підготовка фахівців, які здатні по закінченню закладу вищої освіти успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність, які володіють компетентностями у відповідній галузі знань, є пріоритетом вітчизняної вищої освіти.

Рівень розвитку інтелектуального капіталу нації характеризується наявним інтелектуальним потенціалом і складається з: системи освіти; рівня комп'ютеризації; системи комунікації; системи науки (наукові заклади); бази даних (традиційні та електронні бібліотеки); інтелектуальної власності. Перелічені до цього компоненти щільно пов'язані. Але, як зауважує В. М. Бебик, саме реформування закладів вищої освіти, створення сприятливих умов для функціонування закладів вищої освіти всіх рівнів та форм власності є запорукою розвитку національного інтелектуального потенціалу [1, с. 25].

Важливим чинником підвищення конкурентоспроможності сучасної української освіти є посилення співробітництва вищих навчальних закладів та академічних установ як у справі проведення наукових досліджень, так і у вихованні молодих науковців. Основною причиною, що стримує прогресивний розвиток освіти та професійної підготовки в Україні, є низький попит на висококваліфіковану працю в умовах надлишкової кон'юнктури ринку праці, нестабільності економічного розвитку, відсутності чітких економічних пріоритетів.

Інститут статистики ЮНЕСКО за Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) з 2012 року до тепер щорічно визначає рейтинг національних систем вищої освіти. Це глобальне дослідження, рейтинг якого вимірює досягнення країн світу у сфері вищої освіти.

Рейтинг розраховується за методикою Інституту прикладних економічних і соціальних досліджень Університету Мельбурна, Австралія, і оцінює національні системи вищої освіти за 24 основними показниками, об'єднаним в чотири групи [2].:

1. Ресурси (інвестиції з боку приватного та державного секторів).
2. Результати (наукові дослідження, наукові публікації, відповідність вищої освіти потребам національного ринку праці, включаючи подальше працевлаштування випускників навчальних закладів).
3. Зв'язки (рівень міжнародного співробітництва, який демонструє ступінь відкритості або замкнутості системи вищої освіти).
4. Середовище (державна політика і регулювання, можливості отримання освіти).

У підсумкових розрахунках враховуються поправки на чисельність населення досліджуваних країн. Дослідження проводиться в державах, для яких є підтвержені статистичні дані за всіма показниками. Зазначені вимірювання ефективності систем вищої освіти зводяться в підсумковому індексі, який визначає позицію кожної країни в світовому рейтингу за результатами міжнародного зіставлення [3].

У таблиці 1 наводиться рейтинг 50 країн світу за індексом ефективності національних систем вищої освіти за 2020 рік [<http://hdr.undp.org/>].

Таблиця 1

Рейтинг ефективності національних систем вищої освіти

Рейтинг	Країна	Індекс ефективності національних систем вищої освіти
1	США	100,0
2	Швейцарія	90,1
3	Данія	85,7
4	Сінгапур	84,5
5	Швеція	84,3
6	Великобританія	83,6
7	Канада	83,2
8	Фінляндія	82,8
9	Австралія	82,2
10	Нідерланди	81,6
11	Норвегія	80,5
12	Австрія	79,3
13	Бельгія	75,6
14	Нова Зеландія	72,7
15	Гонконг	72,7
16	Німеччина	70,5
17	Франція	68,6
18	Ізраїль	67,4
19	Ірландія	66,0
20	Японія	61,9
21	Тайвань	60,5
22	Саудівська Аравія	59,3
23	Іспанія	58,6
24	Південна Корея	58,0
25	Португалія	57,6
26	Китай	56,8
27	Малайзія	56,1
28	Словенія	55,4
29	Чехія	54,8
30	Італія	54,5
31	Чилі	54,3
32	Польща	52,6
33	Угорщина	51,3
34	Південна Африка	49,7
35	Росія	49,0
36	Україна	47,8
37	Греція	47,4
38	Словаччина	47,2
39	Туреччина	46,3
40	Аргентина	46,0
41	Бразилія	45,6
42	Сербія	44,2
43	Хорватія	43,6
44	Румунія	43,0
45	Болгарія	42,7
46	Таїланд	42,2
47	Іран	42,2

48	Мексика	41,7
49	Індія	39,6
50	Індонезія	35,0

Джерело [2]

За даними таблиці 1 перші три місця у світовому рейтингу ефективності національних систем вищої освіти займають США, Швейцарія і Данія, індекси яких становлять відповідно 100,0, 90,1 та 85,7. Четверте, п'яте та шосте місця займають відповідно Сінгапур, Швеція та Великобританія. Слід відмітити, що такі країни, як Німеччина, Франція, Ізраїль займають відповідно 16, 17 та 18 місця. А Польща, де навчається багато студентів з нашої країни, займає в рейтингу 32 місце.

Україна з результатом індексу 47,8 знаходиться на 36 місці з 50. Слід зазначити, що в 2012 році Україна займала в такому рейтингу 25 місце. Останні три місця в рейтингу займають Мексика, Індія та Індонезія зі значеннями індексу нижче 42,0.

На рис. 1 графічно представлено рейтинг країн світу за індексом ефективності національних систем вищої освіти у 2020 році.

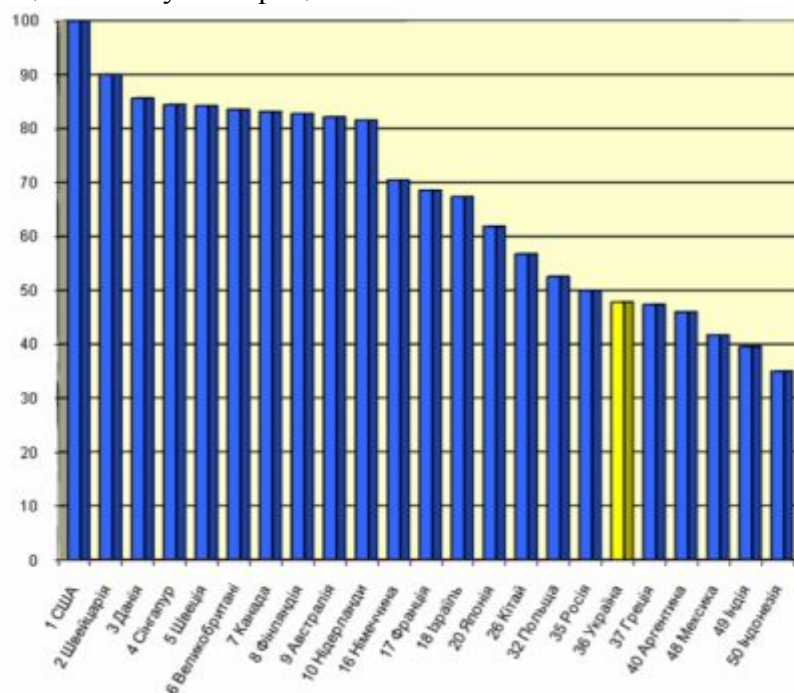

Рис.1. Рейтинг країн за індексом ефективності національних систем вищої освіти у 2020 році
Розроблено авторами за даними [2]

Результати проведених досліджень дозволяють порівняти ефективність національних систем вищої освіти серед значної кількості країн, які знаходяться на різних етапах соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бебик В.М. Освіта в глобальному суспільстві: проблеми і перспективи // Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти: Монографія / За ред. В.М. Бебика. – К.: МАУП, 2014. – 200 с.
2. Рейтинг ефективності національних систем вищої освіти/ Гуманітарний портал: Дослідження // Центр гуманітарних технологій, 2006–2021. – URL: <https://gtmarket.ru/ratings/global-index-of-cognitive-skills-and-educational> – (дата звернення: 06.02.2023)
3. Гуманітарний портал: дослідження країн та регіонів. – URL: <https://gtmarket.ru/ratings/global-index-of-cognitive-skills-and-educational-attainment> (дата звернення: 06.02.2023)

Кирилова Л. О.
*старший викладач кафедри статистики
та математичних методів в економіці
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ ТА ТЕОРІЇ ЙМОВІРНОСТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У період війни, яку російська федерація веде проти України, вищі навчальні заклади переважно продовжують працювати, використовуючи дистанційну, змішану або очну форму навчання. У 2022-23 навчальному році Одеський національний економічний університет обрав очну форму. Частині студентів, які були не в змозі відвідувати аудиторії, було запропоновано оформити індивідуальні графіки. Таким чином, була організована змішана форма навчання: очна та дистанційна переважно в асинхронній формі.

Така форма організації учбового процесу має певні особливості:

1. Ситуація постійно змінюється. Деякі учасники навчального процесу можуть у середині семестру перейти на індивідуальний графік (наприклад, у зв'язку з виїздом за кордон), або навпаки – хтось може повернутися додому та приступити до очної форми навчання.

2. Наявність у групах студентів, що вчать за різними формами, потребує від викладачів забезпечення вільного доступу до різноманіття учбових матеріалів, підручників, текстів лекцій, відеоматеріалів тощо, по яким студенти могли би самотужки опанувати ту чи іншу тему програми. Такі платформи як Moodle та Google Classroom дають можливість як розміщувати навчальні матеріали, так і організовувати контроль знань. У якості базових посібників кафедра статистики та математичних методів в економіці використовує [1; 2]

3. Викладачу доводиться організувати самостійну роботу студентів за допомогою контрольних та індивідуальних завдань таким чином, щоб визвати зацікавленість та підняти їх мотивацію вивчати математичні дисципліни. Класичні трудомісткі завдання у даному випадку не є ефективними. Наявність практичної фахової орієнтації, навпаки, призводить до підвищення ефективності сприйняття математичного апарату під час освітнього процесу та його подальшого застосування у фаховій діяльності економістів, зокрема, вирішення завдань післявоєнної економіки. У [3] наведено орієнтовну програму дисципліни «Вища математика та теорія ймовірностей» при практичній спрямованості. Наприклад, при вивченні аналітичної геометрії пропонується розгляд таких питань як побудова математичних моделей рівноваги ринку, аналіз збитковості та прибутковості виробництва, рентабельність транспортних перевезень, співвідношення між затратами праці і виробничих фондів, задача про розподіл ринку збуту чи зон економічного впливу. Завдання з теорії ймовірностей можуть бути на розрахунок імовірності банкрутства підприємства, своєчасності повернення позик банку, прогнозів випадкових подій і процесів.

4. Спрощення розрахунків при розв'язанні прикладних задач, здійснення аналізу даних допомагають відповідні математичні пакети та мови програмування (Excel, R Programming, Python, Matlab, MathCad, Wolfram Mathematics тощо). Вказані середовища відрізняються простотою використання та зручним дизайном.

Список використаних джерел:

1. Мацкул В.М. Вища математика для економістів: підручник. Одеса: ОНЕУ, 2018. 472 с.
2. Теорія ймовірностей та математична статистика для економістів: навч. посіб. / В.М. Мацкул та ін.; за заг. ред. В.М. Мацкула. Одеса: ОНЕУ, 2018. 124 с.
3. Гевлич І.Г. Викладання вищої математики при підготовці економістів з обліку і оподаткування для післявоєнної економіки// Економіка і організація управління, 2022. №2 (46). С. 76-85

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ВИБІРКОВИХ ДИСЦИПЛІН ФАХОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Пріоритетним у підготовці кваліфікованих фахівців з обліку та оподаткування, конкурентоспроможних на ринку праці, є орієнтування студентів на самостійну навчальну діяльність, яка має бути спрямована на поглиблення професійних знань, формування здатності вирішувати наукові та практичні завдання, вдосконалення фахової майстерності.

Як зазначено фахівцями, самостійна робота студентів передбачає різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності студентів, які здійснюються ними на навчальних заняттях або поза ними за завданням викладача, під його керівництвом, однак без його безпосередньої участі [1].

Діючим Положенням про організацію самостійної роботи студентів в Одеському національному економічному університеті виділено такі види самостійної роботи: підготовка до аудиторних занять; пошуково-аналітична робота; наукова робота [2].

Як показує практика, однією з проблем організації самостійної роботи студентів є низький рівень вмотивованості під час оцінки самостійної роботи в межах рейтингу. Вирішення цієї проблеми можливе за умови збільшення кількості балів за якісне виконання окремих видів СРС.

За вибірковими навчальними компонентами формою підсумкового контролю є залік і, відповідно до Карти розподілу балів за результатами самостійної роботи [3], максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час виконання певних видів навчальної роботи, становить 100 балів, серед яких 50 балів передбачено за виконання вибіркових індивідуальних завдань у розрізі пошуково-аналітичної, науково-дослідної та практичної роботи. Задля підвищення зацікавленості здобувачів у вивченні фахових вибіркових дисциплін завдання до самостійної роботи повинні мати широкий спектр альтернативності та мають бути сформульовані таким чином, щоб студенти розуміли їх значущість у формуванні професійних компетенцій та застосуванні отриманих знань у професійній діяльності. При цьому студенти повинні мати право альтернативного вибору запропонованих завдань та узгодити з викладачем терміни їх виконання. Як варіант, з можливістю отримання більш високих балів поточного рейтингу, у карті СРС можна зазначити такі заохочувальні завдання з відповідним підвищенням балів:

1) у розділі науково-дослідної роботи – написання наукової статті за результатами моніторингу новацій та проблемних аспектів чинного законодавства у контексті вивчення окремої вибіркової дисципліни;

2) у розділі пошуково-аналітичної роботи – виконання творчого самостійного завдання у вигляді кейсу, що містить реальні практичні проблемні ситуації та передбачає отримання певних практичних результатів та прийняття управлінських рішень у сфері обліку та оподаткування.

Серед вибіркових дисциплін фахового спрямування за ОПП «Облік, аудит і податковий консалтинг» провідне місце в сучасних реаліях функціонування національної економіки належить такій дисципліні, як «Облік та оподаткування малого бізнесу», вивчення якої має свою специфіку через постійну змінність облікового та податкового законодавства у сфері малого бізнесу, а також особливостями функціонування суб'єктів малого бізнесу. Відтак, оволодіння системою теоретичних знань та практичних навичок у сфері обліку та оподаткування є визначальним для сучасних фахівців при управлінні підприємствами малого бізнесу з метою забезпечення їх стійкого економічного розвитку та фінансової незалежності.

Так, наприклад, при вивченні вибіркової дисципліни «Облік та оподаткування малого бізнесу» враховуючи специфіку організаційних аспектів функціонування суб'єктів даної сфери національної економіки, постійні зміни податкового законодавства щодо порядку справляння податків та зборів, формування показників податкової звітності саме суб'єктами малого бізнесу, важливим при організації самостійної роботи студентів є оволодіння знаннями про те, де знайти інформацію щодо новацій у сфері оподаткування суб'єктів малого бізнесу, тобто уміння працювати з нормативно-правовою базою, науковими дослідженнями, інтернет-ресурсами та професійними веб-сайтами. Одним із видів СРС при вивченні даної дисципліни пропонується моніторинг змін у нормативно-правовій базі та критичний аналіз ситуації щодо впровадження податкових новацій та податкового стимулювання суб'єктів малого бізнесу з точки зору забезпечення активізації їх діяльності та стабільного розвитку, а також фіскальної значимості податкових надходжень від функціонування малого бізнесу. Результати виконання цього завдання можуть бути презентовані під час проведення практичних занять, і в подальшому апробовані на студентських науково-практичних конференціях з публікацією наукових статей.

Альтернативою вищезазначеного виду самостійної роботи може бути індивідуальне формування творчого ситуаційного завдання у вигляді кейсу з імітуванням діяльності суб'єкта малого бізнесу, проблемних ситуацій та альтернативності у сфері облікового та податкового законодавства, що зумовлюють організацію обліку та порядок формування фінансової звітності, механізм справляння податків та зборів та їх формалізацію у податковій звітності. Оскільки самостійна робота передбачає не тільки індивідуальну, а й колективну навчальну діяльність студентів, виконання ситуаційного завдання доцільно здійснювати у складі малих груп, які будуть створені за ініціативою самих студентів. При виконанні цього завдання студенти усвідомлюють, що більшість проблемних ситуацій в обліку та оподаткуванні суб'єктів малого бізнесу мають декілька варіантів вирішення, а саме ведення обліку, порядок справляння податків та зборів, складання фінансової та податкової звітності. Виконання ситуаційного завдання сприятиме формування критичного мислення, творчих здібностей, можливостей проникнення в проблемну ситуацію, що завершується, як правило, знаходженням оптимального вирішення проблеми. Діями студентів під час вирішення кейсового завдання є моніторинг чинного законодавства, пошук та формування відповідей для розв'язання суті проблеми, обґрунтування оптимального податкового навантаження суб'єктів малого бізнесу. Результати виконання індивідуального творчого завдання також мають бути представлені під час проведення практичних занять із застосуванням спільного обговорення проблемних питань, вільного висловлення кожним учасником своїх думок та ідей.

У процесі виконання запропонованих завдань разом із професійними навичками розвиваються й особистісні здібності, формуються практичні навички та вміння в межах визначених освітньою програмою фахових компетенцій та програмних результатів навчання.

Таким чином, вкрай важливим при організації самостійної роботи при вивченні вибіркового фахового дисциплін є альтернативність завдань з можливістю отримання більш високих балів поточного рейтингу, вирішення яких сприятиме формуванню фахових компетенцій та застосуванню отриманих знань у професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Якимова Л.П. Методика викладання фахових дисциплін у ЗВО: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях : навч. посібник. Чернівці : Технодрук, 2019. 177 с URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/463?show=full&locale-attribute=uk> (дата звернення 12.02.2023).
2. Положення про організацію самостійної роботи студентів в Одеському національному економічному університеті Одеса: ОНЕУ, 2019. 15 с. URL: <http://oneu.edu.ua/25728-2/> (дата звернення 12.02.2023).
3. Положення про робочу програму навчальної дисципліни в Одеському національному економічному університеті. URL: <http://oneu.edu.ua/25728-2/> (дата звернення 12.02.2023).

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Після повномасштабного вторгнення Російської Федерації до України життя українців, зокрема, студентів повністю змінилось. Частина змушена була емігрувати, частина залишилась на окупованих територіях. Оскільки така ситуація є, по суті, унікальною, то ЗВО мають шукати нестандартні рішення для продовження якісного освітнього процесу. Дистанційний формат навчання в умовах війни дуже відрізняється від аналогічного формату, який був в період пандемії коронавірусної інфекції. Учасники освітнього процесу переживають надмірні психологічні переживання та навантаження через події, що відбуваються сьогодні, це призводить до апатії та перевтоми у студентів [1]. Тож потрібно притримуватись деяких принципів для проведення такого освітнього процесу, щоб студенти почувались себе комфортно і захищено.

1. Всеосяжна підтримка студентів. В умовах психологічного навантаження студенти не потребують «сухої» інформації, вони потребують позитивних емоцій. Саме тому викладачам потрібно змінити акценти з контролю на підтримку. Психологічній розрядці студентів допоможе використання емоційно зарядженого матеріалу у вигляді цікавих професійних фільмів та відео за тематикою предмету, що вивчається.

2. Під час дистанційного навчання камери повинні бути увімкнені. Камери усіх студентів мають бути увімкненими під час занять (за технічної можливості), це дозволить їм відчувати освітній процес більше реалістичним, що сприятиме робочій атмосфері.

3. Виконання практичних проектів. Для підтримки комунікації студентів в будь-якому форматі – практична проектна діяльність. Дані завдання потрібно давати таким чином, щоб вони дозволяли взаємодіяти з однокласниками. Оскільки спілкування та взаємодопомога у кризові часи не менш важливі, ніж розв'язання задач.

4. Розв'язувати задачі перед екранами – не вихід. Якщо звикли давати студентам завдання відпрацювання певних навичок, то в дистанційному форматі це не працює. Достатньо ефективним варіантом може стати робота на спільній віртуальній дошці, наприклад за допомогою Google-інструментів.

5. Відсутність напруження між студентами. До заняття онлайн студенти мають можливість підключитися з будь-якого місця – одні перебувають за кордоном, інші можуть перебувати у підвалі, оскільки неподалік йдуть бойові дії. Кожен студент має свої проблеми, тому викладач має знімати напругу між ними.

В підсумку можна сказати, що навчальний 2022 рік, що проходить в екстремальних умовах, став величезним випробуванням для українських ЗВО, викладачів та студентів. Але негативний досвід – теж досвід, який дозволив напрацювати нову методику проведення освітнього процесу та консолідувати всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання: матеріали II Форуму академічної спільноти (20–24 червня 2022 року, м. Дніпро; Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури») / Упоряд. М. В. Савицький, І. П. Мамчич. Дніпро: ДВНЗ «ПДАБА», 2022. 152 с.

СУЧАСНА МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Підготовка та проведення практичних занять відіграє важливу роль у підготовці майбутніх фахівців. До головних завдань практичних занять відносять[3]: детальне закріплення теоретичного матеріалу ; формування навичок та умінь практичного застосування теоретичних знань; накопичення первинного досвіду щодо вирішення фахових практичних завдань; формування умінь аналізу й синтезу проблемних питань.

Для виконання зазначених завдань необхідна кропітка робота викладача над підготовкою матеріалів практичного заняття. Як зазначають науковці І.С. Гриценко, С.В. Огарь, В.М. Кутепова, І.І. Светочева процес підготовки до практичного заняття складається з етапів[1]: визначення мети заняття згідно розробленої робочої програми; визначення мети заняття та конкретизація завдань; формування структури заняття; розробка методичних рекомендацій завдань пов'язаних з набуттям практичних навичок; обговорення розробленого плану з колегами, їх апробація; корегування та затвердження матеріалів.

На нашу думку, важливу роль в організації та проведенні практичних занять є застосування тайм-менеджменту, для уникнення психологічної втоми студентів, концентрації їх уваги та кращого засвоєння матеріалу. Тому практичне заняття доцільно розділяти на блоки, наприклад: перевірка засвоєння теоретичного матеріалу – 15-20 хв; виконання розрахункових завдань – 20-25 хв.; проведення ділової гри – 30 хв.; перевірка засвоєння навичок – 10-15 хв.;тощо.

Зазвичай практичне заняття починається з перевірки засвоєння теоретичного матеріалу та відповідей на питання студентів. Важливо, щоб цей процес не затягнувся, для цього викладач має можливість запропонувати студенту: дослідити питання самостійно й обговорити на наступному занятті; звернутися до навчальних матеріалів.

Як зазначає І.О. Казак[2] у структурі практичного заняття має домінувати самостійна робота студента, яка може реалізуватись через: ділову гру; розрахункове завдання; роботу з документами, вирішення виробничих ситуацій; контрольної роботи. Важливе значення у проведенні практичних занять є індивідуальний підхід до кожного студента та продуктивне педагогічне спілкування. Адже загальний результат засвоєння матеріалів практичного заняття найбільше залежить від здібностей та мотивації викладача.

Тому підсумовуючи вищевикладене, ми вважаємо запорукою успішного проведення практичного заняття мотивованість та детальну підготовку викладачів до практичних занять, що базується на освіченості та обізнаності в сучасних навчальних методиках.

Список використаних джерел:

1. Гриценко І.С. Організація та проведення лабораторних, практичних та семінарських занять: метод рекомендації для викладачів/І.С. Гриценко, С.В. Огарь, В.М. Кутепова, І.І. Светочева. – Х.:НФаУ, 2014. -28 с.
2. Казак І.О. Теорія і методика викладання в вищій школі. Практикум з навчальної дисципліни [Електронний ресурс] : навч. посіб. для підготовки докторів філософії очної форми навчання, які навчаються за спеціальністю 133 – «Галузеве машинобудування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: І. О. Казак. – Електронні текстові данні (1 файл: 559 кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 38 с.
3. Мачинська Н.І., Стельмах С.С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник / Н.І. Мачинська, С.С. Стельмах. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012.

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ

Соціально економічні перетворення, інтеграція України у світовий простір, поява нових цінностей, призвело до того що ринок праці формує попит на фахівців, які здатні швидко орієнтуватися у навколишній дійсності. Дуже швидко змінюється номенклатура робочих місць та постійно зростає попит на фахівців високої кваліфікації. При цьому кожен роботодавець зацікавлений отримати фахівця із мінімальним періодом адаптації до професійної діяльності. Здавалося б, здобувачі вищої освіти для того й закінчують учбовий заклад, щоби вийти з його стін висококласними фахівцями. Однак, на думку більшості роботодавців, випускників ВУЗів необхідно доучувати безпосередньо на робочому місці. Процес адаптації здобувачів вищої освіти до специфіки професійної діяльності може мати досить тривалий період

Стара концепція «одна робота на все життя» не відповідає сучасним умовам. Все більш актуальним є новий підхід: «навчання протягом усього життя». У той же час, значно зросли вимоги до професійної мобільності фахівців. І тому більшості з них, можливо, доведеться неодноразово змінювати сферу професійної діяльності. Сама ймовірність такого припущення вимагає від людини формування потреб та здібностей, які в сукупності формують психологічну готовність до можливої втрати роботи, перекваліфікації, пошуку нового місця на ринку праці, неможливості відразу після закінчення вищого учбового закладу отримати першу в житті роботу та ін.

Отже, професійна адаптація - це особливий етап життєвого шляху молодої людини, що збігається за часом із закінченням навчання у системі освіти та початком самостійної професійної діяльності.

Під професійною адаптацією випускників ми розуміємо процес пристосування індивіда до ринкових відносин, під впливом яких поступово перебудовується його психіка, поведінка, змінюються погляди, світогляд, ціннісні орієнтації. Узагальнюючим фактичним показником адаптації виступає, на наш погляд, його конкурентоспроможність, успішне проходження співбесіди з роботодавцем та працевлаштування. До показників професійної адаптації випускників належать: задоволеність вибором спеціальності та учбового закладу; чітке уявлення про соціальний статус, пов'язаний із вибором професії, а також про можливість працевлаштування після закінчення учбового закладу.

Роль системи освіти в цій ситуації полягає в тому, щоб допомогти випускникові сформувати в собі якості, які дозволяють йому стати професійно заможною, конкурентоспроможною, активною особистістю, здатною адаптуватися до умов професійної діяльності у найкоротші терміни.

Успіхи сучасної освіти визначаються не лише тим, чого навчиться людина і які її знання, уміння та навички. Важливо, наскільки майбутній фахівець буде самостійним в інформаційному просторі, якими є його орієнтовні здібності, як швидко він адаптується і вибирає те, що йому дійсно підходить і в чому він зможе досягти професіоналізму. Професійна адаптація - одна з передумов успішної діяльності.

Тому адаптація як процес і адаптованість як властивість особистості стають для молодого фахівця основними у процесі його підготовки та професійної діяльності.

З погляду учбового закладу затребуваність, адаптивність, конкурентоспроможність випускника зводяться до його відповідності вимогам державних освітніх стандартів, передбачених для кожної конкретної спеціальності. Проблема полягає в тому, що вони

нерідко йдуть у розрив із очікуваннями роботодавців, які наймають на роботу молодих спеціалістів.

Закінчивши вищий навчальний заклад, спеціаліст стикається з проблемою професійної адаптації до ринку праці та зайнятості. Випускник ВУЗу може сформуватися як фахівець та успішно працювати в новому для нього виробничому просторі лише в тому випадку, якщо у процесі його професійної підготовки були сформовані основи професійної адаптації. Адаптація сприяє якнайшвидшому прояву у молодих фахівців таких якостей, як діловитість, активність, енергійність, відповідальність, професіоналізм, компетентність, здатність до прийняття альтернативних та нестандартних рішень. Ці якості можуть бути сформовані у ВУЗі лише за умови створення умов, що забезпечують максимальне наближення навчання до реальної виробничої практики.

Одним із найважливіших елементів системи управління професійною адаптацією здобувачів вищої освіти, з нашої точки зору, є розробка комплексної адаптаційної програми, яка орієнтована на формування компетентного фахівця. Вважаємо, що адаптаційна програма здобувачів вищої освіти економічного профілю має включати такі три основні блоки:

- організаційні заходи, що передбачають створення в вищому навчальному закладі умов, які забезпечують отримання здобувачами вищої освіти об'єктивного та повного уявлення про спеціальність, усвідомлений вибір ними (у разі потреби) спрямування своєї подальшої спеціалізації у процесі навчання, усвідомлення ними своїх життєвих цілей та завдань у нових умовах, розробку реальної програми особисті дії для досягнення працевлаштування та забезпечення власної кар'єри з урахуванням вимог потенційних роботодавців;

- навчальні заходи, спрямовані на систематизацію та оптимізацію навчального матеріалу за спеціальністю, покращення методичного забезпечення та організації навчального процесу за спеціальністю, забезпечення підвищення якості та безперервності теоретичної та практичної підготовки спеціаліста, покращення планування навчальних занять, виробничої практики та самостійної роботи здобувачів, якості проектування випускних робіт. Саме ці заходи забезпечують загальну орієнтацію системи професійної адаптації здобувачів на підвищення якості підготовки фахівців з урахуванням вимог усіх заінтересованих сторін, насамперед потенційних роботодавців;

- виховні заходи, які забезпечують супровід професійної адаптації здобувачів вищої освіти за рахунок надання допомоги за профорієнтаційними та соціально-психологічними напрямками у їх діяльності; формування соціально активного та розвиваючого способу життя; забезпечення особистісного та професійного (кар'єрного) розвитку здобувачів на етапах освітнього процесу; психологічного та соціального вивчення здобувачів вищої освіти; коригування адаптаційних стратегій до ринку праці залежно від поточних змін; інформування та консультування з питань, що виникають у процесі працевлаштування та профорієнтації.

Однією з головних вимог роботодавців до здобувачів вищої освіти сьогодні – це наявність досвіду роботи. Вирішення цього завдання також багато в чому визначається результативністю проходження виробничої практики. Але виробнича практика, особливо в період скорочення теоретичного навчання та збільшення частки самостійної та практичної роботи, на наш погляд, не може розглядатися у відриві від теоретичної підготовки студентів. Навпаки, практика є логічним продовженням теоретичного навчання, а теоретична підготовка має бути фундаментом, основою вирішення практичних завдань.

Участь роботодавця у процесі формування основних освітніх програм закладів вищої освіти є сьогодні обов'язковою умовою освітнього процесу. У зв'язку з цим ВУЗ та кафедри мають активно взаємодіяти із роботодавцями свого профілю підготовки. Від ефективності організації, змісту, форм та методів професійної підготовки здобувачів вищої

освіти у процесі виробничої практики та етапів її проходження безпосередньо залежить професійне зростання випускників як майбутніх конкурентоспроможних фахівців. Мета практики стосовно проблеми формування професійної компетентності означає, що здобувач вищої освіти у процесі проходження практики повинен не просто засвоювати матеріал за окремими видами діяльності, а розширювати та ускладнювати свої індивідуальні інтелектуальні ресурси засобами даної діяльності. В якості критерія оцінки ефективності практики повинні виступати показники сформованості компетенцій й досвід вирішення конкретних практичних завдань у сфері майбутньої професійної діяльності.

Окрім наявності певних професійних компетенцій у випускника вищого учбового закладу, його соціально-професійна адаптація залежить і від певних особистісних якостей. Як зазначає Дж. Равен, формування професіонала – це, перш за все, проблема виховання професіонала як особистості, зростання компетентності має бути безперервно пов'язане із системою цінностей [1]. На наш погляд, це пояснюється тим, що у процесі навчання недостатньо приділяється уваги формуванню ціннісного ставлення до своєї майбутньої професії.

Озброїти людину знаннями, які дозволять їй здійснювати успішну діяльність протягом тривалого часу стає дедалі важче. Необхідними стають не самі знання, а знання про те, де та як їх застосовувати. Але ще важливіше знання про те, як інформацію добувати, інтегрувати чи створювати. І те, й інше, і третє – результати діяльності, а однією з найважливіших складових навчальної діяльності є вирішення завдань. Таким чином, для формування у здобувачів умінь вирішувати проблемні ситуації потрібний проблемний підхід до навчання. Основна мета даного підходу – це засвоєння здобувачем способів самостійної діяльності, формування дослідницьких умінь та навичок, розвиток пізнавальних та творчих здібностей.

Уміння вирішувати проблеми у сучасних умовах високо цінується роботодавцями. Важливість цього вміння у молодих фахівців зумовлена тим, що більшість сучасних роботодавців виявляють інтерес до співробітників, які готові брати на себе відповідальність та самостійно працювати. Для цього необхідно вміти виявити проблему та запропонувати її вирішення, тобто саме те, що є основою ключового вміння вирішувати проблеми. Уміння вирішувати проблеми є важливим аспектом управління якістю – концепція безперервного вдосконалення заснована насамперед на здатності людини аналізувати свою діяльність, виявляти проблеми та знаходити способи вдосконалення. У процесі вирішення проблемних ситуацій у здобувача вищої освіти розвиваються такі особисті якості, як уміння працювати в команді, відповідальність, розвиваються комунікативна, дослідницька, інформаційна компетенції. Таким чином, важливе значення для соціально-професійної адаптації молодого фахівця на підприємстві несе проблемний підхід до навчання.

Сформувати подібний тип випускника з потрібними компетенціями, особистісними якостями, з умінням вирішувати проблеми та ціннісним ставленням до майбутньої професійної діяльності, що швидко адаптується до умов, норм, цінностей та специфіки професійної діяльності, можливо при використанні взаємодії компетентнісного, проблемного та особистісно-орієнтованого підходів до навчання.

Список використаних джерел:

1. Равен, Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие, реализация. К.: Когнито-Центр, 2002. 470 с.

ПІДГОТОВКА ТА ЗАХИСТ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В ЗВО: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Діяльність закладу вищої освіти нерозривно пов'язана з провадженням освітньої діяльності на різних рівнях вищої освіти, наданням освітніх послуг і забезпеченням організації освітнього процесу, підготовкою кваліфікованих фахівців з урахуванням вимог ринку та спеціальностей, що потребує наявності відповідних науково-педагогічних кадрів. З огляду на зазначене, формування потенціалу науково-педагогічних працівників займає одне з провідних місць в ЗВО та вимагає підготовки докторів філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, що є незамінним для багатомірного та трансформаційного процесу особистісного й професійного зростання науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. Така підготовка з 2016 року почала здійснюватися закладами вищої освіти України за новою європейською моделлю та відповідно до Закону України «Про вищу освіту»[1], Постанови КМУ від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)»[2]. Вона передбачає підготовку (на базі ступеня магістра) в аспірантурі та включає освітню й наукову складові, що стало новацією для української практики підготовки аспірантів.

Захист докторів філософії до кінця грудня 2021 року відбувався як експеримент за тимчасовим порядком присудження науково-освітнього ступеня доктора філософії у разових радах. За цей час «у 2019 році відбулись перші захисти здобувачів PhD, протягом 2020 захищено біля 300 дисертацій, а 2021 року – біля 2 тисяч». [3]

У 2022 році питання щодо порядку підготовки та захисту дисертацій на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти були врегульовані прийнятою Постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44 Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії. [4]

Реалії 2022 року, а саме воєнний стан в країні, вимагали врегулювання питання щодо підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти і в березні 2022 року внесено зміни до Постанови №44, безпосередньо передбачено «установити, що період дії воєнного стану, а також наступні три місяці після його припинення або скасування, не враховуються під час обчислення строків, визначених Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим цією постановою». [5]

Згідно з новим порядком разова рада створюється Вченою радою закладу, в якому здобувач виконав акредитовану освітньо-наукову програму, у двомісячний термін. Якщо ж здобувач виконує неакредитовану освітньо-наукову програму, то він має право на переведення до іншого закладу вищої освіти, який має акредитовану освітньо-наукову програму за відповідною спеціальністю. Крім того, члени разової ради повинні бути компетентними вченими саме за тематикою дослідження здобувача ступеня доктора філософії, яка виноситься на захист і мати не менше трьох опублікованих наукових статей за останні п'ять років за тематикою дисертації, що подається. При цьому статті, які були опубліковані після 12 січня 2022 року, зараховуються за темою дисертації лише за умови наявності у них активного ідентифікатора DOI (Digital Object Identifier).

Склад разової ради – це голова, два опоненти та два рецензенти. У випадку, якщо в ЗВО не вистачає науково-педагогічних працівників, які б відповідали вимогам для включення їх до складу такої разової ради (невідповідність тематики наукових праць, недостатня кількість статей чи відсутність у них DOI, тощо), то її склад може бути наступним: голова, рецензент та три опоненти, що не є працівниками ЗВО в якому утворюється рада та одночасно не є працівниками одного ЗВО.

Аналіз законодавчо-нормативного забезпечення процедури підготовки та захисту докторів філософії і узагальнення проблемних аспектів, які виникали на етапі атестації докторів філософії, дозволили виявити низку напрямків, що потребують уваги та врегулювання. Зокрема, йдеться про особливості формування складу разової спеціалізованої вченої ради, до якої має входити не менше двох (голова та рецензент) науково-педагогічних працівників, що мають наукові напрацювання не за напрямком, а саме за тематикою дослідження здобувача та працюють в ЗВО де створюється рада. З одного боку, це викликає труднощі щодо підбору таких кадрів в конкретному ЗВО, з огляду на можливу вузьку специфіку теми. З іншого боку, це ускладнює задачу здобувача щодо пошуку та висвітлення наукової новизни, адже при наявності п'яти знаних в країні науковців, які кожен мають як мінімум три публікації за темою, що виноситься на захист, лишається все менше шансів на формування і висвітлення наукової новизни в межах вузької тематики здобувача. У зв'язку з чим, доцільно було б врегулювати це питання законодавчо і в якості критерія залишити відповідність публікацій рецензентів напрямку підготовки здобувача, а не його тематиці, що значно розширить можливості для здобувача під час організації та проведення захисту дисертації.

Крім того, враховуючи воєнний стан та низку негативних чинників такого часу, варто внести корективи щодо термінів підготовки дисертації після офіційного завершення здобувачем навчання в аспірантурі, а саме в частині конкретизації поважних причин, які можуть стати підставою для застосування ним статті 12 Постанови №44 та проведення захисту дисертації в разовій раді протягом двох років після відрахування з аспірантури з продовженням цього терміну на час дії воєнного стану. А також переглянути дедлайни щодо термінів підвантаження документів до електронної системи для здобувачів, які виходять на захист, з огляду на складнощі щодо своєчасного енергопостачання в Україні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18?find=1&text=%D0%90%D0%A1%D0%9F%D0%86%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%A2#w1_1
2. Постанова КМУ від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>
3. Здобутки і виклики експерименту з присудження наукового ступеня доктора філософії. Київ -2021. URL: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/PhD-in-Ukraine-2021-report.pdf>
4. Постанова КМУ від 12 січня 2022 року №44 Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>
5. Постанова КМУ від 21 березня 2022 р. № 341 Про внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmini-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-12-sichnya-2022-r-44-341>

ЕФЕКТИВНИЙ МОНІТОРИНГ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Проблема створення конкурентного середовища між вищими навчальними закладами України та інших держав передбачає для кожного суб'єкта освітнього процесу пошук компетентних переваг, розробку освітніх програм, забезпечення якості навчання тощо. Це надасть можливість їхнім випускникам отримати актуальні загальні та професійні компетентності та необхідні програмні результати навчання.

Зрозуміле визначення освітньої програми надає Закон України «Про вищу освіту» [1], відповідно до положень якого вона представлена єдиним комплексом освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої кваліфікації. Освітня програма має логічні складові, до яких відносяться: інтегрована компетентність, загальні та професійні компетентності, перелік освітніх компонентів із кількістю кредитів ЄКТС, кваліфікаційні вимоги до навчально-педагогічних працівників, очікувані програмні результати навчання, які здобувач вищої освіти має оволодіти шляхом вивчення освітніх компонент програми.

Зміна потреби у фахівцях на ринку праці, зміни у здобутках певної галузі знань вимагають моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм у будь-якому вищому навчальному закладі. Моніторинг необхідно проводити задля задоволення потреб здобувачів вищої освіти та роботодавців. Метою моніторингу є також необхідність постійного підвищення якості вищої освіти, забезпечення високої результативності організації освітнього процесу.

Відповідно, моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм неможливо провести без за участі зацікавлених сторін (студентів, роботодавців, науково-педагогічної спільноти, випускників, інших стейкхолдерів). Ця процедура передбачає проведення відповідних заходів щодо збору, аналізу інформації щодо цілого переліку питань стосовно змістовності програми, якості викладання та організації освітнього процесу.

Зазвичай підставою проведення моніторингу освітніх програм є розроблені положення вищих навчальних закладів щодо розробки, моніторингу, періодичного перегляду чи оновлення, а також закриття освітніх програм. Моніторинг доречно проводити двічі на рік задля підтвердження їхньої актуальності з урахуванням тенденцій розвитку галузі знань, попиту на фахівців на ринку праці, підвищення якості викладання освітніх компонент та результативності організації освітнього процесу, задоволення потреб здобувачів вищої освіти та роботодавців. Ми також вважаємо, що освітні програми мають вдосконалюватися не тільки шляхом опитування зацікавлених сторін, тобто на підставі зворотного зв'язку. Вони мають вдосконалюватися й на підставі прогнозування. Мають враховуватися тенденції розвитку суспільства загалом як в Україні, так і в зарубіжних країнах, тенденції розвитку ринків праці відповідної академічної області, міграція населення тощо.

Моніторинг освітніх програм мають здійснюватися гарантими, групами забезпечення освітніх програм спеціальності, відповідними випусковими кафедрами та структурними підрозділами із забезпечення якості вищої освіти, що створені у вищому навчальному закладі. Кожний суб'єкт проведення моніторингу має перевіряти актуальність своїх питань освітньої програми.

Так, випускові кафедри мають проводити моніторинг якості змісту освітньої програми підготовки фахівців і, відповідно, проводити оцінювання щодо:

- змістовного наповнення освітніх програм освітніми компонентами;

- досягнення програмних результатів навчання за освітніми програмами,
- дотримання принципів навчання, орієнтованого на здобувачів освіти (наявність можливостей у здобувачів освіти здійснювати вибір форми навчання, можливість формування індивідуальної траєкторії навчання, навчання за індивідуальним графіком, участь у розробці та перегляді освітніх програм, доступність для студентів процедур оцінювання тощо);
- наявності, якості й доступності навчально-методичного забезпечення освітніх компонентів;
- контрольних заходів та критеріїв оцінювання за компонентами освітніх програм;
- кадрового забезпечення освітніх програм, забезпечення підвищення кваліфікації та педагогічної майстерності викладачів;
- матеріально-технічного забезпечення викладання на освітніх програмах;
- забезпечення поєднання навчання та дослідження під час реалізації освітніх програм;
- дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу.

Гарант та група забезпечення освітніх програм спеціальності має відстежувати такі питання своєї освітньої програми:

- актуальність мети та цілей навчання за освітньою програмою;
- змістовне наповнення освітніх програм, відповідність стандартам вищої освіти [2];
- коректність структурно-логічної схеми розподілу освітніх компонентів;
- врахування інтересів стейкхолдерів, залучення роботодавців до освітнього процесу;
- забезпечення необхідного рівня якості освітніх програм відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [3];
- публічну доступність освітньої програми.

Структурні підрозділи із забезпечення або підвищення якості освіти при проведенні моніторингу мають здійснювати:

- організацію й аналіз опитувань, (анкетувань, оцінювань): здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників з питань організації освітнього процесу за освітніми програмами;
- організацію й аналіз опитувань випускників та представників ринку праці (роботодавців) з питань якості освітніх програм та підготовленості випускників до професійної діяльності.

За результатами моніторингу освітньої програми приймаються рішення про:
 оновлення освітньої програми;
 модернізацію освітньої програми;
 закриття освітньої програми.

Освітня програма має оновлюватися щорічно в частині структурних складових освітньої програми, зокрема змісті робочих програм освітніх компонентів, програм практик, навчальних планів, заходах і методах навчання, тощо. Рішення про закриття має прийматися Вченою радою відповідного закладу вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 21.12.2017 р. № 1648. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>
3. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 р. № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>

Давиденко І. В.
завідувачка кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

Козловський Р. С.
старший викладач кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИЙ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИЙ КОМПЛЕКС ОНЕУ ЯК СКЛАДОВА ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ «ТУРИЗМ» ТА «ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА»

У забезпеченні якісної освітньої діяльності все більшого значення набуває практична підготовка здобувачів освіти. Випускник університету, який має практичний досвід роботи, - більш адаптований до майбутньої трудової діяльності, він може краще оцінити професійну ситуацію та вирішити певні професійні питання. Практико-орієнтоване навчання спрямоване на формування практичних умінь і навичок здобувачів освіти, забезпечення зв'язку між теоретичними знаннями та реальною професійною діяльністю.

Застосування в освітньому процесі практико-орієнтованих технологій змінює акцент у навчанні, скеровує здобувачів освіти на інтелектуальний розвиток за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності. Також, слід зазначити, що перехід до практико-орієнтованих технологій навчання підвищує вимоги до навичок і вмінь випускників навчальних закладів [1, с. 64].

У системі практико-орієнтованого навчання існують, щонайменше, три підходи, які відрізняються і за ступенем охоплення елементів освітнього процесу, і за функціями здобувачів вищої освіти й викладачів. Перший, найбільш вузький підхід, пов'язує практико-орієнтоване навчання з формуванням професійного досвіду здобувачів вищої освіти під час виробничої практики. Другий підхід передбачає використання практико-орієнтованих технологій навчання, базуючись на використанні можливостей професійно-спрямованого вивчення профільних і непрофільних дисциплін. Найбільш широким є третій підхід, що передбачає спрямованість практико-орієнтованого навчання на здобуття не лише знань, а й умінь і навичок, тобто досвіду практичної діяльності з метою досягнення професійних і соціально значущих компетентностей []. При цьому повинна збільшуватись мотивація до вивчення теоретичного матеріалу, що має допомогти у вирішенні практичних завдань.

Сьогодні освіта не може бути практико-орієнтованою без набуття досвіду практичної діяльності. Важливе значення для практичної підготовки здобувачів освіти має створення в ОНЕУ навчально-виробничого готельно-ресторанного комплексу (НВГРК) на базі студентського табору «Економіст». Метою діяльності НВГРК є забезпечення належних організаційних, технологічних, матеріально-технічних умов для проведення навчальних, практичних і лабораторних занять, міждисциплінарних тренінгів, організації дозвілля та забезпечення розвитку студентської творчості, проведення комплексних наукових досліджень, створення конкурентоспроможних послуг сфери гостинності і науково-прикладних результатів, провадження інноваційної діяльності та забезпечення на цій основі умов здійснення поглибленої наукової і науково-професійної підготовки фахівців зі спеціальностей «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа».

Основними завданнями НВГРК є: створення передумов для організації освітнього процесу; проведення тренінг-навчань з питань упровадження і застосування новітніх технологій у туристичній та готельно-ресторанній сфері; організація і проведення спеціалізованих лекцій, організація майстер-класів, навчально-консультаційних нарад, практичних семінарів, студентських науково-практичних конференцій за участю провідних спеціалістів у галузі туристичного та готельно-ресторанного бізнесу; використання НВГРК

як бази для проходження виробничої практики здобувачів освіти з метою вивчення організаційних та технологічних процесів готельно-ресторанного господарства, досвіду з надання послуг розміщення, харчування та рекреації; пропаганда культури та способу здорового харчування споживачів із використанням екологічно чистої продукції регіону.

Створення НВГРК в ОНЕУ сприятиме реалізації практико-орієнтованих технологій навчання для здобувачів освіти спеціальностей «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа», підвищенню якості викладання навчальних дисциплін, наданню допомоги професорсько-викладацькому складу кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу у проведенні навчально-методичної, наукової та організаційної роботи щодо формування нової генерації висококваліфікованих спеціалістів сфери готельно-ресторанного господарства, розширенню та поглибленню теоретичних і професійних знань здобувачів освіти, формуванню в них умінь і навичок ефективно використовувати знання в практичній діяльності.

Проведення занять, різних видів практичного навчання на базі НВГРК є важливою складовою для набуття здобувачами освіти соціальних навичок (soft skills), а саме: комунікативності та роботи в команді, самонавчання та самовдосконалення, етичності, уміння генерувати ідеї, творчому та конструктивному мисленню, здатності до тимбілдингу, усвідомленню соціальної значущості професії, розумінню та поваги до представників інших національних культур, здатності приймати обґрунтовані рішення тощо.

Найбільш актуальними та затребуваними напрямками діяльності НВГРК, на наш погляд, можуть бути такі: організація ефективної освітньої діяльності для професійної підготовки здобувачів вищої освіти; вивчення існуючих галузевих технологій у готельному та ресторанному бізнесі; супровід стартапів здобувачів вищої освіти у сфері готельно-ресторанного бізнесу; ініціювання та впровадження бізнес-ідей розвитку підприємств готельного та ресторанного бізнесу; здійснення наукового дослідження ринку готельних та ресторанних послуг; залучення до керівництва виробничої практики та тематичних лекцій провідних фахівців у сфері туристичного та готельно-ресторанного бізнесу.

Таким чином, для здобувачів освіти зі спеціальностей «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа» в ОНЕУ створено необхідні умови для здійснення практико-орієнтованого навчання, проходження різних видів практик та професійного стажування. Здобувачі освіти під час навчання зможуть отримати цінний професійний досвід та нові корисні враження.

Практико-орієнтовані технології навчання сприятимуть перетворенню освітнього процесу в пізнавальну творчу задачу. Відомо, що в такому випадку зростає якість передачі корисної професійної інформації здобувачам освіти, зацікавленість в навчанні збільшується і є досить стійкою, підвищується рівень засвоювання матеріалу.

Підсумовуючи вище викладене, зазначимо, що практико-орієнтоване навчання є одним із сучасних світових освітніх трендів для всіх рівнів і всіх напрямків освіти. У той же час, зрозуміло, що для різних рівнів і різних напрямків освіти воно передбачає різне змістове наповнення та різні форми впровадження. Для здобувачів освіти зі спеціальностей «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа» залучення до освітнього процесу НВГРК на базі студентського табору «Економіст» сприятиме реалізації підходу практико-орієнтованого навчання та передбачатиме освоєння освітньої програми не тільки в аудиторії, а в реальних умовах, формування у студентів професійних компетенцій за рахунок виконання ними реальних практичних завдань у навчальний час, а також практичну діяльність з обраного профілю навчання за участю професіоналів-практиків.

Список використаних джерел:

1. Горбенко Г.В. Практико-орієнтоване навчання у підготовці бакалаврів реклами і зв'язків з громадськістю. Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 2015. С. 64-69.
2. Практико-орієнтований підхід до підготовки майбутніх лікарів: методологічні та практичні аспекти / Казаков Ю.Г., Петров Є.Є., Бурмак Ю.Г., Треумова С.І. [та ін.] // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 19 берез. 2020 р.). Полтава, 2020. С. 100-102.

Яцунська О. С.
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Аскерова І. Г.
викладач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

НАПРЯМИ ОНОВЛЕННЯ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Світ професій надзвичайно мінливий. З плином часу види професійної діяльності «вмирають» та «народжуються»; а деякі трансформуються до сучасних вимог, саме такою сферою професійної діяльності є «бухгалтерський облік та аудит». З огляду на це, постійно відбувається процес оновлення освітніх програм на вимогу зовнішніх стейкхолдерів (роботодавців, професійних організацій, регуляторів тощо).

Так, проводячи дослідження системи доступу до професії аудитора в країнах Європейського союзу, колектив іспанських авторів серед наданих рекомендації Інституту бухгалтерського обліку та аудиту рахунків в Іспанії (*icn – ICAC Instituto de Contabilidad y Auditoria de Cuentas*) зазначено напрям «Розробка та регулювання навчальних програм знань, навичок та вмінь, необхідних для доступу до професії бухгалтера та аудитора» (англ. - *Design and regulate the curriculum of knowledge, competencies, and skills required to enter the accounting and auditing profession.*). Однією із складових цього напрямку є необхідність періодичного оновлення змісту навчальних програм та компетентностей, зокрема щодо використання цифрових технологій; етичних вимог до професії; нефінансової інформації [1, р. 11].

Питання оновлення програм підготовки та подальшого підвищення кваліфікації також знаходяться під пильною увагою міжнародних професійних організацій, а саме IFAC.

Так, Консультативною групою з розвитку професійних бухгалтерських організації IFAC було проаналізовано та визначено чотири основні нові тенденції професійної діяльності, яким, на думку авторів, слід приділити увагу при оновленні освітніх програм у сфері бухгалтерського обліку: звітність про сталий розвиток, боротьба з корупцією; управління державними фінансами та технології (табл. 1).

У цих рекомендаціях визначено алгоритм дій професійних організацій щодо подальшого опанування визначених нових тенденцій, який охоплює процес підготовки майбутніх та діючих фахівців у сфері бухгалтерського обліку та аудиту.

При цьому слід звернути увагу на той факт, що при розгляді кожного напрямку, IFAC наголошую на необхідності взаємодії з закладами освіти,

Враховуючи мету нашого дослідження, нами буде звернута увага лише на ті аспекти, які стосуються підготовки майбутніх бухгалтерів та аудиторів у стінах ЗВО, які надають початковий професійний розвиток майбутніх фахівців.

У табл. 1 наведено основні тенденції професійної діяльності та запропонований алгоритм дій за кожною з них. Але при цьому слід відзначити, що загальними для всіх та першими кроками на цьому шляху мають стати такі дії: актуалізація вимог щодо компетентностей майбутніх фахівців з обліку та аудиту; перегляд стандартів вищої освіти та освітніх програм у відповідності до оновлених вимог.

Також слід відзначити, що необхідною складовою постійного процесу оновлення освітніх програм є взаємодія зі стейкхолдерами щодо обміну досвідом щодо нових тенденцій та подальшого моніторингу результатів навчання.

Нові тенденції професійної діяльності фахівців з обліку та аудиту

Тенденція професійної діяльності	Алгоритм дій
01	02
Звітність про сталий розвиток	Введення нової освітньої компоненти «Звітність про сталий розвиток» або перегляд змістовного наповнення освітньої компоненти «Нефінансова звітність»
Боротьба с корупцією	Оновлення змісту освітніх компонент юридичного спрямування
	Включення (розгляд) питань щодо протидії корупції до програм таких освітніх компонент: «Бухгалтерський облік», «Аудит», «Професійна етика в обліку та аудиті».
Управління державними фінансами	Введення до освітніх програм таких освітніх компонент: «Управління державними фінансами»; «Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі».
	Інтегрування цих модулів до існуючих освітніх компонент
Технології	Аналіз компетентностей, які необхідні майбутнім фахівцям з обліку та аудиту в сфері ІТ технологій: – Технології для проведення «відаленого» аудиту; – Інструменти аналізу даних; – Штучний інтелект тощо
	Співпраця з постачальниками технологій з метою поліпшення процесу інтеграції відповідних технологій до освітніх програм

Джерело: узагальнено автором за матеріалами [2]

Тобто, можна констатувати, що за останніх часів змінилися вимоги та очікування щодо компетентностей майбутніх фахівців з обліку та оподаткування. Зазначені зміни обумовлюють необхідність оновлення освітніх програм за основними взаємопов'язаними трендами.

Зазначені дії дозволять закласти фундамент та максимально підготувати майбутніх фахівців з обліку та аудиту до практичної діяльності у сучасних умовах та майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Access requirements to the auditing profession in the Member States of the European Union: France, Germany, Italy, Ireland, Portugal, Spain and Belgium. Convenio ICAC-ASEPUK. 2023, 84 p. URL: <https://www.icac.gob.es/publicaciones/access-requirements-auditing-profession-member-states-european-union-france-germany>.
2. Connecting your education programming to emerging trends. IFAC, 2022. URL: <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IFAC-Connecting-Your-Educational-Programming-Emerging-Trends-PAO-Development.pdf>.

МІСЦЕ ОНЕУ У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ДО АТЕСТАЦІЇ АУДИТОРІВ

Програмні результати навчання на спеціальності 071 «Облік і оподаткування» мають забезпечити такий рівень знань та навичок, щоб здобувачі бакалаврського рівня освіти могли мати можливість підготуватися до отримання сертифіката незалежного аудитора.

Професія аудитора вимагає кваліфікаційного підтвердження теоретичних знань і складання кваліфікаційного іспиту.

Теоретичні знання підтверджуються дев'ятьма теоретичними іспитами, які охоплюють облік, право, аудит, аналіз, статистику, фінанси та економіку. Частина теоретичних іспитів може бути зарахована, якщо особа під час навчання у вищих навчальних закладах вивчали предмети протягом мінімальної кількості годин та успішно склали іспит.

Кандидатам в аудитори, які під час денної форми навчання у закладах вищої освіти вивчали предмети за напрямками за їх зверненням Комісією з атестації за результатами оцінки змісту освітньо-професійних програм (за потреби навчальних (робочих) програм), за якими здійснювалась підготовка в закладі вищої освіти, зараховуються теоретичні знання, які підтверджуються складанням таких теоретичних іспитів:

- основи бухгалтерського обліку та економіка підприємства,
- управлінський облік,
- фінансовий облік;
- господарське, цивільне та корпоративне право;
- оподаткування.

Мінімальна кількість годин вивчення предметів за напрямком наступна:

- теорія бухгалтерського обліку та законодавчі засади ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності становила не менше 480 годин,
- економіка підприємства та статистика - 240 годин,
- управлінський облік - 120 годин;
- корпоративне законодавство та законодавство про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом та господарське, цивільне та трудове законодавство - 180 годин;
- податкове законодавство та законодавство про єдиний соціальний внесок - 240 годин.

Іспити з предметів із вищезазначених напрямів складено успішно (з оцінкою - добре та відмінно).

У табл. 1 наведена відповідність дисциплін навчального плану ОНЕУ 2022-2026 спеціальності 071 «Облік і оподаткування» мінімальній кількості годин, необхідних для зарахування перших п'яти іспитів.

Таблиця 1

Співставлення кількості годин дисциплін спеціальності 071 «Облік і оподаткування» ОНЕУ
вимогам для зарахування теоретичних іспитів

Дисципліна у навчальному плані	Кількість годин	Мінімальна кількість годин для зарахування
Бухгалтерський облік	150	теорія бухгалтерського обліку та законодавчі засади ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності - 480 годин
Фінансовий облік 1	240	
Фінансовий облік 2	210	

Статистика	120	економіка підприємства та статистика - 240 годин
Економіка підприємства	120	
Управлінський облік	150	Управлінський облік – 120 годин
Правознавство	120	Корпоративне, господарське, цивільне та трудове законодавство, законодавство про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом - 180 годин
Правове забезпечення економічної діяльності (вибіркова)	150	
Оподаткування	120	податкове законодавство та законодавство про ЕСВ - 240 годин.

Таким чином, здобувачам спеціальності 071 в ОНЕУ можуть бути зараховані чотири теоретичні іспити, за умови, що буде обрано вибірккову дисципліну «Правове забезпечення економічної діяльності».

Проведений аналіз відповідності програм теоретичних іспитів та силабусів навчальних дисциплін спеціальності 071 свідчить, що під час навчання на бакалаврському рівні здобувачі можуть здати чи зарахувати наступні теоретичні іспити для атестації:

1) основи бухгалтерського обліку та економіки підприємства. Цей іспит враховує такі напрями: теорія бухгалтерського обліку та законодавчі засади ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності (в частині теорії бухгалтерського обліку); економіка підприємства та статистика;

2) управлінський облік. Цей іспит відповідає напряму управлінський облік;

3) фінансовий облік. Цей іспит відповідає напряму теорія бухгалтерського обліку та законодавчі засади ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності;

4) господарське, цивільне та корпоративне право. Цей іспит враховує такі напрями: корпоративне законодавство та законодавство про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом; господарське, цивільне та трудове законодавство;

5) оподаткування. Цей іспит відповідає напряму податкове законодавство та законодавство про єдиний соціальний внесок;

6) управління ефективністю діяльності. Цей іспит враховує такі напрями: управлінський облік; інформаційні технології та комп'ютерні системи; фінансовий аналіз;

7) фінансовий менеджмент. Цей іспит враховує такі напрями: фінанси підприємств; фінансовий аналіз; інформаційні технології та комп'ютерні системи; управління ризиками та внутрішній контроль.

Теоретичні іспити з міжнародних стандартів фінансової звітності та аудиту можуть бути здані на магістерському рівні навчання оскільки враховують такі напрями: міжнародні стандарти фінансової звітності, міжнародні стандарти аудиту; законодавчі засади аудиторської діяльності та методика проведення аудиту (професійні навички); стандарти професійної етики та професійна незалежність.

Складання теоретичних іспитів підтверджує глибокі знання відповідного напрямку кандидатом в аудитори, тому їх результати можуть бути зараховані як результат іспиту чи заліку по відповідній дисципліні під час навчання в ОНЕУ.

Таким чином, спеціальність 071 «Облік і оподаткування» ОНЕУ надає потенційним кандидатам в аудитори можливість скласти всі теоретичні іспити протягом навчання в університеті.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КОНТРОЛЮ ОБ'ЄКТИВНОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Сучасна вища освіта має забезпечити формування особистості молодшої людини як майбутнього професіонала, здатного успішно виконувати виробничі завдання, працювати в сучасних умовах за фахом, навчити жити у соціумі [1, с. 152]. Базуючись на засадах розвитку і саморозвитку особистості, студентоцентризм в навчальному процесі є необхідною умовою для осмисленого сприйняття і засвоєння студентами навчальної інформації, формування у них здатності самостійно і творчо застосовувати її при вирішенні прикладних практичних завдань, потребує системності у прийнятті ефективних управлінських рішень [2, с. 124].

Саме студентоцентризований підхід (student-centered approach) розглядає здобувача вищої освіти як суб'єкта з власними унікальними інтересами, потребами і досвідом, спроможного бути самостійним і відповідальним учасником освітнього процесу. Протилежністю цього підходу є парадигма студента як об'єкта навчання, не спроможного на повноцінну агентність, а відтак такого, що потребує виховання і догляду. У цій парадигмі заклад вищої освіти (ЗВО) патерналістично вирішує, що і як мають вчити студенти.

Студентоцентризований підхід передбачає взаємоповагу між студентом і викладачем, реальну вибірковість дисциплін, участь студентів у системі внутрішнього забезпечення якості ЗВО та процесак акредитації освітніх програм, наявність процедур реагування на студентські скарги та ін. Посилюється роль викладача як фасилітатора. Він не лише читає лекції, а й організовує інтерактивне спілкування, сприяє особистісному розвитку студентів, формує атмосферу взаєморозуміння і довіри [3].

Можна погодитись з думкою, що студентоцентризм у практичній площині – це, перш за все, новий рівень індивідуалізації – наявність індивідуальних навчальних планів; наявність вагової варіативної складової навчального плану; наявність можливості обрати та опанувати кілька сертифікаційних програм; індивідуалізація в організації самостійної роботи

студента; індивідуалізація в процесі проведення індивідуально-консультативних занять; індивідуальна підготовка студентів за навчальними планами із поглибленою науковою і освітньою складовою [4, с. 25].

Вивчення економічного аналізу пов'язане з оволодінням процедурами узагальнень, виявленням прихованих протиріч і креативним пошуком нових методів розв'язання теоретичних і прикладних задач. До того ж прийоми аналізу знань мають універсальний характер, а тому сфера їх використання є значно ширшою, ніж професійна діяльність економіста чи навіть безпосередньо аналітика [5, с. 182-183].

Тому важливо роз'яснювати студентам можливості економічного аналізу в вивченні інших економічних дисциплін, у посиленні інформаційної аргументації власних висновків при виконанні рефератів, курсових робіт, кваліфікаційних робіт бакалаврів та магістрів, у науковій роботі студентів, у використанні одержаних теоретичних знань та практичних навичок у роботі за фахом.

В умовах військового стану в ОНЕУ, як і в багатьох інших ЗВО, відбулась радикальна цифрова трансформація навчального процесу, його учасники перешли на змішане навчання (blended learning) – форму навчання, яка сполучає як аудиторну підготовку студентів (лекції, семінари, консультації, інші види занять в навчальних корпусах), так і дистанційне навчання студентів, що здійснюється за допомогою Інтернет-конференцій (лекції, семінари, консультації на платформі Zoom) та шляхом самостійної роботи.

Особливість економічного аналізу господарської діяльності полягає також в тому, що він вивчає економічні процеси не взагалі, а на кожному підприємстві в специфічних умовах його діяльності [6, с. 166]. Таким чином, студенти, одержуючи завдання проаналізувати

інформацію конкретних підприємств, змушені самостійно здійснювати необхідні розрахунки, формулювати висновки щодо одержаних результатів і обґрунтовувати їх. Це стимулює мотивацію та пізнавальну активність студентів, сприяє розвитку вмінь аналізувати конкретні ситуації, формує навички вирішення аналітичних завдань в практичній діяльності. Тобто, вивчення економічного аналізу значною мірою сприяє розвитку особистості студента, зростанню його теоретичної та практичної професійної підготовки.

Важливо і при аудиторній, і при дистанційній формах навчання посилювати варіативність завдань, щоб студенти мали вибір накопичувати рейтингові бали різними шляхами: виконанням окремих варіантів індивідуальних практичних завдань, написанням рефератів, есе, аналітичних оглядів літературних джерел за обраною тематикою, підготовкою наукових статей тощо.

І в аудиторній, і в дистанційній формах навчання треба досягати максимальної візуалізації одержаної студентами інформації за допомогою аналітичних таблиць, графіків, схем для формування навичок презентування результатів досліджень в освітній та професійній діяльності.

Але при оцінюванні поточної роботи студентів з вивчення економічного аналізу слід враховувати, що воно не повинно радикально впливати на підсумкову оцінку.

Існує велика імовірність необ'єктивності. Буває, що студент може показати високі знання на іспиті, але не може отримати високої оцінки з предмету, яка відповідає фактично досягнутому рівню знань. Контроль якості результатів навчання – один з важливих чинників процесу пізнання. До основних методів контролю знань можна віднести письмову, усну, практичну та тестову перевірку. Письмова перевірка найбільш ефективна, вона сприяє самостійній роботі та ефективнішому використанню навчального часу. Усна перевірка вимагає від викладача грамотно формулювати запитання, враховувати індивідуальні особливості студентів. Тестові перевірки використовуємо досить часто, майже після кожної вивченої теми. Завершальною стадією є проведення поточного контролю, що являється інструментом внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Бондар М.І. Сучасні вимоги до підготовки фахівців з обліку та оподаткування. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2-3 берез. 2016 р.). Київ. : КНЕУ, 2016. С. 152-153.

2. Сіренко К.В. Міждисциплінарне навчання як засіб реалізації принципів студентоцентризму. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2-3 берез. 2016 р.). Київ. : КНЕУ, 2016. С. 124.

3. Глосарій: затверджено рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти протокол від 29.08.2019 р. № 9. URL : <https://dnmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/glosarij.pdf>. (дата звернення 14.01.2022).

4. Колот А.М. Студентоцентризм як вектор розвитку економічної освіти та підвищення якості освітніх послуг. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2-3 берез. 2016 р.). Київ. : КНЕУ, 2016. С. 24-29.

5. Євдокимова Н.М. Модернізація змісту навчання через формування аналітичних і дослідницьких компетентностей сучасного фахівця. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2-3 берез. 2016 р.). Київ. : КНЕУ, 2016. С. 182-183.

6. Ізмайлов Я.О. Розвиток методології економічного аналізу господарської діяльності підприємств у постіндустріальній економіці. Проблеми економіки. 2016. № 3, С. 165-174.

ПІДХОДИ ДО СКЛАДАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ РІЗНИХ РІВНІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно Закону України «Про вищу освіту» підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за освітніми чи науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень, перший (бакалаврський) рівень, другий (магістерський) рівень, третій (освітньо-науковий) рівень, науковий рівень [1].

Обов'язковим елементом освітніх програм бакалаврського та магістерського рівнів є індивідуальні завдання, які, разом з іншими освітніми компонентами (робочою програмою, методичними вказівками, тестами для самоконтролю тощо), надають можливість студентам самостійно засвоювати матеріал відповідних дисциплін.

Мета індивідуального завдання – самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи. Зміст індивідуального завдання – це завершена теоретична або практична робота в межах програмового змісту навчальної дисципліни, що виконується на основі результатів навчання і дисциплінарних компетентностей, здобутих студентом у процесі лекційних, практичних занять та самостійної роботи [2, с. 28].

Треба враховувати особливості щодо формування індивідуальних завдань для студентів різних рівнів вищої освіти. Так, у практиці роботи кафедри статистики ОНЕУ склався диференційований підхід до складання завдань для студентів бакалаврського та магістерського рівнів. Починаючи з першого етапу статистичного дослідження – статистичного спостереження – приділяється увага складності та змісту інформації, яку далі здобувач вищої освіти аналізує, використовує для характеристики взаємозв'язків та прогнозів.

Як правило, для студентів бакалаврського рівня індивідуальні завдання вже містять первинні дані для їхньої подальшої самостійної обробки. Пов'язано це з основною метою виконання індивідуальних завдань для відповідного рівня освіти, а саме, засвоєння статистичних методів обробки інформації. Тому викладач подає первинні дані у зручному вигляді та пропонує студентам працювати із кількісно та якісно однорідною сукупністю елементів (дані можуть бути як фактичними, так і умовними).

На магістерському рівні, коли здобувач вищої освіти вже засвоїв статистичні методи обробки інформації, йому пропонується самостійно здійснювати статистичне спостереження, у результаті якого зібрана їм інформація, як правило, потребує додаткових підходів, які забезпечують можливість працювати з однорідними (і кількісно, і якісно) даними. Це гарантує надійність та об'єктивність результатів подальшої їхньої обробки.

Разом із завданнями студентам усіх рівнів вищої освіти надаються методичні вказівки та вимоги до їхнього виконання та оформлення, повідомляються терміни виконання та подання викладачеві, критерії оцінювання.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

2. Навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів : довідник для пед. та наук.-пед. працівників / уклад. Н. М. Савельєва. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 80 с.

Коваленко В. В.
професор кафедри банківської справи
Сергєєва О. С.
доцент кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «МІЖНАРОДНИЙ БАНКІВСЬКИЙ БІЗНЕС» ДО ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

Поповнення якісним кадровим потенціалом для банківських установ безумно є випускники профільних Вишів, тому однією із важливих задач в організації навчального процесу у ВНЗ є дослідження та врахування індивідуальних особливостей студентів для подальшого їх працевлаштування. Система підготовки сучасних фахівців в умовах ступеневої освіти повинна бути спрямована як на формування практичних навичок так на розвиток духовності, формування професійних та культурних цінностей, етики спілкування, толерантності, та не менш важливим, розвиток упевненості в собі, лідерських якостей, високої стресостійкості та особистісного самовизначення й зростання.

На сучасному етапі банківська конкуренція на фінансовому ринку України тільки загострюється, тому, як наслідок, особливого значення набуває підвищення ефективності саме діяльності банків. Однак, здійснення відповідних заходів стає неможливим без відповідного кадрового забезпечення. При цьому, важливим чинником, залишається не кількість працівників, а безпосередньо формування кадрового потенціалу банків через розвиток професійних навичок, прагнення до кар'єрного зростання, а також формування знань та вмінь щодо вирішення складних завдань в умовах невизначеності.

За визначенням авторки Угринюк О.М. « .. в умовах жорсткої конкуренції банківські установи стикаються із завданням виживання та ефективного розвитку. Для вирішення цього завдання банкам слід по іншому поглянути на організацію своєї діяльності та усвідомити важливість персоналу в організації. Своєчасне комплектування кадрами всіх підрозділів банку неможливе без розробки та реалізації дієвої кадрової політики» [1].

Аналіз чинників, які впливають на рівень плинності кадрів в банківських установах показує, що це може бути як умови праці банківського персоналу, низька заробітна плата, так й неоціненість співробітників, проблеми співпраці в команді, страх допущення помилок, мікроменеджмент. Тому необхідним для викладачів кафедр ВНЗ, що випускають студентів, потрібно виявляти ці проблеми вже упродовж навчання та при можливості викорінювати їх (табл. 1).

Таблиця 1

Чинники, які впливають на рівень плинності кадрів в банківських установах впливу

Чинник впливу	Характеристика	Співвідношення, %
Недооціненість співробітника	Якщо працівник не отримує стільки, скільки він заслуговує - це неприємно. HR має слідкувати за тим наскільки працівник задоволений умовами праці. Однак, все залежить від того, наскільки цінним є працівник	25% працівників погодяться змінити роботу за 5% підвищення зарплати
Неефективне співробітництво	Якщо працівники не відчувають віддачі, то вони починають шукати підтримку в іншому місці. Тому необхідно створювати атмосферу єдності в колективі	39% працівників не відчувають, що їх внесок у спільну справу оцінений

Негативне спілкування	Працівники не можуть абстрагуватися один від одного. Тому кожному слід контролювати свої емоції та демонстративно не виказувати їх	24% незадовільних працівників впливають на ефективність інших.
Страх допустити омилку	Необхідно вселяти впевненість в працівників, що вони зможуть виконати всі поставлені перед ними задачі.	4 із 5 працівників реалізують свої можливості на всі 100%.
Мікро-менеджмент	Керівництву слід давати більше свободи працівникам, що сприятиме більшій ефективності їх роботи. Постійний тиск на працівників матиме зворотний ефект.	38% працівників не подобається тиск з боку керівництва.

Джерело: складено автором за матеріалами [2]

Отже, можемо зазначити, що для банківської установи оцінка рівня управління кадровою політикою є одним з найважливіших етапів процесу управління банком. Тому якісною підготовкою студентів ОП «Міжнародний банківський бізнес» для майбутньої практичної діяльності в банківських установах однією із задач є розкриття темпераменту студента, який складається з можливості особистості виразити себе, щоб ефективно освоювати й перетворювати зовнішню реальність. При цьому напрямку, якість і рівень реалізації цих тенденцій визначаються особливостями індивіда: її характерологічними та інтелектуальними особливостями, комплексом її мотивів і відносин.

Загальновизнаним є виділення чотирьох типів темпераменту це *сангвінік, флегматик, холерик та меланхолік*. У ході психодіагностичного дослідження темпераменту особистості завдяки опитувальнику Г. Айзенка було проведено опитування 20 студентів Факультету фінансів та банківської справи, ОП «Міжнародний банківський бізнес». Виявилось, що з 20 респондентів у 7 проявляється меланхолійно-холеричний тип, у 4 холерико-меланхолійний, у 4 флегматико-меланхолійний, 1 людина має меланхолійно-флегматичний тип, 1 опитуваний виявився потенційним меланхоліком та 3 виявилися чистими меланхоліками. Отже, можемо зазначити, що практично 50% відсотків студентів, яких кафедра банківської справи готує для діяльності в банківські установи, належати до меланхолійного типу та як слід ці студенти можуть не впоратися з чинниками з якими вони можуть зіткнутися в практичній діяльності.

Таким чином, можемо надати рекомендації, щодо ефективного спілкування з представниками меланхолійного типу темпераменту у подоланні критичних ситуацій в навчанні та суспільному житті. На нашу думку, на студентів-меланхоліків викладач повинен впливати чуйністю, м'якістю, тактовністю. Надмірна строгість і різке підвищення вимог до таких студентів ще більше гальмують і зменшують їхню дієздатність. З огляду на те, що меланхолійні люди швидко втомлюються від монотонної роботи, викладач має постійно змінювати вид їхньої діяльності. Для заохочування навчальної діяльності студентів-меланхоліків потрібно вчасно оцінити його успіх, рішучість, прагнення, а негативні оцінки слід використовувати з великим застереженням, пом'якшуючи її негативні наслідки. Також зазначимо, що представники різних типів темпераменту можуть досягти однаково високих успіхів у практичній діяльності, але йдуть вони до цих успіхів різними шляхами, тому викладачі ВНЗ повинні в першу чергу розглядати групу студентів за темпераментом та психотипами, а вже потім впроваджувати активні методи навчання.

Список використаних джерел:

1. Угринюк О.М. Формування ефективної кадрової політики. Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах інноваційного розвитку економіки: матеріали II Всеукр. Наук-практ. конф. з міжнародною участю, 28 травня 2021 р. Тернопіль, ЗУНУ, 2021.
2. Банківська сфера. URL: <https://careerhub.in.ua/vibir-profesii/bankivska-sfera/>
3. Особистісний опитувальник Г. Айзенка. (Тест на темперамент ЕРІ. Діагностика самооцінки за Айзенком. Методика визначення темпераменту). URL: <https://mzosh19.org.ua>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ АСПІРАНТІВ PhD

Організація навчального процесу та методика викладання дисциплін в умовах змішаного навчання, яке стало викликом сьогодення, додало проблем до розробки їх методичного забезпечення. Оскільки, як відмічають фахівці Sloan Consortium, у змішаному навчанні частка дистанційного може складати до 80% [1]. За таких умов значна увага повинна приділятися підготовці навчально-методичних і контрольних матеріалів для забезпечення високих результатів навчання.

Розробка методичного забезпечення дисциплін для здобувачів третього рівня вищої освіти (аспірантів PhD) має свої особливості через те, що навчання в аспірантурі передбачає не лише вивчення дисциплін, складання заліків та іспитів, а головне, роботу над дисертаційним дослідженням. У таких умовах проведення лекційних і практичних занять з дисциплін, а відповідно й їх навчально-методичне забезпечення, повинно бути направлене в першу чергу саме на досягнення кінцевої мети здобувачів вищої освіти даного рівня.

Однією з важливих питань розробки методичних матеріалів є те, що процес викладання будь-якої дисципліни, і відповідно її методичне забезпечення, значною мірою залежить від кількості здобувачів освіти. Чим меншою є аудиторія, тим більш складним є питання для викладача щодо відповідного забезпечення дисципліни методичними розробками, оскільки в цьому випадку необхідний індивідуальний підхід до кожного здобувача вищої освіти. Вочевидь, що групи аспірантів завжди є нечисленними.

Аспірант PhD під час вивчення кожної дисципліни не повинен отримувати готових знань від викладача, а сам шляхом творчого мислення формулювати та пропонувати шляхи розвитку тих чи інших ситуацій. Лише в цьому випадку в нього будуть формуватися навички самостійного здійснення аналізу та прийняття рішень, і відповідно, вміння проводити самостійне дослідження.

За результатами вивчення кожної дисципліни аспірант PhD повинен, по-перше, оволодіти сучасними знаннями і практичними навичками з дисципліни і, по-друге, вміти творчо мислити для того, щоб вирішувати складні наукові та практичні завдання. Сформована таким чином система знань аспірантів буде сприяти не лише набуттю конкретних знань і навичок, але й умінню переносити отримані знання на свою науково-дослідну роботу. І саме вирішенню цих завдань повинно бути підпорядковане науково-методичне забезпечення кожної дисципліни.

Вважаємо, що методичне забезпечення дисциплін обов'язково повинно містити поради щодо планування та організації часу на самостійне вивчення матеріалу кожної теми, роботи з літературними джерелами з урахуванням дослідницької діяльності здобувача вищої освіти. Для цього практичні завдання та методичні вказівки щодо їх вирішення повинні бути складені на основі реальних даних підприємств, враховувати особливості їх діяльності в умовах економічного підйому або кризового стану, а тестові та інші завдання різної складності давати можливість перевірити, наскільки аспірант PhD добре засвоїв теоретичну частину дисципліни і на які проблемні питання теми необхідно ще раз звернути увагу.

Для закріплення логіки вирішення практичних завдань, кращого засвоєння матеріалу дисципліни в методичних вказівках повинні бути наведені приклади розв'язання завдань, у першу чергу з тих тем, що рекомендовані для самостійного опрацювання. Ключовим у цьому питанні повинен стати педагогічний дизайн, творчий підхід кожного викладача.

Список використаних джерел:

1. Allen I. Elaine, Seaman Jeff Going. The Distance: Online Education in the U.S. Babson Survey Research Group and Quahog Research Group. 2011. 40 p.

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Інтеграція України у світовий і європейський освітній простір має на меті й модернізацію вищої освіти, яка має бути направлена на застосування сучасних методів викладання, новий погляд на цілі навчання, які повинні спрямовуватись на становлення особистості й підготовку конкурентоспроможних фахівців. Освітній процес потребує новітніх підходів до його організації, а необхідність приділяти увагу особистісним якостям студентів вищих навчальних закладів (ВНЗ) не викликає сумніву. Організація такого навчального процесу визначається терміном «студентоцентроване навчання». Закон України «Про вищу освіту» визначає студентоцентроване навчання як підхід до організації освітнього процесу, що передбачає:

- заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу;
- створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії;
- побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу [1; 2].

Студентоцентроване навчання передбачає концентрацію зусиль на врахуванні індивідуальних якостей студентів. Формування та розвиток особистості та врахування особливостей кожного студента можливий лише за умови втілення в навчальний процес особистісно орієнтованого підходу як головної складової студентоцентрованого навчання.

Особистісно орієнтований підхід у навчанні поєднує в собі різноманітні складові навчального процесу – освіту, виховання, прийоми навчання тощо, а також сприяє створенню сприятливих умов для якісного засвоєння знань, самостійному навчанню, формуванню професійних умінь і компетентностей. В процесі навчання, яке орієнтоване на цілі та результати, у студентів формуються навички комунікації, критичне мислення, креативність, здатність до вирішення проблем, професіоналізм, відповідальність, ініціативність та ін.

Необхідно наголосити, що особистісно орієнтоване навчання впливає не тільки на особливі якості студента та його формування як висококласного фахівця, а також і на особливі якості викладача, його професіоналізм, готовність до інноваційної діяльності, що впливають на ефективність організації навчання. Через втілення індивідуального стилю викладання створюються умови для творчого розвитку та самореалізації кожного студента. Саме тому особистісно орієнтовані технології навчання сьогодні є основою організації навчального процесу.

Модернізація навчального процесу та концентрація вищої освіти на особистісних якостях студента гарантують підвищення ефективності викладання та якості підготовки висококваліфікованих фахівців, які після завершення навчання стануть професіоналами в своїй сфері в Україні та за її межами.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти: Закон України від 18.12.2019

СЕКЦІЯ 2

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ: СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ, ЗАСОБИ ТА МЕТОДИ ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

МЕТОДИ ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ В ОНЕУ

Епідемія COVID-19 та наступний перехід у період воєнного стану зумовили серйозні виклики забезпеченню якості української освіти. Під якістю освіти зазвичай розуміють комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне й ефективне формування компетентності та досягнення програмних результатів навчання й професійної свідомості здобувачів освіти [1].

Програмні результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти, та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів [2]. Реалізація компетентнісного підходу в освіті не є простим завданням. Результати навчання мають бути узгоджені з цілями навчальної програми, рис. 1.

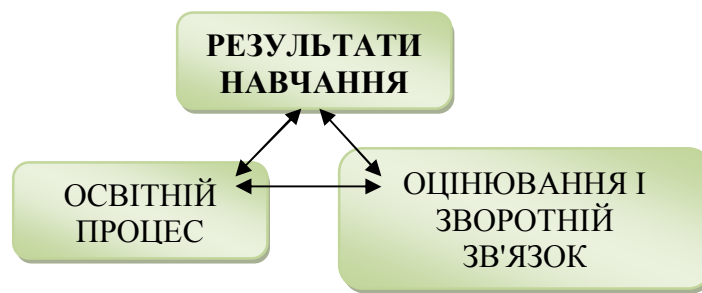

Рис.1. Узгодження елементів освітньої програми

Освітній процес. Має безпосередній зв'язок з очікуваними результатами навчання.

Оцінювання та зворотний зв'язок. Дає змогу розуміти прогрес досягнення програмних результатів навчання.

Протягом останніх восьми років система вищої освіти була трансформована на нормативному рівні: розширено автономію закладів, синхронізовано українську рамку кваліфікацій із європейською, створено Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, затвердження стандартів вищої освіти, де зазначені програмні результати навчання за спеціальностями. Під час пандемії COVID-19 навчальний процес був переведений в дистанційний формат. Дистанційне навчання стало викликом для всіх учасників освітнього процесу: як студентів, так і викладачів. Більшість викладачів не мали відповідного досвіду, були не готові до переведення звичних освітніх заходів в онлайн формат. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну ще більше ускладнило забезпечення організації освітнього процесу.

Адаптацію до усіх цих змін неможливо прописати в нормативних документах. Якість освітнього процесу, а в кінцевому результаті – якість освіти залежать від уміння викладача швидко адаптуватися самому, адаптувати свої курси та підходи до викладання в умовах глобальних викликів.

Нині схвалено Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки та Операційний план її реалізації у 2022-2024 роках (Розпорядження КМУ від 23 лютого 2022 р. № 286-р). Цей стратегічний документ визначає пріоритети системи вищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства та економіки країни, а також головні характеристики, що будуть сформовані до 2032 року. Документ передбачає реалізацію 5-ти стратегічних цілей [3].

Також Україна спільно з Міжнародним банком реконструкції та розвитку, що входить до групи Світового банку, впродовж 2021–2026 років реалізує проект «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів». Реалізація проекту має на меті сприяти підвищенню якості вищої освіти, забезпеченню відповідності навичок та знань випускників закладів вищої освіти очікуванням роботодавців, вимогам ринку праці та суспільства загалом, подоланню викликів у освітньому секторі, спричинених пандемією COVID-19, зокрема, забезпеченню стійкості освітньої системи, створенню умов для безперервності освітнього процесу в умовах карантинних обмежень.

Із початком повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України система освіти України опинилася в нових реаліях функціонування. Упродовж короткого часу в Україні було сформовано засади інституційно-правового регулювання освітньої сфери на період дії воєнного стану для забезпечення освітнього процесу в умовах викликів, спричинених збройною агресією РФ проти України.

Вимушена трансформація системи освіти в умовах воєнного стану спричинила низку проблем щодо досягнення програмних результатів навчання у студентів і викладачів. У березні й травні 2022 р. проведено моніторинг організації дистанційного навчання закладів вищої освіти в умовах воєнного стану з метою порівняння стану його організації в умовах війни та миру, виявлення проблем. До участі в моніторингу запрошено 54 заклади вищої освіти, у т. ч. із тимчасово окупованих територій України. У ньому взяли участь 5905 науково-педагогічних працівників і 20 593 здобувачі вищої освіти [4,с.274]. Із проведеного дослідження виявлено виклики та ризики забезпечення якості освіти в умовах воєнного стану:

- наявність нерозв'язаних проблем матеріально-технічного забезпечення, лише третина ЗВО України має можливість (матеріальні й людські ресурси) централізовано вирішувати питання застосування інформаційних технологій в організації освітнього процесу, решта ЗВО (63,7%) не розглядають його як пріоритетне та в більшості випадків перекладають відповідальність на факультети, кафедри й навіть самих викладачів;

- частка студентів, які фактично беруть участь в освітньому процесі під час дії воєнного стану, знизилася у середньому на 10% (порівняно з попереднім періодом дистанційного навчання) та становить 60-70% загального контингенту;

- найбільшою технічною проблемою стала відсутність чи нестабільність Інтернету (55 і 71,3% відповідей), а кожен п'ятий опитаний студент вказав на недостатність самоорганізації й відсутність потрібної техніки;

- студенти, які вважають, що навчання за дистанційними технологіями не ефективне (6,5%);

- учетверо більша частка опитаних студентів, на відміну від науково-педагогічних працівників, оцінює результативність освітнього процесу як низьку (кожний 27-й здобувач вищої освіти (3,7%) і тільки кожний 100-й науково-педагогічний працівник (1,1%);

- серед викладачів лише 3,2% опитаних повідомили, що не готові повернутися до свого ЗВО з-за кордону;

- частка студентів, не готових повернутися в Україну для продовження навчання, значно вища: таку відповідь дав кожен шостий із опитаних студентів.

Ці проблеми, безперечно, ускладнюють долучення до навчання в дистанційному режимі під час дії воєнного стану як студентів так і викладачів.

2022/2023 навчальний рік Одеський національний економічний університет (ОНЕУ) розпочав у змішаному форматі (в очному режимі/офлайн – для денної форми навчання та дистанційно/онлайн - для заочної форми навчання). Основними факторами, які зумовили вибір ОНЕУ до змішаного формату навчання:

- можливість щодо забезпечення захисту учасників освітнього процесу (наявність укриття);

- труднощі із забезпеченням необхідного обладнання та Інтернет-з'єднання;

- і викладачам, і студентам в дистанційному форматі потрібно поєднувати домашню

рутину, сімейні справи та навчання в одному просторі, чого не було до цього;

- брак соціалізації також виразно проявляється і в студентів, і у викладачів.

Всі наведені фактори дають підстави непокоїтись про стан фізичного та ментального здоров'я учасників освітнього процесу, що також створює виклики для ефективного навчання. Вибудувана система внутрішнього забезпечення якості освіти в ОНЕУ продовжує функціонувати та підтримуватися на належному рівні.

Однак варто зазначити, що закладам вищої освіти доводиться періодично стикатися зі зміною необхідних для застосування обраного режиму навчання умов (масовані ракетні атаки, повітряні тривоги, відсутність електропостачання, зв'язку та Інтернету тощо) та оперативно реагувати на ці зміни. Виникнення таких ситуацій, безперечно, негативно впливає на загальний рівень задоволеності учасників освітнього процесу організацією роботи у закладі освіти, незалежно від обраного формату. І більшою мірою це стосується саме здобувачів освіти, яким складніше впоратись із проблемами з урахуванням безпекової ситуації у регіоні та потреб учасників освітнього процесу.

Очевидно, *що проблеми*, викликані війною, безпосередньо позначились на якості навчання здобувачів та досягнення програмних результатів навчання, зокрема вони стали причиною як низького рівня активності студентів на заняттях, так і значного спаду самоорганізації, мотивації тощо, що у поєднанні з технічними труднощами значно ускладнює отримання освітньої послуги належної якості.

Негативно впливають на якість провадження освітнього процесу і призводять, зокрема, до низького рівня залученості студентів до занять та заважають викладачу надати якісну освітню послугу - загальний психоемоційний стан учасників освітнього процесу (емоційне виснаження через війну), перебування значної частки студентів за кордоном або на окупованих територіях, складні умови для навчання (зменшення часу на опанування матеріалу, негнучкі дедлайни, проблеми із проходженням практики тощо). Ці причини, безперечно, ускладнюють можливість здобувачів якісно включитись у процес навчання та мати найкращі досягнення програмних результатів навчання.

Треба зазначити, що викладач є основою забезпечення якості освіти. Разом з тим, оплата праці не є співмірною з надмірним навантаженням науково-педагогічних працівників. Оплата праці викладача відбувається з урахуванням лише навчального навантаження, а вимоги встановлюються ще й до наукової, методичної та організаційної роботи.

Норми часу навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи регламентуються закладом вищої освіти. Рекомендований перелік видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників встановлений наказом МОН від 16.02.2022 [5]. У кожному закладі вищої освіти затверджується Положення про планування та облік роботи науково-педагогічних працівників. Через таку бюрократизацію оплата праці викладача залежить від кількості визначених розкладом годин, а не від якості викладання чи дослідження.

Щодо питань планування й обліку часу науково-педагогічних працівників, в ОНЕУ розроблено Положення «Про планування й облік навантаження НПП», яке у 2022/2023 навчальному році має форму пілотного варіанту, щоб з'ясувати позитивні та негативні моменти та в подальшому зробити певні корегування. З цього приводу, *кафедра УП і ЕП зазначила, щодо в п.3.1 цього положення*, із перелічених видів робіт, в обсяг навчальної роботи входить проведення контрольних заходів (заліків, екзаменів, *захистів індивідуальних робіт*, звітів з практичної підготовки). Але в Додатку 1, наведеного Положення, не розглядаються норми часу, які необхідні для складання рейтингу здобувачів очної форми навчання, з дисциплін, підсумковою формою контролю з яких є екзамен (60 балів та його варіативність):

✓ перевірка контрольних (модульних) робіт передбачених навчальним планом, що виконуються під час аудиторних занять;

✓ перевірка контрольних (модульних) робіт передбачених навчальним планом, що виконуються під час самостійної роботи;

- ✓ керівництво й приймання (захист) індивідуальних завдань, передбачених навчальним планом;
- ✓ перевірка рефератів, (есе);
- ✓ підготовка наукових публікацій, тощо.

Наведена варіативність контрольних заходів вимагає від викладача певної розробки цих заходів, та головне – час на перевірку зазначених видів робіт. Відповідно, у Положенні ці види робіт безоплатні. *Виникає питання:*

- яка якість буде цієї перевірки?
- як це вплине на якість програмних результатів навчання здобувачів?

Треба наголосити, що відповідно до наказу МОН України від 16 лютого 2022 р. №186 [5], в переліку видів навчальної роботи, у п.3 Проведення контрольних заходів – зазначено захист індивідуальних робіт.

Нами запропоновано переглянути:

Положення «Про порядок оцінювання знань, ліквідації академічної заборгованості здобувачів вищої освіти ОНЕУ», а саме:

- п.2.5.1. З навчальних дисциплін, підсумковою формою контролю для *очної (денної, вечірньої) та заочної форми навчання*, оцінка з кожної навчальної дисципліни (Рд) визначається, виходячи з: 30 балів – за поточну роботу здобувача вищої освіти та 70 балів – за підсумковий семестровий контроль;

- п.5.3. Зміст заходів, які включаються до карти розподілу балів за результатами самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Потрібно перевести планування та оплату праці НПП з процесних факторів на такі, що базуються на результатах. Оплачуватись має весь обсяг роботи викладачів, а не лише навчальне навантаження. Викладач є основою забезпечення якості освіти, тому ресурси мають скеруватись на створення сприятливих умов щодо мотивації розвитку викладацької майстерності, особливо в таких складних умовах воєнного стану.

Війна внесла свої корективи в кожен сферу життя, і чималих негативних наслідків зазнала саме сфера освіти. Однак, незважаючи на усі складнощі, які виникли у зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням, заклади освіти повинні продовжувати активно працювати задля надання освітніх послуг належної якості. Збереження балансу між різними результатами роботи викладача вплинуть на досягнення програмних результатів навчання здобувачів.

Список використаних джерел:

1. Якість освіти / МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/yakist-osviti>.
2. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти від «21» грудня 2017 р. №1648. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/proekty%20standartiv%20vishcha%20osvita/1648.pdf>
3. Розпорядження КМУ Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки від 23 лютого 2022 р. № 286. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>
4. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник, Київ, 2022. 358 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analitic.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16 лютого 2022 р. № 186 «Про затвердження рекомендованого переліку видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних і педагогічних працівників». URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/87368/

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ АУДИТУ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У зв'язку із прийняттям змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» з 01.01.2023 року оновлені вимоги до підготовки аудиторів, зокрема в ст.19 передбачено перелік із 14 напрямів теоретичних знань, які має опанувати фізична особа, яка має намір стати аудитором в Україні [1]. Між тим, високу якість оволодіння знаннями і навичками за напрямками 1-3, передбаченими у ст. 19 Закону: «1) стандарти професійної етики та професійна незалежність; 2) міжнародні стандарти аудиту; 3) законодавчі засади аудиторської діяльності та методика проведення аудиту (професійні навички)» можливо забезпечити завдяки реалізації студентоцентрованого підходу у підготовці аудиторів, що найбільш ефективно може бути реалізований в умовах дуальної форми вищої освіти. Підхід, що пропонується, передбачає реалізацію таких кроків:

1 крок – укладання договорів про співпрацю закладу вищої освіти з аудиторськими компаніями, що здійснюють аудиторську діяльність в Україні, зокрема, можуть бути залучені компанії «великої аудиторської четвірки», інші міжнародні і українські аудиторські фірми, що потребують кадрів на посади помічників (асистентів) аудиторів;

2 крок – відбір з числа студентів 2 курсів спеціальності 071 закладу вищої освіти осіб, які потраплять на стажування/навчання і подальшу роботу в аудиторські компанії, з урахуванням інтересів відносно того, на яких напрямках професійної діяльності в майбутньому бажає зосередитися студент. Відповідно підготовка може бути зосереджена на аудиті, трансфертному ціноутворенні, консалтингу, супроводженні ведення бухгалтерського обліку, оцінці тощо. Цим кроком забезпечується вибудовування індивідуальної освітньої траєкторії в підготовці за фахом з урахуванням саме студентоцентрованого підходу навчання;

3 крок – студент потрапляє до аудиторської фірми на навчання за дуальною формою. При тому за рахунок вибору блоку вибіркових дисциплін поглиблює свої знання за обраним напрямом, навчаючись в університеті в частині освітньої складової, а паралельно – здобуває практичні навички і досвід роботи, необхідний для подальшої атестації відповідно до вимог Закону «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Організація дуальної форми вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» з урахуванням студентоцентрованого підходу дозволяє студентам вже під час навчання виконати вимоги ст. 14 Закону, згідно з якою «особа, яка має намір бути аудитором, повинна набути практичного досвіду аудиторської діяльності шляхом працевлаштування/стажування у суб'єкта аудиторської діяльності не менше трьох років». При цьому студентоцентрованість дуальної форми вищої освіти під час налагодження співпраці з аудиторськими компаніями забезпечується організацією роботи в таких компаніях, яка передбачає залучення стажерів до конкретних проектів і груп перевірки з урахуванням інтересів студентів з акцентом на певний вид завдань, галузь, сферу діяльності об'єкта перевірки тощо. Навчаючись за дуальною формою, студент бакалаврату на момент закінчення 4 курсу має можливість одночасно опанувати необхідні для подальшої роботи професійні навички в сфері аудиту і отримати документ про працевлаштування/стажування, що підтвердить його досвід роботи за спеціальністю. А це дає перспективи для здачі кваліфікаційного іспиту для отримання сертифікату аудитора одразу після закінчення бакалаврату, що прискорює кар'єрне зростання фахівця і дозволяє забезпечити потреби ринку аудиторських послуг в Україні якісними кадрами.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21.12.2017 р, в редакції від 01.01.2023, затвердженої Законом України № 2597-IX від 20.09.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.

Бедрадіна Г. К.

*доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

Нездоймінов С. Г.

*доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Міждисциплінарність - одна із важливих складових якісної освіти здобувачів бакалаврського ступеня спеціальностей «Готельна – ресторанна справа та «Туризм». Важливо зазначити, що міждисциплінарні освітні програми активно впроваджують багато країн Європейського простору вищої освіти. Розвиток таких програм в Україні відкриє нові професійні та академічні перспективи майбутнім фахівцям та сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної системи вищої освіти в цілому. Так, міждисциплінарний підхід є методологічною основою сучасної освіти, яка спрямована на забезпечення психологічної і практико-орієнтованої складової майбутнього фахівця.

Сучасні науковці термін «міждисциплінарність» вживають у різних значеннях – як метод реалізації комплексного навчання, де певна проблема вивчається більш ніж однією дисципліною [1, с. 157]; як процес вирішення проблем, що є достатньо складними для однієї дисципліни і доповнюється іншими; як науково-педагогічна новація, що передбачає зростаючу взаємодію методів, інструментарію задля отримання нового наукового знання [2, с. 18]; як концепція, методологія, процес, спосіб пізнання і навіть філософія. Отож міждисциплінарність спрямована на об'єднання всіх форм і методів вивчення певної наукової чи дослідницької проблеми, при цьому комплексно використовуючи знання з різних дисциплін та наукових напрямків для формування загальної методології, внаслідок чого генеруються нові дисципліни.

Актуальним для викладачів стає формування універсальних компетенцій, що забезпечують студентів когнітивними навичками, комунікативними та соціальними компетенціями, необхідними для майбутньої професійної діяльності, що розвивають їх здатність до саморозвитку та самовдосконалення. Вітчизняна система вищої освіти переважно орієнтована на формування предметних знань, при цьому формуванню універсальних компетенцій приділяється недостатня увага. Тоді як для успішної професійної діяльності більшого значення набуває високий рівень розвитку когнітивних, соціальних та поведінкових навичок, часом навіть більшого, ніж професійні знання та навички. Ми ж переконані в необхідності застосування міждисциплінарного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців сфери гостинності та туризму, оскільки на сучасному етапі розвитку суспільства все більше посилюється тенденція інтеграції наукових знань, оскільки сьогодні практично всі найважливіші проблеми набувають комплексного характеру. Все частіше виникає потреба у фахівцях, здатних мобільно використовувати знання з різних наукових галузей у своїй професійній діяльності. Під час підготовки таких фахівців першорядне значення має розвиток системного мислення, вміння бачити об'єкт у єдності його багатосторонніх зв'язків та відносин. Крім того, розкриття внутрішніх зв'язків між навчальними дисциплінами має велике значення для студентоцентрованої організації навчального процесу, змінює його систему, логіку та наукову спрямованість [3, с.60-61]. В результаті знання стають не тільки конкретними, а й узагальненими, що дає майбутнім фахівцям сфери гостинності та туризму можливість переносити ці знання у нові ситуації та застосовувати їх на практиці.

В Одеському національному економічному університеті, викладання фахових дисциплін спрямовано на формування універсальних компетенцій та здійснюється в рамках вивчення всіх навчальних дисциплін за фахом підготовки здобувачів. Так, наприклад тематика практичних занять за дисциплінами «Організація транспортного обслуговування туристів» та «Туроперейтинг» має міждисциплінарні зв'язки та спрямовано на організацію активної пізнавальної діяльності самих студентів; у процесі навчання здобувачі включаються до дослідницької та проектної діяльності, самостійного здобуття необхідних знань та навичок. При цьому дослідницькі та проектні роботи мають інтеграційний, міждисциплінарний характер та відповідають пізнавальним інтересам і професійним запитам здобувачів освіти. Як визначають фахівці, великі потенційні можливості мають методи комбінованого, ситуативного навчання, що сприяють набуттю практичного досвіду вирішення реально існуючих у житті та професійній діяльності ситуацій, розвитку дослідницької позиції, відповідальності за наслідки ухваленого рішення [4;5].

Новітні міждисциплінарні підходи щодо підготовки фахівців зі спеціальностей «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа» нам бачиться як організована форма взаємодії багатьох фахових дисциплін, спрямована на розвиток системної підготовки, що дозволяє вирішувати складні завдання, формувати гнучке мислення та дозволяє ефективно орієнтуватися в професійному світі, особливо в реаліях сьогодення.

Таким чином, застосування міждисциплінарного підходу при проектуванні змісту підготовки студентів ОНЕУ на основі забезпечення інформаційної досяжності освітнього середовища, його наступності, відповідності та сумісності, дозволяє нам формувати професійні компетенції, комплексно інтегрувати знання у сферу професійної діяльності майбутніх фахівців. Ефективність процесу формування універсальних компетенцій значно підвищується завдяки застосуванню міждисциплінарного підходу, а також використанню в освітньому процесі інтерактивних методів та технологій, інтеграційних форм організації навчання студентів, спільної та узгодженої діяльності викладачів ОНЕУ.

Список використаних джерел:

1. Сура Н. А. Міждисциплінарність навчання: нові завдання в умовах модернізації вищої професійної іншомовної освіти // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2014: Вип. 3 (62). С. 156–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2014_3_22
2. Колот А. М. Міждисциплінарний підхід як передумова розвитку економічної науки та освіти// *Вісник КНУ імені Т. Шевченка. Серія «Економіка»*, 2014: Вип. 5 (158). С. 18–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2014_5_5
3. Козолуп М. С. Міждисциплінарний підхід до формування академічної комунікативної компетенції у студентів природничих спеціальностей в університетах США// *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка, соціальна робота»*, 2014: Вип. 30. С. 60–62. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7760/1/Kozolup.pdf>
4. Пастирська І. Я. Міжпредметні зв'язки як пропедевтичний етап розвитку інтеграції змісту освіти// *Загальна педагогіка та історія педагогіки: Випуск 12. Т. 2.*, 2019 URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/12/part_2/5.pdf
5. Bijsterveld, K., & Swinnen, A. (Eds.) (2023). *Interdisciplinarity in the Scholarly Life Cycle: Learning by Example in Humanities and Social Science Research*. Springer Nature. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-11108-2>

Сментина Н. В.
проректор з науково-педагогічної роботи
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

Фіалковська А. А.
доцент кафедри економіки, права та управління бізнесом
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ

Освітній процес сьогодення орієнтований, перш за все, на здобувачів вищої освіти, на їх академічні потреби та бачення свого майбутнього місця на ринку праці. Саме такий підхід дозволяє сформувати компетентного та конкурентоспроможного фахівця. Варто розуміти яким чином має бути організовано навчання та викладання за освітньою програмою на засадах концепції студентоцентризму.

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» [1] визначає студентоцентроване навчання як підхід до організації освітнього процесу, що передбачає:

1. Заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу.

2. Створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії.

3. Побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу.

В рамках реалізації проекту Програми TEMPUS «Освіта для лідерства, інтелігентності та розвитку таланту» (ELITE – Education for Leadership, Intelligence and Talent Encouraging) відзначається, що студентоцентрований підхід передбачає розроблення освітніх програм, які зосереджуються на результатах навчання, ураховують особливості пріоритетів особи, що навчається, ґрунтуються на реалістичності запланованого навчального навантаження, яке узгоджується із тривалістю освітньої програми. При цьому студенту надаються більші можливості щодо вибору змісту, темпу, способу та місця навчання [2, с. 10].

Методи студентоцентрованого навчання та викладання (рис. 1) орієнтовані на індивідуальний розвиток студента.

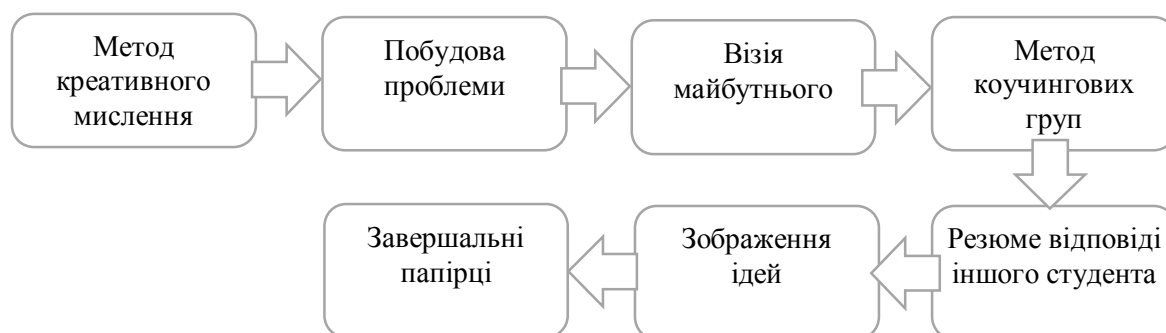

Рис. 1. Методи студентоцентрованого навчання та викладання
(Джерело: складено за [2, с. 10])

Методи студентоцентрованого викладання зміщують свою увагу від викладача до студента. Дані методи включають прийоми активного навчання, під час яких студенти вирішують проблеми, відповідають на запитання, обговорюють та висловлюють свою точку зору під час занять. До методів студентоцентрованого викладання також належать прийоми роботи в групі.

В рамках дослідження проекту Тьюнінг було виокремлено певний перелік методів викладання та навчання. До методів викладання віднесено:

- лекції;
- семінари (викладання невеликими групами);
- консультації;
- наукові семінари;
- практикуми та практичні заняття в групі;
- заняття з розв'язання проблем;
- лабораторні заняття;
- стажування / практика;
- онлайнове / дистанційне / електронне навчання.

Серед методів навчання визначено такі [3]:

- пошук відповідних матеріалів у бібліотеці та он-лайн;
- складання резюме прочитаних матеріалів;
- навчання постановці проблем, а також вирішенню проблем, поставлених лектором;
- проведення досліджень, написання статей, звітів, письмових робіт;
- групова робота над проектом, проблемою;
- конструктивна критика інших, урахування критичних зауважень з боку колег;
- керівництво групою або активна участь у груповій роботі;
- уміння критикувати свою роботу.

Збільшення кількості студентів та їхніх запитів щодо результатів навчання ставить під загрозу традиційні методи викладання, що призводить до появи нових методів залучення студентів до навчання, серед яких групове навчання, метод вирішення проблем та інші методи студентоцентрованого викладання.

Отже, студентоцентроване навчання та викладання переміщує свою увагу від викладача до студента, надаючи студентові можливість самостійного осягнення матеріалу, пошуку інформації та обговорення його з викладачем. Методи викладання і роль викладача змінюється. Від транслятора знань викладач стає фасилітатором, який допомагає і підтримує студента під час навчання.

Успішним стає той студент, який може застосувати теоретичні знання до практичних проблем. Саме таких випускників хочуть бачити як викладачі, так і роботодавці. Такий підхід до навчання вимагає високоякісних, структурованих результатів навчання. Його називають «глибинним підходом» і він надає студентам відчуття задоволення від навчання та глибокого розуміння дисципліни.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти: Закон України від 18.12.2019 р. № 392-IX. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-20#Text> (дата звернення 07.02.2023).
2. Паламарчук О. Викладання в університеті на засадах лідерства: навчальний посібник. К. :ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
3. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 168 с.

ВИКОНАННЯ І ЗАХИСТ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Запровадження карантинного режиму у закладах вищої освіти в Україні, навесні 2020 року активізувало трансформацію дистанційного навчання зі статусу можливого у статус обов'язкового. Військовий стан в Україні із лютого 2022 року і донині, зумовив швидке впровадження змішаної форми навчання у вітчизняному освітянському просторі та активні пошуки різних форм онлайн-навчання.

Технічно-програмні можливості оптимізації дистанційного навчання 2020-2023 років забезпечив стрімкий розвиток он-лайн технологій, зокрема: сервіс для проведення он-лайн конференцій Zoom (лекції, практичні заняття, захист індивідуальних завдань), платформа Google (для проведення контрольних заходів, тестування, розміщення презентаційних матеріалів) та інші. Серед викладачів об'єктивно виникла потреба у прискореному створенні інформаційних продуктів, які були б достатніми для викладання дистанційних курсів за окремими навчальними дисциплінами.

Дослідження проблем дистанційного навчання активно здійснювалося ще із початку ХХІ століття, із 2020 року у багатьох країнах світу, ця форма навчання стала єдиною можливістю продовжити навчання у період всесвітньої пандемії. Теоретико-методологічною основою розвитку цього напрямку вважають наукові праці теоретиків коннективізму Джорджа Сіменса та Стівена Доунса [1].

В Україні, що прагне до європейського рівня освіти, була розроблена нормативна база щодо дистанційної освіти, а саме: «Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні» [2] та «Положенні про дистанційне навчання» [3]. Але, ми зустріли нові складності, пов'язані із міграційними процесами громадян в Україні та за її кордони, що суттєво погіршило доступ здобувачів освіти до мережі Інтернету, зв'язку і комп'ютерних комунікацій, під час навчального процесу.

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Важливе значення має вивчення теорії бухгалтерського обліку і оволодіння практичними навичками бути хорошим спеціалістом при вирішенні багатьох управлінських питань у всіх галузях економіки. Саме тому, бухгалтерський облік вивчають студенти всіх спеціальностей Одеського національного університету.

В ОНЕУ при усному викладенні «Бухгалтерського обліку» використовуються такі методи як: пояснення, бесіда, дискусія, диспут, дебати тощо.

1. Пояснення є важливим, і найбільш розповсюдженим способом навчання. Воно за змістом повинно повністю задовольняти вимоги навчальної програми, а за формою - максимально стимулювати інтерес студентів і сприяти засвоєнню ними навчального матеріалу [4, с. 171]. Пояснення є ефективним, якщо воно здійснюється викладачем за основним підручником або опорним конспектом лекцій, якими користуються студенти курсу. Нажаль студенти, які мігрували, не мали своєчасного доступу до Інтернету, що суттєво ускладнювало їх навчання. Вони були обмежені щодо пояснення викладача і мали можливість тільки самостійно вивчати теоретичні матеріали за допомогою презентацій, підручника і електронного конспекту лекцій.

До початку змішаної форми навчання, недоліком методу пояснення, у порівнянні з іншими методами навчання, було те, що студент менше активізується і виступає пасивним приймачем інформації. Навчання у сучасних умовах повністю змінило роль студента за

методом пояснення із слухача він став активним дослідником нового теоретичного матеріалу за дисципліною. Для багатьох студентів – це стало суттєвим випробуванням, новим викликом щодо сприйняття потоку нової інформації.

2. Бесіда є одним із методом, за допомогою якого здійснюється процес спілкування під час проведення практичних занять. Вона є джерелом взаємовідносин між викладачем і студентами [4, с. 174]. При використанні цього методу, викладач привертає увагу аудиторії до проблемних питань, що виникають у процесі розв'язання завдань і на цій основі формує у студентів відповідні знання. Нажаль, багато студентів у яких не було можливості відвідувати заняття із різних обставин, були позбавлені методу бесіди під час проведення практичних занять із «Бухгалтерського обліку».

3. Дискусія є одним з найважливіших методів навчання. Учасники при обговоренні наближаються до істини через глибоке усвідомлення проблеми. Таке усвідомлення з'являється завдяки висловленій думці кожного учасника. Дискусії дають змогу обговорювати досить широке коло як програмних, так і не програмних, але актуальних питань. Переваги даного методу: координує думки окремих осіб, стимулює учасників дискусії чітко й точно формулювати свої думки [5, с. 112].

4. Диспут (від латинського слова «розмірковувати», «дискутувати») – це зіткнення різних, а інколи і прямо протилежних точок зору. Цей метод не вимагає остаточних висновків, що дає студентам можливість аналізувати поняття й аргументи, захищати свої погляди, переконувати в їх правильності інших людей.

Саме цей метод є основним, у наших реаліях сьогодення, під час захисту індивідуального завдання із дисципліни «Бухгалтерський облік». Тому, що студент може проявити свою творчість у частині індивідуального завдання, коли необхідно дослідити проблемне питання бухгалтерського обліку, висловити свою думку із вирішення цієї проблеми обліку та оприлюднити результати свого дослідження в аудиторії або дистанційно.

5. Дебати суттєво відрізняються від дискусії і диспуту, - мають на меті взаємну експертизу точок зору і проводиться для того, щоб ознайомитися з поглядами один одного з метою подальшого вироблення спільної позиції [4, с. 181-186]. Вони направлені на перемогу однієї точки зору над поглядами опонента і містять ґрунтовні аргументи, що мають забезпечити переконання опонентів і слухачів у правильності саме цієї точки зору. Найголовніше у дебатах – передати повідомлення якомога зрозуміліше.

Для використання цього методу, при вивченні дисципліни «Бухгалтерський облік», необхідна певна база теоретичних знань із конкретних питань бухгалтерського обліку, для того щоб захистити свою точку зору.

Проаналізувавши всі складності викладання і вивчення дисципліни «Бухгалтерський облік» в сучасних умовах, враховуючи неможливість використовувати ті методи навчання, які вважаються класичними, нами було рекомендовано у подальшому навчання сконцентрувати увагу здобувачів на виконанні і захисті індивідуального завдання в умовах он-лайн-навчання.

Для цього нами було запропоновано, збільшити кількість балів, які можна отримати, виконавши і успішно захистив індивідуальне завдання із дисципліни «Бухгалтерський облік» і одночасно розподіливши індивідуальне завдання за ступенем складності на рівні. Тобто, індивідуальне завдання має три частини.

1. Підготовка теоретичного питання за проблемною темою із бухгалтерського обліку і презентація своїх досліджень із цього питання он-лайн або в аудиторії, у вигляді презентації (метод дискусії) складає із 30% максимальної кількості балів. Для виконання цього виду індивідуального завдання буде використаний метод – диспут, тому що в диспуті будуть обговорені наукові погляди різних науковців на одну із проблем обліку.

2. Поглиблене вивчення теоретичного питання за проблемною темою із бухгалтерського обліку, на підставі вивчення наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, аналіз актуальних наукових джерел (не менше 10 науковців) у вигляді реферату – це ще додатково 40% максимальної кількості балів до попереднього оцінювання.

3. Підготовка та виступ з результатами свого індивідуального завдання у вигляді наукового дослідження на студентській конференції ОНЕУ або факультету ОНЕУ. Під час виконання цієї частини індивідуального завдання буде застосований один із методів навчання – дебати. На студентських конференціях завжди жваво обговорюють проблемні питання, власні наукові дослідження, відбуваються активні дебати. За виконання цієї частини індивідуального завдання передбачається отримання ще додатково 30% до попередніх частин індивідуального завдання.

Необхідно зазначити, що проблемне питання обліку на всіх трьох етапах виконання – одне. Завдання студента детально розвинути його, поглибити свої дослідження на кожному рівні, виявити творчий підхід, самостійність дослідження, зацікавити аудиторію під час доповіді, досконало вивчити свій об'єкт обліку. Одночасно, у студента немає зобов'язання проходити всі три рівні індивідуального завдання. Завдання ранжируване за складністю виконання і проходження лише першого рівня достатньо для зарахування виконаного індивідуального завдання. Мотивацією для проходження всіх трьох рівнів – є максимально високий бал за другий і третій рівні.

Вважаємо, що перевагою виконання такого комплексного індивідуального завдання, яке складається за рівнями складності і за рівнем мотивації є:

1. Досконале вивчення та опанування проблемних питань обліку самостійно.
2. Започаткування самостійних наукових досліджень.
3. Мотивація отримати необхідні бали або отримати максимально можливі бали.
4. Здорова конкуренція серед студентів.
5. Розвиток своїх наукових, дослідницьких та ораторських здібностей.

Організація викладачем підготовки та захисту індивідуальних завдань студентами, в он-лайн форматі або в аудиторії, розкриє переваги дистанційних форм навчання для тих студентів, які: не мають можливості знаходитися в аудиторії під час захисту; для тих, які вивчають дисципліну самостійно семестр.

Важливим компонентом виступає прозорість під час захисту індивідуальних завдань студентами та одночасно - можливість колективного обговорення якості та характеру виконання індивідуального завдання.

Таким чином, підготовка та захист індивідуальних завдань студентами, ранжированих за рівнем складності набуває ефекту продуктивного навчання. На наш погляд, така форма завдання заслуговує на рекомендацію, щодо впровадження, виконання та захисту, індивідуальних завдань із бухгалтерського обліку студентами, ранжированих за рівнем складності, у періоди навчання, коли не можуть бути використанні усі класичні методи навчання. Аналіз діяльності студентів під час підготовки та захисту індивідуальних завдань, проведених в он-лайн форматі, виявив, що різні рівні виконання індивідуального завдання підвищують їх особисту мотивацію, пізнавальний інтерес до дисципліни «Бухгалтерський облік» та активність до виконання індивідуальних завдань.

Список використаних джерел:

1. Downes Stephen. *Connektivism & Connektiveknowledge*. URL: http://www.huffingtonpost.com/stephen-downes/connektivism-andconnekti_b_804653.html.
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (Затверджено Міністром освіти і науки України В. Г. Кременем 20 грудня 2000 р.). К. : Просвіта, 2000. 16 с.
3. Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
4. Чижевська Л.В. *Методика викладання облікових дисциплін: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів./ За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2003. 504 с.*
5. Карпенко О.В. *Управлінський облік: методика викладання у вищій школі. навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2007, 244 с.*

Гейна О. В.
доцент кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

ЗАСОБИ АКТИВІЗАЦІЇ ЗАСВОЄННЯ НАУКОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЛЕКСИСКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА (УКРАЇНСЬКА)»

Методика викладання української мови як іноземної на сьогодні стала новим пріоритетним напрямом української лінгводидактичної науки.

Дослідження мови наукової літератури показують, що наукова мова характеризується наявністю різномірних стереотипних структур, які мають високий рівень обов'язковості вживання.

Науковий стиль мовлення – це лінгвістичні приклади, що стосуються рівнів лексики, морфології та синтаксису. Науковий контекст допомагає студентам підбирати слова та будувати словосполучення, речення, та висловлювання. Труднощі сприйняття та розуміння інформації навчальної лекції носять суб'єктивний характер.

Об'єктивні проблеми залежать від пред'явленого матеріалу лекції, від мовного оформлення від темпу мовлення лектора, від обмеженості зворотного зв'язку.

Суб'єктивні проблеми аудіювання перебувають у прямій залежності від рівня мотивації іноземних студентів, уміння виділити головну інформацію, уміння швидко записувати отриману інформацію.

Завдання викладача – навчити учнів умінь і навичок, необхідних для роботи з науковими текстами економічної тематики.

Розвиток механізмів читання та письма обумовлено формами мовлення, де головним видом мовної діяльності, є слухання.

Головною особливістю письмового наукового мовлення є такий спосіб викладу матеріалу, який знайде вираз у системі мовних засобів. Наукове викладення матеріалу – це міркування, мета якого – доказ. Науковий текст – це смислова закінченість, пов'язаність та цінність наявної інформації.

На лекціях іноземні студенти навчаються записувати почуте, що забезпечить їм зберігання інформації, її читання та передачу в усній формі.

Паралельне формування умінь слухання та письмової фіксації почутого забезпечує їх взаємний вплив та успіх навчання. Читання та аудіювання припускають відтворення отриманого повідомлення в усній чи письмовій формі. В основі говоріння та письма лежить механізм виголошення слів.

Науковий текст – це точні відомості та факти, отримані в результаті теоретичного аналізу, спостережень та наукових експериментів, що зумовлює точність їхнього словесного вираження та використання економічної термінології.

При навчанні говорінню та письму важливо навчити студентів диференціювати важливі елементи мови.

Методисти відзначають, що говоріння та письмо розрізняються лише способом формування та формулювання думки [1; 2, с. 136].

Навчання мови спеціальних дисциплін здійснюється з метою розвинути вміння слухати та записувати лекції, виступати на конференціях, читати спеціальну літературу. Але головною формою освіти ЗВО є читання, слухання та запис лекцій.

Одночасно навчання говорінню та слуханню на матеріалі різних стилів мовлення в усній та письмовій формі, а також читання та письма на матеріалі наукового стилю призводить до прискореного формування вмінь мовного спілкування.

Говоріння тісно пов'язане зі слуханням, а з ним пов'язаний самоконтроль і корекція думки, що висловлюється.

Читання розвиває здатність до точності, формування логічності думок та правильного оформлення їх мовними засобами.

Письмо сприяє становленню процесу формування думки. Успішно сформульовані вміння письмової комунікації позитивно впливають на розвиток умінь в інших видах мовної діяльності, у говорінні.

Письмова мова вимагає високого рівня аналізу та синтезу, відрізняється усвідомленістю, виступає засобом самоконтролю, виховання, логічної пам'яті – це має велике значення для закріплення, переробки та відтворення інформації.

Письмова мова позитивно впливає на обсяг оперативної та довготривалої пам'яті. Письмо допомагає швидше запам'ятовувати мовний матеріал. Інтенсивність мисленневих операцій при письмі більша, ніж при усному висловлюванні, це говорить про те, що письмові вправи є ефективним засобом розвитку мовлення. Під час роботи з науковим текстом студент навчається підбирати слова та будувати словосполучення та речення особливим чином. Відомо, що вміння, яке складає рівні розумової діяльності, найефективніше.

Головне завдання викладача української мови як іноземної при навчанні студентів іноземців, які здобувають вищу освіту в економічному університеті – це розвиток навичок усного мовлення сприйняття інформації. Це важливо для майбутніх економістів, оскільки їхня професія постійне спілкування з клієнтами. Володіння іноземною мовою – це діяльність, яка потребує автоматизованих навичок, творчих мовних умінь та почуття мови. Безсумнівно, лексичні, граматичні, фонетичні знання становлять основу, де розвиваються навички цієї діяльності. Оволодіння цією основою відбувається спочатку шляхом навчальної, а потім шляхом істинної комунікації.

Аудіювання та говоріння відіграють важливу роль у розвитку навичок мовлення. Вони разом утворюють один акт усного спілкування. Навчання говорінню не відбувається без навчання розуміння мови на слух. Але ці різні види діяльності потребують різних видів навчання.

Найскладнішим у процесі аудіювання є механізм логічного сприйняття. Повне розуміння мови на слух має здійснюватися цілісно при одноразовому сприйнятті. Завдання викладача – навчити студентів розумінню не окремих слів та фраз, а загальному розумінню того, про що йдеться, де і коли відбувається дія, хто його головний учасник. При підборі матеріалу ми враховуємо словниковий запас студентів, при необхідності адаптуємо вибраний текст відповідно до їх рівня знань.

Гарний результат дають вправи у слуханні з метою впізнавання, відмінності, зіставлення. Зразок живої повсякденної мови – діалоги також необхідно включати в роботу з аудіювання, оскільки вони містять усі типи речень: запитання, відповіді, накази, прохання, поради. Кожній вправі з говоріння та аудіювання повинна передувати чітка інструкція з виконання. Воно має бути конкретним, зрозумілим, доступним та наданим в усній чи письмовій формі.

Таким чином, слухання та говоріння ефективніше розвиваються при взаємодії з письмом та читанням, а навчання читання та письма з опорою на говоріння та слухання дає позитивні результати. Комплексна взаємодія всіх видів мовної діяльності виступає фактором сприятливого впливу одного виду на інший.

Шлях інтенсифікації навчання мови як засобу спілкування пов'язаний з комплексним підходом до навчання всіх видів мовної діяльності, але розпочинати навчання слід з мовлення, яке сприймається легше за рахунок ситуативного контексту спілкування.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми навчання іноземних студентів : матеріали XXII Всеукр. наук.-практ. конф. Дніпро, 2020. 199 с. URL: <https://repo.dma.dp.ua/doc.pdf> (дата звернення: 14.01.2023).
2. Ключник В. Проблеми вивчення української мови як іноземної франкомовними та іспаномовними студентами. Актуальні проблеми сучасної науки : збірник наук. матеріалів LIX Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Дніпро, 2021. С. 132–136 URL: <https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/pdf> (дата звернення: 14.01.2023).

Гусенко О. С.
старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ» ЯК МЕТОД ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Особливість діяльності спеціаліста в умовах науково-технічного прогресу полягає в подальшому прискоренні зміни професійних знань, умінь та навичок, здатності працівника самостійно, швидко і якісно вдосконалювати свою кваліфікацію. Таким є соціальне замовлення суспільства нинішній системі освіти. У зв'язку з цим змінюються завдання й функції студента та викладача. Зникає поділ життя людини на період набуття знань (період навчання) та наступний етап їх застосування. Освіта людини не встигатиме за новими відкриттями й науковими теоріями, не відповідатиме вимогам часу, практики, якщо вона не спиратиметься на активність і самостійність особистості та розвиток її творчого потенціалу.

У процесі удосконалення професійної освіти акцент діяльності викладача дедалі зміщується з розробки нових форм і методів активізації власної діяльності на стимуляцію самостійної активності студентів. Від волі, інтересів і прагнень останніх залежить ступінь залучення до навчального процесу і, як наслідок, досягнення програмних результатів навчання за спеціальністю. Саме тому під час підготовки фахівців будь-якого профілю у закладах вищої освіти самостійній роботі студентів надається пріоритетного значення. Усіляко заохочується їх творча ініціатива, прагнення до глибокого проникнення у теоретичні основи, вдосконалення практичних навичок в обраній галузі діяльності.

Без сумніву, специфіка професії потребує систематичної самостійної роботи, безперервного самовдосконалення. Причому, особливого значення набуває період самостійної роботи під час навчання, коли майбутній фахівець може обрати правильний напрямок своєї самопідготовки за допомогою викладача. Останній має не лише передавати студентам-магістрам за спеціальністю «міжнародні економічні відносини» інформацію у готовому вигляді, але й здійснювати цілеспрямоване управління їх самостійною діяльністю. Необхідно, щоб викладачі забезпечували пізнавальну активність студентів, проблемність, професійну спрямованість, а також індивідуалізацію їх навчання.

Самостійна робота – обов'язковий компонент навчальної та науково-дослідницької роботи студентів. Її ефективність значною мірою визначає якість професійної підготовки у ЗВО. Отже, виникає об'єктивна потреба більше уваги приділяти самостійній роботі студентів. На жаль, рівень підготовки спеціалістів, яких готують у закладах вищої освіти України, часто дещо нижчий, ніж рівень вимог сучасного виробництва.

Основною причиною цього є той факт, що в Україні студенти проводять багато часу в аудиторіях і мало працюють самостійно. Із якостей, якими повинен володіти сучасний спеціаліст, 40% займає професіоналізм, 35% - високий рівень знань, умінь та навичок, 15% - наполегливість та сумлінність і лише 10% - самостійність [1, стр. 23].

Проблема самостійної роботи є однією з найбільш актуальних проблем при підготовці магістрів за спеціальністю «міжнародні економічні відносини». Вирішення її в практиці ЗВО вимагає особливої уваги, оскільки в повсякденній діяльності викладача найбільше недоліків зустрічається саме в організації і проведенні самостійної роботи студентів. Причинами цих недоліків є: складність формування умінь і навичок самостійної роботи студентів; неправильне співвідношення репродуктивних і творчих самостійних робіт у навчально-виховному процесі ЗВО; залежність розумового розвитку студентів, їх активності і самостійності у процесі навчання від володіння прийомами роботи і розумової діяльності.

Практичний досвід дозволяє виділити такі шляхи удосконалення самостійної роботи студентів задля досягнення програмних результатів навчання за спеціальністю:

- забезпечення єдності освітньої, виховної і розвивальної функцій навчання;
- реалізація комплексу принципів навчання і принципів розвитку самостійної пізнавальної діяльності;
- забезпечення динамічності навчання, його спрямованості на розвиток активності розумової діяльності студентів;
- орієнтація студентів на систематичну самостійну пізнавальну діяльність і вдосконалення її організації;
- комплексне педагогічно доцільне використання сучасних технічних засобів навчання;
- використання системи психолого-педагогічних стимулів щодо активної самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Необхідною умовою мобілізації студентів на якісну професійну підготовку є відповідна програма їх самостійної пізнавальної діяльності, її навчально-методичне та організаційно-педагогічне забезпечення. Воно має базуватися на кафедральній концепції забезпечення навчально-виховного процесу, відповідати профілю підготовки, враховувати як традиції, так і конкретні умови роботи. Останні мають спиратися на низку вихідних даних, до яких насамперед можна віднести:

- 1) науково-методичний потенціал викладачів;
- 2) готовність кожного викладача до такої роботи, коли доводиться відмовитися від існуючих догм і стереотипів;
- 3) рівень підготовки студентів, який залежить від певних соціальних, економічних та інших чинників;
- 4) можливості навчально-методичного і технічного забезпечення навчального закладу.

Великого значення для опанування студентами-магістрами навичок самостійної роботи набувають зміст та методи організації практичних занять, особливо за наявності в них елементів наукових досліджень. На таких заняттях керівництво самостійною роботою студентів здійснюється в процесі співпраці викладача і студента і має на меті сформулювати в останнього вміння будувати і використовувати алгоритм розв'язання типових задач, здійснювати типові розрахунки, самостійно працювати з навчальною та довідковою літературою, аналізувати матеріали лекцій [2, стр. 39-40].

Список використаних джерел:

1. Козлова Г. М. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / Г. М. Козлова. – Одеса : ОНЕУ, Атлант ВОІ СОІУ, 2014. – 200 с.
2. Скринник З.Е. Психологія і педагогіка. Проведення індивідуального заняття за методом аналізу конкретних навчальних ситуацій (case study): Навчально-методичний посібник – Львів: ЛІБС УБС НБУ, 2012. – 145 с.

Макуха С. М.
доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

Курсова робота – являє собою цілеспрямоване, самостійне, навчально-наукове дослідження яке студент виконує під керівництвом досвідченого викладача кафедри. При виконанні курсової роботи студенти опановують методи та набувають вміння і досвід проведення наукового дослідження. В процесі написання курсової роботи у тих, хто навчається формується творче мислення і набуваються навички збирання, аналізу та інтерпретації джерел й наукової літератури, вміння формулювати висновки та пропозиції за результатами дослідження. В процесі навчання на програмі підготовки бакалаврів студенти виконують курсові роботи по дисциплінам різних спеціальностей і усюди методика в цілому однакова. Тим не менше, враховуючи вимоги стандартів різних спеціальностей до формування компетентностей та програмних результатів навчання майбутніх фахівців, методика написання курсової роботи на кожній спеціальності має свої особливості. Актуальність зазначених проблем посилюється і тим, що студенти 281 спеціальності виконують курсову роботу за фахом з профільної дисципліни – «Публічне управління та адміністрування», а на четвертому курсі студенти здаватимуть кваліфікаційний іспит та захищатимуть кваліфікаційну роботу бакалавра за освітньою програмою. Крім того, студенти 281 спеціальності «Публічне управління та адміністрування» у майбутньому працюватимуть на посадах державних службовців в органах влади та місцевого самоврядування, що вимагає наявності особливих навичок та здібностей. Головне – здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів відповідної галузі і характеризується комплексністю та невизначеністю умов [1, с. 6]. Крім того, при виконанні курсової роботи у студентів мають бути сформовані компетенції, що визначені стандартом спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». А саме – СК 10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування та СК 11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування [1, с. 7]. Зазначені обставини створюють особливі умови та формують особливі вимоги до знання методики виконання курсової роботи за фахом з публічного управління та адміністрування.

Успішне проведення наукового дослідження та написання курсової роботи залежить від чіткого дотримання основних вимог, що ставляться до неї. Ці вимоги стосуються насамперед наукового рівня роботи, її змісту, структури, форми викладу матеріалу, та оформлення. Важливе значення має вибір теми курсової роботи. Доцільно тему курсової роботи обирати таким чином, щоб у майбутньому на базі напрацьованого матеріалу студент міг виконувати кваліфікаційну роботу бакалавра, а потім використовувати отримання знання та навички і вміння у практичній діяльності. Тему курсової роботи студент має обирати самостійно відповідно до власних уподобань, досвіду та наукових інтересів. Тема обирається студентом із списку тем, що запропоновані випусковою кафедрою. В окремих випадках студент може виконувати курсову роботу і з самостійно сформульованої теми, але ж у цьому випадку її потрібно обов’язково погодити з керівником який має звернути увагу на відповідність теми вимогам стандарту спеціальності. Важливо пам’ятати що тематика курсових робіт з спеціальності «Публічне управління та адміністрування» постійно змінюється у відповідності до вимог часу, зміни законодавства і стану реформ у системі органів влади та самоврядування. Після вибору теми студент приступає до розробки змісту курсової роботи. Тут важлива роль відводиться керівнику який має максимально допомогти

студенту розробити вірну стратегію наукового пошуку без зайвої уваги дрібницям. Найбільш характерна помилка полягає в тому якщо окремі керівники при складанні змісту нав'язують студенту окремі напрямки без урахування його наукових інтересів та уподобань. Зміст подається на початку курсової роботи. Він містить найменування усіх розділів, підрозділів, пунктів (якщо вони є і мають заголовок) та номери їх початкових сторінок. Окремо позначається вступ, висновки до кожного розділу, додатки та список використаних джерел. При складанні змісту доцільно провести розрахунок обсягу курсової роботи, який становить як правило 30 – 35, іноді до 40 сторінок тексту.

Важливе значення має вміння студентом викласти вступ курсової роботи. Вступ має містити обґрунтування актуальності теми (обґрунтування доцільності виконання роботи за обраною темою). В подальшому має бути сформульована мета дослідження, яка полягає у встановленні, виявленні наукових фактів та формулюванні закономірностей. Мета наукового дослідження – це всебічне та достовірне вивчення об'єкта, процесу або явища, їх структури, зв'язків та співвідношення на основі наукових принципів і методів пізнання, а також отримання і впровадження корисних результатів. При формулюванні мети доцільно використовувати терміни: «визначити», «дослідити», «виявити», «встановити», «обґрунтувати», «довести», «перевірити», «розробити» та інші [2]. Мета розкриває те, що автор хоче визначити при проведенні дослідження (остаточну мету): встановити залежності між чинниками; визначити зв'язки між явищами; розробити умови для усунення недоліків; розкрити можливості удосконалення процесу; охарактеризувати обставини; простежити розвиток тощо. Для досягнення мети курсової роботи визначають конкретні завдання – послідовні етапи дослідницької роботи, спрямовані на досягнення поставленої мети. Завдання призначені для того, щоб розкрити, конкретизувати мету дослідження, вони мають бути обов'язково тісно пов'язані з метою саме даного дослідження. Після формулювання мети визначається об'єкт та предмет дослідження. Об'єкт дослідження – процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, і обране для вивчення. В межах об'єкта міститься предмет дослідження, який конкретизує, що саме в об'єкті буде вивчатись. Завершити вступ доцільно поданням методів дослідження. Найбільш характерна помилка це просте перерахування методів дослідження без посилання які саме методи, де і для чого були використані в процесі виконання курсової роботи. Особливість полягає в тому, що методи публічного управління містять у собі не тільки методи пізнавальної діяльності, а й методи оцінки і практичної діяльності [3]. Остаточне редагування вступу, як правило, здійснюється після написання курсової роботи повністю. Після проведення роботи по складанню змісту та написанню вступу студент має приступити до написання основної частини курсової роботи, де викладається основний зміст матеріалу обраної теми дослідження. Як правило основний зміст складається з трьох розділів. Перший розділ присвячується огляду теоретичних положень з даної проблеми, другий налізу стану справ, а третій особливостям прояву в Україні та пропозиціям за результатами дослідження. Завершується виконання курсової роботи формулюванням висновків.

Таким чином, виконання курсової роботи з публічного управління та адміністрування має свої особливості в методиці виконання, врахування яких сприятиме набуттю студентами спеціальності якісних знань, навичок та формуванню відповідних компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ступеня «бакалавр» галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 29.10.2018 р. № 1172. URL: <http://surl.li/ekqru>.
2. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с. URL: <http://surl.li/ekqep>.
3. Ковбасюк Ю.В. Державне управління. Навчальний посібник. – К.; Дніпропетровськ: НАДУ, 2012. – 564 с. URL: <http://surl.li/ekqnc>.

Шмиголь М. Ф.
завідувач кафедри філософії, історії та політології
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

Юшкевич Ю. С.
старший викладач кафедри філософії, історії та політології
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТУ В КОНТЕКСТІ ІДЕЇ СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ

Реформа вищої освіти на сучасному етапі її розвитку передбачає необхідність впровадження ідеї студентоцентризму. Сама по собі ця ідея не нова. Ще в минулому столітті іспанський філософ Хосе Ортега-і-Гассет підкреслював, що при організації вищої освіти, при проектуванні університету потрібно виходити з позиції студента, а не знання чи викладача, що університет повинен бути інституціональною проекцією студента. Заклад вищої освіти має існувати для студента та заради студента. Разом з тим, сама сучасність вимагає від нас переосмислення ролі студентів у освітньому процесі як визначальних суб'єктів освітньої діяльності з урахуванням тих змін, які відбуваються у світі та їх світогляді.

Воєнний стан, спричинений нічим неспровокованою агресією РФ проти нашої держави, а ще раніше ковідний карантин, що переформатував освітній процес в дистанційний режим, динаміка інформаційних потоків обумовлюють інтегрування молодої людини в надзвичайно складну систему навчального процесу, взаємовідносин з викладачами і вимагають від неї здатності до оперативних і нестандартних рішень. Тому в цих умовах, освіта, як підсистема цілісної державної системи, змушена, враховувати та змінювати свій формат і поділяти ті процеси, які домінують у суспільстві.

Звертаючись до ідеї студентоцентризму як певної моделі розвитку освіти, за якої здобувач вищої освіти перетворюється з об'єкта на суб'єкт навчальної діяльності, тобто на активного учасника науково-освітнього процесу, ми особливу увагу звертаємо на його права та обов'язки як відповідального партнера, ініціативного, активного учасника діяльності академічної спільноти і особливо в контексті визначення основної місії університету.

Сам термін «студентоцентризм» не повинен викликати уявлення про певний примат студента щодо викладача університету чи навіть знання та традиції. На нашу думку, університетська освіта можлива лише як реалізація союзу викладача та студента в системі партнерських відносин «викладач-студент». Університетська освіта історично розбудовувалась навколо такого союзу, і лише такий союз може забезпечити виконання головної місії університету: збереження та розвиток духовно-інтелектуальної традиції та формування зрілого науково обґрунтованого світогляду сучасної особистості.

Безперечним є той факт, що світогляд людини, її цінності, навички, професійні здатності та освітній рівень формується під впливом середовища, в якому вона зростає. Дослідники теорії поколінь вже відзначають особливості нового покоління, їх риси, інтереси, потреби. Ці люди мають більше можливостей у різних сферах життєдіяльності ніж їх батьки, вони більш гнучкі, відкриті для нового, особливо в сфері інформаційних технологій. Водночас, шалений потік інформації та пов'язані з цим різного роду маніпуляції, фальсифікації, викривлені наративи, ускладнюють процес формування системного, зрілого світогляду, позбавленого міфів та симулякрів. Зрілий світогляд – це характеристика високоосвіченої особистості. І зрозуміло, що суспільство потребує високоосвічених громадян не менше, ніж висококваліфікованих фахівців. Високоосвічені особистості формуються в університеті завдяки передусім гуманітарним дисциплінам, саме на їх плечі лягає збереження та розвиток духовно-інтелектуального ядра особистості.

Тому, по-перше, постає питання щодо відповідності освітніх програм, що включають базові гуманітарні дисципліни, загальнонавчальній місії університету, яка полягає в

необхідності збереження та розвитку духовно-інтелектуальної, світоглядно-культурної, морально-етичної традиції та сприяють формуванню зрілого світогляду. На наш погляд, університет не може повною мірою виконувати свою місію формування особистості і при цьому паралельно скорочувати (а то і ліквідувати) програми суспільно-гуманітарних дисциплін. Саме таку ситуацію ми спостерігаємо останнім часом, коли такі скорочення пояснюються піклуванням про інтереси студентів. Мовляв, для якісної професійної підготовки за певною спеціальністю вивчення гуманітарних дисциплін не є обов'язковим. З таким підходом погодитися можна лише в тому разі, коли заклад вищої освіти відмовиться від статусу університету.

По-друге, модель студентоцентризму означає право вибору студентом власної траєкторії навчання, яка, однак, не означає свавільну відмову студента університету від опанування значної частини гуманітарних знань, на яких і формуються світоглядні основи особистості сучасного фахівця, а також ґрунтується основна місія університету. Студент університету, на відміну від студента будь-якої вищої професійної школи, не може дозволити собі відмовитися від вивчення, наприклад, філософії чи історії культури, проте він повинен мати право обирати собі викладачів та рівні опанування відповідною дисципліною.

По-третє, студентоцентризм також потребує особливого ставлення до здобувачів освіти в сучасних умовах воєнного стану. І тому особливу увагу заслуговують партнерські відносини в системі «викладач-студент» під час контролю, перевірки знань, умінь і навичок, що є обов'язковою складовою навчання. Адже контроль – це процес зворотного зв'язку, без якого неможливий процес навчання. У людини мотив діяти є найвиразнішим тоді, коли вона знає результат своєї діяльності. Оцінка отриманих результатів дає можливість людині підтримувати мотивацію. Як тільки людина перестає отримувати інформацію про результати, у неї зникає мотив для подальших дій. Таким чином, систематичний контроль та оцінювання є основними засобами встановлення зворотного зв'язку між здобувачами освіти та викладачем.

Партнерські відносини в системі «викладач-студент» під час контролю повинні бути особливо зараз гуманними та об'єктивними. А для цього необхідно створювати такі умови під час здійснення контролю та оцінювання, щоб цей процес не сприймався студентами як репресивний тиск. Відомо, що проблема об'єктивного та неупередженого, гуманного та доброзичливого ставлення була і залишається невирішеною та досить гострою, особливо для студентів бюджетників. На наш погляд, треба в основу контролю покласти ідею партнерства, а значить людяності. Необхідно позбавлятися в оцінюванні здобувачів освіти проявів суб'єктивності, які пов'язані з неусвідомленим завищенням або заниженням оцінок; або упереджене ставлення до певних осіб («невстигаючих», «відмінників»). Як заниження, так і завищення оцінок призводить до зниження пізнавальної активності студентів, але у випадку, коли оцінки занижуються, це супроводжується підвищенням рівня тривожності, занепокоєння і може навіть призвести до відмови від роботи, а при встановленні завищених оцінок виникає благодушність, самозадоволення, неробство, ледарство.

Ситуацію оцінювання доцільно розглянути з позиції студентів. Серед студентів існують такі емоційні реакції, як страх, тривога, з одного боку, або нудьга, незацікавленість – з іншого. Для поліпшення системи оцінювання дуже важливо коментувати виставлені оцінки і ставити їх так, щоб у студентів не виникало сумнівів у їхній правильності, і тим паче неприпустимо доводити справу до образи, озлоблення чи конфлікту. У жодному разі не можна помилки і незнання студентів перетворювати на предмет глузування і злісного самозадоволення. При оцінюванні відповіді завжди має бути розуміння студента. І якщо студент заслуговує, дуже важливо висловити йому похвалу.

Не менше значення при реалізації «студентоцентричної моделі навчання» має компетентнісний підхід. В контексті інтеграції України до європейського освітнього простору доречним є звернення до п'яти блоків ключових компетентностей, прийнятих Радою Європи, носіями яких повинні бути представники сучасного європейського суспільства. По-перше, це політичні та соціальні компетентності – здатність нести

відповідальність, вирішувати конфлікти ненасильницьким шляхом та брати участь у групових рішеннях, керуванні та вдосконаленні демократичних інститутів. До другого блоку відносяться міжкультурні компетентності, що обумовлені необхідністю співіснування у мультикультурному суспільстві – здатність до толерантного і шанобливого ставлення до представників інших культур, мов та віросповідань. Третім блоком виокремлено комунікативні компетентності – здатність до майстерного усного та письмового спілкування як рідною мовою, так і декількома іноземними. До четвертого блоку відносяться компетентності пов'язані з появою інформаційного суспільства – з одного боку, це здатність до майстерного застосування цих технологій, а з іншого, наявність критичного підходу до інформації, що розповсюджується засобами масової комунікації та рекламодавцями. Остання але найбільш важлива група компетентностей пов'язана з формуванням здатності до навчання впродовж усього життя як в професійному так і в соціальному сенсі [1, с. 16].

Окрім вище перелічених ключових компетентностей, формування яких є пріоритетним завданням будь-якого навчального процесу, під час навчання студент набуває і інших здібностей, що пов'язані з подальшою професійною діяльністю. Неодмінною умовою здійснення ефективного навчання є наявність, як вже було зазначено, внутрішньої вмотивованості учасників освітнього процесу. Саме розуміння результативності освітнього процесу, що формується у наслідок інформованості студентів, зокрема щодо компетентностей носіями яких вони стануть наприкінці навчання є запорукою активного та відповідального виконання своїх обов'язків учасниками цього процесу. Крім того, однією з прогресивних детермінант може бути кардинальна модернізація системи оцінювання студентів у напрямку вільного пересування за рівнями підготовки. Ця система передбачає усуненні обмеження студентів виходячи з вікових чи часових критеріїв – студент повинен просуватися уперед та допускатись до наступного рівня навчання коли він оволодів контентом, а не відпрацював заздалегідь визначену кількість годин.

Наступний принцип студентоцентричної моделі навчання, що реалізує гасло «навчання в будь який час в будь якому місці», обумовлює необхідність усунення не тільки часових але й просторових меж. Орієнтована на всебічний прогресивний розвиток кожного студента система, і в цьому контексті, повинна бути максимально варіативною. Виходячи з інтелектуальних та психологічних особливостей студентів – швидкості опрацювання матеріалу, схильності до самостійного або групового навчання тощо – виникає необхідність виходу в процесі навчання як студентів, так і викладачів, за межі традиційного навчального дня та навчального закладу. Це обумовлює нагальність застосування інформаційних технологій, що надають студентам можливість опрацювання матеріалу за межами навчального закладу та одночасно полегшують комунікацію між студентом та викладачем, який у випадку виконання завдань на віддаленні виконує роль викладача-тьютора, що спрямовує та контролює процес навчання.

Конститутивну роль у процесі успішної реалізації «студентоцентричної моделі навчання» грає готовність студента взяти на себе відповідальність за власне навчання та бути активним учасником навчального процесу. Алгоритм реалізації цього принципу передбачає самостійну постановку найближчих завдань студентом для досягнення загальної мети навчання та їх корегування після аналізу власного рівня опанування навчального матеріалу на кожному з подальших етапів. Таким чином, студент бере на себе все більшу відповідальність за своє навчання, використовуючи стратегії саморефлексії та саморегуляції, що допомагають йому на шляху до власного успіху [2, с. 8-9].

Список використаних джерел:

1. Key Competencies for Europe. Report of the Symposium (Berne, Switzerland, March 27-30, 1996). A Secondary Education for Europe Project. Strasbourg, 1997. 72 p.
2. Glowa L., Goodell J. Student-centered learning: functional requirements for integrated systems to optimize learning. *Vienna: International association for K-12 online learning (iNACOL)*. 2016. 125 p.

Старченко А. Ю.
к.ю.н., доцент кафедри економіки,
права та управління бізнесом
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна
Дорота Бурзинська
доцент інституту економіки та менеджменту
Державний університет імені Стефана Баторія,
м. Скерневіце, Республіка Польща

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОБЛЕМНОЇ ЛЕКЦІЇ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У закладах вищої освіти для усного викладання навчального матеріалу з юридичних дисциплін найчастіше використовуються словесні методи навчання. Одним із таких методів є університетська лекція, яка є ключовим елементом об'ємного курсу навчання. Лекція - це спосіб викладення теоретичного матеріалу, який забезпечує цілісність і закінченість його сприйняття здобувачами вищої освіти.

Стандарти вищої освіти передбачають зменшення часу, що відводиться на лекції, та збільшення обсягу годин, відведених на практичні заняття. Це позитивна зміна, яка спрямована на розвиток навичок практичної роботи та отримання знань, що мають прикладний характер. Однак це також підвищує вимоги до підготовки та проведення лекцій.

Головною метою лекції є надання систематизованих основ наукових знань з дисципліни, розкриття поточного стану та перспектив її розвитку, а також концентрація уваги на найбільш складних та вузлових питаннях. Це стимулює активну пізнавальну діяльність здобувачів освіти та сприяє формуванню їх творчого мислення. Однак існують декілька недоліків традиційної університетської лекції, які пов'язані з тим, що вона: 1) привчає до пасивного сприйняття думки інших, що може перешкоджати розвитку самостійного мислення у здобувачів освіти; 2) потрібна лише тоді, коли відсутні підручники або їх недостатньо; 3) не враховує індивідуальних потреб різних здобувачів освіти, оскільки одні можуть встигнути осмислити матеріал, а інші – лише механічно записати слова лектора [1, с. 139].

Для ефективного навчання юридичним дисциплінам часто використовується метод вирішення проблем, який дозволяє здобувачам освіти осмислити нормативно-правові акти для вирішення конкретної практичної задачі. Замість простої передачі фактів та зв'язків між ними, викладач може запропонувати аналізувати ситуацію та застосовувати правовий аналіз для знаходження її рішення. Такий метод допомагає уникнути пасивного сприйняття інформації та стимулює здобувачів освіти до активної пізнавальної діяльності, розвиває критичне мислення та сприяє формуванню творчого мислення.

У традиційній лекції використовуються пояснення, описи, ілюстрації та приклади, тоді як проблемна лекція спрямована на всебічний аналіз явищ та науковий пошук. Проблемна лекція будується на логіці проблемних ситуацій, що послідовно моделюються, шляхом постановки проблемних питань або пред'явлення проблемних завдань. Вступні проблемні питання створюють складну суперечливу обстановку, яка потребує активної пізнавальної діяльності здобувачів освіти для її правильної оцінки та вирішення. Проблемне питання, що містить діалектичну суперечність, вимагає не тільки відтворення відомих знань, але й роздумів, порівнянь, пошуку та набуття нових знань або застосування отриманих раніше. Проблемне завдання, своєю чергою, містить додаткову вступну інформацію та іноді

певні орієнтири пошуку, необхідних її вирішення [2, с. 17]. За допомогою проблемної лекції можна досягти трьох основних цілей: засвоєння теоретичних знань, розвитку теоретичного мислення та формування пізнавального інтересу до змісту навчального предмета та професійної мотивації майбутнього фахівця. Проблемна лекція також сприяє розвитку дослідницького ставлення до змісту лекції.

Проблемна лекція – один з методів навчання, відмінністю якого є визначення викладачем перед студентами певної проблеми, що пробуджує у них бажання знайти засоби її вирішення. Викладач допомагає їм у цьому за допомогою співпраці та діалогу, що стимулює студентів до активної пізнавальної діяльності [3, с. 70]. Отже проблемна лекція – це вид лекції, в якій нове знання представляється як невідоме, яке потрібно відкрити. Завдання викладача полягає в тому, щоб створити проблемну ситуацію, яка спонукатиме здобувачів освіти до пошуку рішення проблеми, і поступово направляти їх до цільового результату. Для цього новий теоретичний матеріал представляється у формі проблемного завдання, що містить протиріччя, які здобувачі освіти мають виявити та вирішити. За такого підходу процес навчання наближається до дослідницької діяльності, оскільки здобувачі освіти набувають нових знань через вирішення проблемних ситуацій.

Для того, щоб лекція була проблемною, необхідно враховувати дві пов'язані умови: 1) реалізацію принципу проблемності при виборі та підготовці навчального матеріалу перед лекцією; 2) реалізацію принципу проблемності при розкритті цього матеріалу на самій лекції. Перша умова досягається шляхом створення викладачем системи пізнавальних завдань, які відображають основний зміст навчального предмета, а друга – шляхом організації лекції як діалогу між викладачем та здобувачами вищої освіти. Діалогічний підхід може реалізовуватися як у формі живого діалогу під час лекції, так і у формі внутрішнього діалогу (самостійного мислення), що є більш типовим для проблемних лекцій. Під час внутрішнього діалогу здобувачі освіти, взаємодіючи з викладачем, можуть задавати та відповідати на питання, записувати запитання в конспект для подальшого розгляду в ході самостійних завдань, індивідуальної консультації з викладачем або на семінарі. Діалогічний підхід є необхідною умовою для розвитку мислення здобувачів освіти.

Рівень складності проблемної лекції залежить від підготовленості здобувачів освіти, теми лекції та інших обставин. Викладач, іноді вдаючись до допомоги слухачів та організуючи обмін думками, здійснює вирішення проблемних завдань та відповідь на проблемні питання. Викладач має не тільки розв'язувати суперечності, але й демонструвати прийоми розумової діяльності, показати логіку та методику, що впливають з діалектичного методу пізнання складних явищ. Підготовка «сценарію» лекції та відбір навчального матеріалу вимагають значного часу від викладача. Вміння вирішувати проблеми є ключовою компетенцією, яка необхідна людині у будь-якій сфері діяльності та повсякденному житті. Якщо здобувачі вищої освіти оволодіють цією компетенцією, їх цінність для організацій, де вони працюватимуть, значно зросте, і вони набудуть компетенції, яка буде корисна їм протягом усього життя.

Список використаних джерел:

1. Туркот Т.І., Коновал О.А. Педагогіка та психологія вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Херсон: Олді-плюс, 2013. – 466 с.
2. Вдовічен В.А., Вдовічена Л.І., Меленко О.В. Методика викладання правничих дисциплін: навч.-метод. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2022. - 144 с.
3. Романовська О.О., Яворський П.Р. Застосування методу проблемної лекції для викладання економічних дисциплін / Теорія і практика управління соціальними системами. – 2012. – № 2. – с. 68-78.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Питання мотивації студентів до ефективного навчання набувають своєї актуальності в умовах воєнного стану. Враховуючи війну, студенти повинні розуміти для чого їм необхідно навчатись та отримувати високоякісну освіту і мати бажання отримувати знання для свого майбутнього і для відбудови країни, коли війна закінчиться. Плануючи задіяти різні техніки та прийоми мотивації в освітньому процесі, необхідно пам'ятати, що вони так само не універсальні, як різноманітні самі мотиви до навчання у студентів. Іншими словами, найкраще працює індивідуальний підхід.

Мотивація - це загальна назва для процесів, методів, засобів спонукання студентів до пізнавальної діяльності, активного освоєння змісту освіти. Мотивація ґрунтується на мотивах, під якими маються на увазі конкретні спонукання, стимули, що змушують особистість діяти і вчиняти. В якості мотивів можуть виступати у зв'язці емоції та прагнення, інтереси та потреби, ідеали та установки. Тому мотиви - це складні динамічні системи, в яких здійснюються вибір та прийняття рішень, аналіз та оцінка вибору. Мотивація для студентів є найефективнішим способом покращити процес навчання. Мотиви є рушійними силами процесу навчання та засвоєння матеріалу. Для того, щоб студент посправжньому включився в роботу, потрібно, щоб завдання, які ставляться перед ним у ході навчальної діяльності, були не тільки зрозумілі, а й внутрішньо прийняті, тобто. щоб вони набули значущості для студента. Оскільки справжнє джерело мотивації людини перебуває у ньому самому, необхідно, щоб він сам захотів щось зробити і зробив це. Тому основним мотивом вчення є внутрішня спонукальна сила.

Класифікація учбової мотивації студентів має наступні складові:

- широкі соціальні мотиви (має на увазі борг, відповідальність, розуміння соціальної значущості вчення, принести користь суспільству. Виражаються у прагненні особистості самоствердитися у суспільстві, утвердити свій соціальний статус через вчення);
- прагматичні мотиви (мати вищий заробіток, отримувати гідну винагороду за свою працю);
- професійно-ціннісні мотиви (розширення можливостей влаштуватися на перспективну та цікаву роботу);
- естетичні мотиви (отримання задоволення від навчання, розкриття своїх прихованих здібностей та талантів);
- статусно-позиційні мотиви (прагнення утвердитися у суспільстві через вчення чи громадську діяльність, здобути визнання оточуючих, обійняти певну посаду);
- комунікативні мотиви (розширення кола спілкування за допомогою підвищення свого інтелектуального рівня та нових знайомств);
- традиційно-історичні мотиви (встановлені стереотипи, що виникли у суспільстві та зміцнилися з часом);
- утилітарно-практичні мотиви (меркантильні, навчитися самоосвіті, прагнення засвоїти окремий предмет, що цікавить);
- навчально-пізнавальні мотиви (орієнтація на способи добування знань, засвоєння конкретних навчальних предметів);
- мотиви соціального та особистісного престижу (затвердити себе та зайняти в майбутньому певне становище у суспільстві та у певному найближчому соціальному оточенні);

- неусвідомлені мотиви (одержання освіти за власним бажанням, а, по впливу будь-кого, ґрунтується на повному нерозумінні сенсу одержуваної інформації та повній відсутності інтересу до пізнавального процесу).

Важливо, щоб викладачі цікаво вели свої заняття, не просто видавали знання як зачитування, наприклад, лекцій. Викладачі мають бути харизматичними особистостями, мати можливості залучення до себе студентів, поважати їх, бути демократичними. Тоді саме до таких викладачів і ходитимуть студенти. Мотивація може бути підвищена за рахунок:

- використання студентського рейтингу.
- особистих прикладів із боку викладачів.
- створення серед студентів цілей у процесах навчання.
- забезпечення різноманітності форм навчання, атестації.
- облік різних форм заохочень.

Залежно від мотивації навчання і характеру навчально-професійної діяльності можна виділити такі три типи студентів:

1-ий тип – орієнтація на різнобічну професійну підготовку, пізнавальна діяльність розвивається в ширину.

2-ий тип – орієнтація на вузьку спеціалізацію, пізнавальна діяльність розвивається в глибину.

Важливо, щоб студенти мали власну волю і активність в ході того, як вони реагують на умови, що створюються з сторони викладачів. Не можна сприймати студентів як об'єктів споживання, а викладачів як тих, хто лише надає освітні послуги. Вони мають працювати разом. Не можна задля підвищення залучення студентів наголошувати на розважальності під час занять. Адже, наприклад, точні науки вимагають посидючості, завзятості, отримання конкретних результатів.

Коли мотивація до навчання зникла, спочатку необхідно розібратися, що послужило цьому причиною і спробувати вирішити проблему або самому, або за допомогою викладача. Однією з причин втрати мотивації може бути слабка віра у свої можливості та як наслідок поява страху невдач, то підвищення мотивації у разі безпосередньо залежить від віри в себе. Мотивація може знизитися, коли швидкість навчання не збігається з очікуваним темпом, тоді скласти свій власний темп. Мотивація може згаснути через відсутність отримання задоволення від процесу навчання, якщо частіше студент помічає свої невдачі, ніж успіхи, тоді важливо переключити увагу на маленькі успіхи та радіти будь-яким проміжним результатам. Студентам важливо вірити в себе, продовжувати працювати над собою, незважаючи ні на що, тільки тоді можливий успіх. Таким чином, рекомендації щодо підвищення рівня мотивації прості та придатні всім викладачам та студентам як у педагогічній, так і в андрагогічній моделі навчання, можуть бути застосовані у будь-якій педагогічній технології. Це, перш за все, підвищення зацікавленості студентів до дисципліни та майбутньої спеціальності, як через професіоналізм педагога, так і методом рефлексії, підтримка творчого мікроклімату у групі, правильний емоційний вплив на студентів, правильне застосування методів виховання та ін.

Список використаних джерел:

1. Нечева. Н.В., Шикіна О.В. Сучасні тенденції інноваційних методів викладання. Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку: Матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції. Центр сучасних освітніх технологій Одеського національного економічного університету. Одеса: ОНЕУ, 2020. 306 с. С. 112-114.

2. Семенов В.Ф., Нечева Н.В. Якість студентоцентрованого навчання фахівців з туризму. Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку: матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції (м. Одеса 31 січня – 1 лютого 2019 р.) 335 с, С. 34-35.

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Глибинне реформування системи вищої освіти у країнах Європи (так званий Болонський процес), яке має на меті розбудову єдиного освітнього простору, стало причиною впровадження якісно нової парадигми – студентоцентрованого навчання.

Студентоцентроване навчання у ЗУ «Про вищу освіту» (ст. 1) трактується як підхід до організації освітнього процесу, який має певні особливості, зокрема здобувачі є самостійні і відповідальні учасники освітнього процесу, освітнє середовище орієнтоване на задоволення потреб здобувачів, загалом освітній процес ґрунтується на засадах взаємоповаги та партнерства [1]. Тобто усесторонній розвиток здобувача освіти можливий за умови врахування його індивідуальних освітніх потреб та залучення до освітнього процесу. Для цього інституціональні положення студентоцентрованого навчання викарбовуються в нормативних документах країн-учасниць Болонського процесу, а також безпосередньо у внутрішніх документах закладів вищої освіти. Важливо, щоб до налагодження та забезпечення студентоцентрованого підходу доєднуються всі стейкхолдери освітнього процесу (освітньої програми).

Необхідно відмітити колосальну просвітницьку і методологічну роботу, яка здійснюється в Україні Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. Відповідно до розроблених критеріїв проведення акредитаційної експертизи освітньо-професійних та освітньо-наукових програм забезпечення студентоцентрованого підходу є елементом підкритерію 4.1. Таким чином зазначений підхід реалізується шляхом сприйняття здобувача як «...суб'єкта із власними унікальними інтересами, потребами, самодостатнім і відповідальним учасником освітнього процесу» [2, с. 29].

Заклади вищої освіти активно імплементують студентоцентрований підхід у своїй діяльності. У внутрішніх документах університетів студентоцентроване навчання представлено по-різному (табл. 1). Зауважимо, що кожен університет, реалізуючи своє право на автономію, самостійно обирає документ та спосіб викладу сутності студентоцентрованого навчання.

Таблиця 1

Сутність студентоцентрованого навчання у внутрішній документації закладів вищої освіти України

Заклад вищої освіти	Сутність студентоцентрованого навчання
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана [3, с. 12]	<ul style="list-style-type: none"> - індивідуалізація освітньої траєкторії; - забезпечення прозорості системи оцінювання результатів навчальної діяльності; - створення відповідних умов для надання освітніх послуг здобувачам з особливими освітніми потребами; - організація академічної мобільності; - співпраця зі стейкхолдерами (опитування, моніторинг);
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу [4]	<ul style="list-style-type: none"> - публічність інформації про освітні програми; - залучення стейкхолдерів; - врахування індивідуальних освітніх потреб здобувачів; - забезпечення індивідуальної траєкторії освітнього процесу; - стимулювання самостійної роботи здобувачів; - впровадження інноваційних педагогічних технологій; - забезпечення атмосфери взаємоповаги і порозуміння;

ПВНЗ «Міжнародний гуманітарно-економічний університет імені академіка Степана Дем'янчука» [5]	<ul style="list-style-type: none"> - врахування потреб здобувачів, створення гнучких навчальних траєкторій; - застосування різних методів навчання; - підтримка автономності і супроводу здобувачів; - забезпечення взаємоповаги між здобувачами та викладачами; - офіційні процедури звернень здобувачів;
Сумський державний університет [6, с. 8–9]	<ul style="list-style-type: none"> - прозорість освітніх програм (оприлюднення, експертиза стейкхолдерами); - взаємодія зі стейкхолдерами (експертиза, моніторинг); - реалізація гнучких траєкторій; - організація самостійної роботи здобувачів; - використання інноваційних педагогічних технологій; - розвиток корпоративної культури;

Джерело: побудовано автором

У результаті проведеного аналізу внутрішніх документів кількох закладів вищої освіти можемо виокремити такі аспекти (ознаки), через які забезпечується студентоцентроване навчання здобувачів освіти:

- надання якісних освітніх послуг;
- публічність та прозорість (освітнього процесу, діяльності університету, взаємодії стейкхолдерів);
- забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії;
- підтримка та взаємоповага здобувачів освіти (надання послуг не лише щодо навчання, але й органічна взаємодія з іншими структурними підрозділами університету та стейкхолдерами);
- забезпечення інклюзивного навчання;
- залучення здобувачів освіти до різних процесів, у т. ч. забезпечення якості вищої освіти.

Таким чином, студентоцентроване навчання – це нова філософія у сфері освіти, яка з одного боку відображає якість вищої освіти, а з іншого – вимагає відповідальності з боку здобувачів освіти. З огляду на зазначене, можемо також констатувати, що студентоцентроване навчання – це основа якості вищої освіти в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. №1556-VII URL: <https://cutt.ly/KU8uTIX>
2. Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми / Затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 року. ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»». К., 2020. 66 с.
3. Стратегія розвитку ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» на 2018–2025 роки. URL: <https://cutt.ly/VU8rjad>
4. Студентоцентроване навчання. Офіційний сайт Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. URL: <https://cutt.ly/NU7m4tu>
5. Положення Про студентоцентроване навчання і викладання у ПВНЗ «Міжнародний гуманітарно-економічний університет імені академіка Степана Дем'янчука». URL: <https://cutt.ly/YU7PUOy>
6. Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Сумського державного університету. URL: <https://cutt.ly/6U8uWwK>

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ»

Дисципліна «Міжнародна інвестиційна діяльність» є теоретико-прикладною основою комплексу знань і вмінь, що формують управлінський профіль фахівця в галузі міжнародних економічних відносин, спрямованих на вивчення теоретичних основ і практичної міжнародної інвестиційної діяльності.

У результаті вивчення даної дисципліни студент набуває знання сутності міжнародної інвестиційної діяльності, її місця та ролі у міжнародному бізнесі; видів та форм, суб'єктів та об'єктів міжнародної інвестиційної діяльності; регулювання міжнародної інвестиційної діяльності; умови функціонування міжнародного інвестиційного ринку; методів оцінки міжнародних інвестицій; практики міжнародної інвестиційної діяльності в Україні тощо.

Студент також має набути вміння аналізувати фактори впливу на міжнародну інвестиційну діяльність; застосовувати методи регулювання міжнародної інвестиційної діяльності в конкретній країні, регіоні; визначати основні напрямки розвитку міжнародної інвестиційної діяльності; застосовувати сучасні методи та інструменти аналізу міжнародних інвестиційних проектів

При проведенні занять, крім лекційного курсу, передбачені практичні заняття з використанням активних форм навчання, моделювання ділових (виробничих) ситуацій та їх розбір (виявлення наслідків прийнятих рішень на кінцеві показники), використання інформаційних технологій у процесі навчання, а також організація самостійної роботи студентів.

Самостійна робота студента (СРС) - це самостійна діяльність студента, яку науково-педагогічний працівник планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом та контролем науково-педагогічного працівника без його прямої участі [1].

У сучасній освіті засвоєння студентами певної системи знань та професійних умінь є недостатнім, з'являється потреба здійснити поворот до навчання, що враховує індивідуально-психологічні можливості кожного учня, призведе до формування професійних компетентностей та результатів навчання. Реалізація цієї мети передбачає, що у сучасній вищій школі навчальний процес має носити характер самостійної праці студентів, поза самостійною роботою не можна підготувати активну особистість, спеціаліста, необхідного сучасному суспільству та виробництву.

Організація СРС повинна являти собою єдність трьох взаємопов'язаних форм:

- позааудиторна самостійна робота;
- аудиторна самостійна робота під керівництвом викладача;
- творча, у т.ч. науково-дослідна робота [2].

Організація самостійної роботи студентів має враховувати наступні принципи (Рис. 1).

Самостійна робота з дисципліни «Міжнародна інвестиційна діяльність» сприяє формуванню в студентів інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому спеціалісту, вона виховує в студентів стійкі навички постійного поповнення знань, сприяє розвитку організаційності. Організація самостійної роботи передбачає особистісноорієнтований підхід: для слабо встигаючих потрібно створені спеціальні ситуації успіху шляхом добору таких завдань з карти СРС, які вони зможуть виконати; для сильних студентів важливо забезпечити можливість розв'язання завдань підвищеної складності та цікавості [3].

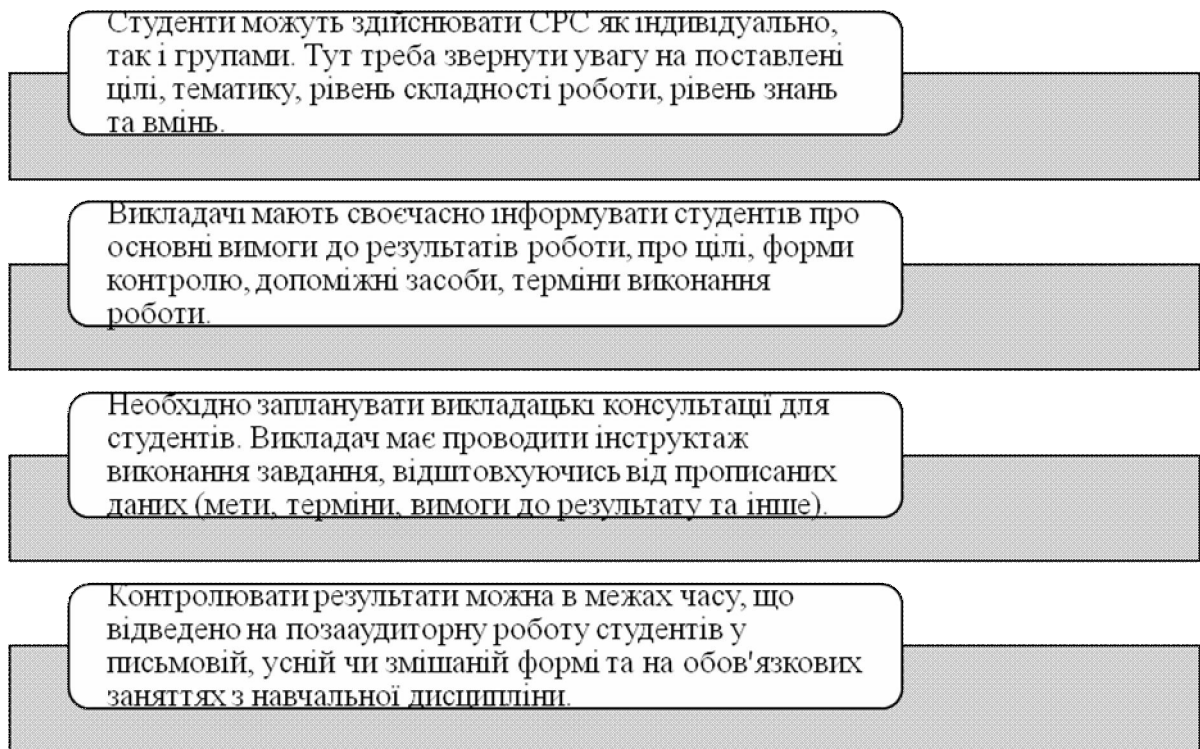

Рис. 1. Принципи та підходи до організації самостійної роботи студентів
Джерело: складено автором за [2].

До необхідних умов організації СРС при вивченні навчальної дисципліни «Міжнародна інвестиційна діяльність» можна віднести (Рис 2).

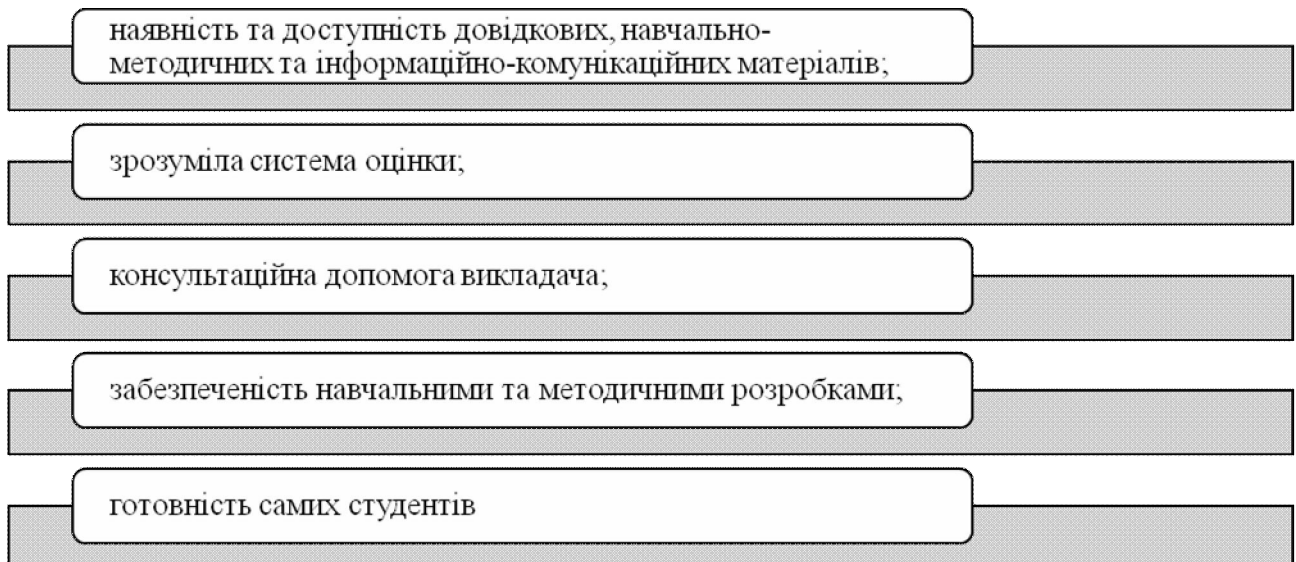

Рис. 2. Необхідні умови організації СРС при вивченні навчальної дисципліни «Міжнародна інвестиційна діяльність»
Джерело: складено автором за [2; 4]

Контроль за результатами СРС з дисципліни «Міжнародна інвестиційна діяльність» – це невід’ємна складова частина навчально-виховного процесу, що має на меті забезпечити зворотний зв’язок «студент-викладач» і виявити на основі цього правильність її організації. Головною метою контролю є допомога методично правильно, з мінімальними затратами часу самостійно засвоювати теоретичний матеріал і здобувати навички розв’язання завдань з навчальної дисципліни [2].

Чинники, що сприяють активізації самостійної роботи студентів з дисципліни «Міжнародна інвестиційна діяльність», можуть бути виражені в наступному:

- корисність виконуваної роботи – студенти виконують практичні завдання, наприклад, завдання з оцінки ефективності та терміну окупності іноземних інвестицій певного проекту, що допомагає сформувавши бачення корисності роботи, яка виноситься як самостійна для студентів;
- творчий характер діяльності – прикладом такого завдання може бути розробка та обґрунтування проекту із залученням іноземного інвестування;
- інтенсивна педагогіка (ситуативні форми занять, використання комп'ютерних технологій) – виконання розрахункових завдань відбувається із застосуванням комп'ютерних технологій, програмуванням формул для розрахунку, а ситуативні форми включають вивчення успішного досвіду глобальних компаній, які успішно інвестували на міжнародному ринку в умовах різних національних економік;
- використання мотивуючих систем контролю знань (накопичувальна система) – для досягнення цієї мети застосовується розширена карта СРС, яка включає достатню варіативність для вибору завдань для самостійної роботи;
- індивідуалізація завдань в аудиторії та поза нею – в межах карти СРС студенти можуть вибрати завдання, які є для них найбільш цікавими для виконання, працювати в групах або індивідуально.

Цілі самостійної роботи студентів, які будуть базою для позитивних наслідків виконання завдань для СРС, таким чином, можуть бути сформовані так: оволодіння професійними навичками діяльності з профілю та засвоєння відповідних знань; формування прагнення самоосвіти, відповідальності, готовності діяти самостійно; розвиток творчого підходу до вирішення навчальних та професійних завдань.

Список використаних джерел:

1. Thomas, L., Hockings, C., Ottaway, J. and Jones, R. (2015) Independent learning: Student perspectives and experiences Final report to the Higher Education Academy, York: Higher Education Academy. Date View November 15, 2017. Available online: https://www.heacademy.ac.uk/sites/default/files/independent_learning_final.pdf.
2. Цвид-Гром, О., Носенко, М., Резнік, В., & Боньковський, О. Організація самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання іноземних мов у закладах вищої освіти. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки, 2021, (38), 236-250. URL: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2021-38-15>.
3. Романова Г.М. Індивідуально-типологічні та дидактичні чинники результативності самостійної роботи студентів економічних університетів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. "Теорія і методика професійної освіти", К., 2003, 21 с.
4. Янкович О., Беднарек Ю., Анджеєвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчально-методичний посібник. Тернопіль, ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015, 212 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ

Вітчизняна система вищої освіти вмонтована у світову систему розвитку сучасної освіти. Наразі виділяють такі вектори, що характеризують методологічні основи сучасної системи освіти у світі: фундаменталізм освіти; гуманітаризація освіти; практико орієнтованість освіти; інтеграція у світовий освітній простір; компетентнісний підхід; студентоцентрований підхід.

Особливість студентоцентрованого підходу полягає в тому, що засвоюється не готове знання, яке відібрано кимось для засвоєння, а здобувач самостійно обирає ті важливі та цінні поняття, які йому потрібні для вирішення певних завдань. За такої організації освітнього процесу навчальна діяльність набуває дослідницького та практико-орієнтованого характеру.

Студентоцентроване навчання (studentcentered education) – це формування програм і технологій навчання так, як цього вимагає майбутня професія і можливості студента. Студентоцентризм базується на засадах особистісно орієнтованої педагогіки, розвитку і саморозвитку особистості, формує ефективну систему цінностей в основі так званий трикутник знань – освіта-наука-інновації у площині або колі студентоцентризму. Навчання, спрямоване на потреби, уподобання, інтереси студента, уміння працювати в команді, уміння вчитися упродовж життя, готовність до змін, уміння діяти у нестандартних ситуаціях та ін. Студентоцентроване навчання є процесом якісного перетворення освітнього середовища для студентів, спрямованого на підвищення їхньої самостійності (автономії) та здатності до критики за допомогою підходу, зорієнтованого на результат. Елементи студентоцентрованого навчання є опора на активне, а не пасивне навчання; акцент на критичне та аналітичне навчання і розуміння; підвищена відповідальність і підзвітність з боку студента; більша самостійність (автономія) студента; вдумливий підхід до освітнього процесу з боку і студента та викладача [1].

Тобто студентоцентризм ґрунтується на підвищенні ролі самостійної роботи студентів; індивідуальному підході до кожного студента як активного учасника освітнього процесу; досягненнях студента у навчанні як результаті самовдосконалення; розширенні прав, обов'язків і відповідальності студента. В основу студентоцентрованого навчання покладено ідею максимального забезпечення студентам шансів отримати перше місце роботи на ринку праці, підвищення їхньої «вартості» у роботодавців (придатності до працевлаштування) за рахунок здобутих протягом навчання компетенцій.

Концепція студентоцентрованого навчання, в основу якої покладені результати навчання, початково розвинута в США у другій половині ХХ століття в роботах J. B. Watson та B. F. Skinner. Протягом 1960–1970 рр. лідером цього напрямку був R. Mager, який запропонував концепцію застосування спеціальних формулювань (instructional goals) для результатів, які спостерігалися в процесі навчання. У сучасному вигляді концепція результатів навчання сформована і застосована у Великобританії, Австралії, Новій Зеландії та Південній Африці в дев'яностих роках минулого століття. У подальшому вона поширилася на інші країни Європи – Данію, Швецію, Ірландію [2]. Сучасного розмаху концепція студентоцентрованого навчання досягла після 2000 р. у зв'язку з розвитком Болонського процесу, важливим внеском в її імплементацію стали матеріали міжнародного проекту «Гармонізація освітніх структур в Європі», Тюнінг (Tuning educational structures in Europe, TUNING), який ініційований у 2000 р. європейськими університетами (координатором проекту є Університет Деусто, Іспанія) за активної підтримки Європейської Комісії з метою поєднання політичних цілей Болонського процесу та Лісабонської стратегії

реформування європейського освітнього простору [3]. Компетентнісному підходу до побудови освітніх програм і результатам навчання присвячено низку Болонських семінарів, монографій та статей. Незважаючи на те, що в спеціалізованій літературі було достатньо критики щодо доцільності та ефективності використання концепції результатів навчання у вищій школі (на відміну від професійно-технічної освіти), інтернаціоналізація освіти, передусім забезпечення зрозумілості та прозорості кваліфікацій, була ключовим фактором того, що підхід до викладання та навчання, заснований на результатах навчання, став до 2010 р. безальтернативним.

У традиційній же педагогічній парадигмі викладач як основний організатор освітнього процесу, характеризується незаперечним авторитетом. При такому підході головним завданням педагога є не розвиток системи переконань та відносин, що характеризують особистість, а формування знань, умінь та навичок.

В умовах традиційного технократичного підходу основні риси педагогічного цілепокладання виглядають наступним чином: мета: сформувати знання, уміння, навички, виконати соціальне замовлення держави; механізми: трансляція, репродукція; взаємодія: ставлення до учня як до об'єкта педагогічних впливів [4].

І ми отримуємо результат такої освіти, яка позначається у взаємному відчуженні педагогів та учнів. У педагогів будуть розвиватися характерні якості: менторство, зовнішній обвинувальний стиль, позиція незаперечного авторитету, «викладач завжди правий», яка руйнівно діє на педагога. Тому цілком зрозуміло та закономірно спостерігається у студентів позиція пасивності, формалізму у процесі навчання.

Саме тому на сучасному етапі реалізація студентоцентрованого навчання набуває поширення, але існують причини, що перешкоджають впровадженню студентоцентрованого навчання у вищих навчальних закладах: небажання вузів слідувати інноваційному розвитку, пристосованість до традиційного навчального процесу, орієнтація на ціннісні установки та суспільні потреби, вирішення колективних педагогічних завдань [5].

З перерахованими труднощами необхідно боротися, тому що студентоцентроване навчання спрямоване на підвищення якості та ефективності освіти, яку неможливо підвищити без основного елемента – студента. Тільки студентоцентроване навчання здатне посилити відповідальність та самоорганізацію студента, після чого підвищується і якість освітньої діяльності. Таким чином, саме студентоцентрований підхід у освіті може забезпечити успішну адаптацію людини до сучасному світі, на ринку праці, у соціальній спільноті.

Список використаних джерел:

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) Ухвалено Міністерською конференцією в Єревані, 14– 15 травня 2015 р. URL: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standardsandguidelines_for_qa_in_the_hea_2015.pdf (дата звернення 20.01.23)
2. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції за міжнародною участю (Київ, 2–3 березня 2016 р.). Київ : КНЕУ, 2016. 434 с.
3. Сосницька Н. Л. Студентоцентрований підхід до професійної освіти в умовах сталого розвитку суспільства *Науковий вісник льотної академії*. Серія : Педагогічні науки. 2017. Вип. 1. С. 377–381.
4. Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Горбачова І. І. Формування професійної мобільності вчителів: акмеологічний підхід, загальна середня освіта. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 96 с.
5. Вихрущ В. О., Гуменюк С. В., Вихрущ-Олексюк О. А. Психодидактика вищої школи: інноваційні методи навчання : навч. посіб. Тернопіль : Крок, 2017. 280 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна навчальна робота здобувача вищої освіти відноситься до виду діяльності, який включає пошук джерел пізнання, засоби здійснення та результати пізнавальної діяльності, що проводиться без прямої допомоги викладача. При цьому важливе значення при реалізації самостійної роботи студента має самоорганізація. Самоорганізація – це події, пов'язані із здатністю особистості організувати себе у процесі виконання діяльності [1, с.67]. В цілому навчальну діяльність можна охарактеризувати як процес набуття людиною нових знань, умінь та навичок чи зміна старих.

Найпростіший метод зменшення кількості аудиторних занять на користь самостійної роботи не має очікуваних результатів підвищення якості навчання з таких причин:

- зміст самостійної роботи, що реалізується різними викладачами в рамках дисциплін, не пов'язаний безпосередньо з новими цілями формування компетенцій;
- в даний час самостійна робота через свою недостатню цілеспрямованість, слабкий контроль, недостатню диференціацію та варіативність, при якій мінімально враховуються індивідуальні можливості, потреби та інтереси суб'єктів, не може забезпечити якісну реалізацію поставлених перед нею завдань [2, с. 210].

При реалізації самостійної роботи студента виникає низка протиріч. По-перше, між суб'єктами даного виду діяльності: з боку студентів – незадоволеність якістю організації цієї роботи, з боку викладачів – незадоволеність якістю виконання роботи студентами, відсутність мотивації до даного виду діяльності. По-друге, існує суперечність у освоєнні об'єктів самостійної роботи - розбіжності у програмах навчання. По-третє, це протиріччя між традиційними та інноваційними формами та методами реалізації самостійної роботи. По-четверте, це невідповідність науково-методичного забезпечення самостійної роботи вимогам до якості державних освітніх стандартів, у яких відображено потреби сучасного суспільства до компетентності фахівців, що випускаються освітніми установами. По-п'яте, це невідповідність умов та середовища реалізації – економічних, технічних, інформаційних, педагогічних тощо. По-шосте, ця суперечність у результатах — вони не завжди відповідають поставленим цілям. По-сьоме – це протиріччя на системному рівні, коли відбувається неузгодженість між усіма компонентами, що пов'язане з управлінням освітою [3, с.134].

Список використаних джерел:

1. Каньковський І.Є. Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного професійної підготовки фахівця. Професійна освіта: проблеми та перспективи, 2013. Вип.4. С. 62-65.
2. Тарасевич Н.В. Особливості організації самостійної роботи студентів в умовах індивідуальної освітньої траєкторії навчання. Матеріали IV Міжнародній науково-методичній конференції «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку», м. Одеса, 4-5 лютого 2021 р., Одеса, 2021. С.210-211. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14441/1/%d0%a2%d0%b0%d1%80%d0%b0%d1%81%d0%b5%d0%b2%d0%b8%d1%87.%20%d0%a2%d0%b5%d0%b7%d0%b8%201..pdf>.
3. Тарасевич Н.В. Індивідуальна траєкторія навчання студентів як форма реалізації особистісно-орієнтованого підходу. Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали V міжнародної науково-методичної конференції ONEU 03.02-04.02.2022 р. Одеса: ONEU, 2022 С. 133-134. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/14263>.

СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

При пошуках на просторі Internet сучасних методик викладання, частіше за всього, пропонуються методи викладання. Методика відрізняється від методу тим, що вона носить більш конкретний і предметний характер. По суті своїй вона являє собою добре підготовлений і адаптований до конкретного завдання алгоритм дій в рамках методологічного підходу [1].

Методику викладання можна поділити на дві складові: підготовка та проведення лекцій та практичних занять у вищій школі. При підготовці та проведенні лекцій та практичних занять важливо:

- активізувати та зберегти увагу студентів;
- викладати інформацію ясно і доступно;
- урізноманітнити заняття фактами, прикладами, порівняннями;
- використовувати на заняттях сучасні інноваційні технології тощо [2].

Сучасні методи навчання, які охоплюють як цілком нові, так і оновлені традиційні методи викладання, авторські методики. У цілому ці методи поєднують інтерактивні та комп'ютерні технології. Також у них повністю заперечується авторитарний підхід, встановлюється ділова співпраця між педагогом та учнями.

До таких методів належать:

- Компетентнісний – навчання, спрямоване на розвиток навичок, умінь і якостей, які знадобляться в роботі. Викладач підбирає практичні завдання, максимально наближені до професійних задач.

- Різноманітні інтегровані методи навчання. Включають особливі принципи побудови занять: заняття-аукціон, заняття-лабіринт, заняття-подорож, заняття-ділова зустріч, заняття-навчальна конференція, заняття-експедиція, заняття-виставка, заняття-інсценування, заняття-експеримент тощо. Незвичайний формат сприяє стовідсотковій задіяності та уважності учнів.

- Проектно-дослідницький метод. Парі або групі студентів дають комплекс завдань чи проблемне питання, визначений час і, можливо, додаткове оснащення для виконання. Метод спрямований на розвиток пошукових, аналітичних якостей студентів, а також навичок командної роботи.

- Нові форми роботи з інформацією: складання ментальних карт, відеооглядів, сторітелінг, скрайбінг, портфоліо.

- Заняття на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Такий метод включає роботу з додатками, комп'ютерними програмами, віртуальними словниками, інтерактивними картами та іншими ресурсами.

Особливе значення має наочний метод навчання, адже завдяки зоровій пам'яті людина здатна запам'ятати до 80% інформації. Вчитель може приносити як готові ілюстрації, так і пропонувати студентам виготовити їх самим.

Існують різні форми подачі візуальної інформації:

- Карти, схеми, таблиці, графіки, діаграми;
- Зображення, картини, зарисовки, фотографії;
- Ментальні та інтерактивні карти;
- Відеоролики;
- Стрічки новин чи подій;

- Віртуальні моделі фізичних процесів;
- Квести, кросворди, ребуси, пазли тощо.

В сучасних умовах все більшу увагу важливо приділити практичному напрямку та творчому мисленню. Так Майкл Гадзон, старший науковий консультант Pearson пише, «моє завдання як вчителя полягає не у визначенні єдиного способу щось робити, а в тому, щоб полегшити можливості студентам домовлятися та досліджувати різні способи досягнення однієї мети та допомогти їм зробити оптимальні висновки» [3]. Також він зазначає, що метою навчання студентів є підготовка їх до роботи у зовнішньому світі, тобто практична спрямованість навчання.

Розглядаючи практичні методи навчання, слід звернути увагу на творчі роботи. Мета таких робіт – розвиток творчого мислення, ерудиції, логіки, вміння комбінувати різні знання і техніки. Ці способи навчання охоплюють: написання курсових і дипломних робіт, проведення власних досліджень, а також написання рецензій, відгуків, статей, творів, створення макетів, ілюстрацій, програм.

За останій час викладачами активно стали використовуватися методи дистанційного навчання. Викладач повинен відмінно володіти різними онлайн ресурсами: платформами, інтерактивними дошками, програмами, конструкторами тестів тощо. Практичні завдання для студентів необхідно адаптувати до мультимедійних можливостей комп'ютера. Ці методи нічим не відрізняються від традиційних, крім онлайн формату:

- Відеоконференції в форматі лекцій або семінарів. Зв'язок студентів з викладачем забезпечують різноманітні сучасні платформи, такі як: Zoom, Moodle, FreeConferenceCall, Edmodo, iSpring Online та інші;
- Індивідуальне і групове консультування. Викладач дає додаткові роз'яснення щодо виконання завдань через чати та e-mail-надсилання;
- Тренажери з віддаленим доступом. Викладач надає учням посилання на тренажер, в якому вони працюють самостійно, а потім перевіряє завдання;
- Відеозаписи лекцій і практичних занять;
- Спільна робота з додатками, комп'ютерними програмами [2].

На думку провідних викладачів запроваджувати нові інструменти в навчальний процес потрібно поступово: не перевантажувати і не відволікати студентів від суті предмету.

Значну роль відіграють ораторські вміння, тому що «поетами народжуються, а ораторами стають». Успіх публічного виступу залежить від знання прийомів ораторського мистецтва, культури мовлення і невпинної праці.

На мою думку у будь-якій методиці, навіть якщо вона і не сучасна, важливо приймати до уваги мотивацію. Якщо у студента буде мотивація до навчання, не обов'язково отримання тільки балів, тоді він буде і відвідувати пари, і виконувати завдання. Важливу роль відіграє розуміння матеріалу, коли інформація подана зрозуміло і доступно, тоді є бажання працювати над цим матеріалом.

Список використаних джерел:

1. Різниця між методом та методикою. Чим метод відрізняється від методики. Методологічні принципи психології. URL: <https://bykm.ru/uk/prazdniki/razlichie-mezhdu-metodom-i-metodiko-i-chem-metod-otlichaetsya-ot-metodiki/> (дата звернення 28.01.2023).
2. Сучасні методи викладання - необхідна умова розвитку університетів. URL: <http://gohigher.org/suchansi-metody-vykladannya-neobhodna-umova-rozvytku-universytetiv> (дата звернення 28.01.2023).
3. Кайдалова Л.Г., Науменко Н.В. Методика викладання у вищій школі : метод. рек. до практичних занять для здобувачів вищої освіти. Харків : НФаУ, 2021. 46 с.

Шинкаренко В. М.
доцент кафедри статистики та математичних методів в економіці
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

Орлов Є. В.
доцент кафедри статистики та математичних методів в економіці
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

МАТЕМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ З МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

Українська економіка є невід'ємною частиною світової економічної спільноти, що надає великі можливості бізнесу для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Експорт товарів та послуг, міжнародна торгівля та співробітництво мають досить високу частку у формуванні валового національного продукту. В сучасних умовах модернізації української економіки відповідно до світових стандартів важливим стає питання підготовки конкурентоспроможних фахівців у галузі зовнішньоекономічної діяльності, які володіють фаховими компетенціями та креативними особистісними якостями.

Діяльність підприємств на міжнародному ринку забезпечує низку переваг, проте має різноманітні фактори ризику. Мінімізація наслідків кризових явищ ґрунтується на виявленні причин, що призвели до них, пошук наявних резервів та розроблення заходів для покращення зовнішньоекономічної діяльності компанії, підприємства, держави. Підґрунтям для таких заходів є застосування економіко-математичного моделювання у ЗЕД. Саме математичні методи показують, як застосовувати набуті математичні знання до вирішення конкретних виробничих ситуацій у ЗЕД для захисту бізнесу в будь-яких змінах навколишнього фінансового та ринкового середовища.

Питанню застосування математичного моделювання в економіці та методиці викладання математичних методів студентам економічного напрямку присвячено праці І. Буркінського, В. Вітлінського, Г. Дутки, Л. Нічуговської, В. Петрук, Л. Ройко, Н. Самарук та інших педагогів та дослідників. Неодноразово проблематика професійної спрямованості викладання математичних дисциплін висвітлювалась авторами, зокрема, у працях [1], [2].

Основна мета викладання дисципліни «Економіко-математичні методи та моделі у зовнішньоекономічній діяльності», що є вибірковою для бакалаврів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини», є формування у студентів навичок проведення наукових та практичних досліджень у галузі міжнародної економіки із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій, включаючи спеціалізовані пакети прикладних програм.

Навчальна програма складається із трьох розділів згідно математичному апарату, що застосовується для дослідження економічних об'єктів .

Перший розділ «Оптимізаційні методи та моделі у ЗЕД» охоплює основні методи лінійного та нелінійного та імітаційного програмування. До нього входять наступні теми. Постановка задач лінійного програмування, приклади побудови. Графоаналітичний метод розв'язування задач лінійного програмування. Симплексний метод розв'язування задач лінійного програмування. Двоїстість у лінійному програмуванні. Транспортна задача та її інтерпретації. Елементи нелінійного та імітаційного програмування. Застосування оптимізаційних методів для вирішення реальних задач планування ЗЕД.

Другий розділ «Економетричне моделювання у ЗЕД» допомагає зрозуміти загальну методику побудови економетричних моделей та їх застосування для вирішення виробничих задач в діяльності підприємств на зовнішньому та внутрішньому ринках. До розділу включено наступні теми. Лінійна регресійна модель та її характеристики. Нелінійна парна регресія. Множинна регресія. Застосування виробничих функцій у ЗЕД. Економетричні

моделі динаміки, методи прогнозування та аналізу часових рядів. Прикладні економетричні моделі ЗЕД.

Третій розділ «Економіко-математичне моделювання» присвячено методиці побудови математично-статистичних моделей в ЗЕД. До розділу входять наступні теми. Балансовий метод та його застосування в міжнародній торгівлі. Модель Солоу в ЗЕД. Моделювання ЗЕД в умовах ризику та невизначеності. Багатовимірне ранжування та рейтингове оцінювання в ЗЕД. Кластерний аналіз в зовнішньоекономічній діяльності.

Для опанування навчальної дисципліни колективом кафедри Статистики та математичних методів в економіці підготовлено навчально-методичний комплекс. У ньому подано матеріал, який дає можливість студентам отримати необхідні знання та навички щодо використання інструментарію математичних методів при розв'язуванні конкретних прикладних задач зовнішньоекономічної діяльності та успішно скласти залік, виконавши всі види практичної та самостійної роботи. Наведений матеріал досить певно описує сучасний стан математичного апарату, що застосовується в ЗЕД – методи математичного програмування, економетричного та імітаційного моделювання та прогнозування, прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності, багатовимірного ранжування.

До навчально-методичний комплексу, окрім теоретичного матеріалу, прикладів застосування математичних методів у ЗЕД, включено авторські здобутки та здобутки членів кафедри Статистики та математичних методів в економіці, що раніше в повній мірі не було висвітлено у науковій та методичній літературі. До таких можливо віднести прогнозування індексу споживчих цін за допомогою медіанного та експоненціального згладжування та побудови частинної автокореляційної функції [3]. Також дослідження інвестиційної привабливості галузей зовнішньоекономічної діяльності за допомогою оптимізаційних методів та застосування кластерного аналізу [4].

Підсумовуючи викладений матеріал, можливо констатувати, що зовнішньоекономічна діяльність як галузь міжнародної економіки в якості інструментарію для планування своєї діяльності використовує моделі, формалізованою мовою опису яких є математика та статистика. Наявний апарат математичних методів дає змогу знайти розв'язки побудованих моделей за допомогою прикладних пакетів. Застосування економіко-математичних методів в майбутній науковій та виробничій діяльності ґрунтується на вивченні студентами математичних дисциплін, зокрема навчальної дисципліни «Економіко-математичні методи та моделі у зовнішньоекономічній діяльності».

Список використаних джерел:

1. Шинкаренко В.М., Воропай Н.Л. Особливості організації самостійної роботи студентів на заняттях з математичних дисциплін. *Матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції професорсько-викладацького складу «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку»*, 31 січня - 1 лютого 2019 р. Одеса: ОНЕУ, 2019. С. 168-170.

2. Корнешук В.В., Шинкаренко В.М., Застосування професійно орієнтованих імовірнісних задач у підготовці студентів економічних спеціальностей. *Дидактика математики: проблеми і дослідження: Міжнародний збірник наукових робіт*. 2010, Випуск 34. С. 33-57.

3. V. Shinkarenko¹, Al. Hostryk, L. Shynkarenko, L. Dolinskyi. A forecasting the consumer price index using time series model. SHS Web of Conferences 107, 10002 (2021). <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110710002>

4. Shinkarenko V., Matskul, M., Linok, D. Investment attractiveness modeling using multidimensional statistical analysis - CEUR Workshop Proceedings, Vol-2422, 2019, p. 147-156.

КЕЙС-МЕТОД У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІНАНСОВОЇ ГАЛУЗІ

Складні умови навчання у ВНЗ України, обумовлюють нові вимоги щодо методів викладання дисциплін, опрацювання студентами наданих матеріалів тощо. Які завдання необхідно вирішити при підготовці студентів та з якими вимогами стикаються викладачі? Які основні проблеми виникають при підготовці фахівців, зокрема, фінансової галузі? Саме відповідь на ці питання допомагає вирішити основне завдання освіти – підготовку висококваліфікованих фахівців.

Вкрай актуальним для освітнього процесу є вдале поєднання теоретичних, законодавчих положень та практичного застосування цих положень. Разом з тим, суттєві зміни в умовах господарювання (й це стосується не тільки України) спонукають до пошуку нових підходів, застосування нових методів та розширення методології дослідження з урахуванням вимог національного законодавчого поля. Наприклад, останнім часом були внесені такі корінні зміни у законодавство України зі страхування та акціонерні товариства (вказимо на останні зміни: Закон «Про страхування» в ред. від 31.10.2022, Закон України «Про акціонерні товариства» № 2792-ІХ від 01.12.2022. плануються зміни у Податковому Кодексі тощо), постійно відбуваються зміни у пенсійному та податковому законодавстві. Це суттєво змінює законодавче підґрунтя для здійснення господарської діяльності, а й відповідно повинно бути відображено у лекційному матеріалі та у практичному застосуванні у найкоротші строки. Особливо гостро така ситуація постає при підготовці фахівців для фінансової галузі.

З іншого боку, на сьогодні ми спостерігаємо таку вимогу від студентів як стислість у викладенні матеріалу, тобто надання максимуму інформації у стислій формі. Значна кількість матеріалу планується на самостійне вивчення, але необмеженість доступу до будь-яких інформаційних, наукових, освітніх, статистичних джерел тощо створює ефект розмитості інформації. Наслідком цього стає зменшення якості отриманого та опрацьованого контенту студентами (наявність інформаційного шуму), використання застарілої інформації, обмежене розуміння її призначення, не вміння застосування на практиці отриманих знань.

Не вирішує у повному обсязі поставлені питання й підготовка конспектів лекцій (зміни у законодавстві змушують постійно корегувати лекції і іноді складається ситуація, коли вже опрацьований матеріал приходиться переробляти «на ходу». У найгіршому випадку – вивчений матеріал стає вже неактуальним).

Не у повній мірі може покладатися й на так би мовити «стабільні теоретичні викладки» (наприклад, нормативні показники, які рекомендуються при аналізі фінансової діяльності, тощо. Зауважимо, що сьогодні використання «довгострокових» залежностей вже не можна застосовувати при прогнозуванні результатів фінансової діяльності).

Рішення же «точкових» завдань не дає змогу у цілому уявити діяльність суб'єкта господарювання, коли заздалегідь надаються данні, на основі яких виконуються розрахунки та робляться обмежені висновки (ми не відкидаємо важливість опрацювання окремих задач, але цього недостатньо для підготовки фахівця). Наслідками не вирішення поставлених проблем є те, що студенти певною мірою втрачають логічний зв'язок між основними складовими теоретичного матеріалу та виробничого процесу.

Опрацювання анкет (опитувань, співбесід) студентів бакалаврського та магістерського рівня підготовки з побажань щодо змісту освітнього процесу показало, що у більшому ступеню їх цікавлять питання практичного застосування отриманих знань у процесі трудової діяльності, адже значна кількість студентів вже працюють або шукають роботу.

Рішення поставлених питань на сьогодні ми бачимо у застосування системи кейсів при виконання певних вимог щодо їх складання. Метод конкретних ситуацій (англ. Case method, кейс-метод, метод кейсів, метод ситуаційного аналізу) - техніка навчання, що використовує опис реальних економічних, соціальних та бізнес-ситуацій. Кейс — це опис проблемної ситуації, що будується на реальних фактах і потребує вирішення. Будь-які бізнес-структури щодня стикаються із завданнями, які не мають певного рішення та потребують управлінських рішень з боку менеджменту компанії. Кожен такий кейс вимагає комплексного аналізу ситуації, вироблення гіпотез, пропозиції ефективних заходів щодо вирішення поставленого завдання, а також побудови фінансової моделі рішення. Вирішити кейс - це означає дослідити запропоновану ситуацію (кейс), зібрати і проаналізувати інформацію, запропонувати можливі варіанти дій і вибрати з них найкращий варіант. Перевагами кейс-методу є використання кейс-технології – застосування наявних знань у конкретній ситуації до вирішення певної проблеми. Можна сказати, що кейс метод дозволяє співвідносити теорію з реальним життям і формує навички використання теорії, методів і принципів, що дає більш широке уявлення про предмет. У кейс-методі акцент під час навчання робиться не стільки на оволодіння готовим знанням, скільки в його вироблення [1].

Одним з важливих підсумків застосування такого підходу є набуття навичок «вільного читання» фінансової звітності та вміння використовувати будь-яку інформацію. Зауважимо, що студентам потрібно пропонувати не один кейс, а набір відносно самостійних, але у той же час пов'язаних проблемних ситуацій по одному й тому самому суб'єкту господарювання. Самостійно обираючи суб'єкт господарювання, студент поступово вирішує різні проблемні ситуації.

Апробація викладених положень була здійснена при підготовці магістрів спеціальності 072 у навчальному курсі «Фінансовий менеджмент страхової компанії». Було запропоновано до вирішення 5 кейсів, які у цілому складають систему, що імітує реальний процес, зокрема; кейс 1 «Прогнозування», кейс 2 «Рейтингування», кейс 3 «Інвестування», кейс 4 «Андеррайтинг», кейс 5 «Продукт-послуга». Студенти самостійно обирали об'єкт дослідження, а завдання у кейсі формулювалися у самому загальному вигляді, Наприклад, розробити план інвестування на наступний рік, або запропонувати новий продукт (послугу) до впровадження у діяльність страховика. Результати виконання кожного кейсу презентуються на занятті з наступним обговоренням всією групою (пропозиції щодо іншого підходу, зауваження, підказки тощо). Студенти не тільки творчо виконують завдання, але й виявляють проблеми, які існують у діяльності, у даному випадку, страховиків, та пропонують їх вирішення. Тобто відбувається, так би мовити, «розширення» завдань кейсу.

Як бачимо, всі представлені кейси, з одного боку можна розглядати як самостійні завдання, з іншого, вони пов'язані між собою однією інформаційною платформою певного суб'єкта господарювання. Таким чином, відтворюється реальна ситуація об'єкту дослідження, формуються навички роботи з фінансовою звітністю та інформаційним полем, застосовуються теоретичні положення до вирішення проблемної ситуації, формується творчий підхід. Вважаємо, що саме застосування кейс-методу є необхідним при підготовці фахівців.

Список використаних джерел:

1. Метод кейсів (case study) evolkov.net.URL:<https://evolkov.net> > cas (дата звернення 30.08.2020)

Москалюк Г. О.
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

Волчек Р. М.
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

Копитовська А.
доцент інституту економічних та управлінських наук
Державний університет імені Стефана Баторія
м. Скерневиці, Польща

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 071 «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ» У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Складні умови, в яких опинились заклади вищої освіти (ЗВО) України у 2022 році, здійснюють негативний вплив на стан розвитку вищої освіти в державі. Саме діяльність викладача, роль якого постійно має підвищуватись у сучасних умовах, направлена на інтелектуальний розвиток нації та формування професійної компетентності фахівця.

Загальним питанням організації та методики викладання економічних дисциплін приділяється достатньо уваги серед науковців. Так, М.В. Артюшина, наприклад, досліджувала різноманітні аспекти інноваційно-зорієнтованого навчання студентів, Л.О. Савенкова – формування комунікативної компетенції педагогів в умовах економічних ЗВО, Г.М. Романенко – чинники результативності самостійної роботи студентів економічних університетів, Г.О. Ковальчук – формування професійних педагогічних умінь, В.В. Завірюха – формування здатності студентів до професійного самозростання в умовах інноваційного навчання в економічному ЗВО тощо.

На нашу думку, особливої уваги заслуговують проблемні аспекти підготовки здобувачів за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», особливо в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів та воєнного стану. Забезпечення якісного викладання облікових дисциплін передбачає використання сучасних педагогічних практик та технологій, активних форм і методів викладання, у тому числі індивідуального та самостійного навчання, які мають сприяти підвищенню ефективності підготовки здобувачів з бухгалтерського обліку, оподаткування, аналізу та аудиту.

Мета даного дослідження полягає у встановленні особливостей навчально-пізнавальної діяльності студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» у ЗВО України.

Одним із основних завдань навчального процесу у закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку з економічних спеціальностей, є цілеспрямована і планомірна підготовка майбутніх спеціалістів до професійної діяльності у сучасному суспільстві [1, с. 102].

Як відомо, найчастіше у ЗВО під час навчання в цьому процесі беруть участь дві головні сторони: це викладачі та здобувачі освіти, тому їх діяльність справедливо виступає об'єктивною характеристикою навчального процесу. Головна увага та діяльність викладачів зосереджена на управлінні навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів, які в процесі навчання отримують теоретичні знання, надбають практичні уміння та навички та інші компетенції. Усі учасники навчально-пізнавального процесу функціонують у системі, яка розвивається під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Ця діяльність для сучасного здобувача освіти професійно направлена, вона специфічна за своєю метою, умовами, мотивами.

На нашу думку, враховуючи особливості спеціальності 071 «Облік і оподаткування», процес навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти цього напрямку у вищій школі можна представити наступним чином (рис. 1).

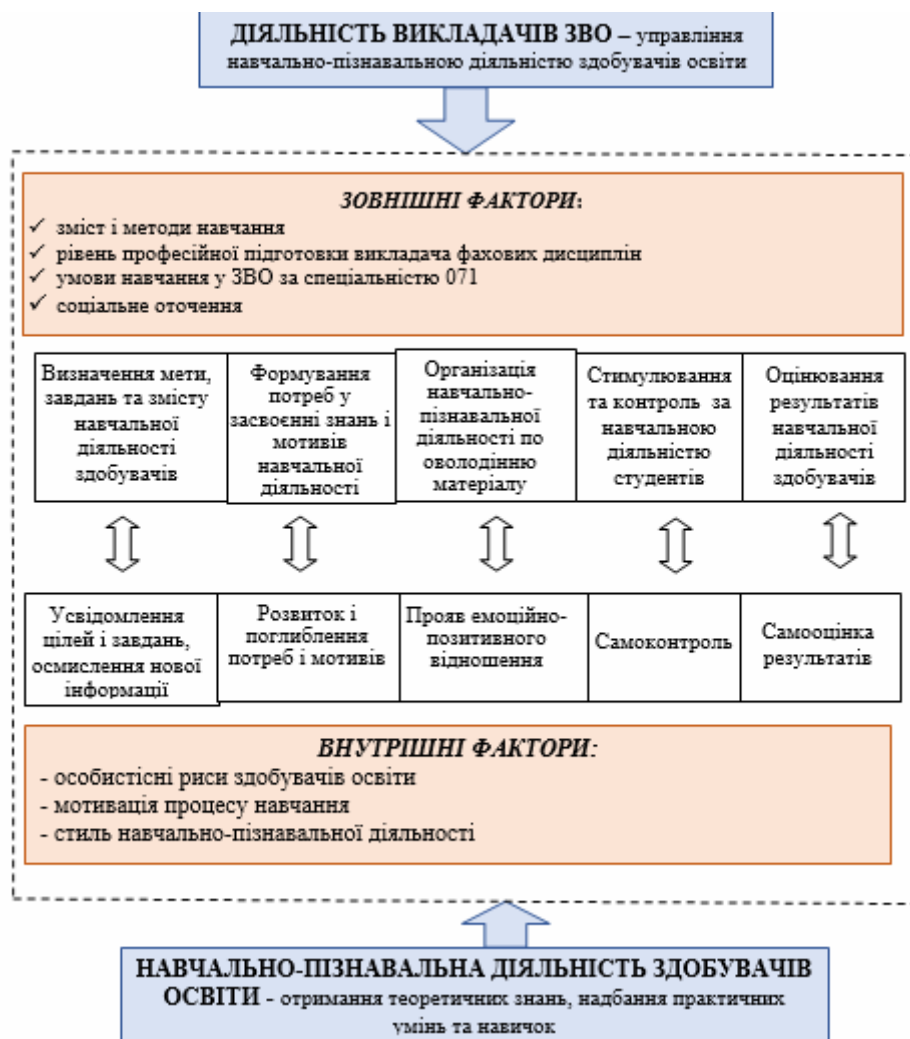

Рис. 1. Процес навчально-пізнавальної діяльності за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»
Джерело: складено на підставі [1, с. 103]

До внутрішніх факторів нами віднесено особистісні риси здобувачів освіти. Мається на увазі їх темперамент, емоційний інтелект, мислення, характер, пам'ять, пізнавальні можливості та особисті здібності, самомотивацію, попередній досвід, рівень теоретичних знань тощо. Серед зовнішніх факторів виділяємо: зміст і методи навчання, рівень професійної підготовки викладачів фахових дисциплін, умови навчання у ЗВО, соціальне оточення тощо.

Роль викладача фахових дисциплін зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» набуває значущості, оскільки вони готують майбутніх фахівців до функціонування в умовах сучасного та дуже динамічного суспільства, що забезпечує їх становлення як активних суб'єктів змін та інновацій, здатних до самостійної ініціації та реалізації управлінських рішень. Роль професійного викладача підвищується, оскільки вони працюють в умовах постійних змін законодавства, методичних підходів в обліку, впровадження міжнародних стандартів обліку та звітності тощо. Все це потребує від викладача серед іншого також спрямовувати діяльність здобувачів на активізацію їх самостійної пізнавальної роботи, на здатність до самовдосконалення, до «навчання протягом життя».

Педагогічна діяльність викладача фахових дисциплін за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» має певні особливості, які необхідно врахувати при забезпеченні якості вищої освіти на всіх рівнях здобуття вищої освіти:

- цікаво і правильно обрати зміст та внутрішню логіку побудови лекційних та практичних занять для забезпечення необхідної якості викладання та засвоєння матеріалу, а також здобуття практичних навичок. Це особливо актуально при підборі програмного забезпечення автоматизації облікової роботи у навчальних цілях;

- навчити здобувача правильним вчинкам у нестандартних чи дискусійних ситуаціях, висловлюванню власної експертної думки щодо різних сценаріїв господарської діяльності суб'єктів господарювання, вмінню обрати оптимальний варіант дій;

- розвивати у здобувачів вміння самостійно діяти, оскільки їх майбутня робота буде мати виключно самостійний характер, особливо це актуально в умовах малого бізнесу, де на підприємствах практикують в однім працівникові поєднувати виконання обов'язків різних фахівців (бухгалтер, економіст, аналітик, менеджер);

- вміти використовувати під час викладання власний досвід практичної діяльності задля підвищення практичної спрямованості занять та зацікавленості здобувачів освіти;

- встановлюючи необхідне поєднання навчальної роботи з процесом наукового пізнання, вміти замотивувати студентів до такої діяльності, наприклад, до участі у круглих столах, тренінгах, наукових конференціях, до активізації досліджень у вигляді статей (тез) у наукових журналах, збірниках тощо;

- розуміти необхідність донесення до студентів специфічних знань в сфері майбутньої професійної діяльності, зокрема концептуальних принципів професійної етики бухгалтерів та аудиторів, ключових положень стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг та іншого;

- вести викладацьку діяльність з орієнтацією студентів на постійно мінливі умови, коли постійно змінюються норми законодавства, на безперервне підвищення кваліфікації бухгалтера, формування його інформаційної культури, розвиток критичного мислення тощо.

Таким чином, у сучасних умовах головним завданням ЗВО та зокрема кафедри, що готує здобувачів за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», є формування такого процесу навчально-пізнавальної діяльності, який забезпечить майбутньому фахівцю не тільки можливість здійснювати традиційні облік, аналіз, контроль та аудит, зосереджуючись на проблемі збереженні активів підприємства, а й впроваджувати стратегічні заходи для підвищення ефективності розвитку підприємства в майбутньому, налагодження системи автоматизації обліку, вести облік з метою оптимізації податкових розрахунків, надавати податкові, аналітичні, економічні консультації тощо.

Список використаних джерел:

1. Москалюк Г. О., Чернецька О. Ю. Напрями вдосконалення системи викладання облікових дисциплін у вищих навчальних закладах економічного спрямування. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 7. С. 101-107.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Лідерство є одним із великих викликів та складним феноменом, в розкритті якого університетам відведено особливу роль. Існує багато визначень лідерства, однак самим поширеним значенням лідерства є мистецтво мотивації груп або команд людей для досягнення спільної мети, задля задоволення потреб організації чи університету. Бути ефективним лідером означає вміти керувати ресурсами, які є в його розпорядженні, демонструвати силу почуття та має розуміння динаміки змін. Ефективні лідери можуть легко налагоджувати стосунки з іншими людьми та створювати команди.

Лідерство – це вміння пробудити в людях мрію, до якої вони будуть наближатися, тобто мають можливість впливати на людей, спрямовувати їхню діяльність на досягнення цілей команди, організації чи підприємств [1, с. 12].

Лідерство дозволяє проявити перспективні, ще незадіяні бажання, прагнення, які можуть у процесі їх реалізації змінити ситуацію, збагатити й оновити процеси реформування освітньої сфери, а також здійснити «прорив» на провідні позиції системи освіти [2, с. 60].

Головним завданням підготовки сучасних здобувачів є формування особистості здатної вести за собою колектив, мотивувати його, тобто бути саме лідером. Лідерство є невід’ємним елементом ефективного працевлаштування та кар’єрного зростання. Лідери прагнуть до індивідуальних викликів, але поєднують власний розвиток із розвитком своєї команди та колективу в цілому.

Серед управлінських навичок, які надають можливість ідентифікувати лідерів, слід відзначити: стратегічне мислення та практичне бачення довгострокової перспективи, здатність до адаптації інноваційних підходів, прагнення до професійного самовдосконалення, підприємницькі здібності, бажання нести персональну відповідальність, здатність до критичного мислення, вміння створювати та підтримувати творчу атмосферу.

На нашу думку, сучасний здобувач-лідер має розвивати такі якості, як: бачення мети, здатність приймати рішення, прийняття ризику, мотивація інших, вміння створити команду, прагнення до самопізнання, збереження цілісності особистості, робота над собою протягом усього життя, ефективне спілкування, активна допомога іншим в досягненні успіху.

Лідерство однієї людини допомагає розблокувати потенціал інших, тому при розвитку лідерських якостей здобувачів вищої освіти університет має виконувати провідну роль. При працевлаштуванні здобувачі з навичками лідерів будуть спроможні демонструвати зрілість і самодисципліну, позитивне ставлення, стійкість, бачення дій, зосередженість на меті та впроваджувати зміни. Здобувачі зможуть реалізувати себе ефективно і, як наслідок, будуть вміти делегувати повноваження та вимагати результатів, моделювати поведінку, яку вони очікують від інших, надихати членів команди у позитивні зміни, служити іншим, а не собі.

Список використаних джерел:

1. Сергєєва Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: посібник. Івано-Франківськ, 2015. 296 с.
2. Освітнє лідерство: від теорії до практики : монографія (за наук. ред. В. Р. Міляєвої). Київ; Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2021. 296 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36659>.

Траченко Л. А.
професор кафедри економіки, права та управління бізнесом
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДІЖНОГО СТУДЕНТСЬКОГО РУХУ «ДОПОМОГА СПОЖИВАЧУ» ОНЕУ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БІЗНЕСМЕНІВ ЩОДО ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Забезпечення захисту прав споживачів є важливою правовою гарантією добросовісної підприємницької діяльності будь-яких бізнес-структур. Незважаючи на те, що Україна є однією з перших держав пострадянського простору, де було прийнято Закон України «Про захист прав споживачів», на сьогодні вона не забезпечує якісний європейський рівень вирішення питань щодо захисту прав споживачів. Процес ринкових перетворень супроводжується ускладненням таких явищ, як інфляція та підвищення цін, низьким рівнем доходності населення та його соціального захисту, наявністю випадків нечесної підприємницької діяльності [1]. Відсутність цілісної системи державного контролю сприяє розвитку недобросовісного бізнесу та виробництву неякісного товару і надання послуг. Сьогодні внутрішній споживчий ринок більш ризикований та небезпечний для споживачів, порушення прав яких набули масового характеру [2].

Розвиток торгівлі здійснюється динамічно, проте даний процес, незважаючи на його позитивні сторони, неминуче приводить до збільшення кількості негативних проявів у сфері економіко-правових відносин. І хоча громадяни є центральною ланкою ринку і виступають споживачами товарів та послуг, вони найчастіше стають жертвами обману. Безумовно, в сучасних умовах побудови економіки України, одним головних пріоритетів формування інноваційної економіки є орієнтація на споживача та забезпечення його захисту як ключової ланки торговельних відносин [3].

Очевидним сьогодні є недостатній рівень обізнаності та інформування громадян з боку державних інституцій щодо їхніх прав при взаємодії зі сферою торгівлі (послуг, робіт), що призводить до зростання кількості скарг, порушення прав споживачів. З іншого боку, потребують фахової підготовки з питань захисту прав споживачів суб'єкти підприємницької діяльності, бізнесмени. Ці проблеми успішно вирішують в Одеському національному економічному університеті (ОНЕУ) – єдиному в Україні закладі вищої освіти, який створив належні умови та здійснює теоретичну й практичну підготовку майбутніх фахівців спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» щодо питань захисту прав споживачів.

У 2014 році в ОНЕУ було створено Молодіжний студентський рух «Допомога споживачу» (МСП), який і нині плідно функціонує при кафедрі економіки, права та управління бізнесом. Основною сферою діяльності МСП є консультування населення Одеси та Одеської області з питань захисту прав споживачів. Це некомерційна організація, що здійснює діяльність на основі «Положення про Молодіжний студентський рух «Допомога споживачу» і має організаційну структуру, яка містить такі відділи: маркетингу; управління персоналом; матеріально-технічного забезпечення й обліку; по роботі з клієнтами (консультування). Учасниками МСП є студенти 1-4 курсів спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», які з великою зацікавленістю і натхненням виконують посадові обов'язки, згідно зі штатним розкладом, здійснюють ефективну взаємодію для досягнення ключових цілей організації. Разом з тим, обов'язковою вимогою є відвідування занять з дисципліни «Організація захисту прав споживачів у бізнесі», де для студентів створюються ситуації й контексти, в яких вони набувають досвіду пізнавальної й соціальної активності, міжособистісної взаємодії, виконують багато практичних завдань, аналізують скарги споживачів, що, в кінцевому рахунку, дозволяє отримати їм глибокі знання та компетентності щодо питань захисту прав споживачів. Під час занять студенти самостійно розробляють тренінгові ситуації у сфері торгівлі (надання послуг), де виступають у ролі

підприємців (виконавців послуг) і споживачів та моделюють поведінку щодо захисту їхніх прав згідно з вимогами чинного законодавства України.

Співпрацюючи в команді МСР, студенти приймають участь у нарадах, де висловлюють свої думки, ідеї, планують роботу кожного підрозділу, формують маркетингову політику, заходи щодо поліпшення діяльності МСР «Допомога споживачу», що є суттєвим для створення нових перспективних шляхів розвитку організації. Ця діяльність є корисною та спрямована на практичну підготовку майбутніх фахівців у сфері підприємництва та бізнесу.

МСР «Допомога споживачу» діє на основі принципів добровільності; рівноправності; самоврядності; законності і гласності; компетентності щодо захисту споживчих прав та інтересів громадян; впровадження правової просвіти; професійності в наданні практичної допомоги споживачам; постійного набуття знань щодо питань захисту прав споживачів.

Цілі МСР «Допомога споживачу» такі:

- Формування в молодіжному середовищі установки на активну життєву позицію, навичок соціально-відповідальної поведінки, готовності допомогти споживачам у вирішенні ситуацій, пов'язаних із захистом їхніх прав.

- Підтримка стратегії розвитку міста Одеса та Одеської області, спрямовану на досягнення високого рівня та якості життя.

- Участь у формуванні прогресивної Одеської обласної споживчої політики.

- Сприяння підвищенню ефективності Одеської обласної системи захисту прав та інтересів споживачів.

- Забезпечення законодавчої обізнаності громадян щодо питань захисту своїх прав як споживачів товарів і послуг.

- Здійснення консультивання та правової просвіти споживачів товарів і послуг.

- Участь у розвитку та вдосконаленні інституту громадського контролю й захисту споживчих прав.

Основні напрямки діяльності МСР «Допомога споживачу» такі:

- Вивчати, аналізувати та узагальнювати інтереси й потреби громадян в споживчій сфері, соціально-економічні процеси та стан споживчого ринку товарів і послуг.

- Надавати консультативну допомогу населенню.

- Здійснювати практичну соціально-значущу діяльність, спрямовану на правове просвітництво громадян у споживчому законодавстві щодо захисту їх прав.

- Забезпечувати інформаційну діяльність для населення щодо захисту прав споживачів у засобах масової інформації, в соціальних мережах, на сайтах (ОНЕУ, факультету економіки та управління підприємством, кафедри економіки, права та управління бізнесом).

- Проводити науково-дослідницьку роботу серед студентів щодо питань захисту прав споживачів.

Отже, діяльність МСР «Допомога споживачу» ОНЕУ є відображенням студентоцентрованого підходу у навчанні та запорукою ефективною практичною підготовки майбутніх фахівців у сфері підприємництва та бізнесу з питань захисту прав споживачів.

Список використаних джерел:

1. Траченко Л.А. Проблеми захисту прав споживачів в умовах євроінтеграційних процесів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки* / [ред. кол.: Куцик П.О., Семак Б.Б. та ін.]. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2021. Вип. 65. С. 48-52.

2. Сатир Л. М., Стаднік Л. І., Непочатенко А. В. Захист прав споживачів у сфері економіки та організації торгівлі: концептуальні засади та економічний аналіз. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8137> (дата звернення: 06.02.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.8.10

3. Парасюк М.В. Проблемні аспекти захисту прав споживачів в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2017 Вип. 44. Т. 1. С. 101-104.

Сиротіна О. О.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри романо-германських
мов і перекладу,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ

Сучасна професійна освіта має бути спрямована на підготовку фахівця, здатного розуміти актуальність гуманістичної тенденції у соціумі та важливість гуманістичної спрямованості його професійної діяльності. Аналіз наукової літератури дає уявлення про стан розробленості проблеми формування гуманістичного спрямування у молодого покоління. У сучасних наукових студіях дослідження широко розкрито проблему формування у студентів гуманістичної спрямованості. У контексті дослідження значущими є наукові праці, присвячені питанням формування зазначеної якості у:

- майбутніх соціальних педагогів (М. Бочаріна);
- молодших спеціалістів-юристів (В. Василик);
- менеджерів виробничої сфери (І. Герасимова);
- майбутніх біотехнологів (Є. Мишак);
- агрономів (Н. Нерух),
- менеджерів-економістів (М. Опольська, В. Пархоменко, Г. Черушева);
- екологів (І. Тимчук);
- педагогів-музикантів (І. Кочурська);
- вчителів початкових класів (О. Кудусова).

Аналіз наукових досліджень у галузі педагогіки, психології, філософії, соціології свідчить про необхідність формування гуманістичної спрямованості як невід'ємної складової професійної діяльності майбутніх спеціалістів, доводить актуальність формування досліджуваного феномену під час навчання студентів у вищому навчальному закладі.

Узагальнення досліджень вчених дозволило зробити висновок, що кінцевою метою вищої професійної освіти, що базується на принципах гуманізації, має стати формування гуманістичної спрямованості особистості спеціаліста.

Проблема формування у студентів гуманістичного спрямування дедалі частіше стає предметом вивчення наукових розвідок. У своїх працях вчені досліджують проблему формування зазначеної якості фахівців з різних галузей. Дослідники постійно намагаються розробляти шляхи формування гуманістичної спрямованості. Деякі з них наголошують на необхідності використання інноваційних педагогічних технологій, інші надають перевагу впровадженню спеціальних програм та спецкурсів. Але єдине, в чому дослідники досягли згоди, це те, що для формування гуманістичної спрямованості майбутніх спеціалістів незаперечною умовою є вдосконалення змісту навчальних дисциплін, інтеграція різних видів підготовки, в процесі якої закладаються основи професіоналізму.

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасні соціально-економічні трансформації вимагають адаптації освітньої діяльності до викликів сьогодення шляхом витіснення традиційної дидактичної концепції навчання і заміщення її особистісно орієнтованим навчанням – студентоцентризмом.

Студентоцентризм представляє собою таку модель розвитку освіти, за якої студенти виступають активними учасниками освітнього процесу.

Студентоцентризм розглядається як домінанта розвитку вищої освіти у відповідності до потреб ринку праці, адже з практичної точки зору, в основу студентоцентрованого навчання покладено ідею формування загальних і фахових компетентностей здобувачів, якими забезпечується якість вищої освіти та, відповідно, формуються конкурентні переваги на ринку праці. Саме студентоцентрований підхід в освітньому процесі формує лідерські якості здобувачів, стимулює розвиток креативного мислення, що дозволяє приймати виважені рішення в умовах невизначеності.

Основними рисами студентоцентрованого підходу в освітньому процесі виступає:

- індивідуалізація навчання шляхом забезпечення всебічного розвитку особистості здобувача з максимальним врахуванням його індивідуальних здібностей і освітніх потреб;
- акцентування уваги на проблемно-орієнтованому навчанні з поглибленим вивченням освітніх компонент;
- надання свободи вибору, можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти;
- розвиток самостійності з одночасним формуванням підвищеного рівня відповідальності здобувачів вищої освіти;
- розширення застосування неформальної освіти;
- інтерактивна взаємодія між учасниками навчального процесу з метою досягнення результатів навчання;
- активне залучення до занять, в межах освітньої програми, професіоналів-практиків та експертів галузі;
- продукування вміння застосовувати набуті знання та навички у професійній діяльності;
- формування умов синергії зовнішньої та внутрішньої мотивації до навчання;
- підтримка зворотнього зв'язку зі студентами та використання, отриманої інформації з максимальною ефективністю для всіх стейкхолдерів освітнього процесу.

Отже, студентоцентрований підхід передбачає зміщення акцентів в освітньому процесі з викладання на навчання, в якому здобувачі формують попит на освітній продукт. В свою чергу, освітня пропозиція університету повинна відповідати потребам здобувачів і бути адаптивною до соціально-економічних трансформацій, що забезпечується перманентним оновленням змісту освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі та модифікації освітніх програм відповідно до запиту здобувачів.

Однак, слід зазначити, що в процесі розробки будь-яких систем у сфері освіти потрібно виходити з антропоцентризму, який робить акцент не лише на того, хто навчається, і того, хто навчає [1]. В умовах студентоцентрованого підходу відбувається перетворення викладача із носія знань у тренера, організатора і консультанта в навчальному процесі, який не просто передає знання, а формує у студента попит на отримання та поглиблення отриманих вмінь і навичок, стимулює процес отримання та усвідомлення інформації [2, с. 163]. Однак, зміна ролі викладача вимагає не лише декларативного розширення його обов'язків і повноважень. Тому практичне втілення основ студентоцентрованого підходу в освіті вимагає, окрім зміни в організації процесу навчання, формування відповідної матеріально-технічної бази освітнього процесу, а саме: технічне забезпечення процесу навчання; матеріальне забезпечення процесу підготовки та перекваліфікації викладачів відповідно до якісних вимог студентоцентрованого підходу; підвищення рівня оплати праці професорсько-викладацького складу у відповідності до вимог, які висуваються до викладача у відповідності до студентоцентрованого підходу, що потребують більших витрат часу та зусиль [3, с. 76].

Таким чином, основою студентоцентрованого підходу в освітньому процесі виступає індивідуалізація навчання шляхом врахування потреб студентів, розвиток їхньої самостійності під супроводом і підтримкою з боку викладача, який виступає фасилітатором освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Бойко М. М. Студентоцентроване навчання в процесі управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя // Journal «ScienceRise: Pedagogical Education». Kharkiv, 2019. №4 (31). Р. 41-45
2. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю.М. Рашкевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.
3. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті [Електронний ресурс] : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнародною участю (Київ, 2—3 берез. 2016 р.) — К. : КНЕУ, 2016 — 434 с.

Мартінова Н. С.
доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

НАВЧАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В ТУРИСТИЧНІЙ ОСВІТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Для розвитку туристичного бізнесу в регіонах України підприємництво, зокрема, малий бізнес, має вирішальне значення, оскільки в умовах невизначеності, ризиків та викликів сучасності, стають вкрай затребуваними такі економічні та соціальні навички як швидка адаптивність до мінливої ситуації, підприємливість, уміння бачити нові можливості. В свою чергу, для розвитку підприємництва важливі умови формування підприємницьких намірів та нарощування підприємницького потенціалу у сфері туристичної освіти. Це можливо, зокрема, за допомогою навчального підприємництва як підходу до навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців для індустрії туризму, а також технологій та інструментів такого навчання (навчально-виробничих проектів, бізнес-планів, стартапів та ін.). Окрім інших суттєвих умов, такий підхід в професійній туристичній освіті передбачає наявність широкого кола підприємств-партнерів (стейкхолдерів), які, в тому числі, орієнтовані не тільки на отримання комерційного доходу, але й на реалізацію соціальної місії – передачі практичного досвіду.

Термін «навчальне підприємництво» в сенсі «підприємництво в освіті» останнім часом часто зустрічається в наукових і прикладних дослідженнях та є темою для активних дискусій з питань економіки, права, педагогіки, соціології тощо. Він розглядається не тільки як інноваційний підхід до навчання, актуальний для сучасних умов, але й, в широкому сенсі, як стратегічна концепція функціонування сучасної системи освіти та навіть як інструмент розвитку інноваційної економіки і соціальної сфери регіонів країни. Крім цього, вивчаються питання розвитку та ведення бізнесу в сфері надання освітніх послуг, а також появи альтернативних навчальних закладів всіх рівнів в умовах виникаючих потреб суспільства у ефективному навчанні та конкуренції, але цей напрям не є предметом нашого дослідження.

Виходячи з публікацій, серед термінів, які можна віднести до складових поняття «підприємництво в освіті» дослідниками визначається «академічне підприємництво» (А. Кнут, О. Красовська, О. Романовський та ін.), в процесі впровадження якого, ставиться за мету знайти різні форми роботи вищих навчальних закладів в становленні нового типу освіти, реалізуючи підприємницьку функцію, та виявити роль вищів, університетів в економічному та соціальному розвитку регіонів, країни в цілому. Основна ідея у вищезазначених термінах полягає у створенні в рамках навчального закладу зусиль на досягнення мети, корисної для суспільства, тому часто в дослідженнях можна зустріти поняття «соціальне підприємництво в освіті» (О. Кавтиш, С. Топалова, О. Швидка, Ж. Торяник та ін.).

В багатьох публікаціях відмічається, що практика навчання підприємству в освіті дуже поширена в провідних країнах світу (Китай, США, Великобританія, Німеччина, Ізраїль, Індія, Південна Корея та ін.) та є не альтернативним підходом до навчання, а основою в організації навчання на всіх освітніх рівнях. В Україні розвиток підприємництва в освіті та, зокрема, академічного підприємництва перебуває на етапі становлення. Так, в перше чергу, потребує підвищення ефективності існуюче правове забезпечення організації і здійснення академічного підприємництва, більш чітке визначення правових засад діяльності всіх його суб'єктів. Це є важливим в тому числі й тому, що в нашій країні останнім часом активізували свою роботу іноземні організації та об'єднання, які залучають до проектів, грантів з практики соціального підприємництва та підприємництва в освіті як в рамках загальнодержавних програм через Міністерство освіти і науки України, Міністерство цифрової трансформації України, так й через приватні платформи та ресурси. В рамках

нашого дослідження можна виділити платформу YEP! – мережу академічних стартап-інкубаторів (<http://www.yepworld.org/>). Розвиток мережі підприємницьких клубів на базі університетів та інкубаційна програма для стартапів YEP!Starter відбуваються за підтримки Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України», Міністерства закордонних справ Естонії та університету Тарту. YEP з вересня 2020р. впровадив багаторівневий проект «Підприємницький університет». Ініціатива мала на меті створення університетів з потужною культурою підприємництва і стартап інфраструктурою в Україні. В рамках проекту, було проведено курс «Інноваційне підприємництво та управління стартап проектами» в 76 університетах 29 міст України і понад 2 тис. студентів стали слухачами курсу. Важливо відмітити, що проект існує в партнерстві із REACTOR.UA – відкритою платформою інновацій, що пропонує інфраструктуру та інструменти для успішної роботи з інноваціями (<https://reactor.ua/>). Резиденти платформи – компанії, відкриті до інновацій, акселератори, інкубатори, інноваційні хаби, лабораторії тощо [1].

В дослідженнях, присвячених питанням розвитку туристичного бізнесу в Україні доведено, що соціальне підприємництво є перспективним напрямком розвитку туристичних підприємств та індустрії туризму країни в цілому, в першу чергу, завдяки «...здатності здійснювати прорив підприємницької енергії в межах її виникнення, залучати до цього увагу суспільства і створювати сприятливий інвестиційний фон для розвитку нового туристичного продукту» [2, с.243]. При цьому, наголошується на врахуванні провідного світового досвіду в розвитку соціального підприємництва в сфері туризму, який зумовлений сформованою соціально спрямованою культурою бізнесу і спрямованістю освіти. Провідна роль в цьому процесі відводиться створенню на базі туристичних підприємств громадським об'єднанням, які краще консолідують професійний досвід, фінансовий та інтелектуальний капітал, громадську ініціативу, зокрема, студентської молоді за допомогою механізму краудфандінгу [3, с.4; 4, с.143]. Не залишаються осторонь у впровадженні інструментів навчального підприємництва багато вищих навчальних закладів в регіонах України туристичного профілю. Кафедра туризму Університету «КРОК» в м. Київ у рамках спеціальності «Туризм» ще у 2014 році започаткувала програму-спільний міжкафедральний проект «Школа професійного зростання для майбутніх фахівців туристичної сфери», мета якої, формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців сфери туризму шляхом позааудиторного практико-орієнтованого навчання за допомогою заходів: майстер-класів, вебінарів з активною участю професіоналів туристичного бізнесу, а також навчально-виробничих проектів. На базі кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Вінницького торговельно-економічного інституту у травні 2014 року розпочав своє існування та успішно діє туристичний клуб «Way to freedom» – студентський соціальний проект, серед завдань якого, надання студентам можливості набуття практичного досвіду у створенні власних туристичних продуктів. На базі Донецького національного університету імені Василя Стуса з 2020 року започатковано нову бакалаврську освітньо-професійну програму «Підприємництво. Інтернет-трейдинг. Туристичний бізнес». Планується, що впродовж усього навчального процесу, у рамках програми широко залучатимуться керівники та співробітники-практики туристичних компаній, підприємств та організацій державної, комунальної та приватної форм власності, які б стали едвайзерами для майбутніх підприємців при реалізації їх проектів.

Узагальнення досліджень з проблем становлення соціального підприємництва в Україні в цілому та підприємництва в освіті, зокрема, а також власний практичний досвід свідчать про найактуальніші проблеми в процесі впровадження навчального підприємництва в професійну підготовку майбутніх фахівців в сфері туризму, серед яких:

- теоретико-правова проблема ідентифікації, уніфікації понять «соціальне підприємництво», «підприємництво в освіті», «академічне підприємництво»;
- слабкі практичні механізми здійснення управлінської та господарчої діяльності закладів освіти та їх структурних підрозділів (факультетів, кафедр) в умовах комерціалізації

наукових досліджень та досягнень студентів в процесі реалізації академічного підприємництва;

- відсутність консолідованої інформації про наявні ресурси (організаційні, фінансові людські тощо), в тому числі про міжнародний досвід для всіх суб'єктів академічного підприємництва, а також низький рівень зацікавленості та мотивації потенційних учасників та деякі інші.

Вирішення цих проблем дозволить досягнути перспектив, зокрема, актуальних в рамках нашого дослідження:

- розробки та забезпечення функціонування ефективного механізму взаємодії в системі «держава (на всіх рівнях, зокрема, місцевої влади) – вищий навчальний заклад туристичного профілю – туристичний бізнес», а також створення фондів для фінансового та матеріального забезпечення виконання проектів академічного підприємництва;

- побудови інфраструктури для створення т.зв. екосистеми – спеціального середовища для взаємодії та комунікації студентів, аспірантів, викладачів, науковців з метою зародження та розвитку інноваційних ідей;

- створення системи внутрішнього навчання, проведення тренінгів тощо, а також розробка інформаційної політики та пропаганди соціальної ініціативи в процесі реалізації проектів академічного підприємництва.

В наших попередніх дослідженнях, присвячених особливостям розвитку форм державно-приватного партнерства в індустрії туризму в Україні, нами наголошено на необхідності управління участю у професійній підготовці майбутніх фахівців для індустрії туризму представників ринку праці як процесом, що сприятиме формуванню системи відносин між професійною освітою та ринком праці; визначено провідну роль в цьому профільних вищих навчальних закладів та їх науково-викладацькому складу [5, с.203]. Так, ми вважаємо, що в Одеському національному економічному університеті (ОНЕУ) в цілому (впровадження елементів дуальної освіти, започаткування програм та конкурсів стартапів та ін.) та, зокрема, на кафедрі туристичного та готельно-ресторанного бізнесу (наприклад, створення та функціонування Навчально-виробничого готельно-ресторанного комплексу ОНЕУ як складової практико-орієнтованого навчання здобувачів освіти зі спеціальностей «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа») поступово створюється та трансформується інноваційне освітнє середовище. За умовами його ефективного розвитку є підстави для створення освітнього кластеру для розвитку туристичного бізнесу як основної сфери діяльності та отримання доходів малого бізнесу та бюджету Одеського регіону.

Список використаних джерел:

1. Заїкін А. Освіта майбутнього: чому студентів варто навчати підприємству. Як у цьому можуть допомогти університети. URL: <https://bit.ly/3I5Si2r>
2. Дульцева І.І. Використання конкурентних переваг соціального підприємництва в туристичному бізнесі // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет ім. В.О.Сухомлинського. – 2016. – Вип. № 12. URL: <http://global-national.in.ua/archive/12-2016/52.pdf>
3. Ярошевська О. В., Кулько-Лабинцева І. В. Розвиток соціального підприємництва на базі туристичних підприємств України. Ефективна економіка. 2020. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7938>
4. Коваленко Л. П., Колотова Н. Б. Соціальне підприємництво та краудфандінг – інструменти розвитку екологічного туризму. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Вип. 3 (08). С. 142–146. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/27.pdf
5. Мартинова Н.С., Назаренко О.В. Особливості розвитку форм державно-приватного партнерства в індустрії туризму в Україні. Вісник соціально-економічних досліджень ОНЕУ. 2020. № 3-4 (74-75). С. 190-204. URL: <http://vsed.oneu.edu.ua/collections/2020/74-75/>

*Засць М. А.
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Специфіка викладання дисципліни полягає в тому, що основна увага акцентується на політичному та дипломатичному аспектах, на відміну від основних навчальних курсів які викладає кафедра, де основна увага приділяється організаційним та економічним питанням. Тим не менш при розгляді того чи іншого періоду міжнародних економічних відносин необхідно робити висновки, щодо впливу відносин на стан суспільства та розвиток економіки країн.

Одним з важливих напрямків МЕВ є, зокрема, міжнародна торгівля. При вивченні курсу «Міжнародні економічні відносини» слід звернути увагу на такі особливості як в структурі, так і в географії: напрямки орієнтації на країни ЄС, Великобританію, США, Канаду, Австралію, Японію та інші високорозвинені країни посилюються в зв'язку з подіями на початку 2022 року. Міжнародні економічні відносини мають важливе значення для розвитку економіки України, особливо в її сучасному стані.

Починаючи з 2014 року відбулася переорієнтація МЕВ. Вирішальним напрямком успішного розвитку МЕВ є інтеграційні процеси України з ЄС, а також зміна стратегії розвитку зовнішніх відносин. Так, Україна довго визначалась саме із вектором розвитку, чи набувати статусу нейтральної країни, чи в бік росії. Але, революція 2014 року змінила цей вектор в бік ЄС. Особливо цей рух прискорився з 24 лютого 2022 року, в результаті чого Україна набула статусу члена кандидата в члени ЄС, що вже дає свої наслідки. Країна вчасно приєдналась до єдиної енергетичної системи ЄС, що дало можливість маневрувати енергетичними потужностями. Надання країнами ЄС 50 млн. сучасних LED ламп дає змоги зекономити до 10 % електроенергії [1].

Новий імпульс розвитку МЕВ надають результати 24-го саміту «Україна – ЄС», наслідком якого є спільна заява в якій передбачено зняття квот, скасування мит, та можливість сертифікації промислової продукції в межах України. Також передбачено вільне переміщення трудових ресурсів, розвиток фінансових інститутів, взаємодія у використанні інтелектуальної власності. Навіть підготовка домашнього завдання з 7 пунктів, підштовхує до боротьби з корупцією [2].

На нашу думку, для активізації учбового процесу можна застосовувати проєктний підхід, шляхом створення команд на чолі зі спікерами, які відстоюють свою точку зору, тоді заняття будуть носити дискусійний та змагальний характер. Учасники команд отримують до 20 балів, що є стимулом до активної їх участі.

Отже, командний підхід до проєктного методу навчання дає можливість активізації учбового процесу в ході якого підвищується інформаційна компетентність, виробляється колективізм в прийнятті рішень, підвищується комунікативна компетентність та загальна культура взаємовідносин. Такий метод може бути успішно реалізований, також в умовах дистанційного навчання.

Список використаних джерел:

1. The New Voice of Ukraine. 2023 URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/obmin-starih-lampochok-na-led-lampi-startuye-z-1-sichnya-novini-ukrajini-50292324.html>.
2. Спільна заява за підсумками 24-го саміту Україна – ЄС. 2023. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-za-pidsumkami-24-go-samitu-ukrayina-yes-80765>

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ (НА ПРИКЛАДІ ВЕТЕРИНАРНОЇ ОСВІТИ У США)

Система ветеринарної освіти США вважається однією з найбільш передових у світі. Вищу ветеринарну освіту у США отримують в університетах. Американська ветеринарна освіта має переддипломну річну програму (мінімум 60 кредитів). Потім студент закінчує бакалаврат (програма навчання 4 роки), отримуючи ступінь BVМ (бакалавр ветеринарної медицини), потім магістратуру (термін навчання 2 роки) і отримує ступінь магістра.

Як правило, після магістратури випускник присвячує себе науковій діяльності, але може працювати і лікарем-практиком ветеринарної медицини.

Для практики ветеринари повинні отримати ступінь бакалавра ветеринарної медицини, а потім одержати ліцензію на практику. Також ветеринар-практик може продовжувати своє навчання на здобуття вченого ступеня PhD. В більшості ветеринарних шкіл присуджується ступінь доктора ветеринарної медицини (DVM) у Сполучених Штатах Америки, або Veterinariae Medicinae Doctoris («Доктор ветеринарної медицини») (VMD), якщо ступінь отримано у Школі ветеринарної медицини Пенсільванського університету.

Проте можливий й інший шлях отримання вищої ветеринарної освіти: закінчити ветеринарну школу (термін навчання 2 роки), потім провчитися 4 роки в коледжі при університеті і отримати ступінь лікаря ветеринарної медицини (DVM). Після цього лікар може також продовжити навчання і отримати ступінь PhD. Заочного навчання у ветеринарії немає, і лікарі навіть не уявляють, що це таке. Вища ветеринарна освіта в США платна, але доступна через наявність великої кількості фондів, грантів, кредитів, якими може скористатися кожна молода людини. Важливим критерієм для зарахування до ЗВО є досвід роботи абітурієнта у ветеринарній галузі.

Варто також більш детально зупинитися на післядипломній ветеринарній освіті в США. Післядипломна освіта здійснюється не в університетах, а в професійних асоціаціях, яким держава делегувала право здійснювати цю діяльність. Ці асоціації залучають провідних фахівців, що досягли успіхів у своїй професійній діяльності. Отже, у професійних асоціацій є право вибору кращих з кращих.

Лікар зобов'язаний безперервно підвищувати кваліфікацію; він повинен набирати певну кількість навчальних годин щорічно. Якщо ця кількість не набрана, постає питання про його професійну придатність, і він не зможе у майбутньому отримати ліцензію на здійснення лікарської практики. Держава уповноважує нараховувати ці бали асоціаціям і конференціям і в цей процес не втручається. Ці організації працюють на правах саморегулювальних асоціацій. До них належать: AVMA – Американська асоціація ветеринарної медицини. Існує з 1863 року. На сьогоднішній день Асоціація об'єднує понад 78000 лікарів, що займаються професійною діяльністю в різних сферах. Крім іншої діяльності, опікуються також питаннями освіти. Інші ветеринарні асоціації країни асоціативно входять до AVMA; AANA – Асоціація, що займається дрібними домашніми тваринами та іншими «непродуктивними». Ця асоціація сертифікує ветеринарні клініки і ветеринарних лікарів; точніше, не сама асоціація, а рада при асоціації. Сертифікація добровільна, але всі прагнуть пройти цю сертифікацію, тому членство в асоціації престижне. У кожному штаті своя асоціація, що входить до AANA. Щороку AANA проводить свою конференцію, яка збирає до 5 тис. учасників.

Існує багато інших спеціалізованих асоціацій з хірургії, дерматології, неврології, дієтології тощо. Але всі ці спеціалізовані асоціації входять до тієї чи іншої «великої» асоціації. Це означає, що свою діяльність вони мають право здійснювати самостійно, але в межах саме великої асоціації.

Участь у конференціях також вважається післядипломною освітою. До найбільших конференцій, які проводяться у Сполучених Штатах належить, – NAVC – Північно-Американська ветеринарна конференція, що проходить в Орландо і збирає більше ніж 15000 учасників. Ще одна відома конференція – WVK – Західна ветеринарна конференція, що проходить в Лас-Вегасі, також збирає 15000 учасників.

Погорєлова Т. В.
*доцент кафедри статистики та
математичних методів в економіці
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ БАГАТОВИМІРНИХ СТАТИСТИЧНИХ МЕТОДІВ

Створення та впровадження нової парадигми вищої освіти України, яка будується на підставах Болонського процесу, передбачає студентоцетровані підходи до навчання та викладання економічних дисциплін, насамперед, багатовимірних статистичних методів.

Студентоцетрований підхід у викладанні багатовимірних статистичних методів орієнтується в першу чергу на академічні потреби студента, рівень його теоретичної підготовки, розвиток практичних навичок опрацювання статистичної інформації та власне бачення професійного шляху на ринку праці як у країні, так і за її межами.

Незважаючи на існування різноманітних концепцій навчання, орієнтованого на здобувача вищої освіти, їхня сутність полягає в активному впливу здобувачів на навчальний процес та кінцеві результати навчання [1],[2].

Завдяки студентоцетрованому навчанню за освітньою програмою «Бізнес-статистика та аналітика» ОНЕУ студенти першого бакалаврського рівня самостійно обирають таку дисципліну, як «Багатовимірний статистичний аналіз». Зауважимо, що багатовимірні статистичні методи дозволяють визначати кількісну сторону масових явищ і процесів економіки на більш високому рівні, комплексно класифікувати та групувати багатогранні об'єкти, розпізнавати нові й виявляти приховані (латентні) якості об'єктів. Саме тому для успішної професійної кар'єри багато студентів прагнуть оволодіти знаннями сучасних статистичних методів та навичками їхнього використання. Студентоцетровані підходи у викладанні означеної дисципліни передбачають такі ключові аспекти:

- інформативність (оволодіння теоретичними знаннями, категоріями, формулами та практичними навичками їх застосування на будь-якому рівні);
- мотивація (інтерес до вивчення дисципліни);
- комунікативність (практичне втілення знань);
- контролююча (поточний, підсумковий контроль знань).

Усі ці аспекти навчання поєднуються індивідуальною роботою студентів. Кожному здобувачу вищої освіти на вибір пропонується самостійно зібрати статистичні дані про соціально-економічне становище (на офіційних сайтах Державної служби статистики, НБУ та ін.), проаналізувати зібрані дані за допомогою методів таксономічного аналізу, дискримінантного аналізу, кластерного аналізу, методу головних компонент. Результати такої роботи подаються у вигляді аналітичних записок, презентацій. Завдяки таким підходам студент самостійно формує траєкторію свого навчання, розвиває його творчу складову, реалізує свої знання на практиці.

Список використаних джерел:

1. Гула Л. Студентоцетрований підхід до організації самостійної роботи студентів у ЗВО // Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 27, том 2. С. 157-161. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/27_2020/part_2/25.pdf (дата звернення 1.02.2023).

2. Лебідь О. Студентоцетрований підхід до формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури // Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. пр. Полтава: Полтав. Нац. пед. Ун-т ім. В.Г.Короленко, 2017. Випуск 20. С. 144-148. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/11453/1/Lebed.pdf> (дата звернення 1.02.2023).

ІНДИВІДУАЛЬНІ ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ЗВОРОТНІЙ ЗВ'ЯЗОК

Сучасні методики викладання дисциплін та виклики ринкового середовища вимагають від викладачів підготовки фахівців із новими вміннями та навичками. Перенесення наголосу з викладача на студента, що є в основі студенто-центрованого навчання, потребує й якісних підтримуючих сполучних процесів. До таких важливих сполучних процесів відносяться індивідуальні підходи навчання та зворотний зв'язок.

Узагальнюючи точки зору багатьох дослідників, можемо відмітити наступні характеристики індивідуальної роботи здобувачів:

- одна із форм організації навчального процесу;
- форма позааудиторної самостійної роботи;
- індивідуально-диференційована форма самоосвіти;
- засіб виконання студентами визначеної пізнавальної діяльності;
- особиста творча праця, що приносить плоди від певних розумових дій;
- самостійна пізнавальна діяльність здобувача, яку науково-педагогічний працівник планує разом зі здобувачем, але виконує її здобувач за завданнями та під методичним керівництвом і контролем науково-педагогічного працівника без його прямої участі;
- засіб переходу від фіксованих форм знань до творчих та наукових;
- самостійна пізнавальна діяльність здобувача, спрямована на виконання конкретного індивідуального завдання, зміст якого повинен враховувати його інтереси і потреби.

Саме за допомогою індивідуалізації навчання можна досягти вершини піраміди навчання:

1. Знання (запам'ятовування).
2. Розуміння.
3. Застосування.
4. Розвиток особистості

Актуальність індивідуалізації навчання здобувачів зумовлене наступними факторами сучасного середовища навчання здобувачів:

- значні обсяги різноманітної інформації, які часто повторюються;
 - швидкі зміни в інформаційному середовищі;
 - швидкісне старіння інформації;
 - частина навчального забезпечення старого зразку, спрямованого на знання та розуміння;
 - часто навчальний матеріал, викладений у підручниках та посібниках, не відтворює структури науки в цілому;
 - швидке знецінення набутих раніше знань внаслідок виникнення нових технологій.
- Щодо виконання розрахунково-аналітичних робіт зосереджено увагу на:
- виконання курсових проектів;
 - дослідження практичних ситуацій;
 - розробка моделі процесів, систем;

- виконання дослідницьких завдань за схемою: спостереження, аналіз, діагностика, підбір методик;
- дослідження явищ, визначення недоліків, розробка рекомендацій з їх усунення;
- завдання на виконання емпіричних досліджень: анкетування, інтерв'ювання, експериментальна бесіда;
- завдання на проведення експерименту за схемою: вибір проблеми, її теоретичне вивчення, знаходження бази для постановки експерименту, розробка його програми, виконання, узагальнення результатів, оформлення й представлення роботи.

Щоб успішно навчати студентів, зворотний зв'язок у студентоцентрованому навчанні повинен відповідати таким критеріям як:

- конструктивність;
- своєчасність;
- націленість на індивідуальні потреби;
- партисипативність.

Для студентів важливо відчутти практичний контекст отриманих знань, які можуть бути корисними та придатними для реалізації, зрозуміти зв'язки між дисциплінами. Завдання викладача та закладу вищої освіти, відповідно, полягає у створенні такого сприятливого середовища [1]. На заняттях зі студентами створенню сприятливого середовища допомагають такі форми зворотного зв'язку як «бесіда за столом», «обговорення на льоту», коли викладач підходить до столу студента та обговорює його поточну діяльність, відповідає на його запитання та коментує досягнення.

Створення сприятливого середовища засноване саме на зворотному зв'язку, який дозволяє викладачу регулярно контролювати та корегувати навчальний процес, активно залучаючи студента до взаємодії, тобто цей процес стає інтерактивним. Саме інтерактивний зворотний зв'язок є тим необхідним сучасним елементом засвоєння навчального матеріалу та отримання очікуваного результату, що оптимізує навчальний процес.

Список використаних джерел:

1. Бутенко О.П. Опікунова Н.В. Роль системи зворотного зв'язку у процесі студентоцентрованого навчання URL:<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/monographs/article/view/14999/13627>
2. Смирнова Н. В. Індивідуалізація навчання як напрям формування Soft skills здобувачів економічної освіти *Забезпечення якості вищої освіти: Проблеми та перспективи розвитку* зб. матеріалів V Міжнародної науково-методичної конференції 3-4 лютого 2022 р.

РИТОРИКА ЯК СКЛАДОВА УСПІШНОЇ КАР'ЄРИ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

В тезах виявлено основні аспекти сучасної риторики, виявлено загальні тенденції в системі освіти та роль ораторського мистецтва в кар'єрі студента 21 століття, розглянуто сукупність міжпрофесійних та універсальних навичок, корисних для всіх видів діяльності, важливих для сучасного студента, акцентовано увагу на перевагах володіння методами жорсткої риторики в сучасному світі.

Ключові слова: soft skills, навички сучасного науковця, риторика, ораторське мистецтво, культура спілкування, вплив, методи переконання, комунікативні прийоми, освіта, лідерство, наука, війна.

«Красномовство є мистецтво керувати умами. Промови достойної людини завжди спрямовані до вищого блага», - Платон.

Риторика – це теорія ораторського мистецтва, наука і, водночас, мистецтво переконуючої комунікації, що становить фундамент професіоналізму представників багатьох гуманітарних фахів: політика, вчителя, журналіста, юриста, менеджера.

Саме сьогодні ораторське мистецтво, сучасна риторика набуває особливого значення. Риторика ґрунтується на кількох основних принципах:

- експертність;
- емпатія;
- екологічність мовлення;
- комунікативність;
- бездоганність знання мови;
- харизматичність;
- впевненість;
- почуття гумору.

Якщо розглядати риторику як теорію ораторського мистецтва, а красномовство як вміння влучно та гарно спілкуватися, то, розглядаючи предмет та зміст публічного виступу, доповідь та презентацію, образ оратора, логічну культуру оратора, мовленнєву культуру оратора, композицію та стиль виступу, слід акцентувати увагу на психологію аудиторії, взаємодію оратора та аудиторії, спілкування з аудиторією саме в аспекті творчого процесу, полемічного мистецтва оратора тощо.

Сукупність міжпрофесійних та універсальних навичок, корисних для всіх видів діяльності, важлива для сучасного студента та надає можливість:

- якісного налагодження комунікацій;
- розвитку емпатії;
- здатності вибудовувати взаємовідносини з іншими;
- поглиблювати мультикультурну компетентність;
- розвивати креативність в прийнятті рішень;
- працювати над розвитком критичного мислення;
- проявляти ініціативність та нести відповідальність.

Сьогодні пильну увагу приділяють саме професійній риториці чи професійному ораторському мистецтву, яка досліджує теорії спілкування для різних спеціальностей, розвиває професійну мовну особистість.

Проте, якою б цікавою не була доповідь, її необхідно підтримувати за допомогою ораторських прийомів, основними з яких є:

- прийом запитання – відповіді;
- полеміка, яка дає змогу залучити до процесу обговорення окремих учасників, активізувати тим самим їхній інтерес;
- прийом створення проблемної ситуації;
- прийом гіпотез, який змушує аудиторію міркувати.

Розглядаючи ораторську майстерність як мистецтво впливу на слухачів, слід пам'ятати значну, а іноді й небезпечну силу слова: «Шабля ранило тіло, а слово – душу».

Оратор впливає на людину всебічно: на її розум, почуття, орієнтацію, настрої. В ХХІ столітті прийнято вважати риторику як науку про способи та методи переконання, ефективні форми впливу на аудиторію з врахуванням її особливостей. Чим вищий рівень розвитку суспільства, тим більш важливим є вміння ораторського мистецтва.

Загалом, прийнято вважати, що саме жорстка риторика надає значних переваг, що дозволяють:

- впоратися з психологічним тиском;
- розпізнати маніпуляцію;
- нейтралізувати маніпуляцію;
- поставити на місце провокатора;
- забезпечити успішні публічні виступи.

Звісно, навички управління конфліктними ситуаціями, жорсткою аудиторією відпрацьовується роками на практиці.

Проте, ряд професій сприяють більш ефективному та оперативному їх відпрацюванню: політики, ведучі ток-шоу, перемовники спецслужб, вищі військові чини, коучі тощо.

В стресових та конфліктних ситуаціях емоції людини зашкалюють, блокують творче мислення, вона підсвідомо переходить на рефлексивний рівень протистояння тиску, маніпуляціям, тому, як правило, впадає в ступор, мовчить, або, навпаки, отримує емоційне розбаласування.

Проте, сьогодні, володіння навичками жорсткої риторики розглянуто переважною більшістю наукових підходів більш прагматично та виявлено, перш за все, наступні переваги:

- розпізнавання прихованих мотивів;
 - екологічне «продавлювання» власної позиції в разі необхідності;
 - вміння однозначно відповідати на каверзні та маніпулятивні питання;
 - навик утримування стану емоційної зони комфорту та вміння не піддаватися на пусте емоційне «фонтанування»;
 - універсальні вміння аргументації;
 - робота з запереченнями;
 - застосування сильних стратегій ведення переговорів та дебатів;
 - успішне закриття угод;
 - відстоювання власних кордонів;
 - утримання тиску та емоційного аб'юзу;
- адекватне сприйняття критики без подальшого стресового стану для себе тощо.

Так, вміння висловлювати власну думку лаконічно, влучно, однозначно, відкрито та зрозуміло пояснювати свою позицію, навчитися прояснювати, який сенс вкладає людина в свої слова, бачити приховані мотиви, а не просто вірити в слова і емоції, вміння говорити «ні», вміння не поступати позицію перед авторитетом, впевнено обґрунтувати власну позицію, вивчити аудиторію, однозначно відповідати на каверзні і маніпулятивні питання, тримати емоційну рівновагу, не зриватися на емоції, не піддаватися на провокації, підводити переговори до остаточного рішення і дії, закривати угоди, тримати психологічний тиск, не відчуваючи стрес - в сукупності забезпечує успішну взаємодію з аудиторією, досягнення

мети, результативність та ефективність комунікацій в різноманітних формах та в сукупності є передумовою впровадження сучасних тенденцій в освітній процес.

Риторика, як один з важливих Soft skills, набагато складніше освоювати, ніж hard skills, особливо в умовах воєнного стану, проте сучасні умови продукують нові виклики, а в умовах війни оперативне прийняття рішень, відповідальність за команду, миттєва реакція на виклики та ризики - передумова успіху та ефективної взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Програми діяльності Кабінету Міністрів України на 2020–2025 рр. URL: <https://program.kmu.gov.ua/meta/vipusnikiskoli-e-samodostatnimi-tvorcimi-ta-kreativnimi-osobistostami-aki-maut-gruntovni-znanna-ta-volodiut-kompetentnostami-so-potribniu-sucasnomu-sviti>

2. Mitchell G. Essential soft skills for success in the 21st century workforce as perceived by Alabama business/marketing educators [Електроннийресурс]. URL: http://etd.auburn.edu/bitstream/handle/10415/1441/Mitchell_Geana_57.pdf (дата звернення: 20.01.2020).

3. Parsons T. Definition: Soft skills [Електронний ресурс]. URL: <https://searchcio.techtarget.com/definition/soft-skills>

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Останнім часом важливого значення у підготовці фахівців економічних спеціальностей набуває студентоцентризований підхід як концентрація зусиль на врахуванні індивідуальних якостей здобувачів вищої освіти, їх здатностей до формування індивідуальних освітніх траєкторій та індивідуального профілю компетентностей. Реалізувати студентоцентризований підхід неможливо без розуміння сутності, основних інструментів студентоцентризованого навчання як інноваційного підходу до організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Згідно Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 1 липня 2014 року «студентоцентризоване навчання – це підхід до організації освітнього процесу, що передбачає: заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу» [1]. Його основною метою є створення сприятливих умов для якісного засвоєння знань, навичок та формування професійних умінь і інших компетентностей, що супроводжуватиметься збереженням свобод здобувачів вищої освіти для досягнення освітніх та культурних цілей. Головні ідеї студентоцентризованого навчання є важливим підґрунтям проектування освітнього середовища, що створює умови для самореалізації, саморозвитку та самоорганізації особистості у професійній та інших видах діяльності.

Студентоцентризоване навчання – це активне, а не пасивне навчання; досконале розуміння та вивчення сутності дисциплін; збільшення відповідальності з боку здобувача вищої освіти; його самостійність та незалежність; взаємоповага між викладачем і здобувачем вищої освіти; вміння об'єктивно оцінювати та аналізувати власні дії з метою усунення недоліків у роботі, поглиблення рівня професійної компетентності до викладання та навчання як з боку викладача, так і з боку здобувача вищої освіти. Його цінність полягає в тому, що воно ставить здобувача вищої освіти у центр навчального процесу, задовольняє його потреби, дає змогу вивчати те, що йому потрібно у спосіб, який підходить саме йому.

Але більшість здобувачів вищої освіти не замислюються над тим, що вони вивчають, які дії виконують та чому не здатні саморегулювати власну поведінку, а також самостійно приймати рішення. В результаті опитування здобувачів вищої освіти щодо виявлення рівня їх професійної направленості, визначено, що більшість з них характеризуються низьким рівнем спрямованості на професію економічного профілю. Вони вимушено обрали економічну спеціальність, їх вибір обумовлений не власним інтересом до майбутньої професії та бажанням працювати за обраною спеціальністю, а вимогами батьків, близьким розташуванням закладу вищої освіти до дому та іншими. Деякі з них спрямовані на професію економічного профілю, цікавляться важливою інформацією щодо обраної професії, але їх фахова направленість не стійка і вибіркова. Тільки меншість здобувачів вищої освіти економічного профілю характеризується вираженою професійною спрямованістю. Вони мають велике бажання оволодіти обраною професією, яка їм подобається та в майбутньому працювати та вдосконалюватися за нею.

Здобувачі вищої освіти з високим рівнем професійної спрямованості характеризуються переважанням цінності нового пізнання, налаштовані на організацію власної пізнавальної діяльності та розцінюють її як цінність. Пізнавальна діяльність таких

здобувачів вищої освіти тривала та спланована. Вона відповідає їх прагненню стати фахівцем в області економіки, тому має для них ціннісне значення, а процес професіоналізації розглядається як засіб для покращення та підтримки свого матеріального становища. Натомість, майбутні фахівці економічних спеціальностей з низьким рівнем професійної спрямованості характеризуються переважанням інших цінностей, які відображають їх орієнтованість на систему соціальних стосунків, що передбачає як сам процес взаємодії, так і надання особливої уваги своєму соціальному статусу та їх положення в суспільстві. Для таких майбутніх економістів опанування обраною професією не виступає важливим і вони зацікавлені в інших сферах життєдіяльності.

Студентоцентроване навчання передбачає забезпечення створення умов для розвитку не тільки особистісних, але і професійних здібностей необхідних для успішної професійної діяльності. Зміст освітніх програм в закладах вищої освіти забезпечує формування в осіб, які навчаються, загальних та фахових компетентностей, що необхідні для самореалізації, активної громадянської позиції, соціальної злагоди та здатності до працевлаштування у суспільстві. Відповідно до статті 1 пункту 1 Закону України «Про освіту» «індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план» [2].

Студентоцентроване навчання у практичній площині – це новий рівень індивідуалізації, що враховує наявність індивідуальних навчальних планів, варіативної складової навчального плану; можливості обрати та опанувати кілька програм; індивідуалізація в організації самостійної роботи здобувача вищої освіти; індивідуалізація в процесі проведення індивідуальних занять; індивідуальна підготовка здобувачів вищої освіти за навчальними планами із поглибленою освітньою та науковою складовою [3, с. 25].

Організація освітнього процесу в Одеському національному економічному університеті базується на студентоцентрованому підході, який передбачає розроблення освітніх програм, що зосереджені на результатах навчання, враховують особливості пріоритетів здобувача вищої освіти; ґрунтуються на реалістичності запланованого навчального навантаження, що узгоджується із тривалістю освітньої програми. Освітні послуги мають максимально задовольняти бажання здобувача вищої освіти; допомогти сформувати індивідуальний план його становлення як особистості та фахівця. допомогти у визначенні індивідуальної траєкторії академічної мобільності. В кінці кожного курсу проводиться анонімне анкетування з метою визначення думки здобувачів вищої освіти щодо того, наскільки обраний курс був цікавим, корисним, складним та їхніх пропозицій щодо його покращення.

При студентоцентрованому навчанні змінюються роль викладача, та методи викладання: окрім передачі знань викладач підтримує здобувача вищої освіти в процесі навчання та сприяє процесу пізнання. При забезпеченні постійного контакту та обговоренні здобутих знань з викладачем процес самостійного вивчення навчального матеріалу здобувачем вищої освіти стає значно ефективнішим. Окрім успішного опанування теоретичних знань необхідним є вміння застосовувати їх здобувачем вищої освіти для вирішення практичних завдань. Націленість викладача на вироблення у здобувача вищої освіти подібних практичних навичок називають «глибинним підходом», що вимагає структурованих, високоякісних результатів навчання. Головна потреба в застосуванні такого підходу викликана тим, що роботодавці очікують на випускників, які мають системні теоретичні знання та вмють застосовувати їх у практичній діяльності. Методи студентоцентрованого викладання зміщують свою увагу від викладача до здобувача вищої освіти та включають прийоми активного навчання, коли вони вирішують різні проблеми,

відповідають на запитання, приймають активну участь в обговоренні різних питань та висловлюють свою точку зору під час занять.

Викладач має забезпечувати якісно вищий рівень консультування та мотивування здобувачів вищої освіти у ході підбору ними навчальної літератури, опрацювання необхідної інформації, закріплення здобутих знань на практичних заняттях. Він повинен виступати не тільки керівником, а і партнером, який вимагає побудови як вертикальних, так і горизонтальних зв'язків та каналів комунікації. Такий підхід дозволяє спонукати студента до самостійних дій, та готовності до постійного самовдосконалення.

Студентоцентроване навчання має низку інструментів, які успішно використовуються під час проведення освітньої діяльності, серед яких : забезпечення активної участі студентства у формуванні змісту навчання; доступність навчання за сучасними інтерактивними методиками; стимулювання академічної мобільності та її організаційно-фінансове забезпечення; формування потреби та заохочення соціальної активності студентства; наявність широкого поля можливостей у формуванні власних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти; ресурсна підтримка створення середовища студентоцентрованого навчання; пробудження прагнення до наукової роботи та внутрішньої потреби в дослідницькому пошуку [4, с. 32–33].

Студентоцентрикований підхід також передбачає організацію освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства, з використанням нових підходів до навчання та інтерактивної взаємодії між учасниками. Під час організації освітнього процесу відбувається орієнтація на результат навчання для реального працевлаштування та формується спільна відповідальність здобувачів вищої освіти і викладачів за цей результат.

Закладам вищої освіти необхідно створити таке освітнє середовище, що дозволить задовольнити потреби та інтереси здобувачів вищої освіти, враховуючи всі рівні їх професійної спрямованості. При цьому важливо забезпечити збереження та розвиток духовно-інтелектуальних цінностей, шляхом гуманізації освіти, що дозволить зорієнтувати процес навчання на формування особистості, компетентної в різних сферах практики – в галузі професійного, у міжособистісному спілкуванні, життєдіяльності в цілому. Важливим напрямом задоволення потреб і інтересів здобувачів вищої освіти є формування індивідуальної освітньої траєкторії, індивідуалізації в організації самостійної роботи здобувача вищої освіти та в процесі проведення індивідуально-консультативних занять; можливості навчатися, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти на території України чи поза її межах на засадах академічної мобільності.

Отже, студентоорієнтований підхід дозволить не тільки підвищити якість та інноваційність професійної освіти у закладах вищої освіти, а й створить умови для подальшого саморозвитку та самовдосконалення здобувача вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 1 липня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. Колот А. М. Студентоцентризм як вектор розвитку економічної освіти та підвищення якості освітніх послуг. *Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2–3 берез. 2016 р.). К. : КНЕУ, 2016. С. 24–29.
4. Дорогань-Писаренко Л., Безкровний О., Лега О., Песцова-Світалка О. Університетська освіта: навч. посіб. Полтава: ПДАА, 2020. 142 с.

Волчек Р. М.

*доцент кафедри менеджменту організацій
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

Москалюк Г. О.

*доцент кафедри менеджменту організацій
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

СИТУАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ТЕХНІКАМ ПЕРЕМОВИН ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН, ПОВ'ЯЗАНИХ З ЛІДЕРСТВОМ

Навчання студентів спеціальності 073 «Менеджмент» суттєво відрізняється від оволодіння навичками за іншими спеціальностями тим, що окрім значного масиву знань аналітичного характеру, кваліфікований управлінець ще повинен бути досвідченим психологом. Практичні аспекти набуття навичок управління командою й створення у здобувача освіти стратегічного бачення розвитку бізнесу й управління опором під час прийняття управлінських рішень формуються на вивченні певного переліку дисциплін. Окрім таких дисциплін як: Методи прийняття управлінських рішень, Стратегічне управління й Внутрішньофірмове бюджетування, також знання набуваються на дисциплінах, які «не мають готових й стовідсотково працюючих результатів», оскільки разом із впливом на розумову діяльність опонента чи контрагента, під час ухвалення управлінських рішень менеджери стикаються й з характером та емоціями людини, яка залучена до процесу перемовин. Зазначені ситуаційні аспекти розбираються на таких дисциплінах як: Етика ділового спілкування, Лідерство та технології комунікацій, Психологія управління, Кроскультурний менеджмент та ін. Між тим, оскільки технології управління на сьогодні передбачають опанування значного масиву знань з міжнародних стандартів управління й аналітичних дисциплін, то у майбутнього управлінця під час проведення ділових перемовин, може виникнути ілюзія, що оскільки він багато знає й вміє, то відстоювати свою позицію під час перемовин він може: а) доводячи правильність свої точки зору; б) несприймаючи думку опонента, оскільки навіть якщо вона правильна, то така думка у більшій мірі передбачає задоволення цілей та інтересів опонента, ніж іншого учасника перемовин. Відповідно, колишні студенти, а в майбутньому представники топ-менеджменту, будуть використовувати стандартні лінії поведінки у ділових перемовинах, які належать до «Кремлівської школи перемовин»: створення ситуації, коли опонент багато говорить й доводить свою точку зору, а ми при цьому тривалий час мовчимо, оцінюючи його й «підбираючи ключі для створення оціночних критеріїв його промови й емоційного інтелекту»; знецінення інтересів опонента та наполягання на власних умовах. Підґрунтям для такої моделі поведінки є існування думки, що компромісні перемовини не приносять результатів, оскільки врахування цілей та інтересів опонента призводить до того, що Ваша мета у перемовинах досягнута лише частково.

Мета даного дослідження полягає у спробі авторів запровадити й розширити методологію навчання ведення перемовинам, яка є від'ємною від «жорстких перемовин» й передбачає використання в початковому процесі так званого Гарвардського методу ведення перемовин. Він направлений на створення умов, щоб наша ідея стала ідеєю нашого опонента. Такий підхід дозволяє підтримувати добрі стосунки між членами команди й лідером у організації чи між контрагентами, й заснований на взаємоповазі. Це досягається завдяки усвідомленню, що у «великому бізнесі» переконати опонента у правильності власної думки майже неможливо, а натомість доцільно зосередитися на створенні умов, за яких опонент сам усвідомив, що наша ідея краща й нам не треба його переконувати та змінювати його думку. Тоді досягти успіхів у перемовинах стає набагато легше.

Гарвардський метод ведення перемовин ґрунтується на чотирьох постулатах:

1. Розмежування проблеми від людини: треба бути жорстким до вирішення проблеми й уважним до людини;
2. Зосередження на інтересах людини, а не на позиціях (коли кожна сторона жорстко відстоює власний варіант вирішення проблеми): відбувається акцентування уваги на спільних із опонентом інтересах;
3. Генерування більшої кількості варіантів узгодження інтересів, ніж від Вас очікує опонент: необхідно бути винахідливим щодо варіантів рішення проблеми;
4. Наполягання на тому, щоб угода базувалася на об'єктивних критеріях: треба допомогти сторонам сформулювати рішення, засновані на умовах об'єктивності.

Навчання здобувачів освіти Гарвардському методу ведення перемовин, на нашу думку, передбачає наступний алгоритм дій:

1. Встановлення глибинного емоційного зв'язку із іншою людиною;
2. Розмежування людини від проблеми або від вимог, які вона висуває: не зосереджуватися на людині, а побудувати ієрархію проблем;
3. Уява межі своїх можливостей й чітке розуміння, чого Ви не бажаєте;
4. Розуміння у процесі слухання потреб, побажань та інтересів іншої людини (з метою почути людину, а не створити критерії для її знецінення);
5. Цілепокладання та знаходження спільних цілей;
6. Поступка доказам, а не тиску з боку опонента;
7. Пошук можливостей, висування пропозицій та готовність йти на поступки;
8. Досягнення згоди й завершення відносин чи підтримка їх на позитивній ноті.

Наведена послідовність дій здебільшого розрахована на те, що опоненти знаходяться у спокійному емоційному стані із наміром слухати один одного. Між тим, виникає питання, яким чином здійснювати комунікацію із особою, яка у даний час знаходиться у збуреному емоційному стані. На нашу думку, найбільш доцільним є формування у студентів навичок комунікації із такими особами згідно із розробкою заходів відповідно до класифікації емоційного стану людини за двома критеріями: коректність поведінки та впевненість у собі. Згідно із цими критеріями виділяють чотири емоційні стани людини у конкретний момент часу: людина, що перебуває у стані підлітка; людина із робкою поведінкою; людина-танк; людина-зірка.

Для того, щоб вести ефективні перемовини із людиною-підлітком (такі особи у даний момент часу дуже сильно роздратовані й, здебільшого, є неврівноваженими й дуже сильно кричать на інших) необхідно навчати студентів ніколи не говорити таким особам «заспокойтеся», «я Вас розумію», оскільки це ще більше їх роздратує. Навпаки потрібно намагатися вникнути у суть їх проблеми й сказати таку фразу: «Давайте разом із Вами поміркуємо, що ми можемо зробити задля вирішення Вашого питання».

Для особи, яка перебуває у робкому стані, й не хоче здійснювати комунікацію, вислухати Вас й приймати участь в обговоренні угоди, необхідно показати, що якщо вона зараз не здійснить вчинків, то в майбутньому ситуація буде ще гірше, ніж зараз й необхідно запропонувати їй варіант рішення, який влаштовує Вас обох.

У перемовинах із людиною-танком доцільно навчитися правильно говорити «ні» й вказати причину нашого рішення, проте не виправдовуватись, оскільки автоматично можна зайняти слабкішу позицію (людина-танк завжди тисне).

Людина-зірка характеризується тим, що коректно себе поводить, проте точно знає чого бажає й її вкрай важко переконати у правильності рішення, яке корисно для Вас. Тому для таких людей доцільно застосувати техніку «уявіть собі...» й на папері чітко вказати плюси, які отримає ця людина, якщо прийме Вашу пропозицію щодо конкретного питання.

Таким чином, навчання здобувачів освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» особливостям ведення перемовин за Гарвардським методом дозволить створити в них навички, завдяки яким вони стануть більш гнучкими у перемовинах й це дозволить їм із більшим ефектом набути у колективі та із контрагентами лідерських якостей.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО

Педагогічні інновації, у тому числі у вищій школі, передбачають отримання бажаного результату за мінімальних тимчасових та матеріальних ресурсів. У державних освітніх стандартах простежується тенденція скорочення академічних годин, що виділяються на гуманітарні дисципліни. Водночас вимоги до загальнокультурних компетенцій, що реалізуються цими дисциплінами, навпаки, підвищуються. Виникаюча суперечність вимагає пошук та освоєння інноваційних методів та технологій навчання.

Інноваційні інформаційні технології дозволяють створити нове освітнє середовище для реформування та вдосконалення освітнього процесу, підвищити ефективність інформаційного обміну між здобувачами вищої освіти та викладачами. Через слабку мотивацію до вивчення загальноосвітніх дисциплін (історії світової культури, соціології, політології тощо) у студентів, які навчаються за економічними спеціальностями та напрямками підготовки, рівень загальнокультурних знань випускників знижується.

Виявити та розвинути творчу активність студентів дозволяють у тому числі такі інноваційні підходи, як інтерактивні (діалогові) форми. Інтерактивні методи спрямовані, по-перше, на стійкий взаємозв'язок студентів з викладачем, по-друге, на взаємодію студентів один з одним, по-третє, на посилення активності слухачів у процесі вивчення матеріалу. На противагу традиційному методу трансляції інформації по лінії «викладач-студент» або «студент-викладач» інтерактивні методи розширюють пізнавальні та комунікативні можливості студентів. [1, с. 14].

В рамках лекційних та семінарських занять з історії світової культури використовуються такі інтерактивні форми, як лекція-конференція, круглий стіл (дискусія, дебати), «мозковий штурм», ділові та рольові ігри, аналіз конкретних ситуацій (кейс-стаді), малі та фокус групи, кейс-завдання. Інтерактивні методи дозволяють відстежувати міждисциплінарні зв'язки, засвоєння попереднього матеріалу. [2, с. 37].

Не менш важливу роль інтерактивні технології відіграють у цивільному, патріотичному, культурно-моральному та естетичному вихованні студентів. Особливе місце серед інтерактивних форм у виховному процесі відводиться роботі студентського наукового гуртка «STUDIUM». У цьому форматі, як ніде, реалізується основне завдання інтерактиву – навчити взаємодії, ведення полілогу. Саме участь у діяльності наукової та творчої роботи гуртка, дозволяє максимально розкрити здібності студентів, підняти їх самооцінку, мотивувати до самоосвіти та сформуванню стійкий інтерес до вивчення історії та культури. Кожному засіданню студентського наукового гуртка «STUDIUM» передуює серйозна підготовча робота, в якій студенти беруть активну участь.

Таким чином, узагальнення досвіду застосування інтерактивних методів у викладанні гуманітарних дисциплін свідчить про те, що інноваційні освітні технології розширюють можливості як освітнього, так і виховного процесу. Вони дозволяють перейти від пасивного засвоєння знань студентами до їхнього активного застосування у реальній професійній діяльності, а також формують фахівців із моральними принципами та почуттям відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Остапчук О. Шляхи підвищення інноваційного потенціалу методичної роботи / О. Остапчук // Шлях освіти. — 2012. — № 2. — С. 9-15.
2. Мокрогуз О. П. Інноваційні технології у викладанні суспільних дисциплін / О. П. Мокрогуз. — Чернівці, 2022. — С. 72.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ

На сучасному етапі розвитку вищої освіти однією з важливих складових у підготовці майбутніх фахівців, зокрема з менеджменту, виступає організація їх самостійної роботи.

Ефективно організована самостійна робота студентів сприяє раціоналізації навчально-пізнавальної діяльності, залежить від дотримання низки принципів та передбачає реалізацію деяких функцій.

Так, до основних принципів автор [1] відносить: принцип адекватності цілей навчання на певному етапі навчального процесу; принцип урахування психологічного аспекту у процесі підготовки фахівців; принцип доступності завдань, що пропонуються для самостійної роботи.

Що стосується ключових функцій організації самостійної роботи майбутніх фахівців, то в літературі виділяються наступні: пізнавальна, яка полягає у засвоєнні студентом систематизованих знань з дисциплін; прогностична, що є вмінням здобувача вчасно оцінити можливий результат виконання завдання; коригуюча, що передбачає вміння своєчасно скоригувати свою діяльність; виховна, яка полягає у формуванні самостійності як риси характеру [2].

Дивлячись на те, що сучасний менеджер повинен володіти рядом якостей, зокрема внутрішньою самостійністю, здатністю ризикувати, систематично акумулювати нову інформацію, уміти створювати особистий імідж, то вищенаведені принципи та функції виступають передумовою пошуку та реалізації нових форм організації самостійної роботи у підготовці фахівців з менеджменту.

Опираючись на наукову працю [3], до основних завдань, які необхідно виконувати майбутнім фахівцям, зокрема з менеджменту, варто віднести: огляд та аналіз наукової, навчальної літератури; виконання творчих завдань, а саме підготовка схем, таблиць, графіків, діаграм, що є результатом систематизації, узагальнення й аналізу різноманітної за змістом інформації; написання наукових робіт, зокрема наукових оглядів, доповідей, статей, тез, рефератів, а також студентських наукових робіт – курсових, дипломних.

Погоджуючись з науковцем [2] слід відзначити, що задля успішної самостійної роботи студентів необхідний комплексний підхід до її організації. Крім того, важливо враховувати та поєднувати всі рівні та типи робіт, а також забезпечувати належний контроль за якістю виконання роботи.

Підсумовуючи, варто підкреслити, що дотримання зазначених принципів, реалізація відповідних функцій, а також пошук нових форм до організації самостійної роботи студентів дозволять сприяти ефективній підготовці майбутніх фахівців з менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Галайко Ю. А. Методичні особливості організації самостійної роботи майбутніх менеджерів у процесі вивчення вищої та прикладної математики. Дидактика математики: проблеми і дослідження. 2013. № 39. С. 61-65.
2. Швед М. Самостійна робота студентів: навч.-метод. Посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 205 с.
3. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б., Самостійна робота студентів в умовах інформаційного навчального середовища. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. Збірник наукових праць № 6(8) 2009.

РОЗВИТОК МЕТА-SKILLS: ВЧИМОСЯ ВЧИТИСЯ

Сьогодні стало очевидним одне – світ ніколи не буде колишнім. І нам потрібно це прийняти, адаптуватися та еволюціонувати разом із навколишнім середовищем.

Сучасне життя припускає постійні зміни умов існування. Те, що вчора було актуальним, втрачає цінність за лічені хвилини. А під впливом потужного чинника – загроза життю загострює ці процеси. Все змінюється дуже швидко і далі змінюватиметься ще швидше. НТП не стоїть на місці і нові відкриття чи винаходи змінюють життя людей за секунди.

Тому все більш актуальним є вивчення та розвиток метаскілів людини. META skills - (англ. мета-навички) основна навичка, яка посилює та активує інші навички. Мета-навичка - це навичка високого рівня, яка дозволяє більш ефективно використовувати функціональні знання. Це каталізатор для більш швидкого навчання та набуття нових навичок. Навички тимчасові, а мета-навички постійні [1].

META skills це по суті навички, які дозволяють вирішувати завдання, які ще не відкриті і не відомі, для вирішення яких потрібно винайти новий підхід. Це те, що як ніколи зараз актуально для кожної людини в світі, а тим більш для кожного Українця під час війни [2].

Треба «качати» вміння вчитися, добирати, розуміти, у якій ситуації ти опинився.

Три показники дуже важливі. Це здатність до спонтанної продуктивної діяльності, мислення та комунікації. Тобто якщо ти опиняєшся в незнайомому місці, ти при цьому не втрачаєш здатності діяти, мислити та комунікувати [3].

Вміння вчитися – це навичка, яку можна опанувати та розвивати протягом життя. Марсель і Венман у дослідженні, яке було опубліковане як частина монографії Meta-cognition, доводять, що швидкість та ефективність навчання людини більше залежить від умінь самостійно розробити та використати стратегію вивчення матеріалу, ніж від сили інтелекту [4]. Тому розвиток мета-навички – «навчання» не залежить від рівня IQ окремої людини, а більше залежить від знання людини як саме розвивати саме його мета-скіли. Знаючи свої найбільш ефективні шляхи засвоєння інформації – людина приречена на успіх.

«Не розумію про що йде мова...» Ви коли-небудь читали текст, анотацію, сторінку, голову книги і абсолютно не розуміли, про що це? І навіть коли ви прочитали ще раз, все одно не зрозуміло?

Вітання - ви у пастці! А що це за пастка?

Пастка – «чорна діра у сприйнятті інформації».

Належна підготовка до будь-якого сприйняття інформації у всіх різна. Але це зовсім не означає, що ви до цього не здібні. Сприйняття інформації, засвоєваність, підготовка до іспитів або контрольні роботи це діло навиків. Так – це діло натренованості! І це може значно змінити успішність. Ефективність починається з правильного ставлення — позитивний погляд може перетворити навчання з примусовості на можливість вчитися.

Немає універсального підходу до ефективного навчання. Методи повинні бути підібрані та адаптовані до кожної людини окремо. Кожен має різні здібності, тому важливо визначити, що вам підходить, а що ні.

Деяким студентам легко вчитися та залишатися мотивованими — іншим, можливо, доведеться працювати трохи більше.

Як визначити свій найефективніший спосіб навчання? Шлях один – спробувати усі які є, та вибрати свій!

Пошук найкращого способу навчання – це постійний процес. Це те, що накопичується з досвідом та постійно змінюється. Потрібно постійно вдосконалювати свої навички навчання, щоб краще розуміти, що для вас працює, а що ні.

Наприклад, існують суттєві відмінності у методах навчання молоді та підлітків (де слід також ураховувати дисципліну та поведінку) та дорослих, яким часто складно засвоювати нове та змінювати старі стереотипи міркувань. Однак для всіх поколінь та різних вікових груп важливе мати інформацію про доступні методи та стратегії навчання. Не обов'язково обирати одну, а можливо дотримуватись одразу декількох стратегій та стилів які підходять для різних умов навчання. Використання інновацій, як наприклад, віртуальна реальність допоможе добре опанувати предмети які потребують ілюстрацій та наглядності, а використання сучасних програм з обробки даних ліпше підійдуть до збирання та аналізу інформації, складання тестів й т.і.

Ще одним важливим фактом є те, що треба спробувати хоч декілька різних форм навчання. Можливо, те, що на перший погляд здається неприйнятним з деяким часом вам сподобається. Так, ще пару років тому – до пандемії лише невелика частина учнів віддавала перевагу он-лайн навчанню. Але часи змінились та зараз це увійшло до буденності, майже усі звикли. Ніхто не буде заперечувати, що можливість, відвідати музей Ван Гога в Амстердамі за допомогою Google Arts & Culture навіть не виходячи з дому є дуже зручною. Зараз більшість студентів навпаки віддає перевагу он-лайн навчанню або гібридній формі, згідно свого темпу та розкладу життя.

Для молоді завжди привабливими є ігрові форми навчання. Гейміфікація зв'язана з виробленням гормону дофаміну та є ефективною під час навчання де потрібно натхнення та мотивація. Основна ідея – впровадження ігрових компонентів в неігрові справи. Таким чином інтеграція думок під час ігри може суттєво вплинути на мислення.

Якщо навчитися ефективно вчитися, це допоможе зберегти час, уникнути стресу та провалів на іспиті. Яким треба бути, щоб мати успіх у навчанні?

9 ефективних звичок використання яких допоможе найшвидше отримати необхідні знання:

1. Бутьте організованим. Придивитесь до вкрай зайнятих людей – вони або планують через секретаря або у будь-якому планувальнику! У всіх людей у всесвіті 24 години на день. Плануйте всі справи, які займають більше 30 хвилин вашого часу.

Всі справи та завдання повинні бути прописані адже вони потребують часу. Будь-яка справа потребує часу. Домашні справи також. Тому, не соромтесь – плануйте домашні справи у бізнес-планувальнику. Це дуже корисна порада жінкам, які працюють нарівні з чоловіками. Адже жінки не рахують домашні справи за роботу, але вона потребує значного часу та енергії!

2. Будьте сконцентрованим. В процесі навчання – це складно, але зосередьтеся на викладачі - на навчанні та уникайте відволікання. Робіть нотатки своїми словами/позначками/малюнками у додатках. Це допоможе при опрацюванні пройденого матеріалу та підготовці по іспиту. Вимкнення мобільного телефону, соціальних мереж, друзів поряд – врятовують вас від марнотратства часу.

3. Ставте запитання. Якщо не розумієте - задайте питання. Якщо вам незручно запитувати при всіх, напишіть собі нагадування про той пункт або питання яке було найменш зрозуміло та обговоріть його з викладачем після заняття. Якщо це з будь-якої причини не можливо – по своїх нотатках знайдіть відповідь самостійно – не залишайте пробілів.

4. Використовуйте вашу сильну пам'ять. Відомо, що у людей одночасно працюють декілька видів пам'яті: сенсорна (зорова, смакова, слухова, нюхлива), моторна, емоційна, та словесно-смілова (вербально-логічна). Тому використовуйте всі комбінації своєї пам'яті. Студенти краще засвоюють матеріал коли викладач веде лекцію з використанням слайдів, все чітко проговорює, а також коли студенти роблять нотатки. Написання нотаток під час лекції допоможе вам опрацювати інформацію, яку ви вивчаєте. Ці нотатки також стануть конспектами для навчання, які можна переглянути перед тестом/іспитом. Перегляд нотаток допомагає перемістити засвоєний матеріал із короткочасної пам'яті в довгострокову, що стане в нагоді під час наступного серйозного іспиту.

5. Виберіть форму навчання - групова або індивідуальна робота. Виберіть ефективнішу форму навчання саме для вас. Можливо вам зручніше займатися індивідуально з викладачем та ставити запитання віч на віч. Немає двох абсолютно однакових студентів. Ось чому персоналізоване навчання формує навчальний досвід, який враховує унікальні здібності кожного учня. Але є люди, які краще засвоюють матеріал у групі – слухаючи та спостерігаючи інших. Робота у групі заохочує інтерактивне середовище та підтримує зацікавленість. Це дає можливість перевірити свої знання разом з іншими, запитати одне одного щодо вмісту та допомогти підвищити впевненість один одного. Також є різні за розміром групи в 5-10 людей, а також робота у парах. Спробуйте всі і оберіть зручнішу саме для вас.

6. Розробіть план навчання - складаючи розклад навчання, подивіться на свій планувальник і подумайте про те, що потрібно виконати. Подумайте про типи запитань, які будуть включені до іспиту, тесту і теми, які будуть розглянуті, щоб ви знали, на чому вам слід зосередитися. Ставте конкретні цілі для кожного навчального заняття, наприклад, скільки тем ви охопите до кінця заняття. Не переоцінюйте свої сили та плануйте відпочинок та форсмажори. Використовуйте додатки-планувальники з оповіщеннями по датам та часу.

7. Беріть індивідуальні консультації - викладачі готові допомогти вам зробити все можливе. Якщо якийсь матеріал не засвоюється попросіть роз'яснення або додаткової допомоги. Не залишайте «білі плями» у знаннях. Іноді трапляється й таке, що і висококваліфікований спеціаліст може мати пробіл у знаннях, який «тягнеться» за ним з часів навчання.

8. Використовуйте навчальні матеріали. Нічого нового, але є нюанс. Читайте та продивляйтесь усі навчальні матеріали, але спрощуйте та скорочуйте їх «під себе». Підкресліть, розмалюйте, виділіть кольором ключові слова. Створюйте візуальні підказки: діаграми, сюжетні мережі, розумові карти чи контури, щоб упорядкувати та спростити інформацію та допомогти вам краще запам'ятати. Також використовуйте сучасні додатки з навчання у смартфонах – адже вони створені саме для цього.

9. Вчіться короткими сплесками - кожні 30-45 хвилин навчання робіть 10-15-хвилинну перерву, щоб зарядитися енергією. Короткі навчальні сесії більш ефективні та допомагають вам максимально використати час навчання. Але перерви теж не повинні бути довгими – тільки щоб «підбадьоритись», а не зайнятися іншими справами, які можуть відволікти на довгий час.

Отже, мета-навичка «навчання» буде і повинна розвиватися з людиною протягом усього життя. Актуальність її вивчення, розвитку та удосконалення безперечне. Саме цю навичку потрібно розвивати у школярів, бо вона є запорукою успіху у подальшому навчанні. Розвиток цієї навички потрібно підтримувати у студентів і постійно інформувати про нові ефективні методи. А підтримання цього скіла у дорослих людей - є необхідністю існування у цей час, який змінюється кожної секунди та зобов'язує людину постійно стикатися з чимось новим та незвичайним.

Список використаних джерел:

1. Розвиток жорстких та м'яких навичок (hard, soft-skills) сучасного економіста за допомогою командних видів спорту. Йолкіна О. В. Матеріали 4 Міжнародної науково-методичної конференції 4-5 лютого 2021р. ОДЕСА ОНЕУ. с. 158-160.

2. Йолкіна О. В., Петровська О. М. Ринок праці 2021 потребує meta-skills. Современные аспекты развития международных экономических отношений и мирового хозяйства: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 листопада 2021 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2021. 228с. С. 124-127.

3. Метанавички vs soft skills: що допоможе у новій реальності? Ел. реж. <https://macs.school/blog/metanavyki-softskills/>.

4. Marchel, V & Veenman, J. (2006). Metacognition and learning: Conceptual and Methodological Considerations, Metacognition Learning 1(1) 3–14.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

Розвиток світових глобалізаційних процесів має потужний вплив на системи вищої освіти в контексті її інтернаціоналізації. Цей вплив проявляється у потребі розв'язання наступних питань: визнанні дипломів іноземних вищих навчальних закладів, міжнародних оцінок якості, міжнародної акредитації та інші.

Інтернаціоналізації вищої освіти може виступати у двох основних формах: академічна мобільність студентів та викладачів. Загалом під академічною мобільністю розуміють переміщення студента(учня), викладача(дослідника), на певний проміжок часу в іншу освітню установу (національну або в іноземну) для навчання, викладання чи проведення досліджень, за умови повернення до власного навчального закладу після завершення зазначеного періоду» [1].

Процеси академічної мобільності розпочались доволі давно. Однак глобальні зміни у цій сфері відбулись наприкінці минулого століття під впливом бурхливого розвитку соціально-політичних, економічних та інформаційно-технологічних факторів. Варто відмітити, що створення ЄС призвело до необхідності ліквідації технічних кордонів на шляху руху робочої сили між країнами. Розв'язання цієї проблеми обумовило визнання еквівалентності дипломів вузів та забезпечення однакового доступу до різних систем освіти. Відповіддю на зазначені виклики стало підписання Сорбонської, а згодом, і Болонська декларацій. Сорбонська декларація, підписана 25 травня 1998 року, містила визнання потреби у поступовій уніфікації дипломів, ступенів та освітніх циклів, і таким чином необхідності створення «єдиного простору європейської вищої освіти» [2].

Метою підписання Болонська декларація 19 липня 1999 року було підвищення конкурентоспроможності європейської системи вищої освіти та мобільності студентів та робочої сили в європейських країн. Відповідно до цієї декларації закріплювалось введення дворівневого навчання: переддипломного та післядипломного; створення системи, зрозумілих для всіх учасників, кваліфікаційних ступенів вищої освіти та системи накопичення залікових одиниць («кредитів») для продовження освіти в іншій країні; розширення співробітництва в галузі управління якістю вищої освіти та інше. Вважається, що на наступному етапі важливим є створення єдиної системи оцінки та визнання здобутої освіти для всіх країн ЄС [2].

У кожній країні існують вузи, що відрізняються один від одного за своїми цілями, ступенем самостійності та автономії, присудженням кваліфікаційного ступеня, а це ускладнює процес визнання дипломів, періодів навчання та врахування «кредитів». З метою підвищення рівня залучення абітурієнтів та студентів важливим аргументом для університетів є задоволення потреб та очікувань. Ідея довічної, безперервної освіти, поява нових сегментів споживачів освітніх послуг вищів потребує усвідомлення ними цих змін.

Сьогодні, щоб бути конкурентоспроможними, університети не можуть обмежитися лише рамками національних кордонів. Усе більше європейських закладів вищої освіти пропонують свої програми за кордоном. Це вимагає розробки систем оцінювання та управління якістю таких програм, систем професійної та освітньої акредитації програм, підготовки викладачів та спеціалістів. В таких умовах університетам важливо бути гнучкими в оцінці та визнанні попередніх результатів навчання та професійного досвіду; варто приділяти особливу увагу мотивації студентів та пропозиціям різних за тривалістю та завданнями програм навчання а також просуванню їх за кордоном.

Список використаних джерел:

1. Корчова Г. Академічна мобільність здобувачів в умовах сучасного освітнього процесу. URL: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=3294 (дата звернення: 01.02.2022).
2. De Wit H., Hunter F., Howard L. and Egron-Polak E. Internationalisation of higher education. Brussels : European Parliament, 2015. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU\(2015\)540370_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU(2015)540370_EN.pdf) (дата звернення: 02.02.2022).

Кона В. М.
доцент кафедри управління персоналом та економіки праці
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

ФІЗИЧНА ДОСКОНАЛІСТЬ ТА ЗДОРОВ'Я ЯК ПРОГРАМНИЙ РЕЗУЛЬТАТ НАВЧАННЯ

Такі поняття як здоров'я та фізична досконалість мають в собі соціальні, медичні, філософські складові. Науково доцільно співвіднести ці поняття і з показником норми. В силу того, що у підсумковому значенні програмний результат навчання студента базується на оцінці його знань, вмінь та навичок, то в нашому варіанті (заняття з фізичного виховання) за програмний результат буде доцільно брати сталі фізіологічні показники організму, як те: частота серцевих скорочень (ЧСС), артеріальний тиск (АТ), парціальна насиченість крові киснем (SPo₂), максимальне споживання кисню (МСК).

Маючи у нормі ці показники студент виконує нормативи з фізичного виховання на добру та відмінну оцінку.

"Норма" - одне з найбільш складних понять у медицині і біології. Всеосяжного визначення норми в даний час немає. Умовно в медицині і біології під нормою можна розуміти показники і їхню кількість, що характеризують біологічний процес, а також стан, функціонування і всього організму, що різко не відрізняються від загально прийнятих середніх величин. Норма фізичного виховання це похідна від норми в медицині та біології. Тому, в сучасному фізичному виховання було б доцільно розглянути норму рухової активності студента ЗВО в поєднанні з одним з двома кисневими показниками.

Такими показниками, що забезпечують сталий рівень здоров'я та фізичного благополуччя є SPo₂ та МСК.

Максимальне споживання кисню – (МСК, VO₂max) максимальна здатність організму до засвоєння кисню під час виконання субмаксимальних та максимальних навантажень, протягом однієї хвилини. МСК – основний показник, що показує функціональну здатність серцево-судинної і дихальної систем і фізичний стан в цілому, тобто аеробну здатність. Величина МСК залежить від статі, росту, фізичної підготовки піддослідного і коливається у широких межах.

Тобто, кисневі показники є визнаним критерієм здоров'я та фізичних якостей. Основною якістю у фізичному виховання є витривалість. Ця фізична якість зазначена Міністерством Освіти України, як узагальнений показник фізичної підготовленості учня чи студента. Основним показником за яким можна оцінювати фізичну підготовленість студента є аеробна витривалість. Інструментом, щодо вимірювання аеробної витривалість на заняттях є 12 хв. аеробний тест К.Купера. В умовах пандемічної ситуації та Воєнного стану в Україні, студентам пропонувалося виконувати 12 хв. аеробний тест К.Купера самостійно. Після виконання цього тесту студент самостійно за допомогою певних інструментів вираховував свій рівень аеробної витривалості. Таким інструментом є пряма залежність частоти серцевих скорочень та максимального споживання кисню організмом. На цій закономірності побудований весь тренувальний процес у спорті та у фізичному вихованні. Треба враховувати, що пріоритетом споживання кисню в організмі є мозок, серце (міокард) скелетні м'язи, органи черевної порожнини та нирки. Цей факт наочно підкреслює важливість занять фізичними вправами на свіжому повітрі. Максимальне споживання організмом кисню і відповідність фізичного стану надана у таблиці 1. Тобто, студент самостійно може оцінити свою аеробну витривалість і спів ставити з нормою. Додаткові самостійні заняття студента завжди приносять результат у поліпшенні показника МСК. Тобто, тестуючи студента за допомогою 12 хв. аеробного тесту К.Купера викладач завжди бачить, чи займається студент самостійно. Таким чином, визначаючи свій стан здоров'я та

фізичного благополуччя студент виконує дослідницьку роботу по вивченню своїх фізичних можливостей.

**Залежність фізичного стану та фізичного благополуччя
від показника максимального споживання кисню**

Табл.1

Рівень фізичного стану		МСК (мл/хв/кг)				
		Вік (років)				
		20—29	30—39	40—49	50—59	60—69
1. Низький	1	38	34	30	25	21
	2	25	25	25	25	-
	3	32	30	27	23	20
2. Нижче за середній	1	39—43	35—37	31—35	26—31	22—26
	2	25—33	25—30	25—26	26	-
	3	32—37	30—35	27—31	23—28	20—26
3. Середній	1	44—51	40—47	36—43	32—39	27—35
	2	34—42	30—39	26—35	25—33	-
	3	38—44	36—42	32—39	29—36	27—32
4. Вище за середній	1	52—56	48—51	44—47	40—43	36—39
	2	42—51	39—48	35—45	34—43	-
	3	45—52	43—50	40—47	37—45	33—43
5. Високий	1	57	52	48	44	40
	2	52	48	45	43	-
	3	52	50	47	45	43

Список використаних джерел:

1. Інноваційні технології фізичного виховання студентів [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів, які вивчають дисципліну «Фізичне виховання» та студентів зі спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» / Г. Л. Бойко [та ін.] ; КПІ ім. Ігоря Сікорського ; за заг. ред. Ю. М. Вихляєва. – Електронні текстові данні (1 файл: 5,72 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 543 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/27546>

2. Марчик В. І. Функціональні проби та індекси в дослідженні фізичного стану людини: методичні рекомендації / В. І. Марчик, І. Л. Мінжоріна. – Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «КНУ», 2016. – 64 с.

3. Указ Президента України №42/2016 Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року "Рухова активність - здоровий спосіб життя — здорова нація" від 9.02.2016 р.

4. КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ. Постанова від 9 грудня 2015 р. № 1045. Київ «Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України».

СЕКЦІЯ 3

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Застосування інноваційних технологій навчання у закладах освіти в цілому та закладах вищої освіти, зокрема, повною мірою відповідає Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, Законам України “Про інноваційну діяльність”, “Про наукову та науково-технічну діяльність”, “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки” та ще цілій низці нормативних актів, у яких задекларовані основні вектори розвитку інноваційної діяльності в Україні, починаючи з закладів освіти та закінчуючи практичною реалізацією інноваційних проектів.

Так, відповідно до п.2 статті 3 Закону України “Про інноваційну діяльність” одними із основних принципів інноваційної політики є “забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності; ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері; фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності; підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності” [1]. Важливість цих принципів полягає саме у тому, що на законодавчому рівні робиться наголос на необхідності залучення до загального інноваційного середовища закладів освіти, забезпечення взаємодії науки та виробництва, а також підтримки підприємництва у науково-виробничій сфері. Такі підходи створюють передумови для більш активного залучення до інноваційної діяльності професорсько-викладацького складу та студентів, надаючи можливість, з одного боку, реалізації їх винахідницького (а для деякого і підприємницького) потенціалу, а з іншого – реального збільшення доходів та покращення фінансово-матеріального стану.

У розділі IV Закону України “Про інноваційну діяльність”, присвяченому фінансовій підтримці інноваційної діяльності, прописані основні види та джерела фінансової підтримки інноваційної діяльності в Україні. У даному контексті місця закладів освіти, у тому числі закладів вищої освіти, полягає в ознайомленні широкого кола зацікавлених, обдарованих осіб – власників інноваційних ідей – з усіма можливостями, які надає держава в якості підтримки на шляху практичної реалізації винахідницьких ідей у вигляді інноваційних проектів.

Не менш актуальним є один із принципів державної політики у сфері вищої освіти щодо “державної підтримки освітньої, наукової, науково-технічної, мистецької та інноваційної діяльності університетів, академій, інститутів, коледжів, зокрема шляхом надання пільг із сплати податків, зборів та інших обов’язкових платежів закладам вищої освіти, що провадять таку діяльність”, визначений п. 7 ч. 2 статті 3 Закону України “Про вищу освіту”[2]. Аналогічно п.1 Статті 5. Державна політика у сфері освіти Закону України “Про освіту” декларує, що “освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави.”[3].

Достатньо багато уваги безпосередньо впровадженню інноваційних технологій і дистанційного навчання у вищій освіті приділено у “Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки”. Завданнями такої оперативної цілі є: “створення індустрії інноваційних технологій та засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню; диджиталізація усіх процесів у системі вищої освіти; унормування дистанційного навчання як форми здобуття вищої освіти”[4, с.47]. Особливої уваги заслуговує ще деякі завдання, зазначені у Стратегії, а саме: “розробка нормативно-правового забезпечення участі здобувачів вищої освіти у формуванні та реалізації інноваційних

проектів в умовах цифрової економіки та комерціалізація найбільш успішних стартапів за підтримки ЗВО” 4, с.48], а також “створення системи мотивації викладачів до наукового пошуку, самоосвіти, підвищення кваліфікації, створення інноваційних розробок, впровадження нових методів і підходів у викладанні” 4, с.56]. Досить важливою є також сформульована у Стратегії місія вищої освіти, яка полягає у “забезпеченні сталого інноваційного розвитку України через підготовку висококваліфікованих фахівців, створення та поширення знань, формування інтелектуального, соціального та духовного капіталу суспільства, готового до викликів майбутнього”[4, с.68].

Це далеко не повний перелік законодавчих актів України, які закладають основи, регулюють та сприяють розвитку інноваційної діяльності. Але навіть зазначених документів достатньо для того, щоб активізувати інноваційну діяльність в усіх закладах освіти, у тому числі у ВНЗ. З огляду на вищезазначене особливої актуальності набувають саме інноваційні технології навчання, які передбачають активне та модульне навчання, дидактичні ігри, набори, у тому числі інноваційних, методів і засобів, які підтримують реалізацію та активне застосування у навчальному процесі вже наявних інноваційних технологій та нововведень. Найбільш поширеними серед них є: тренінги, майстер-класи, “мозкові штурми”, рольові та ділові ігри, кейс-стаді, аналіз причинно-наслідкових зв’язків та інші.

Достатньо популярними стали такі технології управління навчанням як: Moodle, Google Classroom, TalentLMS, Litmos, Docebo, Canvas, Learn Amp, Agylia, Skolera, Prometheus та ін. Досить широко в освітньому процесі використовуються такі онлайн технології, як: Skype, Viber, Facebook Messenger, WhatsApp, Zoom та ін.

Досить важливою подією, яка розпочалась в Україні 12 жовтня 2022 року, стала міжнародна інноваційна програма «Трансформація цифрової педагогіки». Україна є 17-ою країною, яка приєдналась до цієї інноваційної програми, яка була розроблена за участю Вищої школи педагогічних наук Гарвардського університету та Університету Мічигану, а реалізується завдяки партнерству Академії інновацій та цифрової освіти «Hewlett-Packard» (HP IDEA) в Україні та громадської організації «ЕдКемп Україна»[5].

Програма передбачає розширення цифрового та педагогічного потенціалу освітян, засвоєння нових інноваційних технологій навчання, залучення до інноваційної діяльності та допомогу у реалізації інноваційних проєктів, включаючи сприяння їх комерціалізації.

Сьогодні внаслідок жорсткої агресії Російської федерації проти України реалізація значної частки інноваційних ідей та проєктів відтермінується в очікуванні перемоги України, оскільки добро завжди перемагає зло. Але саме зараз вже наявні інноваційні продукти та технології, які є можливість використовувати у навчальному процесі, дозволяють не тільки не переривати навчання, а також використовувати цей час для отримання нових знань, засвоєння нових технологій, народження нових інноваційних ідей та наближення України до перемоги, до економічного розвитку та високих стандартів соціального захисту.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
5. Програма «Трансформація цифрової педагогіки». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ukrayina-doyednalasya-do-mizhnarodnoyi-innovacijnoyi-programi-transformaciya-cifrovoyi-pedagogiki>

Ланіна І. С.

*доцент кафедри фінансового менеджменту
та фондового ринку*

*Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

Кравченко О. М.

*доцент кафедри міжнародного менеджменту та інновацій
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса, Україна*

Кула М.В.

*доцент кафедри економіки
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса, Україна*

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Особливість професійної діяльності викладача закладу вищої освіти полягає в тому, що вона організована комплексно і складається з кількох видів, що мають спільні компоненти. Багатоаспектність у професійній діяльності викладача проявляється як його здатність інтегрувати різні сфери, здатність творчо виконувати кілька видів діяльності одночасно.

Викладач закладу вищої освіти в процесі своєї діяльності виконує деякі функції, а саме навчальну, виховну, комунікативно-організаційну та науково-дослідницьку функції. Сучасні зміни зовнішнього інформаційного середовища визивають необхідність появи нових функцій викладача, таких, як:

- креативно-розвиваюча;
- конструктивно-проектувальна;
- інноваційно-підприємницька.

Для ефективної реалізації всіх своїх функцій викладачеві необхідні різні багатоаспектні професійні компетенції, які характеризуються як єдність теоретичних та практичних професійних знань викладача та його готовність до здійснення педагогічної діяльності, саморозвитку та вдосконалення.

Професійна діяльність впливає на вдосконалення наявних компетенцій та формування нових компетенцій викладача, що може бути результатом продуктивного переосмислення власних професійних дій, досягнення нової професійної кваліфікації тощо. Обсяг компетенцій може бути об'єктивно розширений, якщо викладач має професійне та особистісне зростання, а може залишатися тим самим, якщо викладач не орієнтований на свої більш високі результати роботи.

Під впливом наростаючих тенденцій глобалізації вищої освіти інноваційна діяльність викладача стає обов'язковим компонентом особистісної педагогічної системи, оскільки під інноваціями розуміється не лише створення та розповсюдження нововведень, а насамперед зміни у свідомості викладача, його стиль мислення, його спосіб діяльності.

Інноваційна діяльність викладача вважається необхідною умовою професіоналізму. Саме інновації посилюють та збагачують педагогічну діяльність характеристиками, що сприяють досягненню найвищого рівня професіоналізму. [1] У зв'язку з цим однією з нових функцій викладача закладу вищої освіти вважаємо інноваційно-підприємницьку функцію. Для її реалізації викладач повинен мати певні інноваційні компетенції.

Інноваційний потенціал викладача - це сукупність соціокультурних та творчих характеристик його особистості, що виражає прагнення до вдосконалення професійно-педагогічної діяльності, а також наявність внутрішніх засобів та методів, що забезпечують цю готовність. Сюди ж відноситься прагнення і здатність розвивати свої інтереси та ідеї,

шукати власні нетрадиційні вирішення проблем, творчо сприймати і реалізовувати існуючі нестандартні підходи в освіті.

Можна виділити такі основні інноваційні компетенції викладача закладу вищої освіти:

- інноваційна чутливість;
- ініціативність;
- підприємливість.

Одним із аспектів інноваційної чутливості викладача є його орієнтація на різні стратегії самоствердження. В інноваційній діяльності у педагогів більш виражені конструктивні стратегії самоствердження, умовами розвитку яких є: позитивне ставлення до новаторства, розуміння сутності самоствердження, особливості його прояву в інноваційній діяльності; вміння оцінювати інноваційну ситуацію та конструктивно вирішувати протиріччя, що виникли в ході її реалізації; позитивне ставлення до себе, що дозволяє продуктивно взаємодіяти з учасниками інноваційного процесу, орієнтація викладачів на саморозвиток, варіативність форм професійного саморозвитку педагогів у системі підвищення кваліфікації тощо.

Ініціативність може розглядатися як інтелектуальна якість особистості, що тісно пов'язана із її здібностями. Ініціативність – це не тільки риса характеру чи риса особистості, а й здатність проявляти ініціативу.

Щодо визначення ініціативності існує багато суперечок, але найчастіше її визначають як здатність до вираження прогресивних, творчих ідей у процесі активної діяльності, як міру активної участі у цій діяльності, як здатність до самостійних дій. Ініціативність сприймається як моральна якість і властивість особистості, сукупність зусиль і дій, вкладених у реалізацію новаторських пропозицій, задоволення інтересів і потреб, які є у основі виникнення ініціативи.

Можна виділити такі риси ініціативної поведінки:

- різноманітність способів поведінки;
- швидкість, гнучкість, час переходу від одного способу дії до іншого – у разі необхідності;
- точний розрахунок ситуації та її динаміки, вміння «підганяти» дії під ситуацію та дотримуватися її логіки, і в той же час добиватися поставленої мети. Важлива також здатність надавати своїм діям ширший зміст і у зв'язку з цим можливість підкоряти себе конкретні ситуації;
- вміння діяти з повною віддачею, не зупинятися перед труднощами;
- вміння доводити розпочате до кінця;
- здатність утримувати дальню мету, тобто чітка цілеспрямована поведінка.

Ступінь ініціативності стимулює духовну інтеграцію та розвиток викладача, що створює передумови для його гармонійного розвитку.

Підприємливість у загальноприйнятому розумінні – це винахідливість у поєднанні з енергією та практичністю. Підприємливість обов'язково передбачає оригінальний підхід до оцінки та реалізації ситуації, заснований на її творчому осмисленні.

Підприємливість проявляється не тільки у сфері бізнесу, а й у генеруванні ідей у науці, у винахідництві, у культурній творчості, у політичній діяльності і навіть у побутової сфері в багатьох людей, які не займаються професійною підприємницькою діяльністю.

Особливий акцент у понятті «підприємливість» робиться на вміння використовувати ту чи іншу можливість, діяти відповідним чином і швидко реагувати на реальність, що змінюється. Заповзятливий викладач є творцем нових ідей або має талант їх знаходити і втілювати в життя.

Ці три ключові інноваційні компетенції викладача закладу вищої освіти: інноваційна чутливість, ініціативність, підприємливість (заповзятливість) – дозволяють йому не лише виконувати свої традиційні функції, а й займатися інноваційною діяльністю.

Предметом інноваційної діяльності викладача можуть бути науково-інноваційні та навчально-інноваційні розробки.

Науково-інноваційна розробка - це розробка, що здійснюється в рамках пріоритетних напрямів розвитку науки, техніки та технологій, на замовлення та за рахунок коштів державних та місцевих органів влади, установ та організацій різних форм власності, юридичних та фізичних осіб, університету та відповідає критеріям інноваційності.

Навчально-інноваційна розробка - це розробка підручників, навчальних посібників, освітніх технологій та їх забезпечення, навчально-методичних комплексів у паперовій та електронній формі, що відповідають критеріям інноваційності.

Інформатизація освіти призвела до появи різних інноваційних моделей організації навчального процесу за допомогою різноманітних інформаційних технологій. До сучасного викладача закладу вищої освіти пред'являються підвищені вимоги в галузі педагогічної підготовки, організації контролю результатів навчання, створення та використання електронних, інтерактивних технологій навчання.

Широке впровадження у практику отримали електронні учбові посібники, пов'язані з освітніми та інноваційними розробками викладачів. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки [2] говорить про те, сьогодні освіта відстає від цифровізації, і необхідно докласти більше зусиль, щоб скористатися інструментами та сильними сторонами нових технологій, одночасно вирішуючи проблеми щодо можливих зловживань, таких як кібервтогнення та проблеми конфіденційності. В Стратегії визначено, що в основі концептуальної моделі інноваційної вищої освіти України має бути покладений кібернетичний принцип необхідного розмаїття, тобто урізноманітнення елементів системи освіти. [3]

Таким чином, інноваційна діяльність викладача є необхідною умовою його професіоналізму, а розвиток ключових інноваційних компетенцій – одне з важливих завдань, які стоять перед системою підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів.

Список використаних джерел:

1. Єрмоленко А. Б., Кулішов В. С., Шевчук С.С. Розвиток інноваційної компетентності сучасного педагога професійної школи. *Професійна освіта*. №5 (194) 2020. С. 52 – 57.
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. Міністерство освіти і науки України. Київ. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoiosviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
3. Ляхович Г., Біланинець В. Концептуальні підходи до розуміння інноваційної діяльності у сфері освіти. «Інновації в освіті: перспективи розвитку» : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції [м. Тернопіль, 20 травня 2021 р.]. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. С.85-88.

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ПОЄДНАННЯ СИНХРОННОГО ТА АСИНХРОННОГО НАВЧАННЯ

Збільшення частки самостійної роботи у навчальному процесі здобувачів вищої освіти, що характеризує сучасну університетську освіту, привело до зростання вимог до рівня кваліфікації та відповідальності викладача. Саме від викладача та керівництва університету залежить створення умов для організації самостійної роботи, формування компетенцій студента для отримання визначених освітньою програмою результатів навчання. Таке важливе завдання в період воєнного стану ускладнюються можливим вимкненням комунікацій, відсутністю електроенергії та мережі Інтернет, які мають забезпечити дистанційної роботи, отримання навчальної інформації через електронні бібліотеки, сайти закладів вищої освіти, зниженням мотивації студентів до навчання тощо.

В умовах воєнного стану вкрай важливим є «підвищення професійних компетенцій викладача, серед яких на перший план виходить не тільки бездоганне володіння знаннями з навчальних дисципліни, високий рівень професіоналізму, але й психологічна стійкість в умовах воєнного стану, мобільність, гнучкість, удосконалення володіння сучасними інформаційними технологіями та інноваційними методами викладання» [1, с. 54].

З початку військових дій змінилася організаційна форма проведення занять. Якщо раніше здобувачі освіти знаходилися в однакових умовах синхронного навчання, то сьогодні студенти, які навчаються за однаковою програмою, мають різні умови. Частина з них, як і раніше, відвідує університет і має можливість слухати лекції, виконувати завдання під керівництвом викладача та проходити контрольні заходи. Така синхронна форма передбачає співпрацю з викладачем у режимі реального часу.

Як відомо, до переваг та можливостей синхронного навчання належать: швидкий зворотний зв'язок від педагога, можливість відразу пояснити концепції та поняття, які викликають у слухачів складності; можливість організації групових активностей; розвиток навичок комунікації й колаборації; мотивація до навчання в процесі спілкування [2].

Частина студентів, унаслідок ускладнення ситуації, не завжди вчасно може добратися до університету, відбувається призупинення навчального процесу через повітряні тривоги. Тому здобувачі освіти мусять самостійно опанувати матеріал, працювати з методичними виданнями, а викладач має здійснювати індивідуальне консультування щодо проблемних питань за допомогою платформи Zoom і телефона через відсутність Інтернету, що призводить до збільшення навантаження, напруження діяльності викладача, бо такі консультації відбуваються за запитом студентів у будь-який час.

Ще складнішою є ситуація щодо організації навчання здобувачів освіти, які знаходяться за кордоном або на більш безпечних місцях на території України та навчаються асинхронно. При асинхронному навчанні учасники навчального процесу взаємодіють між собою із затримкою в часі. Студенти, маючи власний індивідуальний графік, самостійно за допомогою методичних рекомендацій опановують матеріал, виконують завдання та дистанційно проходять тестування або виконують інші контрольні заходи. Самостійність опанування всього навчального матеріалу за дисципліною вимагає від здобувачів більшого рівня самоорганізації і відповідальності за результати навчання.

Така асинхронність навчання має багато можливостей та переваг, а саме: гнучкість графіку (навчання легше поєднувати з іншими заняттями, а багато з наших студентів, які знаходяться за кордоном, вивчають інші мови (польську, чеську, англійську, німецьку та ін.); можливість освоїти дисципліну у власному темпі; доступність навчальних матеріалів в системі Moodle у будь-який час; розвиток навичок самоорганізації та вміння навчатися.

Водночас треба зауважити на недоліках асинхронного навчання, а саме: неможливість швидко отримати пояснення від педагога, якщо не розумієш матеріал; складність розвитку навичок, які вимагають взаємодії з педагогом під час відпрацювання; поява відчуженості, самотності; знижується відчуття навчальної спільноти; високі вимоги до організації успішності самостійного навчання [2].

На нашу думку, для організації успішної діяльності всіх студентів важливим є впровадження змішаної форми навчання, поєднання синхронного та асинхронного навчання. Такий підхід передбачає внесення змін в організацію навчального процесу, зокрема, виокремлення 4-х годин на проведення занять у дистанційному режимі. Такі зміни нададуть викладачу можливість здійснити проведення установчих занять за допомогою Zoom, де він міг би відповідно до силабуса, звернувшись до тематичного плану, допомогти здобувачам освіти розробити індивідуальний план вивчення дисципліни із визначенням часу на опанування матеріалу та виконання контрольних завдань. Під час таких консультаційних занять можна ознайомити студента з науковою літературою та методичними рекомендаціями для самостійного опанування дисципліни та підготовки до контрольних робіт, кафедральними тестами, надати рекомендації щодо доступу до цифрових сервісів. Таке заняття стане основою для створення активного двостороннього зв'язку зі студентами, надасть їм інструментарій для самостійної навігації та збільшить мотивацію до навчання, яка значно знизилася у студентів під час війни через складний психологічний стан.

Окрім того, по завершенні теоретичного та практичного вивчення дисципліни, доцільно провести дистанційне консультування за допомогою Zoom для відповідей на питання студентів та роз'яснення складних проблемних питань. Такий підхід надасть можливість підготуватися до тестування, складання іспитів, покращити досягнення необхідних результатів навчання. Необхідно враховувати, що небезпека під час війни посилює страх, збільшує стрес, зменшує ефективність навчання, розуміння, запам'ятовування. Відчуття впевненості здобувача у власних силах та можливостях підкріплюється індивідуальним підходом та комфортними умовами, які враховують складнощі сьогодення і зменшують стрес.

Сьогодні дуже важливо розуміти всі труднощі процесу навчання, з якими зіткнулася система освіти, але це не останній виклик, і хотілося б поділити думку З. Я. Шацької, що «в сучасних умовах саме вища освіта є тією зброєю, що допоможе в післявоєнному відновленні країни[1,53]. У цьому контексті важливим завданням університету є забезпечення максимально сприятливих умов навчання здобувачів, а саме: організації як синхронного, так і асинхронного навчання, надання індивідуального графіку навчання, дистанційного доступу до навчальних занять тощо. Такий підхід дозволяє створити безпечний ефективний викладацький простір, а змішана форма навчання надасть можливість використовувати традиційні методи навчання і новітні інформаційні технології з метою розбудови оптимальних умов задля отримання програмних результатів навчання та підвищення його якості.

Список використаних джерел

1. Шацька З. Я. Адаптація закладів вищої освіти України до умов воєнного стану / З. Я. Шацька // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції "Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації" : тези доповідей, м. Київ, 7 жовтня 2022 року. Київ : КНУТД, 2022. С. 53-54. Режим доступу: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/20211>
2. Синхронне й асинхронне дистанційне навчання. Режим доступу: https://osvita.ua/school/method/78950/#google_vignette

*Янковий О. Г.
професор кафедри економіки підприємства та ОПД,
Кошельок Г. В.
доцент кафедри економіки підприємства та ОПД,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ

Для сучасної освіти дуже важливим є пошук нових педагогічних можливостей, нових підходів до навчання. Одним із таких підходів є особистісний. Витоки ідеї особистісного підходу освіти були закладені ще Сократом, Платоном, Аристотелем, Сенекою, Плутархом, Протагором та інших. Важливу роль розвитку педагогічної думки античності зіграв Платон (427-547 рр. до н.е.), який вважав, що з навчання слід забезпечити «свободу покликання», тобто врахувати особисті нахили.

У 50-60-х роках ХХ ст. розуміння особистісного підходу визначили представники напряму гуманістичної психології Ш. Бюлер, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, педагогічне втілення ідей яких оформилося як «гуманістична педагогіка», де центр уваги – унікальна цілісна особистість, яка прагне самоактуалізації, відкрита для сприйняття нового досвіду, здатна на усвідомлений та відповідальний вибір.

Найбільший розвиток особистісного підходу припадає на 70-80-ті роки ХХ ст. У вітчизняній педагогіці особистісний чинник у навчанні досліджували Н.А. Данилов, Л.В. Занков, Г.С. Костюк, Х.Й. Лейментс, В.А. Сухомлинський, Д.Є. Ельконін та ін. Плідною для особистісного підходу виявилася модель змісту освіти В.В. Краєвського, М.М. Скаткіна, що включала чотири елементи культурного досвіду. У цей час основною метою особистісно орієнтованої освіти стає розвиток особистості учня.

Особистісний підхід у педагогіці – це ставлення до людини, як до особистості, розуміння, що вона має індивідуальні якості. Викладач, який застосовує цю методiku в роботі, розуміє, що кожен здобувач має свої думки, погляди, мрії, інтереси. Також викладач розуміє, що у кожного вони різні. У цьому випадку викладач краще за колег та інших людей здатний зрозуміти кожного здобувача. Він може його вислухати, допомогти, підтримати, дати пораду. На жаль, таких освітян мало.

Щодо особистісно орієнтованих технологій навчання, то вони передбачають перетворення суперпозиції викладача й субординованої позиції студента на індивідуально-рівноправні позиції. При впровадженні названих технологій важливим є дотримання послідовності, динаміки – від максимальної допомоги педагога студентам під час виконання навчальних завдань до поступового зростання їхньої власної активності, до повної саморегуляції в навчанні й появи відносин партнерства між ними. Особистісно орієнтована технологія навчання спрямована на розвиток особистості й ґрунтується передусім на виявленні особливостей студента як суб'єкта. При цьому враховується становлення особистості як майбутнього фахівця, його інтереси й потреби [1].

В основі особистісно орієнтованої технології навчання – особистість студента, створення комфортних, без конфліктних умов для його навчання. Особистісно орієнтованим технологіям характерна гуманістична і психологічна спрямованість. Дана технологія окреслює не тільки накопичення знань, вироблення вмінь, навичок, компетентностей, а й формування принципів саморозвитку й самореалізації майбутнього фахівця, розвиток його пізнавальних здібностей. Ці технології легко вписуються у традиційну систему навчання за таких умов:

- викладач змінить сам підхід до процесу навчання, ставлення до студента, усвідомить, що студент є центральною фігурою, а не викладач;
- самостійне набуття й, особливо, застосування отриманих знань стає пріоритетним, а не засвоєння та відтворення готових знань;

- у процесі спілкування зі студентом повинна виявлятися повага до особистості у будь-яких ситуаціях, а не повчання і менторство;
- для всебічного розвитку особистості важливе значення мають особливості фізичного, духовного, етичного розвитку цілісності особистості студента, а не окремих її якостей [1].

Багато хто відмовляється застосовувати особистісний підхід, тому що він передбачає співробітництво між викладачем і здобувачем. Але лише завдяки співпраці можна досягти найвищого результату у будь-якій діяльності. Однак будь-який педагог, який любить свою професію і бажає розвиватися, може освоїти принципи особистісного підходу та навчитися застосовувати їх. До них належать:

- добре знати індивідуальні особливості характеру здобувача, його смаки, уподобання, інтереси;
- знати світогляд здобувача, його погляди на важливі аспекти життя, думки щодо суттєвих питань;
- забезпечувати здобувача діяльністю, яка розвиватиме його та позитивно на нього впливатиме;
- виявляти та усувати причини, що заважають розвитку та досягненню цілей, навчити самостійно справлятися із цими завданнями;
- допомагати у формуванні позитивних якостей особистості студента, навчити його самовихованню, совісті, виявлення негативних якостей та їх усунення.
- навчити самостійності, а саме навчити приймати рішення та брати за них відповідальність;
- не приймати все керівництво на себе, а спрямовувати здобувачів, допомагати в організації їхньої діяльності.

Побудова процесу навчання особистісного підходу відрізняється від традиційного.

1. У традиційному підході це жорстко регламентований процес. Будь-яке відхилення неприпустимо. Той, хто навчається, повинен засвоїти предмет, незважаючи ні на що, інакше – покарання.

2. Розвиток здійснюється у заданому напрямку. Не враховуються особливості кожного здобувача.

3. Єдиний всім вектор психічного розвитку. Не враховуються різні особливості психіки кожної людини, що формується на основі пережитого досвіду.

4. Вектор розвитку будується з навчання до здобувача. Це означає, що здобувач має засвоїти предмети, задані програмою. Але не враховуються його здібності та схильності.

5. Формування особистості відбувається із заданими властивостями. Тобто учень підлаштовується під умови, втрачаючи при цьому індивідуальність.

Даний підхід має свої недоліки: переоцінка інтересів здобувача. Іноді надмірне надання свободи негативно впливає на становлення особистості; складність застосування; велика кількість студентів у групах, складно знайти підхід до кожного; не завжди правильна готовність до майбутнього; невідповідність деяким стандартам. Це багато в чому обмежує компетентність викладача.

У цілому можна зазначити, що особистісно орієнтоване навчання надає можливості кожному студентові навчатись відповідно до своїх здібностей і потреб, орієнтує студента не тільки на досягнутий ним рівень, а й висуває вимоги дещо більші за його здібності, сприяє тому, щоб навчання постійно спрямоване на реалізацію його потенційних можливостей.

Список використаних джерел:

1. Кайдалова Л. Г. Теоретичні та методологічні аспекти особистісно орієнтованого навчання. URL: http://www.rusnauka.com/31_ONBG_2009/Pedagogica/54205.doc.htm.

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

На сучасному етапі розвитку технічного і технологічного прогресу зростає роль інформаційних технологій у всіх сферах життя суспільства, у тому числі і в сфері освіти. Особливого значення набула мережа Internet, яка надає широкий доступ до різноманітних інформаційних джерел, чим забезпечує матеріальні умови отримання максимальних обсягів інформації з мінімальними витратами часу.

Сьогодні студент, отримавши план навчання на семестр разом з ним отримує доступ до системи дистанційного навчання, де він може подивитися презентації лекцій і прочитати конспект лекцій, який для нього і за нього написав викладач. В системі дистанційного навчання розміщено також методичні вказівки, які допомагають підготуватися до практичних/семінарських занять, методичні роз'яснення, як виконати індивідуальне завдання, розміщено збірки тестів і задач, що облегшує підготовку до контрольних заходів, заліків, екзаменів. Така організація навчального процесу орієнтує студента на самостійну роботу, автоматизує проведення контрольних заходів, дає можливість гнучке планувати свій графік навчання і комбінувати його з роботою. Однак, дистанційне навчання має і свої складнощі. За своїм змістом дистанційне навчання дуже схоже з заочним. Проте, заочна система навчання передбачає, що студент вже має досвід практичної роботи за обраною галуззю знань або спеціальністю. На відміну від студентів заочної форми навчання, студенти денної форми навчання спочатку обирають ВНЗ, факультет, галузь знань, спеціальність і лише на другому, або третьому курсі починають працювати. За таких умов особливого значення набуває індивідуалізація навчання, поширення консультативної роботи, проведення навчальної роботи у малих групах. Найважливішими видами самостійної індивідуальної роботи у таких умовах є написання реферату, есе, наукової статті. Всі ці види самостійної роботи націлені на поглиблене опрацювання питань навчальної дисципліни на основі ознайомлення з навчальною і науковою літературою. Метою таких видів роботи є формування навичок систематизувати матеріал, зіставляти різні точки зору, аналізувати науковий текст. Виступ з рефератом та презентацією його основних положень стає необхідним тренінгом уміння виступати перед слухачами. Організувати такий захід лише у дистанційному форматі неможливо. Для виступу перед слухачами необхідні слухачі. Такий виступ має включати як іманентну частину – відповідь на питання. При цьому питання задає не лише викладач, але і зацікавлена аудиторія. Таким чином формуються навички наукової дискусії, що є важливим етапом підготовки до захисту випускної дипломної роботи і магістерської дипломної роботи.

Дистанційна форма навчання висуває підвищені вимоги до викладача, потребує забезпечення кожної навчальної дисципліни наступними методичними матеріалами: підручником або навчальним посібником, конспектом лекцій, презентаціями лекцій, методичними вказівками до семінарських/практичних занять, методичними вказівками до самостійної роботи, завданнями до самостійної роботи, збірниками тестів та задач. Від викладача як науковця очікується, що на сторінці навчальної дисципліни, яку він викладає, будуть розміщені його наукові публікації.

Проте у організації роботи викладача відбулись дуже серйозні зміни. Дроблення навчальних дисциплін, яке прийшло разом з Болонською системою, привело до формування авторських курсів навчальних дисциплін, яким властива обмеженість годин аудиторної роботи, але при цьому збільшення обсягу методичної роботи. Проте ці змін не враховані у плануванні витрат робочого часу викладача. Пропозиція: в організації дистанційного навчання враховувати інтереси студентів і одночасно – викладачів.

Домбровська С. О.
канд. екон. наук, старший викладач кафедри фінансового менеджменту
та фондового ринку
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

КЛЮЧОВІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Викладачам у сьогоднішньому динамічному середовищі необхідно розвивати компетентності критичного мислення. Викладач має справу зі здобувачами з різних верств суспільства. Крім того, робота педагога включає досягнення цілей і вирішення проблем для своїх здобувачів, а також для організації. Компетенція критичного мислення допоможе викладачеві мислити раціонально, приймати більш об'єктивні рішення та приймати неупереджені рішення.

У всіх нас є упередження, і ми використовуємо наші упереджені погляди для вирішення проблем. Викладач повинен спробувати думати з погляду іншої людини, щоб приймати рішення та вирішувати проблеми об'єктивно. Людина може мислити критично лише тоді, коли вона відкрита для нових ідей і готова змінити свої переконання, коли вони проєктуються на нові та відмінні ідеї або думки. Щоб мислити критично, викладач повинен добре розбиратися в темі, що обговорюється. Він має провести ретельне дослідження, а потім сформулювати думку чи вирішити проблеми.

Окрім цього, викладач має бути хорошим комунікатором, всі хороші комунікатори не можуть бути вчителями, але всі вчителі мають бути добрими комунікаторами [1]. Розвиток комунікативних навичок не обмежується розмовною мовою, оскільки включає письмове і усне спілкування, а також вміння слухати. Крім того, викладання переходить на дистанційні та гібридні моделі навчання, і тому викладачі у XXI столітті мають бути оснащені навичками використання цифрових засобів комунікації.

Рекомендується уникати складних інструкцій і намагатися бути ясним і коротким у тому, що хочете сказати. Навіть під час навчання пропозиції мають бути чіткими, короткими та нескладними, щоб здобувачі краще засвоювали матеріал.

Педагог повинен знати як керувати своїм часом та розумно розподіляти його для різних видів діяльності. Можна використовувати цифрові програми, щоб відстежувати свій щоденний час і те, як його витрачаєте.

Справжній лідер – це той, хто бере на себе більше обов'язків, ніж призначено. Варто намагатися розвинути лідерські якості, допомагаючи здобувачам. Наприклад, можна використати свій вільний час, щоб розповісти надихаючі історії або допомогти їм покращити свої навички. Варто казати «так» організації студентського заходу, навіть якщо ніколи раніше цього не робили. Лідер розвиває свої "soft" і "hard skills", виходячи із зони комфорту щоразу, коли надається можливість.

Науково-педагогічні працівники сьогодні неспроможні вижити лише за допомогою знання предмета. Викладачі повинні мати динамічний набір компетентностей, які можуть розширити їх досвід роботи з сучасною педагогікою та методами навчання. Щоб навчати сучасних здобувачів, викладачі мають бути адаптованими та гнучкими до сучасних методів навчання та розвивати необхідні навички.

Список використаних джерел:

1. Top 8 Skills for a Teacher in 2022 and How to Develop Them? URL: <https://upeducators.com/blog/top-8-skills-for-a-teacher-in-2022-and-how-to-develop-them/>

ІННОВАЦІЙНІСТЬ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ЗМІНА ПАРАДИГМИ, ОРІЄНТАЦІЯ НА МАЙБУТНЄ

Сучасний бізнес вимагає не стандартних сміливих рішень, цілей і пропозицій, що потребує максимально оперативно підвищувати інтелектуальну сміливість управлінських рішень і проєктів, яка забезпечується кадровими ресурсами та професійним потенціалом, будучи важливою складовою ділового середовища. Професійне забезпечення розвитку національної економіки формується та модифікується завдяки навчальним закладам, які першими реагують на запити зовнішнього економічного середовища щодо актуалізації знань, компетенцій, навичок спеціалістів, які потребує ринок праці. Зараз у сучасній вищій школі спостерігається зміна основ навчання, тобто заміна стандартних уявлень, щодо організації формального навчального процесу на користь розробки нової системи правил, механізмів для формування якісно інноваційного типу мислення у майбутніх спеціалістів [1].

Сучасними змінами у навчальному процесі в порівнянні з традиційною його організацією є забезпечення співучасті студентів у розвитку освіти. Це часткове делегування повноважень та обов'язків, контролю їх виконання до студентів, що підвищує рівень їх відповідальності та сприяє вмотивованості навчання.

Об'єктивною основою інноваційної форми навчання є відтворення нових правил, вставлення регуляторів, які відповідають логіці інформаційної парадигми розвитку суспільства та економіки, що характеризує глибинний характер трансформацій із забезпеченням їх сприйнятливості та поширення.

У навчальному середовищі студенти залучаються до розробки інтегрованих інноваційних програм, як платформи для генерації та апробації проєктів, рішень, ідей, що задовольняють не лише потребу в отриманні нових знань, але й розширення професійних компетенцій, їх реалізацію, задоволення креативного мислення, амбіційності і схильність молодих спеціалістів до експериментів.

Досягається гармонійність в організації навчального середовища через наочність місця окремого студента та студентської групи в розвитку вищої школи та освіти, завдяки активній участі студентів в інтерактивному створенні власних підприємств, можливості представляти свої проєкти онлайн, співпрацювати в команді, бачити як відбувається покроковий розвиток підприємства. Співучасть студентів у запровадженні правил і регуляторів сприяє уникненню хронічних конфліктів між локальною групою студентство та навчальним середовищем, визначаючи рівень їх повноважень і ступінь відповідальності у правах й обов'язках.

За такої організації навчального процесу правила не здаються студентам алогічними та налаштовують їх на адаптацію до нових вимог, продиктованих об'єктивністю розвитку сучасного світу, основою чого є сучасне інформаційне суспільство зі складною інтерактивною платформою суспільно-економічних відносин.

Ключовими характеристиками інноваційності навчального процесу є: чутливість нового; вміння адаптуватися до змінюючихся обставин, передбачати потреби зовнішнього середовища, ефективно розпоряджатися потенціалом і ресурсами. Дані методи навчання максимально розкривають креативність молодих спеціалістів, закладаючи основу майбутніх якісних перетворень. Чутливість нового сприяє запозиченню нововведень, розробок, інновацій відповідно до тенденцій розвитку суспільства та економіки.

Список використаних джерел:

1. Бочуля Т.В. Інноваційність навчального процесу. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті URL : https://kneu.edu.ua/userfiles/Department_of_International_Economics_and_manageme/studentozentruzsm.pdf

Жукова Т. А.
аспірантка 2-го курсу кафедри Управління персоналом і економіки праці
Науковий керівник: к.е.н.доцент, **Збрицька Т. П.**
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сьогоднішній день розвиток інноваційних моделей науково-педагогічної компетентності викладачів в системі вищої освіти є пріоритетним. Створення, залучення й утримання достатньої кількості спеціалістів, які володіють новими технологіями, потрібне для досягнення конкурентної переваги в сучасному світі. З появою нових технологій виникає попит на нові компетенції.

Сучасна система освіти потребує гнучкості та адаптивності до викликів Четвертої індустріальної революції. За оцінками McKinsey, внаслідок автоматизації зникнуть 400–800 млн. робочих місць. Тому освіта майбутнього — це безперервний процес навчання та оновлення знань [1]. Конкурентними перевагами людини будуть креативність, нестандартне мислення та емоційний інтелект [2]

Кроки на шляху до створення нової екосистеми вищої освіти, наведено в табл.1:

Таблиця 1

Кроки на шляху до створення нової екосистеми вищої освіти [2]

	Алгоритм дій	Розкриття змісту
1	<i>Змінити організаційну модель державних університетів</i>	З форми бюджетної установи на форму неприбуткового або прибуткового суб'єкта господарювання. Це вирівняє права та обов'язки державних і приватних ЗВО, дасть університетам фінансову та управлінську автономію, змогу повноцінно співпрацювати з корпоративним сектором економіки, зокрема через механізми державно-приватного партнерства, залучати інвестиційні ресурси та нові технології і змусить університети підвищувати ефективність роботи та якість освіти.
2	<i>Скасувати вимогу диплома державного зразка</i>	Значно посилить конкуренцію серед університетів, змусить університети підвищувати якість освіти та очистити освітнє поле від неефективних ЗВО.
3	<i>Скасувати заочну форму здобуття вищої освіти</i>	Заочна форма здобуття вищої освіти не здатна виконувати функцію навчання практичних знань та навичок. Замість заочної форми потрібно запроваджувати комбіновану форму освіти, що поєднує очне навчання з отриманням практичного досвіду на підприємстві, он-лайн, дистанційно тощо.
4	<i>Трансформувати державне замовлення на підготовку фахівців у систему з двома базовими версіями:</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Підтримка талановитих випускників шкіл. У формі «освітніх ваучерів» на отримання освіти за рахунок державного бюджету для талановитих випускників шкіл. ✓ Підготовка спеціалістів для фундаментальної науки та стратегічно важливих для економіки і промисловості фахівців, висококваліфікованих спеціалістів із стратегічного планування та державного управління під цільове замовлення органів влади, державних підприємств на тендерній основі для університетів усіх форм власності.

5	<p>Стимулювати інвестиції та інновації для розвитку інноваційної та креативної економіки. Для цього потрібно:</p>	<p>1. <i>Створити</i> дієвий механізм державно-приватного партнерства у сфері освіти та науки. Це дасть університетам можливість залучати приватні інвестиції на свій розвиток і модернізацію, наукові розробки, створювати університетські стартапи на паритетних із бізнесом умовах, спільно комерціалізувати результати інноваційної діяльності. Також це стимулюватиме розвиток системи дуальної форми освіти за рахунок залучення інвестицій бізнесу в матеріально-технічну базу університетів, спільної розробки навчальних програм та подальшого працевлаштування випускників.</p> <p>2. <i>Розробити</i> та запровадити правові механізми діяльності ендаумент-фондів. Це дасть університетам можливість користуватися пасивним доходом від залучених коштів для фінансування будь-яких цільових програм.</p> <p>3. <i>Забезпечити</i> податкові пільги для стартапів, де університет є мажоритарним акціонером: відсутність податків із фонду оплати праці та ПДВ до моменту комерціалізації. Це дасть змогу залучати приватні ресурси в інноваційні розробки, комерціалізувати наукові результати та дасть стимул розвитку університетської науки.</p> <p>4. <i>Змінити</i> чинне законодавство, що дозволить ЗВО здійснювати власну підприємницьку діяльність з використанням об'єктів інтелектуальної власності, розроблених на кошти державного фінансування (за моделлю The Bayh-Doyle Act, США). Це дасть змогу університетам створювати дочірні компанії на базі власних розробок як незалежно, так і з бізнес-партнерами, поповнюючи фінансову базу університету, стимулюючи інноваційну діяльність у закладі та покращуючи конкурентоспроможність бізнесу екосистеми університету.</p>
---	---	--

Згідно «Україна – Learning National» Університети України 2030 року швидко пристосовуються до змін. Тому навчальні програми та плани розробляються відповідно до запитів ринку та трендів Четвертої індустріальної революції. Стандартизації освітніх програм 2030 року вже не існує. Освітні програми акредитуються професійними асоціаціями [1].

Університети продовжують виконувати функцію підготовки висококваліфікованих фахівців для ринку праці. А поєднання креативності на перетині дисциплін обумовлює виникнення нових сенсів.

Українські університети впровадили концепт «навчання протягом життя» (lifelong learning) через створення короткотермінових курсів із сучасних технологій разом із професійними асоціаціями та бізнесом.

За версією Times Higher Education, який включає понад 1500 університетів із 93 країн світу, де рейтинг ґрунтується на 13 показниках, які вимірюють ефективність навчального закладу у 4-х областях: викладання, дослідження, передача знань та міжнародні перспективи, три українські вищі навчальні заклади увійшли до першої тисячі списку найкращих вузів світу в 2021 році [3], це:

- Львівський політехнічний національний університет (рейтинг 501-600),
- Сумський державний університет (рейтинг 501-600),
- Харківський національний університет радіоелектроніки (рейтинг 801-1000).

Українська система освіти, за деякими показниками, потребує покращення та модернізації, порівняно з провідними країнами: Великобританія, США, Сінгапур, Китай, щоб унеможливити нестачу цифрових кадрів у майбутньому. Це включає оновлення застарілих програм професійної освіти і підвищення кваліфікації.

У середньостроковій та довгостроковій перспективах українська система освіти на всіх рівнях потребує масштабнішої трансформації на основі гнучкої освіти протягом усього життя. При цьому слід зосередити увагу на розвитку особистих, соціальних і практичних навичок для вирішення міжпредметних завдань, орієнтованих на застосування сучасних методів навчання.

Для більш швидкого оновлення актуальності освітніх програм необхідно скоротити час адаптації системи освіти до вимог ринку, необхідно розвивати взаємодію освітніх та дослідницьких організацій між собою, з бізнес-спільнотою та з державними органами.

Згідно «Україна – Learning National» Університети України 2030 – це екосистема, яка готує студентів до активної та ефективної реалізації себе в майбутньому, виводить їх на наступні соціальний та професійний рівні, а також створює базу інновацій та комерціалізації. Серцем університетської екосистеми є кампус, навколо якого створилося фізичне та цифрове середовище для навчання, досліджень, розвитку, нетворкінгу, професійної та соціальної реалізації студента, а також отримання доходу студентами [2].

Навчальні програми та плани Університетів України 2030 розробляються відповідно до запитів ринку та акредитуються професійними асоціаціями. Університети майбутнього це:

- навчання, особистісне та професійне зростання членів університетської спільноти;
- розвинутий дослідницький центр та база фундаментальних та експериментальних знань;

- акселератори, бізнес-інкубатори;
- майданчики для публічних інтелектуальних дискусій;
- платформа соціалізації студентів.

Повсюдна цифровізація бізнес-процесів та цілих галузей у найближчі десятиліття призведе до часткового заміщення людської зайнятості машинним та вивільнення значної частки робочої сили, що створить нові труднощі для компаній та держави. Водночас цифрові технології та платформи зможуть надати і помітний позитивний вплив на ринок праці: вони вже полегшують пошук кадрів, скорочують терміни пошуку роботи, підвищують продуктивність співробітників, покращують ситуацію із залученням кадрів до економіки за допомогою віддалених робочих місць та забезпечують доступ до якісної освіти.

Щоб досягти хороших результатів, політики та лідери бізнесу повинні використовувати переваги автоматизації та водночас контролювати переміщення працівників, спричинені технологіями цифрової економіки. Майбутні зміни на ринку праці роблять виклик існуючим моделям навчання та підготовки кадрів, а також бізнес-підходам до формування професійних умінь та навичок.

Тому *першим пріоритетним завданням* є забезпечення сталого зростання попиту робочої сили. *Іншим пріоритетним завданням* є переосмислення перехідних процесів у сфері цифровізації ринку праці та підтримання доходів працівників, які опинилися у перехресних потоках автоматизації. Від держави, бізнесу та навчальних закладів потрібні скоординовані дії щодо підготовки до очікуваних змін, а також перепідготовки та працевлаштування персоналу, що вивільняється.

Головне – зрозуміти, що перехід на нові технології вже відбувається і ця тенденція лише посилюватиметься. І від того, як швидко ми зрозуміємо необхідність інтеграції сучасних технологій у свою повсякденну роботу, залежить швидкість та успіх цієї трансформації.

Список використаних джерел:

1. McKinsey: One-third of US workers could be jobless by 2030 due to automation: веб-сайт. URL: <https://www.cnbc.com/2017/11/29/one-third-of-us-workers-could-be-jobless-by-2030-due-to-automation.html>
2. Україна - Learning National, *Український інститут майбутнього*: веб-сайт. URL: <https://strategy.uifuture.org/ukraine-learning-nation.html#6-7-5>
3. World University Rankings 2021, *Times Higher Education*: веб-сайт. URL: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/world-ranking#!/age/length/25/locations/UKR/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats (дата звернення: 27.10.2022).

Кулікова Є. О.
*Фахівець I категорії науково-редакційного відділу,
Викладач кафедри фінансового менеджменту
та фондового ринку
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, України*

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Проблема формування професіоналізму діяльності та особистості викладачів ЗВО пов'язана з високим рівнем вимог, які пред'являються суспільством та професійною спільнотою до педагогічної діяльності, що, у свою чергу, викликає необхідність постійного вдосконалення особистісних характеристик, підвищення рівня наявних та набуття нових знань, орієнтації кожного педагога на особистісне зростання та професійна майстерність.

Професійна діяльність сучасного викладача відрізняється багатогранністю та багатоаспектністю. Ефективність практичної діяльності пов'язана не лише з постійним оновленням змісту освітніх програм, вирішенням педагогічних завдань, які щодня стоять перед ним, а й із зростаючими вимогами до особи самого викладача.

Перехід від званої парадигми до особистісно орієнтованої діяльнісної системи освіти змінює суть, ціль та мотиви освіти; ступінь відповідальності учасників освітнього процесу та позицію педагога; форми, методи та засоби навчання, систему контролю та оцінки якості освіти.

Сенс підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів полягає не так у насиченні слухачів якоюсь кількістю інформації, скільки у розвитку у них таких навичок, як уміння оперувати предметним змістом знань, проектувати та моделювати свою діяльність.

Сучасна система підвищення кваліфікації є гнучкою, динамічною системою, адекватною вимогам конкретних освітніх установ та враховує сформовану професійно-педагогічну компетентність викладачів.

Перепідготовка та підвищення кваліфікації викладачів повинні здійснюватися на основі загальнонаукових принципів та системи деяких. Усі принципи, які передбачають можливість внесення змін та доповнень до змісту освітніх програм; принципу усвідомленої перспективи, що передбачає розуміння студентами та викладачами системи близьких, середніх та віддалених перспективи навчання; принципу різнобічного методичного консультування, який полягає у наявності зацікавленості від студентів та компетентності від викладача; принципу паритетності, заснованого на суб'єкт-суб'єктній взаємодії викладачів та студентів.

Інноваційні програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів мають спиратися на сучасні здобутки науки та техніки, світовий та вітчизняний досвід, нові освітні концепції, інноваційні форми, методи, засоби та технології навчання, враховувати загальні аспекти та особливості різних категорій викладачів, визначальних основні вимоги до їх професійних та особистісних якостей.

Наразі викладачі України мають можливість долучатися до курсів підвищення кваліфікації дистанційно, що дає змогу їх поєднувати з професійною діяльністю. Наразі, дистанційні курси підвищення кваліфікації в Україні започатковуються та проводяться громадськими організаціями різних напрямків, консультативно-дорадчі органи, інституції при державних органах влади.

Крім того, в українській мережі наявні мережі, в яких присутні курси, які можна пройти у будь-який час та отримати відповідні сертифікати. Це платформи Prometheus [1], EdEra [2] та ін. Саме такі курси підвищення кваліфікації надають змогу викладачу, особливо молодому, ставати більш професійним.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт платформи Prometheus. URL: <https://prometheus.org.ua/>
2. Офіційний сайт платформи EdEra. URL: <https://www.ed-era.com/>

Осичка О. В.

*ст. викладач кафедри менеджменту організації
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

Ясинська С. Ю.

*викладач кафедри менеджменту організації
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Нові соціально-економічні пріоритети розвитку світової спільноти зумовили суттєві зміни в цілях, змісті та результатах функціонування вищої освіти України. В умовах жорсткої конкуренції, дефіциту, надлишку і протиріч в інформації, що надходить, викладач повинен володіти інтегральною здатністю розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі вищої освіти або в процесі навчання. Це обумовлює підвищення вимог до особистості, професійної культури та особистісних якостей викладачів.

В свою чергу зростання невизначеності і мінливості освітнього середовища загострює проблему гармонійного співвіднесення внутрішнього (емоційного здоров'я) і зовнішнього (професійна адаптивність) благополуччя викладача. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження ролі емоційного інтелекту на професійну компетентність викладача. [3]

Сьогодні емоційний інтелект розглядається як здатність до розпізнання, розуміння емоцій і управління ними (Г. Г. Гарскова, Д. В. Люсін, Дж. Майер і П. Саловей).

Передумовою виникнення концепції емоційного інтелекту вважають роботи американського психолога Г. Гарднера, який висунув думку про множинність форм прояву інтелекту.

У 1990 році вперше було представлено поняття емоційного інтелекту та наведено його чотирикомпонентну модель, що отримала назву «модель здібностей», за якою емоційний інтелект складається з чотирьох компонентів: ідентифікація емоцій, використання емоцій для підвищення ефективності мислення і діяльності, розуміння емоцій, управління емоціями, авторами моделі стали Дж. Майер, П. Саловей та Д. Карузо.

Важливим внеском у вивчення феномену емоційного інтелекту та його ролі у життєдіяльності людини стала праця американського психолога Д. Гоулмана «Емоційний інтелект» (1995 р). Результатом його наукових досліджень стало створення «змішаної моделі емоційного інтелекту», за якою емоційний інтелект складається з п'яти компонентів: самопізнання, саморегуляція, соціальні навички, емпатія, мотивація. Учений висловив думку про те, що загальний інтелект, що досліджується вже упродовж тривалого часу і вимірюється за допомогою відомих тестів на визначення коефіцієнта IQ, тільки на 20% зумовлює успіх у житті людини, тоді як 80% визначається іншими чинниками успіху. Серед них значне місце належить емоційному інтелекту, який, на його думку, сприяє особистісному зростанню, ефективності професійної діяльності та кар'єрі людини [2].

Проблемі вивчення емоційного інтелекту присвячено низку наукових праць закордонних вчених, зокрема Р. Бар-Она, Д. Гоулмана, Д. Майєра, П. Салоуєя, Д. Карузо, У. Пейна, К. Петридіса, Л. Фельдман Барретт та ін., які визначили сутність означеного феномену та вивчали фактори, що сприяють його розвитку. [1]

В Україні вивчення емоційного інтелекту набуло значного поштовху у зв'язку з дослідженнями О.М.Амплеєвої, І. М.Андрєєвої, І.Ф.Аршави, О.С.Верітової, С.П.Дерев'янка, М. Й. Казанжи, В. Ф.Калошина, Н. В. Ковриги, Е. Л. Носенко, О. В. Милославської, О. П. Саннікової, О. Я. Чебикіна та ін. Вчені досліджують структуру емоційного інтелекту, умови і фактори його розвитку, особливості діагностики і вимірювання тощо. Дослідження

переконаливо доводять, що успіх людини як особистості і професіонала значною мірою залежить від розумного володіння емоціями або емоційним інтелектом. [5]

Модель емоційного інтелекту, запропонована в 2006 р. Р. Бар-Оном включає в себе п'ять основних компонентів, до складу яких входять компетенції: внутрішньо особистісний (самосвідомість, самоаналіз, асертивність, незалежність та самореалізація); міжособистісний (емпатія, соціальна відповідальність та міжособистісні стосунки); адаптивність (дослідження реальності, гнучкість та вирішення проблем); стрес-менеджмент (стрес-толерантність та імпульсивний контроль); загальний настрій (щастя та оптимізм). Ця модель найкраще підходить саме викладачам. Він розглядав емоції та соціальну компетентності як такі, що лежать в основі емоційного інтелекту, та визначив емоційний інтелект як поєднання взаємопов'язаних емоційних та соціальних компетенцій, навичок та посередників, які визначають, наскільки ефективно ми розуміємо та виражаємо себе, розуміємо інших та встановлюємо з ними зв'язки, долаємо виклики сьогодення [6].

Емоційний інтелект є дуже важливим для виконання викладачами професійних обов'язків з огляду на високу емоційність даної діяльності. Емоції викладача впливають на його самопочуття, мотивацію, креативність, задоволення професійною діяльністю та самостійність, соціальні стосунки, зокрема зі студентами, та на процес навчання в цілому. [4]

Розвинений емоційний інтелект допомагає викладачу зрозуміти свої емоції та передбачити реакцію інших на ті чи інші емоційні вирази, контролювати емоції під час взаємодії зі студентами та відповідно реагувати на них.

До внутрішньоособистісних компетенцій емоційного інтелекту можемо віднести такі компетенції:

- 1) усвідомлення впливу емоційної сфери на життєдіяльність;
- 2) сприймання емоційних переживань як цінностей;
- 3) об'єктивне сприйняття реальності;
- 4) виявлення інтересу до пізнання світу, його закономірностей;
- 5) самопізнання;
- 6) відкритість до нових вражень, подій і життєвих змін;
- 7) прагнення до гармонії, психологічного благополуччя, здорових стосунків;
- 8) творче ставлення до життя, міжособистісних стосунків;
- 9) об'єктивне оцінювання і визнання своїх переваг і недоліків через самоаналіз;
- 10) відповідальність за власні емоційні реакції;
- 11) ідентифікація емоцій, які переживаються в конкретний момент за тілесними реакціями, думками;
- 12) аналіз власних емоцій, почуттів, причин їх виникнення;
- 13) використання емоцій для самомотивації, полегшення процесу мислення, ухвалення рішень, досягнення цілей;
- 14) оптимістичне мислення, акцентування уваги на позитивних аспектах життя;
- 15) конструктивне ставлення до помилок;
- 16) володіння прийомами психолофізіологічної саморегуляції;
- 17) управління увагою, уявою.

До міжособистісних компетенцій емоційного інтелекту відносяться такі компетенції:

- 1) усвідомлення себе ж рівноцінного суб'єкта комунікативної взаємодії, відповідальність за її процес та результат;
- 2) ідентифікація емоцій інших;
- 3) аналіз емоцій, почуттів інших людей, причин їх виникнення;
- 4) сприйняття та розуміння невербальної мови тіла і рухів (жестів, міміки, інтонації голосу) та використання цього досвіду для покращення комунікації;
- 5) володіння навичками активного слухання;
- 6) розуміння емоцій, почуттів іншої людини, поставивши себе на її місце (емпатія);
- 7) надання та сприймання емоційної підтримки;

- 8) вербалізація емоцій;
- 9) контроль над імпульсами (вміння чинити опір негайним бажанням виплеснути емоції);
- 10) вміння ставити запитання для розуміння емоційного стану іншої людини;
- 11) адекватна і толерантна реакція на позитивні та негативні емоції з боку інших;
- 12) конструктивний захист власних психологічних кордонів, своєї точки зору;
- 13) вміння відмовляти, не ображаючи іншу людину;
- 14) вміння надавати мотивуючий як позитивний, так і негативний зворотній зв'язок: щиро висловлювати похвалу, компліменти, тактовно - критику, претензії та невдоволення;
- 15) адекватне сприйняття зворотнього зв'язку з боку інших: як критику, претензії та невдоволення так і компліменти, похвалу;
- 16) вміння пробачати, звільнюватися від образ;
- 17) вміння співпрацювати, володіти способами спільної діяльності, доходити згоди;
- 18) вміння вирішувати емоційно напружені ситуації, конфлікти, долати бар'єри у спілкуванні;
- 19) виявлення високого рівня емоційної стійкості та саморегуляції в стресових ситуаціях. [4]

Міжособистісні компетенції емоційного інтелекту, зокрема емпатія, етноемпатія та міжособистісні стосунки, займають винятково важливе місце у професійній діяльності викладача.

З огляду на вищесказане можемо зробити висновок, що емоційний інтелект впливає на організацію навчального процесу, є необхідною умовою співпраці викладача та студента, та є важливий складовою побудови власного бренду, розвитку свого стилю викладання.

Список використаних джерел:

1. Верітова О. С., Розвиток емоційного інтелекту майбутніх педагогів вищої школи в процесі магістерської підготовки Запоріжжя – 2019 дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/_%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82.pdf
2. Кулик Н. А., Гільова Л. Л. Емоційний інтелект: аналіз сучасних західних досліджень Проблеми сучасної психології. 2018. Випуск 39 URL: <http://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/156665/156056>
3. Осичка О. В., Емоційний інтелект як фактор підвищення якості керівництва та ефективності роботи компанії, 2015, № 8 – Науковий вісник ОНЕУ
4. Фогель Т. М. Емоційний інтелект вчителя як запорука ефективності навчального процесу URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/23963>
5. Шайда Н.П, Шайда О. Г., Мухіна В. В. Діагностика особливостей емоційного інтелекту здобувачів вищої освіти майбутніх педагогів Вікова та педагогічна психологія, 2022 URL: <http://habitus.od.ua/journals/2022/38-2022/7.pdf>
6. Bar-On R. (2006). The Bar-On model of Emotional-Social Intelligence (ESI). *Psicothema*, 18 (sup), 13-25.

ЕДЬЮТЕЙНМЕНТ ЯК НОВА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ: БАЗОВІ ПРИНЦИПИ

Едьютейнмент - це нова освітня технологія із використанням ігрових прийомів, методів інтерактивного й активного навчання. 1948 року в студії Уолта Діснея для називання надзвичайно захопливого, цікавого і незвичного документального серіалу використали означене слово. Мета едьютейнменту в освіті - посилити мотивацію до навчання, перетворити навчання у захоплення. На думку психологів, інформація, пропнована учневі в ігровій формі, запам'ятовується швидше і краще.

Підходи до визначення едьютейнменту розглядають означену освітню технологію у двох площинах: розважальна освіта й освітня розвага [1]. Розважальна освіта передбачає отримання знань у розважальній формі. Донедавна такий підхід у формі цікавої освіти використовували у природничо-науковій та гуманітарній галузях. Це такий спосіб навчання, в якому інформація подають в яскравій, цікавій і доступній формі. Повсюдне використання інформаційно-комунікаційних технологій впливає на формування пізнавальних навичок, тому старшокласники краще сприймають інформацію, презентовану не лінійно, що передбачає активну участь того, кому вона адресована. Активна участь у процесі пізнання розвиває здатність учитися на своїх помилках. Розробники технології стверджують, що едьютейнмент якнайкраще відповідає потребам сучасного учня. Окремі науковці схтяються до думки, що: едьютейнмент – ґрунтується на отриманні учнем та педагогом задоволення від процесу навчання, в його основі - концепції захоплення розвагою в навчанні.

Перевагами едьютейнменту є: захопливий характер процесу навчання, що викликає позитивні емоції; доступність і легкість засвоєння нових знань; поява додаткової мотивації пізнати нове; - можливість залучення до освітнього процесу великої кількості учнів та їхніх батьків.

Щоб едьютейнмент набув поширення в освітньому процесі, за твердженням О. Юрченко, потрібно: використовувати мультимедіа в загальноосвітню систему. Для того, щоб заняття було цікавим і змістовним, Педагог може використовувати всі сучасні досягнення науки для передавання інформації – не тільки в текстовій формі, а й в аудіо-, відеоформаті та за допомогою анімації і цікавих презентацій. Едьютейнмент неможливо впроваджувати без взаємодії педагога і учня. Учні мають брати активну участь в освітньому процесі, сприймати його як захопливу гру у пошуках нових знань. Найбільш популярна форма інтерактивного навчання – рольова гра, у якій учасники вчаться здійснювати правильні дії в кожній конкретній життєвій ситуації, змодельованій педагогом [2].

Отже, едьютейнмент – це формат освітнього процесу, в якому освітньо-інформаційний матеріал подають у формі розважальних методик, часто із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, це водночас навчання і задоволення цікавості, що сприяє глибокому інтересу до вивчення певного питання.

Список використаних джерел:

1. Боруцька Л. С. Едьютейнмент в освіті. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19381/1/16_Borutska.pdf.
2. Юрченко О. Навчання розвагою: 5 ігор за методом Edutainment URL: <https://osvitoria.media/experience/navchannya-rozvagoyu-5-igor-za-metodom-edutainment/>

*Замрозович-Шадріна С. Р.
професор кафедри початкової освіти
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ПІД ЧАС ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН

Впродовж останнього часу відбуваються інтеграційні процеси у Західній Європі, які допомагають розбудувати єдиний освітній європейський простір та інтегрувати в нього українську систему освіти, головною його особливістю є навчання упродовж життя. Тому важливо ефективно вдосконалювати систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівних освітніх кадрів, що є важливим у педагогічній теорії та практиці.

Необхідність безперервного підвищення кваліфікації педагогів в умовах модернізації вітчизняної системи освіти і післядипломної, зокрема, актуалізувала дану проблему.

Розвитку професійної компетентності педагогів сприяють такі умови:

- необхідно, щоб фахівці у галузі дошкільної та шкільної освіти вміли орієнтуватися в сучасних науково-педагогічних підходах, принципах, функціях щодо організації навчального процесу; вміли не лише використовувати й адаптувати готові методичні рішення, але й самостійно виконувати експериментальну, дослідницьку науково-методичну роботу;
- професійна компетентність педагогів допомагає забезпечити результативність процесу виховання та навчання вихованців, бо дає можливість втілювати принципи, зміст, форми, методи та засоби інноваційної діяльності;
- у процесі формування професійної компетентності формується постійна зацікавленість педагогів до продуктивної роботи з вихованцями, вона стає творчою та ефективною [1; 3].

Професійна педагогічна діяльність перебуває в залежності від постійного розвитку професійної компетентності вчителя. Характеристиками педагогічної компетентності педагога є: ціннісні орієнтації, сукупність знань, умінь і навичок, які вказують на результативність педагогічної діяльності, професійні психологічні знання, професійно значущі особистісні якості, теоретична та практична готовність до професійної педагогічної діяльності [2].

Ознаки компетентної людини зорієнтовані на майбутнє, мають діяльнісний характер, постійно змінюються, пов'язані з мотивацією на безперервну самоосвітню діяльність та виявляються в умінні здійснювати власний вибір, адекватно оцінюючи себе у певній ситуації.

Таким чином, професійна компетентність педагогів передбачає наявність підвищення кваліфікації, яка має випереджувальний характер, активність та мотивацію до всебічного розвитку педагогів, їхнє вміння пристосовуватись до сучасних умов упродовж життя. Систему післядипломної освіти слід організувати відповідно до напрямів інноваційної діяльності курсів підвищення кваліфікації та напрямів освітньої, наукової, науково-методичної, інноваційної державної та регіональної політики.

Список використаних джерел:

1. Болсун С., Чипиленко Н. Інноваційний підхід до формування професійного іміджу педагога у системі післядипломної освіти. Післядипломна освіта в Україні. 2011. № 6. С. 27–31.
2. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: [монографія] / С. О. Сисоєва, А. М. Алексюк, П. М. Воловик та ін.; за ред. С. О. Сисоєвої; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. Київ: ВІПОЛ, 2001. 504 с.
3. Федорчук В. В. Основи педагогічної майстерності: навч.-метод. посіб. [Кам'янець-Подільський]: Зволейко Д., 2008. 140 с.

СЕКЦІЯ 4

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ

Впровадження хмарних технологій сьогодні активно відбувається у багатьох сферах, серед яких – сфера освіти. Діджиталізація освітнього процесу потребує від викладачів закладів вищої освіти володіння сучасними освітніми технологіями, використання сучасних інтернет-ресурсів та електронних засобів навчання, які можна було б якісно використовувати як під час аудиторних занять, так і поза межами навчального закладу.

Тенденції сьогодення показують, що Україна поступово переходить до сучасних програм навчання, які формують цифрові навички та компетентності. «Цифрова» компетентність («цифрова» грамотність) визнана ЄС однією із восьми визначальних компетенцій для повноцінного життя та діяльності, а доступ до інтернету визнаний ООН одним із базових та невід’ємних прав людини – поряд із правом на освіту, свободу слова та ін.

Однією з умов створення ефективного освітнього середовища у ЗВО є використання хмарних технологій, які набули більш широкого застосування в останні роки, і які можна ефективно використовувати при дистанційному та змішаному навчанні. Такі технології активізують процес навчання та дають можливість викладачу структурувати та донести до здобувача більший обсяг матеріалу, ефективніше впроваджувати самостійну та індивідуальну роботу здобувачів, організовувати контроль та оцінювання їх роботи та ін.

Під час війни та пандемії COVID-19 здобувачі та викладачі ЗВО повинні мати можливість для роботи та навчання з будь-якого місця та в будь-який час. Тому «дедалі більше закладів освіти використовують хмарні сервіси як високоєфективну та доступну альтернативу для надання якісних ресурсів та послуг усім учасникам навчального процесу» [1, с. 206].

Впровадження хмарних сервісів у освітній процес характеризують декілька ключових моментів: відсутня залежність від апаратної платформи і географічної території; контент створюється самим користувачем; створені користувачем матеріали зберігаються на віддаленому сервері; матеріали контенту постійно доступні для перегляду та редагування в інтернеті, при підключенні до мережі; власник контенту може розмежувати права доступу до матеріалів, вказавши, хто має право їх переглядати або редагувати [2].

Хмарні сервіси – це інструменти для вирішення цілого ряду завдань. Завдяки використанню хмарних сервісів в освітньому процесі закладів вищої освіти можна отримати ряд переваг [3, с. 90; 4, с. 299–300].

Серед переваг, які отримує заклад вищої освіти від використання хмарних технологій, можна виділити такі: зменшення потреби у обладнанні або переобладнанні спеціалізованих приміщень, оскільки використання хмарних сервісів не потребує потужних комп’ютерів, а сервіси доступні з будь-якого комп’ютерного або мобільного пристрою, що має доступ до мережі інтернет; значна економія коштів на закупівлі програмного забезпечення, оскільки хмарні сервіси, які можна використовувати у освіті, або безкоштовні і сплачується лише плата за користування мережею, або за користування деяких з них може стягуватися певна плата, яка набагато менша, ніж придбання коробкових версій програмних продуктів; використання хмарних програм без їх інсталяції; економія коштів на систематичному оновленні програмного забезпечення, оскільки компанії-розробники регулярно займаються оновленням своїх хмарних сервісів; економія коштів на утриманні технічних фахівців; відсутня необхідність утримувати та обслуговувати власні сховища даних; перехід на електронну форму документів забезпечення освітнього процесу; можливість створення різних електронних архівів та сховищ даних; посилення обміну та співпраці між вітчизняними та закордонними ЗВО; інтеграція навчальних ресурсів тощо.

Серед переваг, які учасники освітнього процесу отримують від використання хмарних сервісів, можна відзначити такі: доступ до хмарного сервісу не тільки з комп'ютера, ноутбука, а й з будь-якого мобільного пристрою (планшет, смартфон і т. п.), на яких інстальований браузер і є підключення до мережі інтернет; відсутня прив'язка до робочого місця, оскільки хмарні сервіси доступні незалежно від місця знаходження користувача; можливість працювати віддалено; можливість у здобувачів отримати якісні знання незалежно від місця знаходження; можливість сформулювати уміння та навички до самостійного навчання; можливість виконання багатьох видів навчальної роботи; можливість у здобувача почати виконувати завдання в аудиторії, а продовжити – вдома, без необхідності копіювання матеріалу на певний носій або відправки на пошту, оскільки весь завантажений у хмару матеріал зберігається на віддаленому сервері у центрі опрацювання даних; можливість організації викладачем контролю та оцінювання знань здобувачів онлайн; можливість використання файлів прямо з інтернету, без додаткового їх завантаження на комп'ютер; можливість вільного доступу до раніше збережених матеріалів та документів: будь-де і будь-коли, з будь-якого комп'ютера чи мобільного пристрою, що має доступ в інтернет; економія дискового простору на комп'ютері, ноутбуці або мобільному пристрої; зберігання усіх резервних копій на хмарному сервісі; забезпечення захисту даних від втрат: не потрібно турбуватися про видалення даних, зараження вірусами або втрати даних в результаті пошкодження жорсткого диску, оскільки все, що розташовано в хмарі захищено і збережено; позбавлення від великого обсягу паперових документів: викладачі та здобувачі мають доступ до електронних документів без потреби їх роздруковувати; можливість створення власних архівів та сховищ файлів; можливість проведення зі здобувачами онлайн занять, конференцій, семінарів, круглих столів, тренінгів та інших заходів; онлайн комунікація з учасниками освітнього процесу з інших закладів освіти тощо.

Разом з тим існують і певні проблеми застосування хмарних технологій в освітньому процесі, серед яких [1, с. 207–208; 2; 3, с. 90]:

– Залежність від інтернет-з'єднання. Хмарні сервіси працюють лише за умови підключення до інтернету, тому для їх використання потрібен постійний доступ до мережі.

– Проблема з підготовкою користувачів. Потрібна висока цифрова грамотність викладачів та здобувачів, що не завжди присутня. Тому будь-який ЗВО, який хоче ефективно запровадити хмарні технології в освітньому процесі, має переконатися, що всім його учасникам зручно їх використовувати, або надати додаткову підтримку;

– Проблема з безпекою даних. Хоча хмара забезпечує захист всього контенту, що там зберігається, жоден хмарний сервіс не може забезпечити повну конфіденційність циркулюючих в мережі повідомлень і даних, які можуть вкрасти. Серед таких даних може бути конфіденційна особиста інформація. Якщо захист даних не налаштовано на досить високому рівні, то в разі спроби проникнення зловмисника, йому буде доступна велика частина опрацьовуваних матеріалів.

– Залежність від постачальника. ЗВО повинні мати на увазі, що може бути складно змінити постачальника хмарних послуг. Щоразу, коли відбувається міграція між хмарними сервісами, вона неминуче порушує процеси викладання, навчання та досліджень. Крім того, хмарні сервіси різняться обсягом послуг, що надаються, та їх якістю. Також слід мати на увазі, що у випадку зупинення постачання послуг з боку хмарного сервісу з певних причин, немає змоги відновити втрачені дані.

– Проблеми з оновленням. Намагання розробників зробити сервіс більш доступним і простим у користуванні іноді призводять до того, що в процесі оновлення відбувається відключення окремих функцій, які були корисними й давали певні можливості користувачам, але на думку розробників були не особливо популярними або занадто складними. Також постійне оновлення сервісів призводить до того, що інструкції з їх використання надзвичайно швидко застарівають і стають неактуальними.

Впровадження хмарних сервісів в освіту є новим напрямом у сфері комп'ютерних технологій. Сьогодні дві корпорації – Google та Microsoft – є лідерами з надання хмарних

послуг для освіти, надаючи низку безкоштовних засобів для комунікації та роботи, зокрема, електронну пошту, сховище даних, засоби роботи з текстом, таблицями, презентаціями та ін. Навчальним закладам пропонуються пакети хмарних сервісів Google Workspace for Education (корпорація Google) та Office 365 Education (корпорація Microsoft).

Кожен із зазначених пакетів для освіти являє собою набір сервісів, за допомогою яких будь-який заклад освіти може зручно організувати процес дистанційного або змішаного навчання. Українські заклади освіти можуть отримати доступ до всіх інструментів Google Workspace та Office 365 безкоштовно. Завдяки їм, викладачі можуть проводити трансляції та відеозустрічі зі здобувачами, зберігати велику кількість будь-яких файлів і документів, створювати тести, презентації, публікувати та перевіряти домашні завдання та ін.

Порівнюючи пакети Google Workspace та Office 365 з іншими хмарними сервісами для освіти, можна відзначити, що вони мають суттєві переваги порівняно з ними:

- надійність розробників – корпорації Google і Microsoft існують багато років, а це означає, що створені на їх базі ресурси не зникнуть найближчим часом і будуть доступними тривалий час;

- безкоштовність доступу – сервіси надаються навчальним закладам безкоштовно;

- постійна доступність – розробники гарантують цілодобову доступність сервісів;

- стабільність роботи – розробники забезпечили стабільну роботу, мінімальну кількість помилок, які швидко виправляються ними, стійкість до злому, відповідність сучасним вебстандартам, коректне відображення в різних браузерах тощо;

- регулярність оновлення – хмарні сервіси регулярно оновлюються розробниками;

- відсутність реклами – на сайтах хмарних сервісів відсутня реклама, яку розробники повністю відключають для користувачів;

- безпечність користування – ймовірність вірусної активності та наявності небажаного програмного коду на цих сервісах зведені до мінімуму, а користування ними не завдасть шкоди комп'ютеру, чи іншому пристрою, який буде використовуватися для виходу в інтернет;

- коректність відображення – адаптивний дизайн забезпечує коректне відображення сайтів на мобільних пристроях, завдяки чому для роботи з хмарними ресурсами можна використовувати власні мобільні телефони та інші мобільні пристрої;

- простота та зручність роботи – інтерфейс сервісів інтуїтивно зрозумілий, що спрощує роботу з ними [2].

Перспективи використання хмарних технологій у вищій освіті позитивні. «За даними Absolute Markets Insights, очікується, що до 2027 року хмарні технології у вищій освіті зростуть на 25,4%. Очікується, що цей показник збільшиться за рахунок використання хмарних рішень для зменшення витрат та збільшення продуктивності та ефективності» [1, с. 208].

Наприкінці слід зазначити, що впровадження хмарних технологій у вищу освіту дає можливість організувати безперервне навчання здобувачів на основі інформаційно-комунікаційних технологій та інтернет-сервісів. Хмаро орієнтоване освітнє середовище забезпечує умови доступності, самостійної освітньої діяльності, співпраці та розвитку творчих здібностей здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Семеняко Ю. Б., Фонарюк О. В., Чорниш Ю. І. Хмарні технології в змішаному навчанні: перспективи та проблеми. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 50, Т. 2. С. 205–209.

2. Хмарні технології в освіті. URL: <https://bit.ly/3Dm2yC3> (дата звернення 26.01.2023).

3. Коноваленко С. М. Хмарні сервіси в освітньому процесі студентів технологічних коледжів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 58, № 2. С. 88–97.

4. Орлик О. В. Напрями та проблеми діджиталізації освітнього процесу в закладах вищої освіти. *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку* : зб. матеріалів V Міжн. наук.-метод. конф. (м. Одеса, 3-4 лютого 2022 р.). Одеса : ОНЕУ, 2022. С. 298–300.

Гострик О. М.
професор кафедри економічної кібернетики та інформаційних технологій,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

Дербенцев В. Д.
професор кафедри інформатики та системології,
Тішков Б. О.

доцент кафедри інформаційних систем в економіці,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна

АЛЬТЕРНАТИВНІ ЗАСОБИ АВТОМАТИЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Сучасні умови розвитку країни можна визначити як дуже тяжкі, так як вони пов'язані з воєнним станом. В практиці управління виробництвом левова доля програмного забезпечення належала програмам компанії 1С(Росія). Але сьогодні ці засоби заборонено використовувати в практиці управління підприємствами будь-якого рівня.

В світі існує багато фірм, які займаються розробкою програмного забезпечення автоматизації бізнесу. В таблиці 1 наведені програмні продукти і фірми-розробники, які широко використовуються в Україні саме сьогодні.

Таблиця 1

Програмне забезпечення автоматизації бізнесу

Назва системи	Країна-розробник	Дислокація
SAP, SAP R/3 (FI, AM-AA, CO, SD, PP)	SAP AG, Німеччина	Європа, предст. в Україні
DeloPro	Ксіком Ссофт, Україна	м. Київ
Debet Plus	Дебет Плюс, Україна	м. Київ
Microsoft Dynamics AX	Microsoft, США	м. Київ, Харків
ERP система BSI	Бізнес-сервіс, Україна	м. Київ, Харків
Б52	Студія Плюс, Україна	м. Одеса
BAS-рішення	Спілка Автоматизаторів Бізнесу	м. Київ
Платформа MASTER	iT-Enterprise, Україна	м. Київ
Dilovod – online сервіс	Dilovod, Україна	м. Суми, Харків
Хмарна система jSolutions	jSolutions, Україна	м. Київ

Джерело: побудовано авторами на основі[7]

Всі перелічені системи в своїй більшості націлені на автоматизацію різних ділянок управлінської діяльності, починаючи від бухгалтерського і управлінського обліку, галузевих рішень і закінчуючи комплексними ERP-системами. Особливу увагу заслуговують програмні продукти, які використовують хмарні сервіси. Ці системи дозволяють не тільки повністю автоматизувати бізнес-процеси, але і мінімізувати витрати, які пов'язані з їх використанням. Такі здобутки отримані за рахунок функціонування додатків під управлінням будь-якої операційної системи(Linux, Ubuntu, Windows, MacOS, Android) і використанням для обробки даних такого, умовно безкоштовного програмного забезпечення, як LibreOffice, OpenOffice і СУБД(Oracle або PostgreSQL).

На кафедрі економічної кібернетики та інформаційних технологій ОНЕУ дисципліни, які пов'язані з автоматизацією управлінської діяльності, викладається для студентів спеціальності – 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 073 «Менеджмент» і

071 «Облік і оподаткування» на основі платформи BAS: Підприємство. Ця лінійка програмних засобів, хоча і має де яку подібність з 1С:Підприємство, але має більш удосконалений набір рішень, так як створена з урахуванням загальних принципів ведення українського бізнесу і адаптована під реалії сучасного українського законодавства.

В доповіді розглядаються питання практичного використання таких складових BAS: Підприємство, як BAS: Бухгалтерія (бухгалтерський облік)[1; 4] і BAS: Малий бізнес (управлінський облік)[3; 8; 9]. Всі перелічені складові забезпечені відповідним методичними розробками, що дає змогу самостійно засвоювати елементи курсу.

Структурно практична частина курсів, які викладаються, розбита на декілька складових:

- створення підприємства, визначення його облікової політики і формування первинних залишків
- виконання господарських операцій, які відображають загальні бізнес-процеси підприємства
- проведення аналізу діяльності підприємства за поточний термін на основі відповідних показників оцінки економічної ефективності

За результатами проведених практичних занять студенти виконують індивідуальну роботу. Ця складова карти СРС дозволяє закріпити знання, які були отримані при аудиторній роботі. Практичні завдання, які виконуються в рамках індивідуального завдання відображають реальні господарські дії, які виконуються на промисловому підприємстві. За результатами проведених дій студенти проводять аудит діяльності підприємства і роблять аудиторський висновок про його діяльність за поточний часовий термін.

Список використаних джерел:

1. Гострик О.М. Управлінські інформаційні системи. Навчальний посібник./О.М. Гострик, В.В. Соловійова// – Кривий Ріг : Виготовлювач: Типографія «Айс Принт», 2018. – 173 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7210>(дата звернення: 17.01.2023)

2. Гострик О. М. Досвід використання систем автоматизації бізнес-процесів на підприємствах по наданню послуг./О. М. Гострик, В. Д. Дербенцев, Б. О. Тішков // *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку*. Матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції (м. Одеса, 27-28 лютого 2020 р.) Одеса: ОНЕУ, 2020, С. 178-182. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/11453>(дата звернення: 17.01.2023)

3. Гострик О.М. Інформаційні технології в підприємстві(використання конфігурації "1С: УНФ для України") . Навчальний посібник. – К.: ФОП Гуляєва В.М, 2021. – 159 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/12098> (дата звернення: 17.01.2023)

4. Методичні вказівки для самостійної роботи з програмним модулем "BAS: Бухгалтерія" з дисципліни "Інформаційні системи та технології в підприємстві", для студентів ІУ курсу першого(бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання спеціальності - "076 Підприємство, торгівля та біржова діяльність" (Уклад. О. М. Гострик). - Одеса, ОНЕУ, ротапринт, 2022р. 68 с.

5. Шквір В.Д. Інформаційні системи і технології в обліку і аудиті[Навчальний посібник]/ В.Д. Шквір, А.Г. Загородній, О.С. Височан. -2-е видання, перероб і доп. .- Львівська політехніка, 2017 . -400 с.

6. [Електронний ресурс]. URL: <https://dilovod.ua> (дата звернення: 17.01.2023)

7. [Електронний ресурс]. URL:<http://erp-project.com.ua/index.php/ru/poleznye-materialy/publikatsii/razrabotat/75-uslugi-avtomatizatsii-v-ukraine> (дата звернення: 17.01.2023)

8. [Електронний ресурс]. URL: <https://unf4you.ru/publ/>

9. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.bas-soft.eu/soft/>(дата звернення: 17.01.2023)

ТЕХНОЛОГІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, використання цих технологій в освітній діяльності потребує виникнення нових методів застосування сервісів web 2.0 у середній, вищій та післядипломній освіті. Зміна процедур взаємодії учасників навчального процесу – від фізичної до віртуальної: все більше студентів вищої школи додають у власну освітню програму масові онлайн курси, які розміщені на порталах edX, Coursera, Udacity, зміст навчання все частіше переноситься до всесвітньої мережі Internet, на перший план виходять так звані «цифрові навички 21-го сторіччя». Однією із найсучасніших технологій навчання з активним використанням інформаційно-комунікаційних технологій є змішане навчання.

Термін "змішане навчання" (в англomовній літературі – blended або hybrid learning) має різні визначення у літературі. Ця освітня технологія виникла в 1990-х роках ХХ століття, але впроваджувати в процес навчання її почали з 2000-х років. Основна мета реалізації технології змішаного навчання полягає в об'єднанні переваг традиційного та дистанційного навчання у різних пропорціях.

Використання змішаної форми навчання в організації навчального процесу зумовлено рядом змін, серед яких можна виділити наступні:

- ✓ епідеміологічна ситуація в країні та світі;
- ✓ виникнення покоління Z, людей, які не уявляють свого життя без смартфонів та інтернету;
- ✓ технічним прогресом;
- ✓ зміною підходів навчання та ін.

Система змішаного навчання містить у собі певні структурні елементи, задача яких виконувати певні функції освітнього процесу: дистанційного вивчення матеріалу, освоєння практичних аспектів матеріалу у формі денних занять та підсумкового контролю [1, с. 7].

Формат змішаного навчання – це різні варіанти поєднання методів електронного і очного навчання. Програми змішаної форми навчання можуть містити в своєму складі різноманітні навчальні техніки і підходи, наприклад, електронні курси, практичне навчання, робота над конкретними проектами, службова ротація, електронні книги, мобільне навчання, коучинг, очні курси, виїзне навчання, навчальні ігри та симуляції, формальне навчання з сертифікаціями та ін.

Серед моделей змішаного навчання розрізняють наступні моделі:

- ✓ «Face-to-Face Driver» («Драйвер-очна освіта»): доповнення аудиторного навчання онлайн-навчанням, до електронних ресурсів доступ забезпечується з комп'ютерного класу, дому або лабораторії (прикладом є модель «перевернутий клас»);
- ✓ «Rotation Model» («Ротаційна модель»): поєднує в собі чергування онлайн та офлайн навчання під керівництвом викладача відповідно до графіку (прикладом є модель «ротаційні групи»);
- ✓ «Flex Model» («Гнучка модель»): навчальний процес більшу частину часу зосереджений у електронному навчальному середовищі при очній підтримці викладача;
- ✓ «On-line Lab» («Онлайн лабораторія»): проведення навчання в спеціальному класі (онлайн-лабораторії), де студенти можуть

отримувати онлайн-консультації викладача, а технічне забезпечення процесу навчання здійснюють лаборанти;

✓ «Self-Blend Model» (Модель «Змішай сам»):

студенти можуть самостійно обрати онлайн-курси, в якості доповнення до вивчення офлайн навчальних дисциплін;

✓ «On-line Driver Model» («Драйвер - онлайн навчання»):

студенти навчаються онлайн в електронному середовищі, а атестацію проходять очно.

Успішне викладання тієї чи іншої дисципліни з використанням технології змішаного навчання, в першу чергу, залежить від готовності самого викладача адаптувати свій підхід до викладу матеріалу, методів викладання та розуміння ролей викладача і студента в освітньому процесі. Змінюється місце викладача в освітньому процесі: він виконує функції тьютора та фасилітатора [2, с. 213]. Як тьютор він відповідає за ведення цілісного освітнього модуля, організацію групової та індивідуальної роботи зі студентами. Викладач стає ключовою фігурою при дистанційному навчанні. Як фасилітатор він стимулює та направляє процес самостійного пошуку інформації та спільної діяльності студентів.

Виділяють основні чотири ключових компетентності, якими мають володіти викладачі для ефективної організації навчального процесу [3, с. 5], а саме:

1) інтеграція технологій – здатність викладача ефективно поєднувати онлайн та офлайн навчання;

2) використання даних – здатність викладача використовувати цифрові інструменти для контролю активності та ефективності навчання студента;

3) персоналізація – здатність створювати навчальне середовище, яке дозволить студентам реалізовувати власні цілі, швидкість або метод навчання;

4) онлайн-взаємодія – здатність викладача налагодити ефективну онлайн-взаємодію зі студентами та студентів між собою.

Моделі змішаної форми навчання потребують більш ретельної системної організації, однак саме вони зроблять систему навчання в університеті більш конкурентоспроможною серед студентів, що збереже та розширить їх контингент.

Зазначимо, що використання технологій змішаної форми навчання є інноваційним підходом до ведення навчального процесу. Цей підхід дозволяє використовувати комп'ютерні технології, програми та засоби для оптимізації процесу навчання, зробити його більш системним і мотиваційним, посилити його практичну компоненту. А головне, дає відповідь на питання як зацікавити здобувачів, заохотити їх не лише запам'ятати матеріали конкретного навчального заняття, а й звернутися до нових джерел, спроеціювати теоретичний матеріал на власний життєвий і творчий досвід.

Список використаних джерел:

1. Rösler D. Blended Learning im Fremdsprachenunterricht / D. Rösler, N. Würffel // Fremdsprache Deutsch. – Heft 42. – 2010. – S. 5–11.

2. Хом'юк І. В. Сучасні ролі викладача в освітньому процесі вищої школи в контексті компетентнісного підходу / І. В. Хом'юк // Формування ключових і предметних компетентностей засобами сучасних освітніх технологій: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Кривий Ріг: КДПУ, 2019. – С. 213-216.

3. Бугайчук К.Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів / К. Л. Бугайчук // Інформаційні технології і засоби навчання, 2016, Том 54, № 4. – С.1-18.

4. Рафальська О. О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти. Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво. URL: <http://ki.lutskntu.com.ua/node/127/section/22>.

5. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні. URL: http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/12116.1.083.pdf

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ У ДИСЦИПЛІНАХ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Основою для розвитку сучасного фахівця економічного напрямку є не лише знання економічної теорії, предметної області, відповідного законодавства тощо, але й тих інформаційно-комунікаційних технологій, що використовуються у конкретній сфері. Студент має орієнтуватись у тому, що саме застосовується із програмних засобів та для яких цілей, має розуміти, яку користь для фахівця приносить використання цих засобів. Проте, при отриманні конкретних навичок з використання програмного забезпечення в освітан може виникати слушне питання – який саме програмний продукт використовувати.

Метою даної роботи є аналіз доцільності використання в освітньому процесі одразу декількох аналогічних програмних засобів при проведенні практичних занять у дисциплінах з інформаційних технологій в економіці.

Стрімкий розвиток ІКТ, зокрема й в домені економіки та бізнесу, має результатом жорстку конкуренцію розробників програмних засобів у кожному сегменті та сфері. Для кожної конкретної потреби можна віднайти широке різноманіття застосунків. Для прикладу наведемо інформаційні системи для управління взаємодією із клієнтами – CRM системи (Customer Relationship Management).

Ці системи призначені для ведення бази клієнтів, їх якісного та швидкого обслуговування, підтримання лояльності, зворотного зв'язку, відстеження кожного кроку контактування із клієнтом, аналітики продажів тощо. Хоча ці системи й розділяють на декілька типів, основу ринку представляють універсальні CRM системи, що мають схожий функціонал.

Так, згідно із джерелом [1] лідерами на світовому ринку CRM систем у 2021 році були Salesforce.com, SAP та Microsoft. Якщо подивитись огляд особливостей, наприклад, Salesforce CRM та Microsoft Dynamics 365 CRM, який представлено у джерелі [2], можна побачити, що обидві системи мають такий функціонал:

- таргетування клієнтів;
- аналіз кампанії;
- генерація лідів;
- онлайн кейс-менеджмент;
- e-mail інструменти;
- інтеграція із соціальними медіа тощо.

Тобто, всі основні функціональні можливості цих двох систем ідентичні. Різниця може бути у зовнішньому представленні, ступені зручності для використання тощо.

Ринок CRM систем в Україні дещо відрізняється від світового, але рішення, що тут представлені, мають аналогічні функції. З точки зору освіти, є потреба у наданні студенту сучасних знань та умінь, навичок використання даного функціоналу. В такому випадку при виборі системи для навчального процесу можна виходити з обмежень, у яких знаходиться система освіти. А саме – обирати систему із наявною безкоштовною у використанні версією.

Проте, й таких систем можна знайти декілька. Згідно із компетентностями, що їх має здобути студент, має бути забезпечена адаптивність, вміння отримувати знання, знаходити потрібну інформацію тощо. В такому разі, можна запропонувати використовувати у навчальному процесі декілька різних програмних продуктів, що мають схожі функції. Вони можуть бути представлені на практичних заняттях лише поверхнево, а більш детально, із прикладами, розібрана лише одна з них. У завданнях пропонується застосовувати й інші системи, із необхідністю самостійно розібратися в налаштуваннях та методах використання нового програмного засобу.

Саме цим може бути забезпечено набуття навички адаптивності, що так необхідна фахівцю у реальній практиці. Немає гарантії, що після влаштування на роботу здобувач буде мати справу саме з тією інформаційною системою, яка вивчалась при здобутті освіти. В процесі свого функціонування підприємство може переходити на використання інших інформаційних систем. Більш того, час від часу програмні засоби оновлюються, може бути змінено як інтерфейс, так і функціональне наповнення. Тому вміння пристосовуватись до нового у сфері ІТ, знати, як та де шукати необхідну інформацію відносно використання нових програмних засобів, є вкрай важливими для сучасних економістів. Отриманню цих знань та умінь може сприяти диверсифікація програмних засобів у рамках однієї дисципліни, навіть, у рамках однієї теми, коли розглядаються аналогічні застосунки.

Щодо можливості реалізації такого принципу в освітньому процесі, треба зазначити, що є залежність від типу програмного забезпечення. Наразі є потреба орієнтуватися на SaaS засоби, що доступні з будь-якого пристрою із доступом в мережу Інтернет, без необхідності встановлення та зберігання бази даних локально. Зазвичай можна знайти декілька аналогічних програмних продуктів, що мають, або пробний безоплатний період, або демо-версію зі скороченим функціоналом, або варіант для навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. CRM applications market share by vendor 2016-2021| Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/972598/crm-applications-vendors-market-share-worldwide/>
2. Salesforce vs Microsoft Dynamics vs SugarCRM: Which is the Winner? URL: <https://www.selecthub.com/customer-relationship-management/salesforce-com-vs-microsoft-dynamics-vs-sugarcrm/>

Кіш Н.В.,
доцент кафедри іноземних мов
Ужгородський національний університет,
м.Ужгород, Україна

Канюк О.Л.,
зав.кафедри іноземних мов, доцент
Ужгородський національний університет,
м.Ужгород, Україна

Кіш В.В.,
студент 3 курсу ФМЦТ
(спец. Аналіз даних та сучасні технології програмування)
Ужгородський національний університет,
м.Ужгород, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Цифровізація (діджиталізація) – відображення сучасної парадигми розвитку суспільства, коли конкурентоспроможність та ефективність постають як життєво необхідні якості. «Цифровізація сприяє спрощенню освітнього процесу, роблячи його більш гнучким, пристосованим до реалій сучасного дня, що забезпечує формування конкурентоспроможних професіоналів» [1, с. 188].

Цифровізація освітнього процесу спричинена потребою у широкому впровадженні інноваційних технологій, появою нових вимог до фахівців, зокрема до формування ключових компетентностей, і нового цифрового покоління (з особливими соціально-психологічними характеристиками). Таким чином, цифрова компетентність повинна бути однією з основних навичок, яким потрібно навчати сьогодні [2]. Освіта в епоху цифрових технологій має дозволити учасникам навчального процесу набути цифрових навичок, не тільки шкільної, але й університетської освіти.

Школа та коледж у традиційному розумінні ґрунтувалися переважно на письмовому слові, переданому через тексти та книги або через фронтальне навчання та лекції. Ці форми викладання матеріалу були дидактично змінені, наприклад, через семінари з високим рівнем участі студентів або через групову роботу та відкриті заняття в школах/коледжах. Однак зміни, які виникли в результаті оцифрування, тривають [3].

При університетах працюють такі центри обробки даних, як ІТ, медіа або центри електронного навчання з навчальними курсами та медіа-дидактичними порадами. Змінені соціальні рамки та «безпрецедентна різноманітність студентів» досі рідко були предметом університетських дискурсів з огляду на освітні цілі університету. Вступні кваліфікації, отримані в школі, а не, наприклад, професійно, конкуренція між університетами посилилась або, щоб компенсувати цей розвиток, їм доведеться шукати нові цільові групи, які завдяки новим медіа-опціям і більшій прозорості можуть і будуть більш детально порівнювати університетські пропозиції.

Цей розвиток можна проілюструвати на прикладі гнучкості, якої бажають і вимагають студенти. Оскільки претензія на «гнучкість» стосується не лише просторової незалежності, а й фундаментального рішення, на якому етапі має відбутися академічна освіта. Таким чином, навчання впродовж життя стало ще більше в центрі уваги. Тим більше важливо встановити відкритість у структурі форматів навчання, щоб мати можливість найкращим чином працювати [3]. Тому формати, які дозволяють індивідуальне та персоналізоване навчання, такі як навчальні шляхи, в яких за допомогою адаптивної технології можна давати індивідуальні рекомендації щодо процесу навчання. Актуальним стало також кооперативне навчання, підтримане засобами віртуального спілкування. Відкриті формати також відіграють важливу роль на рівні проникності, і процес створення матеріалів також можна спростити за допомогою принципу спільного використання за допомогою відкритих і безкоштовних освітніх ресурсів. Для пропозицій змішаного навчання є key , який дидактично поєднує фази онлайн- та офлайн-навчання, щоб знайти «правильне поєднання для кожного окремого учасника навчального процесу». Реалізовано

таким чином, що друковані навчальні матеріали розсилаються, а також обговорюються, розмірковують і іноді працюють разом у віртуальних навчальних середовищах.

Такі інституції, як школи та університети, мають керувати балансуванням між традиційною системою освіти та суспільством, сформованим цифровою трансформацією. Інституції мають системну інерцію, нові впливи засвоюються досить довго. Тому різні компоненти повинні об'єднатися, щоб викликати зміни. Тому більшість університетів встановлюють стимули для мотивації викладачів використовувати цифрові інструменти для дидактичної підтримки.

Таким чином, оцифрування викладання може сприяти двом речам: з одного боку, абсолютно новому типу викладання та навчання, який можна лише опосередковано простежити до самих технологій. З іншого боку, з точки зору змісту, розвивати технологічну експертизу та передавати базові навички щодо цифрової грамотності та грамотності даних у різних спеціалізованих культурах: перше в першу чергу відповідає здатності розуміти, інтерпретувати та передавати інформацію з цифрових медіа.

Спектр можливостей професіоналізації та підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів значно розширюється. Слід підкреслити роль центрів електронного навчання в університетах, які існують протягом багатьох років, для набуття медіа-дидактичних навичок.

Проте університети також діють на кількох рівнях щодо шкільного сектору: вони готують викладацький склад і мають тут можливість розглянути тему цифровізації з її вимогами як педагогічно, так і щодо предметного змісту навчального плану. Відповідні дослідницькі проекти можуть дати розуміння, яке повертається до повсякденного шкільного життя та освітньої політики. У співпраці зі школами або окремими вчителями можна розробити медіадидактичні сценарії викладання та навчання. Необхідно розширити пропозиції щодо подальшого навчання і, перш за все, потрібні сучасні концепції

Для того, щоб мати можливість оцінити наслідки цифровізації для освітнього сектору, необхідно приділити велике значення дослідженням цифрового суспільства. Університетам також потрібні ці ініціативи для науково-обґрунтованого дизайну їх викладання. Це єдиний спосіб, у який вони можуть адаптувати власні освітні пропозиції для цифрового суспільства і водночас отримувати знання для самого закладу, наприклад, для адміністрації.

Отже, виклики, які процеси цифровізації створюють для освітнього сектору в цілому, дуже зрозумілі освітній політиці України. Підсумовуючи, завдання та потенціал для університетів полягають у розширенні мереж з метою розширення освітніх можливостей для викладачів, у збільшенні проникливості через вільнодоступні навчальні матеріали, у структурних заходах для розвитку нових цільових груп, у спеціалізації, характерній для університетів та у здійсненні процесів цифрової автоматизації та трансформації у сфері викладання та навчання. Останнього можна досягти за допомогою структур підтримки для викладачів і студентів, наприклад, для підтримки індивідуального та персоналізованого навчання.

І останнє, але не менш важливе: університети, а також державні органи та приватні компанії стикаються з оцифруванням адміністрування та контролю процесів. Однак перевага університетів полягає в тому, що вони виступають не лише як об'єкти, а й як рушії оцифрування: через викладання, дослідження та подальшу освіту. Університети можуть і повинні стимулювати автоматизацію та цифрову трансформацію в науці, бізнесі та суспільстві ще більше, ніж раніше.

Список використаних джерел:

1. Карплюк С.О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. / за ред. В. Кременя, О. Ляшенка ; укл. А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. Київ, 2019. С. 188–197.
2. Кучерак, І. (2020). Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей. *Інноваційна педагогіка*, 22(2), 91–94.
3. Bils, Annabell; Brand, Heike & Pellert, Ada (2019). Hochschulen im digitalen Wandel. Bedarfe und Strategien. *Aus Politik und Zeitgeschichte*, Vol. 27-28/2019, S. 42-46.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ГОЛОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТЬНОГО ПРОСТОРУ

Стрімкий розвиток та вплив цифрових технологій на всі сфери життєдіяльності людини в Україні та світі зумовлює й постійні трансформаційні процеси у цих сферах. Тривалість пандемії Covid-19 поставила перед світом нові виклики й вимоги. Відбулася поступова, але стрімка оновлена цифровізація нашого життя, цифровізація людини, для якої інформаційно-комунікаційні технології стали невід'ємним компонентом її буття.

Пандемія стала переломним моментом у розвитку вітчизняних освітніх технологій. На зміну інформатизації та комп'ютеризації освітній простір отримав стрімкий розвиток діджиталізації. Проте діджиталізація освіти як інноваційний процес мав місце ще до початку пандемії. Так, у 2015 році це був один із головних трендів у європейському освітньому просторі, зокрема вищої освіти. Наразі це питання набуло ще більшої актуальності у зв'язку із початком війни в Україні.

Поняття діджиталізації трактують як «переведення в цифровий формат і самого інформаційного наповнення системи освіти, і комунікацій у її межах» [1, с. 140]. Вона спрощує доступ до інформації, змінює організацію та структуру навчального процесу.

У 2021 році Міністерство освіти і науки України особливу увагу приділило впровадженню Концепції цифрової трансформації освіти і науки та на початку цього ж року презентувало план діджиталізації, що передбачав ряд кроків, пріоритетними серед яких були:

- затвердження Концепції цифрової трансформації освіти і науки України;
- забезпечення учасників освітнього процесу електронними освітніми ресурсами;
- створення умов, які сприятимуть підвищенню кваліфікації науково-педагогічних працівників з інформаційно-цифрової компетентності;
- забезпечення функціонування програмно-апаратного комплексу «Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту» (ПАК «АІКОМ»);
- запуск інформаційної системи управління професійною (професійно-технічною) освітою (EMIS);
- модернізація Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО);
- створення онлайн-платформи для комунікації між учасниками інноваційного процесу («Наука та бізнес»);
- запуск проекту SELFIE у пілотних школах і закладах професійної освіти – платформа для самооцінки закладами освіти стану своєї цифрової готовності;
- приєднання до процесів створення та розбудови Європейської хмари відкритої науки (EOSC);
- удосконалення та наповнення контентом платформи «Всеукраїнська школа онлайн» [2].

Трагічний 2022 рік став великим випробуванням для всіх українців. Дуже важливо було в цей період не зупинитися, а продовжити розвивати, окрім інших життєво важливих галузей, й освітню та наукову галузі. І саме завдяки діджиталізації вдалося швидко відновити освітній процес, продовжити наукову діяльність.

Під час Світового освітнього форуму 2022 Міністр освіти і науки Сергій Шкарлет знову наголосив на важливості інфраструктурної підтримки галузі освіти та цифрової підтримки. Серед ряду запланованих проєктів розбудови та відновлення Міністр назвав розбудову Всеукраїнської школи онлайн, а також створення цифрового освітнього паспорту українця із систематизованою інформацією про здобутки і здібності здобувача освіти, що, в

свою чергу, допоможе роботодавцям у пошуку компетентних і мобільних працівників [3].

Отже, діджиталізація є пріоритетним напрямом модернізації вітчизняної системи освіти. Процес цифрової трансформації освітнього простору триває та потребує постійної підтримки та оновлення.

На нашу думку, найсильнішого впливу від діджиталізації зазнає саме вища освіта, і це великий виклик для всієї системи в цілому і кожного її учасника окремо. Діджиталізація допомагає зміцненню зв'язків та покращенню співпраці між адміністрацією вишів, науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти.

Варто зазначити, що діджиталізація вищої освіти, й освітньої системи загалом, сприяє:

- збільшенню ефективності роботи адміністративного апарату;
- безперервності навчального процесу й отримання освітніх послуг незалежно від причин, ситуацій, що виникли, та місця перебування;
- оцифруванню всієї друкованої інформації, цифровій трансмісії даних, що забезпечує швидкий доступ, пошук, обмін;
- налагодженню співпраці із зарубіжними закладами освіти, а саме: прискоренню передачі інформації, покращенню обміну практичним досвідом між вітчизняними та іноземними викладачами, керівництвами вищих навчальних закладів;
- окращенню комунікації між учасниками освітньої системи, зокрема й пришвидшенню зворотного зв'язку для всіх учасників освітнього процесу;
- оновленню навчально-методологічної системи вищої освіти;
- формуванню нових компетенцій як основи підготовки компетентного фахівця з урахуванням сучасних реалій;
- скороченню витрат вищих навчальних закладів, зокрема на опалення корпусів та інші комунальні послуги, та захисту довкілля тощо.

Інновації є створенням освіти майбутнього, розширенням освітніх кордонів, підвищенням рівня критичного мислення тощо. Серед основних векторів розвитку освіти можна виділити такі: швидкість, ентузіазм, мотивація, доступність матеріалів в режимі реального часу та міждисциплінарний контент.

Проте ці глобальні зміни потребують належного фінансування наукових програм і розвитку матеріально-технічної бази. Це було значною проблемою останні десятиліття, а війна ще більше ускладнила вирішення поставлених завдань.

Отже, діджиталізація є одним із провідних та найбільш перспективних напрямів у реформуванні системи вищої освіти. Інтенсивний розвиток цифрових технологій триває, створюючи нові й нові можливості, які людство не встигає опанувати у повному обсязі. Наразі діджиталізація суспільства та освітнього простору є загальноприйнятою ідеєю. Завдяки підтримці української освіти і науки від міжнародних партнерів реалізація запланованих Міністерством освіти і науки України є реальною.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Н.П., Боброва Н.О., Ганчо О.В., Зачепило С.В. Діджиталізація освіти: ризики й переваги. *Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю*, м. Полтава, 24 березня 2022 р. Полтава, 2022. С.139–140. http://epository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/18543/1/Kovalenko_Didzhitelizaciya.pdf (дата звернення: 09.01.2023).

2. Шкарлет С.М. Цифрова трансформація освіти і науки є однією з ключових цілей МОН на 2021 рік. *Новини Міністерства освіти і науки України*, 04 лютого 2021 р., <https://mon.gov.ua/ua/news/cifrova-transformaciya-osviti-i-nauki-ye-odniyeyu-z-klyuchovih-cilej-mon-na-2021-rik-sergij-shkarlet> (дата звернення: 09.01.2023).

3. Шкарлет С.М. Жодна дитина не повинна страждати від зупинки чи призупинення освітнього процесу. *Новини Міністерства освіти і науки України*, 01 червня 2022 р., <https://mon.gov.ua/ua/news/zhodna-ditina-ne-povinna-strazhdati-vid-zupinki-chi-prizupinennya-osvitnogo-procesu-sergij-shkarlet> (дата звернення: 10.01.2023).

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗВОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Цифрові технології активно використовуються в багатьох галузях економіки і в першу чергу в вищій освіті. У підготовці майбутніх фахівців сучасні цифрові технології використовуються за напрямками: як засіб підтримки освітнього процесу; як об'єкт вивчення. Для успішного формування цифрових компетентностей (ЦК) студентів, насамперед викладачі повинні володіти ЦК на високому рівні. Недостатній рівень ЦК викладачів, навіть за дуже високих фахових знань, унеможливує формування високого рівня цифрової компетентності здобувачів освіти [1].

Обов'язковою умовою результативного проведення навчальних занять, офлайн чи онлайн, є своєчасний зворотний зв'язок між учасниками освітнього процесу протягом усього навчання. Зворотний зв'язок відіграє ключову роль у навчанні і впливає на його результати. Особливо актуальним стає питання організації зворотного зв'язку при дистанційному та змішаному навчанні, а також між учасниками освітнього процесу заочної форми навчання. Актуальність пояснюється тим, що студенти обмежені у можливості отримати додаткові консультації під час виконання індивідуальних та контрольних робіт, відповіді на організаційні питання.

Зворотний зв'язок в освітньому процесі – це інструмент, який дає уявлення про те, як проходить навчальний процес; інформує викладача про досягнення та проблеми студентів, а студентів – про якість засвоєння навчального матеріалу. За допомогою зворотного зв'язку викладач може: забезпечити оцінювання знань, умінь і навичок студентів; отримати інформацію про навчальну діяльність здобувачів освіти; про хід навчального процесу; прокоментувати виконану роботу; дати додаткове пояснення, відповісти на запитання, організувати обговорення; повідомити про наявність нового матеріалу; оголосити про зміни у навчальному процесі; нагадати про наближення дедлайну тощо.

Зворотний зв'язок (або фідбек) – складова формувального й сумарного оцінювання. Основною метою оцінювання здобувачів освіти в умовах організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного або змішаного навчання є не перевірка і контроль знань, а забезпечення зворотного зв'язку викладача зі студентом. Формувальне оцінювання (оцінювання для навчання) – це зворотний зв'язок, який студент отримує впродовж проходження курсу; це будь-яка відповідь стосовно робіт студентів зі сторони викладача [2;3].

Формувальне оцінювання передбачає надання студентам підтримки, коригування засобів та методів навчання у випадку виявлення їх неефективності. Головна мета – дати студенту інформацію про те, як триває процес навчання, про поточний рівень навчальних досягнень. Формувальне оцінювання дозволяє студенту вдосконалити та розвинути підхід до завдання; визначити ключові сфери, які потребують додаткової уваги. Головні вимоги до формувального оцінювання: обов'язково потрібно, щоб оцінювання було пов'язаним із результатами навчання; містило коментарі до оціненої роботи; було своєчасним [2;3].

Сучасні цифрові технології надають можливості організувати якісний зворотний зв'язок між учасниками освітнього процесу у двох форматах: синхронному та асинхронному.

Синхронний формат зворотного зв'язку передбачає взаємодію між викладачами та студентами в режимі реального часу, тобто всі учасники одночасно знаходяться в одному віртуальному середовищі або спілкуються за допомогою аудіо- та відеоконференцій.

Перевагою використання відеоконференцій є те, що даний формат організації зв'язку найближчий до традиційного формату аудиторних занять; забезпечує викладачів та студентів

миттєвим зворотним зв'язком, оскільки дає студенту можливість поставити запитання під час занять, а викладачеві – відповісти на запитання чи дати завдання, щоб оцінити якість освоєння матеріалу. Найпоширеніші платформи для організації онлайн-конференцій та відеозв'язку: Zoom, Google Meet, Skype Group Calls, Microsoft Teams тощо.

Асинхронний режим зворотного зв'язку означає передачу та отримання інформації у зручний час для кожного учасника освітнього процесу незалежно один від одного.

Цифрові технології організації асинхронного зворотного зв'язку:

1. Електронна пошта. Один із перших засобів комунікації в мережі інтернет і досі активно використовується учасниками освітнього процесу. Переваги використання електронної пошти в освіті: простота, надійність і зручність користування; масове охоплення інформацією здобувачів освіти; можливість отримувати відповіді на завдання; можливість створювати розсилки та передачу різноманітної інформації у прикріплених файлах тощо. Однак цей вид організації зворотного зв'язку має і свої недоліки: не підходить для колективного обговорення питань; існує ймовірність потрапляння листа до спаму; не має точного способу підтвердження отримання матеріалів іншою стороною тощо.

2. Платформи дистанційного навчання, зокрема, Moodle та сервіс для створення віртуальних класів Google Classroom. Платформи дистанційного навчання надають безліч можливостей, серед яких: можливість розмістити на платформі навчальний матеріал у різних форматах; здійснювати тестування та опитування студентів; для студентів – пересилати виконані завдання для перевірки тощо. Платформа Moodle надає викладачеві широкий набір інструментів, у тому числі спеціальні інструменти організації комунікацій між учасниками освітнього процесу: форум, чат та електронна пошта. Форум – використовується при обговоренні питань, що виникають при вивченні курсів, повідомлень та ін. Повідомлення на форумі доступні для всіх студентів. Чат – засіб для спілкування в режимі реального часу; дозволяє викладачу швидко, в режимі реального часу встановити контакт зі студентами, проводити консультації або семінари. Сервіс Google Classroom надає викладачеві можливість публікації інформаційних оголошень для всіх учасників класу у стрічці курсу, а також залишати коментарі до завдань та перевірених робіт. Студенти також можуть коментувати оголошення, публікувати матеріали у стрічку класу, а також відповідати викладачу на коментарі своїх робіт. Сервіс Gmail також надає викладачам можливість надсилати електронні листи до одного чи багатьох студентів в інтерфейсі Google Classroom. Переваги використання сервісів дистанційного навчання для організації зворотного зв'язку: сервіси дозволяють викладачу коментувати хід виконання завдань; надають можливість встановлення дедлайнів виконання робіт; оцінювання робіт в режимі онлайн; можливість налаштування сповіщень через електронну пошту тощо.

3. Сервіси проведення анкетування, зокрема, за допомогою додатка Google Forms. На практиці цей додаток дозволяє отримати актуальний зворотний зв'язок від учасників освітнього процесу щодо його організації через створені опитувальники, анкети, а також для проведення контролю знань студентів.

4. Хмарні сервіси (Office365, Google) для спільної роботи студентів та викладачів.

Переваги використання сервісів Google: надають можливість колективної роботи з диском, папками, документами; доступ до об'єктів може бути налаштований залежно від мети використання в освітньому процесі; під час роботи з документами студенти та викладачі мають можливість вносити спільні правки та залишати коментарі; викладач може перевіряти, хто працював з документом, вносив правки та коментував документ тощо.

5. Месенджери (WhatsApp, Facebook Messenger, Telegram, Viber тощо). Месенджери мають ряд переваг, які є передумовою їх використання у навчальному процесі саме для організації зворотного зв'язку: легкість у використанні забезпечує оперативність спілкування; можливість створення чатів та організація групової роботи; постійна взаємодія між учасниками освітнього процесу у зручний для них час; оперативність отримання відповідей на повідомлення; можливість відстежити, ким були прочитані повідомлення; можливість надати

студентам, які не мають змоги у сучасному стані очно відвідувати заняття, консультаційну підтримку щодо виконання самостійних робіт тощо.

Месенджери можуть бути використані з метою організації зворотного зв'язку у вигляді: групових обговорень теоретичних питань; отримання консультацій; оголошень результатів виконання контрольних робіт та завдань для самостійного опрацювання; оголошень у змінах у навчальному процесі; оголошень підсумкових рейтингів тощо. Використання групових чатів звільняє викладача від відповіді на одні й ті ж організаційні та консультаційні питання, які виникають у студентів заочної форми навчання або у студентів, які навчаються за індивідуальним графіком.

Разом з перевагами використання месенджерів для організації зв'язку існують і недоліки: студенти не розділяють поняття робочий / вихідний день, робочий / особистий час викладача; вимагають уваги у будь-який зручний для них час; відсутність етикету привітань та прощань; відсутність стилю ділового письма при спілкуванні в чаті тощо.

Для отримання миттєвого зворотного зв'язку, демонстрації отриманих результатів в режимі реального часу допоможуть такі інструменти як Mentimeter та Slido. Для організації оцінювання результатів навчання: Kahoot!, Quizizz, Plickers тощо. Інструменти створення інтерактивних презентацій з можливістю організувати вивід запитань на слайд презентації, з якою працює студент: PearDeck for GoogleSlides, Nearpod тощо.

Для організації зворотного зв'язку протягом семестру особисто використовуються: для очного спілкування – платформа Zoom; для проведення тестувань – платформа Moodle; для інтерактивної перевірки виконаних робіт та інформування про помилки – Moodle, Google Classroom, Google-таблиці; для організації постійного оперативного інформування та зв'язку з групою – груповий чат на час вивчення дисципліни в одному з месенджерів, Viber або Telegram; для повідомлення результатів академічних досягнень – Google-таблиці та месенджери.

Основними чинниками встановлення результативного зворотного зв'язку є: доступність та зрозумілість; справедливість та чесність; збалансованість та доцільність; точність і спрямованість на конкретну дію або продукт діяльності; своєчасність та оперативність тощо [4].

Отже, зворотний зв'язок між учасниками освітнього процесу є: найзручнішим способом надання оперативної інформації, яка необхідна для результативного управління навчальним процесом; важливим елементом навчального процесу незалежно від форми організації навчання і який впливає на результативність, успішність навчання та мотивацію студентів. Цифрові технології надають різні інструменти для реалізації зворотного зв'язку у закладах вищої освіти. Ефективність використання таких інструментів залежить від бажання та наявності цифрових компетентностей викладача до впровадження в освітньому процесі.

Однак, варто відзначити, що якими б ефективними не були б сучасні цифрові технології, які б результативні можливості не надавали, все одно ніщо не замінить безпосереднє спілкування викладача та студента.

Список використаних джерел:

1. Єсіна О.Г., Деякі аспекти формування цифрової компетентності студентів ЗВО. Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку : матеріали V Міжн. наук.-метод. конф. (м. Одеса, 3-4 лютого 2022 р.). Одеса : ОНЕУ, 2022. С. 322-324.

2. МОН. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf>

3. Making the most of feedback. URL: <https://www.sheffield.ac.uk/academic-skills/study-skills-online/feedback>.

4. Нуржинська А. Фідбек у вищій освіті: як створити якісний зворотний зв'язок. URL: <http://gohigher.org/fidebk-u-vyshchiy-osviti-yak-stvoryty-jakisnyi-zvorotniy-zvyazok>.

Орлов Є. В.

*доцент кафедри статистики та ММЕ
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

Шинкаренко В. М.

*доцент кафедри статистики та ММЕ
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ СЕРЕДИ ПРОГРАМУВАННЯ R В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ТА СТАТИСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

При побудові математичних і статистичних моделей економічних явищ і процесів часто виникає необхідність вирішувати математичні завдання, які або мають досить складний аналітичний розв'язок, або вимагають використання чисельних методів. Раніше це було досить складною проблемою, яка вимагала або самостійного опанування спеціальних розділів математики і статистики або звернення до відповідних фахівців. Обидві дороги істотно ускладнювали доступність використання наявного апарату математичних і статистичних методів. Проте, за останні декілька десятиліть з появою різних комп'ютерних програм ситуація повністю змінилася.

При наявності у розпорядженні користувачів десятки пакетів прикладних програм виникає своєрідна проблема вибору: яке програмне забезпечення вибрати для розв'язку певної проблеми. Так, якщо мова йдеться про типові математичні задачі, які розглядаються в курсі „Вища математика та теорія ймовірностей - (а саме: дії над матрицями, обчислення визначників, побудова графіків, пошук похідних та інтегралів а також розв'язок різноманітних рівнянь), то слід порадити для початкового використання програму Mathcad. Вона має дуже прозорий інтерфейс (записуємо вираз і одразу отримуємо результат). Хоча, при цьому, містить інструменти для програмування та симуляцій різноманітних процесів. Біль професійною програмою для розв'язку математичних задач слід вважати Wolfram Mathematica, яка все потребує певного початкового рівня входження. Можливості цієї програми щодо розв'язку математичних задач повністю задовольняють всі потреби вченого економіста. Слід також відзначити можливість зберігати векторні зображення, що є необхідністю для відправлення в редакції провідних наукових видань. В деяких ситуаціях (якщо потрібно побудувати модель певного процесу) можна порадити програми Matlab та Maple.

Що до задач, які мають відношення до статистики та аналізу даних, ситуація більш цікава та не така однозначна. Ми не будемо торкатися електронних таблиць Excel, тому що, по-перше, їх достоїнства і так добре відомі, по-друге, на наш погляд, при існуючих спеціалізованих програмних пакетах використання Excel для розв'язку статистичних і тим більше математичних задач себе не оправдовує. Розглянемо з яких кроків складається повний цикл інформаційно-технологічного процесу:

- отримання доступу до оброблюваних даних (їх загрузка з різноманітних джерел та комплектація сукупності таблиць);
- редагування завантажених показників (різні програми для відокремлення одного значення від іншого використовують різні підходи, або точка з комою, або пропуск або щось інше, тому потрібно звести таблицю початкових даних саме до того виду, який потребує використовувана програма);
- анутовання даних (розбиття на різні фрагменти);
- отримання загальної структури даних (обчислення описових статистик);
- графічне представлення даних і результатів обчислень в зрозумілій інформативній формі (вдале візуальне представлення якогось явища, процесу дуже спрощує розуміння, та пошук подальший шляхів застосування отриманої інформації);

- моделювання даних (математичний опис залежностей, тестування статистичних гіпотез, машинне навчання та ін.);
- оформлення результатів (підготовка таблиць та діаграм достатньої публікаційної якості).

То, яке вибрати програмне забезпечення аналізу даних буде вибране для опанування залежить від специфіки поставленої задачі, ефективності налаштування алгоритмів обробки, зручності інтерфейсу а також від ціни програмного забезпечення. Широко використовувана Statistica має фіксований набір кнопок меню, які далеко не завжди можуть задовільнити творчого дослідника, який вважає за краще самостійно використовувати шлях обчислюваного процесу. Існують альтернативні програми, такі як Matlab, SPSS та інші, які в змозі комбінувати різні типи даних, надають доступ до проміжних результатів, дозволяють різноманітити стиль відображення та додавати свої розширення програмних модулів. Однак ціни та подібні програми дуже високі. Альтернативою їм можна вважати безкоштовну середу програмування R, яка постійно розвивається і є сучасним інструментом статистичних досліджень [1-3].

Середу програмування R безкоштовно встановлюється з офіційного сайту [4]. Для зручності використання можна встановити графічну оболонку RStudio, яку також можна безкоштовно скачати з офіційного сайту [5,6]. Студенти першого курсу дуже легко справляються з цією задачею. R є дуже потужним інструментом, тому потребує певних зусиль для оволодіння, але це себе повністю оправдовує тому що дозволяє розв'язувати більшість задач з Вищої математики і всі задачі Статистики (для якої він і був створений). На відміну від іншого світу, де на протязі останніх двадцяти років R перетворився в майже найважливіший інструмент статистика (про це свідчать різноманітні нагороди, широта використання в різних організаціях а також біля чотирнадцяти тисяч розроблених пакетів для різноманітних задач), в нашій країні поки що не знайшов такого поширеного використання. Але безумовно, наведення скриптів R стає загальновизнаним стандартом як в журнальних публікаціях, так і при неформальному спілкуванні вчених всього світу.

Отже, ми пропонуємо ввести елементи програмування на R в програму навчання математичних та статистичних дисциплін, можливо навіть замість електронних таблиць Excel, принаймні для студентів спеціальності Статистика. Однак сучасна велика зацікавленість в такій області як Data Science, де основними інструментами є R та Python, нам здається сприяє тому щоб студенти усіх економічних спеціальностей мали поняття про цей потужний та сучасний інструмент дослідження даних.

Список використаних джерел

1. Hastie T., Tibshirani R., Friedman J. The elements of statistical learning. Data Mining, Inference, and Prediction. Springer. 2009. 745 p.
2. Chollet F., Kalinowski T., Allaire J.J. Deep learning with R. Manning publication. 2022. 646p.
3. James G., Witten D., Hastie T., Tibshirani R., An introduction to statistical learning with applications in R. Springer. 2013. 450 p.
4. <https://www.r-project.org> центральний сайт R, де можна його завантажити.
5. <https://posit.co/download/rstudio-desktop/#download> завантаження RStudio.
6. <http://www.cookbook-r.com/Basics/> посібник по R.

СТАРТАП ПРОЄКТ УНІВЕРСИТЕТУ З ОНЛАЙН БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Актуальність. Розвиток діджиталізації та дистанційної форми викладання освітніх програм є нагальним трендом у світі, особливо він поширився під час пандемії і тепер у період воєнного стану в Україні. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого реалізує стартап проєкт у цій сфері. 2022 року створений Науково-освітній центр професійного розвитку «АТС» (Advanced Training Center) для запровадження сучасного міжнародного досвіду у сфері підвищення кваліфікації за різними спрямуваннями [1]. Ідея проєкту пов'язана зі стрімким поширенням дистанційного (онлайн) навчання, необхідністю імплементації найкращих європейських стандартів з підвищення кваліфікації та створення якісної та новітньої онлайн-платформи для професійного зростання фахівців різних сфер господарської діяльності та особистих потреб. Запропоновані програми й курси навчання надають можливість «працюючи, навчатись» та «навчатись, працюючи» і запроваджувати міжнародний принцип безперервної освіти – «освіта протягом життя».

Виклад основної частини. Відмінною особливістю Центру є співпраця із зарубіжними партнерами щодо організації та проведення міжнародних стажувань для педагогічних та науково-педагогічних працівників і сучасний підхід до участі в публічних закупівлях з надання послуг із підвищення кваліфікації.

Стартовими послугами є корпоративні курси, зокрема, для державних службовців, мовні курси, інтерактивні сучасні методики викладання та ін. Кафедрою культурології підготовлено Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, державних службовців «Українська мова в професійній діяльності» на 1 кредит ЄКТС, в якій передбачено опрацювання нової редакції Українського правопису, зокрема, у фаховій юридичній сфері, удосконалення мовленнєвої компетентності щодо правильного використання норм мови, підвищення мовної компетентності в електронному документообігу.

Програма спрямована на поглиблення мовної та мовленнєвої компетентностей педагогічних та науково-педагогічних працівників, державних службовців з огляду на їхню здатність послуговуватися українською мовою в професійній діяльності, орієнтуватися в сучасних змінах і розв'язку української мови, правильно вибирати потрібне слово, граматичну форму, належно оцінювати одиниці мови та вправно їх уживати в професійній сфері, ефективно використовувати норми мови в освітньому процесі та фаховій діяльності, підвищення комунікативної компетентності педагогічного працівника та державного службовця. Заняття проводяться в режимі online у формі асинхронних занять, доступних 24/7, та охоплюють виконання самостійної роботи та розв'язання тестових завдань. З цією метою спеціально розроблена авторська платформа для проведення онлайн-занять у рамках дії стартап проєкту <https://atc.org.ua>. Критерії оцінювання такі: опрацювання відеозанять, роздаткових матеріалів на платформі – 80 %; підсумковий контроль – 20 %.

Висновки. Репрезентований стартап проєкт реалізується у складний період воєнного стану, що має свій внесок у забезпечення безперервної освіти в умовах ризику, що є його сильною стороною, він спрямований на високий рівень автономізації освіти й додатково вносить безмежні можливості для врахування освітніх потреб суспільства, його різних груп для постійного підвищення кваліфікації та фахової підготовки.

Список використаних джерел

1. Науково-освітній центр професійного розвитку Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого. URL: <https://atc.org.ua/about> (дата звернення: 25.01.2023).

Висоцька З. І.
*професор кафедри гуманітарних
та соціально-економічних дисциплін
Військова академія (м. Одеса)
м. Одеса, Україна*

Гладченко С. В.
*доцент кафедри гуманітарних
та соціально-економічних дисциплін
Військова академія (м. Одеса)
м. Одеса, Україна*

ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Створення інформаційного освітнього середовища – одна з провідних тенденцій комп'ютерної підтримки системи сучасної відкритої освіти. Сучасні реалії, у яких відбувається навчання, потребують постійного пошуку нових і вдосконалення наявних методів, які б забезпечили високу якість освіти нинішніх здобувачів.

Як зазначає О. М. Немеш, «Повсякчасне застосування інтернет-технологій стало невід'ємною складовою діяльності та спілкування особистості у багатьох вимірах її самореалізації: від професійно-функціональних до інтимно-особистісних» [3, с. 5]. Ця проблема набула окремого наукового статусу і актуалізується у багатьох дослідженнях (Р. Гуревич, І. Зязюн, Л. Компанцева, О. Немеш, О. Терешкун та ін.).

Упровадження в освіту сучасних технологій навчання, зокрема інформаційно-телекомунікаційних, перенесення акцентів на самостійне здобування знань, на думку Р. Гуревича, посилює консультаційну і корегувальну спрямованість навчальної діяльності та значно підвищує вимоги до особистісних, загальнокультурних і комунікативних якостей педагога [1, с. 77].

Сьогодні викладач перетворюється з транслятора знань на педагога-методолога, технолога, а здобувач стає реально активним учасником освітнього процесу. Цей діалог передбачає співробітництво учасників освітнього процесу, психологічний контакт, уміння слухати і чути один одного, позитивне ставлення до слів співрозмовника, толерантність, відкритість у стосунках тощо.

Сучасні інформаційні технології відкривають здобувачам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, створюють зовсім інші можливості для творчості, набуття і закріплення різних професійних навиків.

Навчальна телеконференція, на відміну від такого традиційного заходу, що передбачає присутність учасників, суттєво розширює освітні можливості, передбачає специфічні форми спілкування.

Навчальна телеконференція як засіб навчання різних дисциплін має низку дидактичних функцій і можливостей. Будь-який учасник навчальної телеконференції може:

- надіслати своє повідомлення, висловивши в ньому власну думку щодо обговорюваної проблеми. Після розміщення його на сайті, де транслюється конференція, його одразу ж можуть бачити всі учасники і, можливо, надіслати свої повідомлення у відповідь;
- поставити свої запитання учасникам телеконференції;
- відповісти на запитання інших учасників та модератора, висловлюючи свою думку або ділячись інформацією з іншими;
- читати повідомлення інших. Кожен учасник навчальної телеконференції може читати всі повідомлення, що надійшли, і розміщені до цього моменту, або вибірково по одному з тематичних напрямків;
- брати участь у дискусії. При цьому важливо, не упускаючи предмета спору,

лаконічно, зрозуміло і доволі аргументовано висловити свою думку. Повідомлення має бути коректним та передбачати можливість подальшого обговорення;

- розвивати свої пізнавальні можливості, набувати нових знань. Виходячи зі своєї специфіки, навчальна телеконференція містить такий обсяг інформації з певної теми, який може бути використаний з метою навчання та розвитку;

- надсилати свої повідомлення на адресу телеконференції у будь-який час. Це дозволяє попередньо добре продумати зміст свого повідомлення та написати його спокійно;

- одночасно брати участь в обговоренні одразу кількох тематичних напрямів, що найбільше зацікавили;

- заявити про себе, про свої ідеї не лише вузькому колу. Навчальні телеконференції, розміщені на сайтах мережі «Інтернет», можуть відвідувати велику кількість зацікавлених користувачів, які не є безпосередніми учасниками.

Як форма організації процесу навчання, проведення навчальних телеконференцій є однією з найбільш прийнятних форм самостійної роботи. Вони допомагають наблизити пізнавальну діяльність здобувача до методів дослідження науки. Підготовка до участі та робота у навчальній телеконференції дозволяє індивідуалізувати викладання з урахуванням інтересів здобувачів, підвищити інтенсивність їхньої праці, навчити аналізувати матеріали та робити самостійні висновки, виносити на загальне обговорення свої міркування, відстоювати власну думку та дискутувати.

Навчальні телеконференції є новим цікавим засобом навчання, що сприяє успішному розв'язанню деяких проблем навчання. Для досягнення найбільшої ефективності необхідне дотримання низки вимог щодо її використання у навчальному процесі:

1. Наявність значущого в дослідному, творчому плані та визначеного навчальними цілями завдання (проблеми), яке може мати такі властивості:

- не має певного розв'язання і тому вимагає колективного обговорення для його вироблення;

- вимагає аналізу та порівняння існуючих на певному етапі точок зору, концепцій та вироблення певного судження з цього приводу;

- вимагає спільного розв'язання чи створення будь-якого продукту діяльності.

2. Обов'язкове отримання на завершення конференції практично, теоретично, пізнавально значущого результату.

3. Самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учасників.

Отже, використання навчальних телеконференцій дозволяє значно активізувати навчальну діяльність здобувачів. Це проявляється у тому, що діяльність здобувача є безперервною у період підготовки та участі у конференції. У процес залучений кожен здобувач; діяльність будується так, що на кожному етапі здобувач досягає певних результатів, бажано успішних; діяльність є колективною, серед учасників конференції створюється атмосфера співробітництва, взаєморозуміння. Діяльність є професійно-спрямованою: під час роботи у навчальній телеконференції здобувачі набувають знання, уміння та навички, які стануть у нагоді їм потім у їхній професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р. С. Готовність педагогів до професійного використання інформаційних і комунікаційних технологій / Р. С. Гуревич. *Філософія педагогічної майстерності* : зб. наук. пр. / редкол. Н. Г. Ничкало (голова) та ін. Київ-Вінниця, 2008. С. 76-84.

2. Компанцева Л. Ф. Інтернет-лінгвістика : навч. посіб. Київ : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2009. 275 с.

3. Немеш О.М. Віртуальна діяльність особистості: структура та динаміка психологічного змісту : монографія. Київ: Слово, 2017. 391 с.

4. Терешкун О., Люшкін О. Соціальні мережі у сучасному суспільстві: психологічний аналіз. *Соціальна психологія. Український науковий журнал*. 2011. № 5. С. 86–95.

Муренко Т. О.
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

Мацків О. І.
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ GOOGLE ДЛЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНІНГОВОГО ПІДПРИЄМСТВА «СУПЕР-НОВА»

Відповідно до звіту, який оприлюднено на всесвітньому економічному форумі, присвяченому наявності в майбутньому робочих місць – перепідготовка та перекваліфікація працівників є найважливішим чинником для стимулювання майбутнього економічного зростання та посилення соціальної стійкості в умовах технологічних змін та визначення напрямку розвитку майбутніх систем освіти для підготовки наступного покоління працівників [1]. Самоосвітою та навчанням протягом усього життя – саме цим повинні займатися працівники у зв'язку з швидкою зміною типів навичок, необхідних на ринку праці. Аналіз майже 1000 типів праці в економіці США, що охоплює 96% зайнятості в країні, який мав на меті оцінити масштаб перекваліфікації, пов'язаної з автоматизацією, показав, що майже 1,4 мільйона робочих місць у країні мають пройти перекваліфікацію з 2020 до 2026 року [1].

Останніми роками Україна зробила значний прорив у цифровізації. Перші в світі паспорти у смартфоні, найшвидша реєстрація бізнесу – все це стало можливим завдяки програмі Президента «Держава у смартфоні», яку впроваджує Мінцифра разом з іншими міністерствами та міжнародними організаціями. За даними групи «Рейтинг», цю програму українці оцінили найвище – їй довіряють 64% опитуваних [2].

Починаючи з 24 лютого 2022 року до застосунку Дія приєдналися майже 6 млн користувачів. Зараз Дією користуються понад 18,5 млн українців, а веб-порталом – майже 22 млн. [3]. Під час повномасштабної війни Дія стала інструментом для швидкої та зручної комунікації українців з державою. У 2022 році досвідом цифрової України почали цікавитись за кордоном. На базі української Дії в найбільш діджитальній країні – Естонії – створять аналог застосунку [3].

Цифрові технології та інструменти є в кожному аспекті сьогоденного життя сучасної людини. Більшість процедур щодо аналізу даних обробляється за допомогою програмного забезпечення, в той час як користувач має можливість зосередитись на інтерпретації результатів даних та прийнятті рішення. Використання таких інновацій для професійного розвитку можливе за умов наявності ресурсів та підготовки до їх використання кожної людини, яка навчається та яка викладає [4, с.35]. Важливою рисою професійної компетентності сучасного викладача є вміння доцільно обирати цифрові освітні ресурси для використання в освітньому процесі, прогнозувати досягнення навчальних результатів за допомогою відібраних цифрових інструментів. Наразі цифрові інструменти Google задовольняють багатьом потребам: зручні, досить зрозумілі в користуванні та безкоштовні.

У цьому навчальному році в Одеському національному економічному університеті буде проведена навчально-економічна практика (тренінг) на базі навчально-тренінгового підприємства «СУПЕР-НОВА» вже в сьомий раз. Кожного року в ідею та реалізацію даного тренінга вносяться корективи та оновлення згідно чинного законодавства, змін в освітньому процесі та попиту сучасного ринку праці. Так, в 2023 році окрім оновлення цін на сировину та готову продукцію, зміни рівня заробітних плат та ставок податків, коливання сум дебіторської

та кредиторської заборгованості, додавання нових постачальників та ін. – наші викладачі застосували цифрові інструменти Google для візуалізації, а саме – створили сайт навчально-тренінгового підприємства «СУПЕР-НОВА» (рис.1).

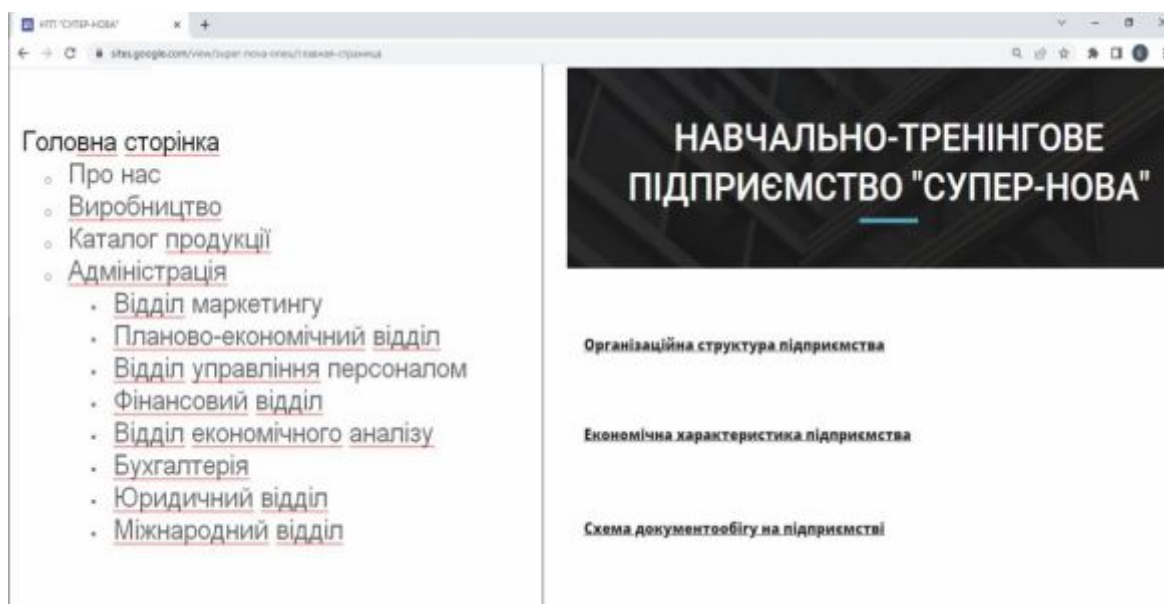

Рис. 1. Сайт навчально-тренінгового підприємства «СУПЕР-НОВА»
Джерело: <https://sites.google.com/view/super-nova-oneu> [5].

Сайт навчально-тренінгового підприємства «СУПЕР-НОВА», змодельований за допомогою цифрових інструментів Google, прозора ілюструє структуру компанії, дає необхідну інформацію про історію створення, опис виробничих процесів, надає каталог готової продукції, перелік відділів, їх опис та функціонал. Назви відділів є клікабельними, при натисканні на них – потрапляємо у однойменний відділ та отримуємо всю необхідну інформацію. Сайт допомагає здобувачам візуалізувати інформацію щодо навчально-тренінгового підприємства «СУПЕР-НОВА», а також досягти декількох супутніх цілей: по-перше – наближає до реального стану речей (всі реальні підприємства мають свої сайти), по-друге – здобувачі мають можливість у будь-який момент часу звернутись за необхідною їм інформацією (не обмежуючись тільки вступними лекціями до навчально-економічної практики). Більш того, одним з креативних завдань для здобувачів є розробка варіантів наповнення деяких ділянок сайту навчально-тренінгового підприємства «СУПЕР-НОВА».

В рамках тренінгу в автоматизованій системі BAS Бухгалтерія у здобувачів є можливість отримати не тільки практичні навички, але й в межах навчально-тренінгового підприємства «Супер-Нова» відчувати себе працівником одного з відділів цього підприємства: відділу маркетингу; планово-економічного відділу; відділу управління персоналом; фінансового відділу; відділу економічного аналізу; бухгалтерії; юридичного або міжнародного відділу. Навчально-тренінгове підприємство «СУПЕР-НОВА» створене на базі реального виробничого підприємства, яке займається виробництвом та реалізацією електричних водонагрівачів. Структура навчально-тренінгового підприємства дещо спрощена, але в цілому відповідає структурі підприємства-моделі. Вона складається з:

- Адміністрації (відділи, які перераховані вище);
- Виробництва (заготівельно-штампувальний цех, збирально-зварювальний цех, допоміжний цех, емальовальний цех);
- Складів (склад сировини та комплектуючих виробів, склад готової продукції).

Структура персоналу згідно штатного розкладу задовольняє виробничі потреби компанії: загальна кількість працівників 96 осіб, з них 62 робітника. Досить велика частка невиробничих працівників пояснюється тим, що здобувачі (за умовами навчально-економічної практики) працюють лише на адміністративних посадах. Технологічний процес виробництва електричних водонагрівачів також відповідає реальному – спочатку виробляються заготовки та полуфабрикати, які послідовно проходять обробку в кожному цеху, попередільно, а потім випробуються на відповідність якісним характеристикам. На виході з виробництва студентів чекає готова продукція у вигляді чотирьох моделей водонагрівачів: ЕВН-30; ЕВН-50; ЕВН-80; ЕВН-100.

На базі навчально-тренінгового підприємства «СУПЕР-НОВА» перед здобувачами постають змодельовані викладачами завдання в рамках кожного відділу, виконання яких фіксується в індивідуальних робочих зошитах. Таким чином, майбутній фахівець, сьогоднішній здобувач, отримує розуміння, чим спеціалісти різних відділів займаються у реальному буденному житті, а найголовніше – як взаємодіють ці відділи, які існують точки перетину між ними, які інформаційні потоки налагоджені між відділами. Щорічно, в ході навчально-економічної практики ми отримуємо виключно позитивний зворотній зв'язок від здобувачів, такий результат пояснюється у тому числі тим, що здобувачі отримують доступ до більшого обсягу інформації, ніж на традиційних практичних заняттях. Фактично, вони занурені в фінансово-господарське життя типового промислового підприємства. Саме від їх рішення: виробляти чи ні, продавати чи ні, наймати на роботу додатковий персонал чи ні – залежить подальший результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Приймаючи такі управлінські рішення здобувачі відчувають відповідальність реального життя, яке їх чекає за межами альма-матер.

Розвиток віртуальної реальності дозволяє створювати нові цифрові освітні ресурси, реалізовувати нові педагогічні стратегії, які дозволяють візуалізувати дані в просторі, зануритись в навчання. Блискавичний розвиток цифрових технологій впливає на зміну освітніх систем, запровадження нової педагогіки, яка зорієнтована на потреби кожного здобувача та створення нових знань. Цифровізація кожної галузі, від державного урядування до освіти, сприяє розвитку нових стандартів цифрової компетентності, в тому числі в освіті.

Список використаних джерел:

1. World Economic Forum Insight Report Towards a Reskilling Revolution A Future of Jobs for All, Geneva: World Economic Forum. 2018. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_FOW_Reskilling_Revolution.pdf (дата звернення: 30.01.2023).
2. Міністерство цифрової трансформації України. Новини. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/ukraintsi-naybilshe-doviryayut-programi-derzhava-u-smartfoni-ta-tsifrovizatsii-opituvannya-reyting> (дата звернення 30.01.2023).
3. Міністерство цифрової трансформації України. Новини. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/rik-nezlamnosti-mintsifri-starlinki-military-tech-poslugi-v-dii-ta-inshidosyagnennya-ministerstva> (дата звернення 30.01.2023).
4. Дистанційне та змішане навчання як засіб реалізації індивідуальної траєкторії професійного зростання педагога : монографія / за наук. ред. І.П. Воротникової. – Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. – 256 с.
5. Сайт навчально-тренінгового підприємства «СУПЕР-НОВА» URL: <https://sites.google.com/view/super-nova-oneu> (дата звернення 30.01.2023).

Шикіна О. В.
доцент кафедри туристичного
та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ COURSERA ТА PROMETHEUS ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Використання неформальної освіти [1] дає великі можливості для розширення горизонтів та залучення сучасних матеріалів, особливо, якщо курс неформальної освіти було створено на базі таких корпорацій як Google для підготовки кадрів у сфері цифрової обізнаності. Що відрізняє неформальну освіту від традиційних форм навчання? Її загальна доступність незалежно від віку, статі, наявного рівня освіти [2]. Тобто неформальна освіта може бути корисною як для студентів, так і для викладачів як інструмент підвищення кваліфікації.

Висока ефективність (не дивлячись на статистику істотної кількості покинутих курсів) неформальної освіти обумовлена, перш за все, тим, що це внутрішня потреба людини до саморозвитку. Але і форма навчання сприяє отриманню високих результатів – проходити курс у бідь який час з любої точки у світі дає свободу і відсутність виправдань чому в тебе не вийшло.

Нами було досліджено дві освітні платформи – Coursera та Prometheus на наявність корисних матеріалів для навчання студентів спеціальності «Готельно-ресторанна справа» (див. Табл. 1).

Coursera – проект у сфері масової онлайн-освіти, заснований професорами інформатики Стенфордського університету Ендрю Іном і Дафною Коллер. В рамках існує проект щодо публікації освітніх матеріалів в інтернеті у вигляді набору онлайн-курсів [2].

Проект співпрацює з університетами, які публікують і ведуть курси з різних галузей знань. Слухачі проходять курси, спілкуються з однокурсниками, здають тести та іспити безпосередньо на сайті Coursera, також поширюються через офіційний мобільний додаток для iPhone і Android. На сьогодні, на сайті Coursera зареєстровано понад 24 млн користувачів, більше 2000 курсів і 160 спеціалізацій від 149 освітніх установ.

Prometheus – український громадський проект масових відкритих онлайн-курсів, який засновано у 2014 році. Головною метою проекту є безкоштовне надання онлайн-доступу до курсів університетського рівня всім бажаючим, а також надання можливості публікувати та розповсюджувати такі курсипровідним викладачам, університетам та компаніям.

Таблиця 1

Співвідношення освітніх компонент спеціальності «Готельно-ресторанна справа»
та курсів на освітніх платформах Coursera та Prometheus

Освітня компонента	Назва курсу
ОК 5. Іноземна мова	1. Англійська для початківців. Elementary level (A1-A2) (Prometheus) 2. Англійська для кар'єрного зростання (Prometheus)
ОК 8. Туристичні ресурси України	1. Управління дестинаціями і роль DMO (Prometheus)
ОК 9. Основи біохімії та безпеки харчування	1. Безпечність харчових продуктів: сучасне законодавство, сумлінний виробник, відповідальний споживач (Prometheus)
ОК 10. Інформатика	1. Word та Excel: інструменти і лайфхаки (Prometheus) 2. Основи програмування (Prometheus) 3. Цифрові комунікації в глобальному просторі (Prometheus)

ОК 14. Організація готельного господарства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Технологія індустрії гостинності для персоналу (Prometheus) 2. Технологія індустрії гостинності для керівників (Prometheus) 3. The fundamentals of hotel distribution (Coursera) 4. Hôtel “De l'étoile” - a hotel in crisis? (Coursera)
ОК 16. Екологія	<ol style="list-style-type: none"> 1. Побутові відходи – дій зараз! (Prometheus) 2. Екопрактики для сільського господарства та громад (Prometheus)
ОК 21. Статистика туризму та ГРБ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Статистика туризму в Україні (Prometheus)
ОК 22. Іноземна мова професійного спілкування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бізнес-англійська (Prometheus) 2. Англійська для бізнесу та підприємництва (Prometheus)
ОК. 25 Управління конфліктами	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологія стресу та способи боротьби з ним (Prometheus)
ОК 27. Маркетинг в туризмі та готельно-ресторанній справі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Цифровий маркетинг (Prometheus) 2. Як будувати бізнес онлайн (Prometheus) 2. Основи цифрового маркетингу та електронної комерції (Coursera) 3. Залучення клієнтів за допомогою цифрового маркетингу (Coursera) 4. Від уподобань до потенційних клієнтів: взаємодія з клієнтами онлайн (Coursera) 5. Нестандартні рішення в маркетингу електронною поштою (Coursera) 6. Оцінка успішності: маркетингова аналітика та вимірювання (Coursera) 7. Здійснення продажів: створення й запуск магазинів електронної комерції (Coursera) 8. Задоволення гарантовано: розвиток лояльності клієнтів онлайн (Coursera)
ОК 30. Економіка готельно-ресторанного бізнесу	<ol style="list-style-type: none"> 1. The Fundamentals of Revenue Management: The Cornerstone of Revenue Strategy (Coursera) 2. Demand management: Breaking down today's commercial silos (Coursera)
ОК 31. Менеджмент в туризмі та готельно-ресторанній справі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Менеджмент (Prometheus)
ВК 10. Організація екскурсійної діяльності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Туристичні гіді (Prometheus)
ВК 13. Організація курортної справи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оздоровчий та медичний туризм (Prometheus)
ВК 23. Ревеню менеджмент в готельному та ресторанному бізнесі	<ol style="list-style-type: none"> 1. The fundamentals of hotel distribution (Coursera) 2. The Fundamentals of Revenue Management: The Cornerstone of Revenue Strategy (Coursera) 3. Demand management: Breaking down today's commercial silos (Coursera) 4. Hôtel “De l'étoile” - a hotel in crisis? (Coursera)

Джерело: складено автором на базі [3-33]

Як бачимо з таблиці 1 навіть використовуючи тільки дві освітні платформи Coursera та Prometheus є можливість знайти джерела неформальної освіти для більше ніж 25% освітніх компонент наведеної спеціальності. Наш університет надає можливість безкоштовно

користуватися освітніми платформами Coursera (до 23 березня 2023 року), Udemy та EdX.

Список використаних джерел:

1. Положення про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті в Одеському національному економічному університеті (Нова редакція). Одеса: ОНЕУ, 2021. – 9 с.
2. Острога, М. ., Шамоля, В. ., & Шершень, О. (2022). Цифрові освітні платформи як інструмент реалізації неформальної освіти. *Освіта. Інноватика. Практика*, 10(4), 27–36. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol10i4-004>
3. Англійська для початківців. Elementary level (A1-A2). URL: <https://cutt.ly/I9FVStD>
4. Англійська для кар'єрного зростання. URL: <https://cutt.ly/O9FVBQO>
5. Управління DESTINAЦІЯМИ і роль DMO. URL: <https://cutt.ly/h9FJj7y>
6. Безпечність харчових продуктів: сучасне законодавство, сумлінний виробник, відповідальний споживач. URL: <https://cutt.ly/d9FBhsg>
7. Word та Excel: інструменти і лайфхаки. URL: <https://cutt.ly/E9FMqNm>
8. Основи програмування. URL: <https://cutt.ly/C9FMpjP>
9. Цифрові комунікації в глобальному просторі. URL: <https://cutt.ly/69F9LYD>
10. Технологія індустрії гостинності для персоналу. URL: <https://cutt.ly/29FHZaX>
11. Технологія індустрії гостинності для керівників. URL: <https://cutt.ly/t9FH8RR>
12. The fundamentals of hotel distribution. URL: <https://cutt.ly/g9FSzjw>
13. Hôtel “De l'étoile” - a hotel in crisis?. URL: <https://cutt.ly/T9FSQ8x>
14. Побутові відходи – дій зараз! URL: <https://cutt.ly/N9F1EQ8>
15. Екопрактики для сільського господарства та громад. URL: <https://cutt.ly/o9F1GJR>
16. Статистика туризму в Україні. URL: <https://cutt.ly/m9FLNNq>
17. Бізнес-англійська. URL: <https://cutt.ly/39F0crm>
18. Англійська для бізнесу та підприємництва. URL: <https://cutt.ly/m9F0EBt>
19. Психологія стресу та способи боротьби з ним. URL: <https://cutt.ly/y9FJ4so>
20. Цифровий маркетинг. URL: <https://cutt.ly/89FXW71>
21. Як будувати бізнес онлайн. URL: <https://cutt.ly/I9FCNWd>
22. Основи цифрового маркетингу та електронної комерції. URL: <https://cutt.ly/S9FSCfk>
23. Залучення клієнтів за допомогою цифрового маркетингу. URL: <https://cutt.ly/u9FSBAf>
24. Від уподобань до потенційних клієнтів: взаємодія з клієнтами онлайн. URL: <https://cutt.ly/s9FS1vj>
25. Нестандартні рішення в маркетингу електронною поштою. URL: <https://cutt.ly/N9FS9U1>
26. Оцінка успішності: маркетингова аналітика та вимірювання. URL: <https://cutt.ly/e9FS8Kn>
27. Здійснення продажів: створення й запуск магазинів електронної комерції, а також керування ними. URL: <https://cutt.ly/I9FS5vY>
28. Задоволення гарантовано: розвиток лояльності клієнтів онлайн. URL: <https://cutt.ly/m9FDqRQ>
29. The Fundamentals of Revenue Management: The Cornerstone of Revenue Strategy. URL: <https://cutt.ly/C9FSvAo>
30. Demand management: Breaking down today's commercial silos. URL: <https://cutt.ly/Y9FSn5R>
31. Менеджмент. URL: <https://cutt.ly/v9FBW9X>
32. Туристичні гідди. URL: <https://cutt.ly/29F0ZK4>
33. Оздоровчий та медичний туризм. URL: <https://cutt.ly/n9FKKVS>

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗВО ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Протягом останніх років значна увага приділяється використанню цифрових технологій в освіті, за допомогою яких посилюється мотивація здобувачів до навчання за рахунок використання електронних підручників та інтерактивних інформаційних технологій, що поєднують текст, графіку, звук і відео. Гармонійне поєднання традиційних інструментів навчання з використанням цифрових технологій у вигляді презентацій, комп'ютерних ігор та інтерактивних вправ дозволяє значно підвищити зацікавленість студентів і скоротити час на опанування дисципліни. Цифрові технології – перспективний напрямок у сфері формування інформаційних навичок студентів. Швидкий пошук та просте сприйняття найрізноманітнішої інформації в процесі застосування комп'ютерних технологій у навчальному процесі студентів підвищує його інтенсивність.

У цього процесу цифровізації освітніх процесів є й інша сторона: з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України, цифрові технології навчання стали не тільки засобом швидкого засвоєння інформації та елементом підвищення зацікавленості і мотивації; для багатьох здобувачів вони стали єдиним засобом отримання освіти взагалі. Так, відповідно до Указу Президента № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» всі заклади освіти за можливістю працюють за дистанційною формою навчання, яка, на наш погляд, буде переважати в більшості регіонів у найближчі роки, адже на сьогодні зруйновано більше ніж 437 заклади освіти, а 2638 – пошкоджено [1].

Мільйони людей, серед яких як викладачі, так і студенти, були вимушені залишити свої домівки, і тому навчальний процес зазнав ще більших змін у порівнянні з періодом поширення COVID-19. Найбільш значними факторами впливу на процес навчання стали: переміщення осіб у межах країни та евакуація в інші, непередбачуваний графік тривоги, що відбуваються у різні періоди часу за областями, введення комендантських годин (інколи на декілька днів). З огляду на це, функціонування ЗВО в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання та інноваційних форм організації освітнього процесу [2].

Організація навчання онлайн або в змішаному форматі залежить від багатьох чинників: ергономічних можливостей, наявності матеріально-технічної бази, соціально-психологічних аспектів, безпеки учасників освітнього процесу, особливості діяльності кожного ЗВО в умовах воєнного стану.

Одними із основних проблем на цей час виступають саме ергономічні проблеми, до яких відносять:

- обмежений доступ до мережі (відсутність інтернет-зв'язку; лімітована швидкість роутерів);
- обмежений доступ до індивідуальних технічних засобів навчання (псування техніки внаслідок воєнних дій; велика кількість осіб, що використовують певний технічний засіб для навчання; техніка була залишена вдома під час переміщення);
- неможливість облаштування комфортного місця навчання (знаходження в багатолюдних місцях; відсутність спеціального тихого місця для навчання);
- проблеми з електропостачанням (перебої з постачання електроенергії чи її відсутність).

Ми вважаємо, що головним способом вирішення вказаних проблем виступає навчання в асинхронному режимі, тобто надання можливості прослуховувати навчальні матеріали та

виконувати завдання, коли це дозволять зробити навколишні умови. Реалії сьогодення вказують, що не всі студенти мають можливість продовжувати навчання в синхронному режимі, адже деякі з них знаходяться на тимчасово окупованих територіях або із інших причин не завжди мають доступ до мережі, мають переміщуватися у спеціальні укриття тощо, знаходяться за кордоном іншому часовому поясі [3]. З огляду на це, вбачається необхідним запис міні-відеолекцій, які присвячені найважливішим аспектам теми лекційного заняття із наступним їх розміщенням на різних платформах. Запис таких лекцій є можливим за допомогою таких сервісів як Zoom, Vidyard, FlashBack Lecture Recorder, Ezvid, TinyTake Lecture Recorder, CamStudio тощо [4].

Сьогодні викладачам ЗВО є доступними безліч освітніх сервісів, за допомогою яких можна створити безліч креативних завдань, навчальних матеріалів, презентацій, тестів, вікторин. Одними з найбільш популярних виступають:

- slides.com – платформа, призначена для створення презентацій та мультимедійних проєктів;
- Canva – платформа графічного дизайну, що дозволяє користувачам створювати графіку, презентації, афіші та інший візуальний контент;
- Kahoot – платформа, яка дозволяє створювати власні вікторини та інтерактивні завдання;
- Edpuzzle – платформа, де можна створювати власні відео для пояснення нового матеріалу або проєктної роботи;
- Learningapps.org – сервіс підтримки процесів навчання та викладання за допомогою невеликих інтерактивних модулів.

Ще однією важливою складовою освітнього процесу є перевірка виконаних завдань та оцінювання завдань студентів. Синхронно це можна зробити у формі співбесіди із студентами, колоквиуму, контрольної роботи або захисту індивідуального завдання в аудиторії; асинхронно – перевіряти виконання завдань, проводити тестування із використанням платформ Moodle, Online Test Pad, Google forms та інших [5].

У той же час, організація асинхронного навчання здобувачів за допомогою цифрових технологій потребує й певної підготовки НПП. Ми вважаємо, що здійснення підготовки ведучого кадрового складу ЗВО до сучасних трендів соціально-економічного розвитку України – цифрової трансформації освітнього середовища в умовах воєнного стану – повинно стати тією основою, на якій процес професійної підготовки проходитиме відповідно до актуальних освітніх запитів сучасної молоді навчатися у новому освітньому середовищі. Проєктування моделі підготовки науково-педагогічних працівників з розробки онлайн-курсів, розробки відео-матеріалів тощо дозволить підняти актуальний рівень цифрової грамотності провідного кадрового складу ЗВО, а відтак підвищити рівень цифрової зрілості освітньої організації.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Освіта під загрозою. URL: <https://saveschools.in.ua/> (дата звернення: 10.02.2023).
2. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.
3. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 504 с.
4. 5 Amazing Lecture Recording Software для найкращого навчання. URL: <https://www.anymp4.com/ru/recorder/lecture-recorder.html> (дата звернення: 10.02.2023).
5. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання під час воєнного стану. URL : <https://ippo.edu.te.ua/about/news/uvaga-vazhливо> (дата звернення: 10.02.2023).

GOOGLE ІНСТРУМЕНТИ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Невід'ємною частиною сучасної освіти є забезпечення всебічного розвитку здобувачів за рахунок створення умов та підтримки їх бажання постійно вчитися і самовдосконалюватися. Цього можливо досягти за допомогою використання в процесі навчання різноманітних сучасних інноваційних методів та інструментів, яких наразі існує досить велика кількість.

Інноваційні підходи навчання полягає у організації навчальної та освітньої діяльності таким чином, щоб максимально враховувати та реагувати на динамічні зміни в навколишньому середовищі, забезпечувати всебічний розвиток здобувачів, особливо їх "soft skills". Як зазначають Гладун М.А., Сабліна М. А. [1], розв'язанню цих завдань може сприяти впровадження в освітній процес сучасних інтерактивних засобів навчання. По-перше, використання інтерактивних засобів дає змогу ефективно реалізувати ідеї змішаного навчання («blended learning») – найбільш перспективного підходу до організації навчання в сучасній освітній практиці багатьох розвинених країн (США, Німеччина, Австралія, Велика Британія, Японія та ін.). По-друге, розроблення навчальних програм, що передбачають застосування системи інтерактивних засобів навчання, оптимізує перехід від предметного принципу побудови змісту освіти до компетентнісної орієнтації навчальних курсів. По-третє, використання інтерактивних технологій сприяє розвитку навичок співробітництва. Особливої актуальності інтерактивні засоби навчання набули під час пандемії і, на превеликий жаль, не втратили своєї актуальності під час воєнних дій в Україні.

Компанія Google розробила і запровадила масу цікавих та ефективних інструментів, здатних суттєво покращити та полегшити освітній процес, зробити його більш креативним та продуктивним. Серед основних інструментів хотілось би виокремити наступні: Google Classroom, Google Docs, Google Sheets, Google Forms, Google Meet, Google Jamboard. Хоча, насправді, їх набагато більше. Також надзвичайно важливим є те, що дані застосунки можливо і зручно використовувати як на desktop (комп'ютер і планшет), так і на мобільних пристроях, що суттєво розширює перелік потенційних користувачів.

Google Classroom – це онлайн платформа, яка надає можливості для організації та керування процесу навчання та створення безлічі інтерактивних занять в різних формах (починаючи від простих текстових форм і закінчуючи різноманітними аудіо та відео файлами або посиланнями на них). Основною перевагою Google Classroom є можливість створення різних груп здобувачів за різними і однаковими дисциплінами, розподіляти завдання як у групі, так і між окремими здобувачами відповідно до індивідуальної траєкторії навчання кожного здобувача. Підтримка постійного зворотного зв'язку зі здобувачами надає можливість вчасно визначити проблемні моменти і відреагувати на це у вигляді повторного опрацювання матеріалу, можливо, в іншій формі, ніж це було зроблено на початку. Важливим моментом роботи у Google Classroom є можливість виставляти бал за кожне завдання та встановлювати час, доступний для його виконання. За допомогою Google Classroom оцінки, отримані здобувачами, записуються на платформі, а також фіксується дата надсилання кожної діяльності, що дозволяє викладачу швидше та персоніфіковано стежити за ситуацією з успішністю кожного здобувача. Здобувачі також мають можливість відслідковувати, які завдання вони виконали, а які ще необхідно відпрацювати. Також вони мають можливість повернутися до попередніх матеріалів у будь-який зручний для них час.

Google Docs дозволяє створювати та редагувати документи в мережі та працювати з ними разом у реальному часі з будь-якого пристрою. Також згідно [2] можливо

використовувати коментарі, пропозиції та завдання, щоб підтримувати роботу або розширені можливості співпраці: @згадувати потрібних людей, файли й події в документах у мережі. З Google Docs зручно писати наукові роботи, зокрема, статті та тези, відкриваючи доступ та можливість редагувати декільком учасникам, що вдосконалює навички коректного оформлення документа. Важливою перевагою Google Docs є можливість працювати з документом (відкривати, створювати й редагувати) навіть без інтернет-з'єднання, що є безумовним плюсом в умовах відключення електроенергії або поганого Інтернету, які є характерними для більшості користувачів на даний момент в нашій країні. Також окремо хотілось би виділити те, що Google Docs відповідають тим самим суворим вимогам щодо забезпечення конфіденційності та захисту даних, що й решта корпоративних сервісів Google Cloud. Серед корисних інструментів можна також виокремити Google Sheets (для вирішенням розрахункових завдань та аналізу великого масиву цифрових даних) і Google Slides (презентувати свої ідеї за допомогою створення чудових презентацій, навіть с живими субтитрами), що сприяє активізації як індивідуальної, так спільної роботи здобувачів. Google Forms виступає ефективним інструментом для створення різноманітних форм опитування, в тому числі підготовки тестових завдань для перевірки як поточних, так і підсумкових знань здобувачів.

Щодо Google Meet, то даний сервіс дозволяє здійснювати якісні відео зустрічі без часових обмежень з досить великою кількістю учасників. Важливою перевагою даного сервісу є те, що він доступний для всіх користувачів і пристроїв і його не потрібно завантажувати та встановлювати на пристрій, а можна просто відкрити у будь-якому браузері. Google Meet дозволяє не лише демонструвати будь які документи, таблиці чи презентації, але й застосовувати Google Jamboard - наступний зручний та ефективний інструмент активізації онлайн-навчання здобувачів.

Google Jamboard - це безкоштовний інтерактивний сервіс від Google, який дозволяє продемонструвати будь-які ідеї усіх учасників, активізує групову роботу у режимі реального часу. Зручний та інтуїтивно зрозумілий функціонал застосунку дозволяє зробити будь-які види робіт більш яскравими та креативними. Як зазначено у [3]: зручний функціонал сервісу фіксує ідеї за допомогою різнокольорових стікерів; дає можливість створювати записи та малювати за допомогою набору функцій, у т.ч. з допомогою розпізнання рукописного тексту і перетворення його у друкований; здійснювати опитування з використанням спеціальних шаблонів; завантажувати зображення та текст із Google Діску; приєднуватись як за допомогою комп'ютера, так і зі звичайного смартфона (додатки Android чи iOS); привертати увагу за допомогою інструменту «лазерна вказівка»; змінювати фон робочої поверхні, у т.ч. завантажувати окремі шаблони для роботи; зберігати усі напрацювання на Google Діску кожного учасника; експортувати проєкти у PDF чи PNG; інтегрувати віртуальну дошку з Google Classroom.. Базується цей девайс на хмарних технологіях, тож користуватися ним можна з будь-яких гаджетів.

Таким чином, можна дійти висновку, що навчальні сервіси компанії Google дозволяють суттєво пришвидшити, урізноманітнити та покращити взаємодію здобувачів не лише в процесі онлайн освіти, а також забезпечити усі необхідні умови для створення зв'язку з тими здобувачами, які не мають можливості безпосередньо підключитися під час заняття. Ці сервіси дозволяють їм надолужити усе у зручний для себе час.

Список використаних джерел:

1. Гладун М. А., Сабліна М. А. Сучасні онлайн інструменти інтерактивного навчання як технологія співробітництва. *Open educational e-environment of modern University*. № 4 (2018). С.33-43
2. Веб магазин Chrome URL:<https://www.chrome.google.com/intl>
3. Деділова Т. В., Кононенко Я.В., Андрух С.Л., Інтерактивні онлайн дошки як засіб активізації діяльнісного підходу у підготовці фахівців економічних і технічних спеціальностей. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. № 29. 2022. DOI: <https://doi.org/10.30977/PPV.2226-8820.2022.29.123>

Павлова Т. О.
доцент кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова;
доцент кафедри економіки, права та управління бізнесом
Одеський національний економічний університет (за сумісництвом).
м. Одеса, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: УМОВИ СЬОГОДЕННЯ ТА ВИКЛИКИ

Термін «діджиталізація» (від англ. digitalization – цифровізація) означає процес переведення різноманітної інформації у всіх її формах – текстовій, звуковій, графічній – у цифровий формат, зрозумілий сучасним гаджетам. Тобто «Цифровізація – насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір» [1].

Сьогодення світу пов'язано з бурхливими змінами, які людство відчуває вже не перший рік. Ці зміни відбуваються в усіх сферах людського буття: економічній, соціальній, політичній тощо. Головною відмінністю цих змін, на наш погляд, є відсутність кордонів, глибина та масштабність викликів. Виклик – це спонукання до певних дій, які виникають у новій або зміненій ситуації, що пов'язано із неможливістю продовжувати діяти на основі попередніх підходів з використанням попередніх методів за для подальшого розвитку. Одним з таких викликів у соціальному бутті є процес осучаснення та трансформації вітчизняної освіти, у тому числі закладів вищої освіти з використанням новітніх інформаційно-комунікативних технологій.

Процес діджиталізації на державному рівні почав розвиватися з часів проголошення незалежності України, коли було прийнято цілу низку законів у цій сфері, а саме «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ; «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР; «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-ІV; «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI; «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 р. № 675-VIII; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» від 27.04.2021 р. 1416-ІХ; Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. тощо.

Основна мета діджиталізації полягає у трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні, створюючи певну простоту та прозорість між людиною та державою. Та як наслідок перед державою постала важлива задача пошуку новітніх та інноваційних підходів, які необхідно впроваджувати у процесі організації та проведення освітнього процесу, що сприятимуть якісній підготовці майбутніх спеціалістів з різних галузей. Одним із засобів вирішення цього завдання є діджиталізація освітнього процесу закладів вищої освіти, які «завжди одними з перших впроваджували новітні технології та є стартовими майданчиками для реалізації інновацій з метою забезпечення розвитку будь-якої сфери людської діяльності» [2, с. 188].

Діджиталізація у сфері освіти пов'язана з можливістю та необхідністю використання нових цифрових технологій в освітньому процесі та управлінні навчальними закладами.

Наприкінці 2022 року Міністерство освіти і науки презентувало сучасну концепцію трансформування освіти «Освіта 4.: український світанок», яку планується втілити до 2032 року. Технології та революційні зміни у промисловості завжди радикально впливають на освіту.

Освіта за часів Промисловості 4.00 «стає індивідуальною впродовж життя на базі персоніфікованого контенту, забезпечуючи злиття технологій, що розмиває межі між фізичною, цифровою та біологічними сферами» [3].

В умовах сьогодення мова йде про якісні та кількісні трансформаційні зміни освітнього процесу у закладах вищої освіти з використанням новітніх інформаційно-комунікативних технологій, а саме:

1. Розвиток «змішаних» (або гібридних) моделей навчання, тобто поєднання двох освітніх форм навчання – online та offline. Мова йде про опанування новітніх моделей навчання, а саме Zoom, Googleclass, Moodle та інших платформ та додатків. Впровадження «змішаного» навчання створює більш широке коло освітніх можливостей, орієнтованих на доступність та якість освіти для кожної людини, яка бажає здобути вищу освіту незалежно від місця проживання відповідно до її інтересів та можливостей.

2. Формування Soft Skills (так званих м'яких наднавичок), які повинні обов'язково розвиватися поряд с професійними – Hard Skills, а саме вміння комунікувати, створюючи позитивне середовище навколо себе; критичне мислення; креативність; лідерські якості; вміння працювати у команді та із найменшими затратами розв'язувати задачі, що потребують свого вирішення тощо.

3. Реалізація «принципу персоналізованого навчання High Touch High Touch. Високі технології (high-tech) візьмуть на себе, як і у повсякденному житті, рутинні, базові завдання викладача: виявлення освітніх потреб здобувачів; корекція під них освітнього середовища; забезпечують опанування та відпрацювання здобувачами навичок та повторення матеріалу; оцінювання результату їх роботи тощо» [3].

Задіяння новітніх інструментів на сучасних освітніх платформах допомагає формувати власний стиль викладання, основною метою якого є зацікавленість та активне задіяння здобувачів до навчального процесу та як наслідок підвищення його якості.

До переваг діджиталізації можна віднести: підвищення ефективності процесу управління закладом; інтеграція звичайної та оцифрованої системи записів для більш швидкого пошуку; інтенсивний та швидкий обмін інформацією з колегами у межах освітнього закладу та по всьому світу; збільшення швидкості та якості реагування на потреби та запити здобувачів освіти; скорочення витрат та сприяння захисту довкілля; забезпечення безперервності навчального процесу навіть у випадках надзвичайних ситуацій (від карантину до військових дій тощо) із можливістю застосування «змішаної» форми навчання тощо.

Основною метою закладів вищої освіти в умовах діджиталізації є фокусування усіх зусиль на автоматизації процесів всередині вищого навчального закладу, що зробить їх діяльність більш ефективною та підвищить конкурентоспроможність.

Використання новітніх інструментів науково-технічного розвитку у цілому надасть можливість удосконалити освітній процес, максимально задіяючи такі органи чуття здобувачів як зір та слух, через які відбувається сприйняття інформації, що покращує розуміння матеріалу, який викладається та підвищує якість знань, які повинен набути здобувач. За допомогою медіа-та інтерактивних засобів викладачі отримують можливість використовувати інноваційні методи викладання матеріалу, включаючи використання «кейсів», дослідно-наукової роботи, ділових ігор, інтерактивних дошок тощо. Тобто від пасивного слухача, здобувач перетворюється на активного учасника навчального процесу. При цьому важливо зберегти так звану «живу» взаємодію між здобувачами, здобувачами та викладачами, під час якої формуються та активно задіюються у подальшому спілкуванні комунікативні зв'язки між усіма учасниками навчального процесу. Використання новітніх інформаційно-комунікативних технологій сьогодні дозволяє одночасно об'єднати online та offline моделі навчання за допомогою різних програм, що допомагає задовольнити потреби усіх здобувачів, більш ефективно проводити навчальний процес, а саме лекції, практичні заняття, наукові конференції, засідання наукових гуртків тощо. Зворотною стороною інноваційних процесів є готовність з боку викладачів опановувати новітні технології, бажання підвищувати кваліфікацію за рахунок опанування нових освітніх платформ

та додатків, які базуються на використанні сучасних інформаційно-комунікативних технологій; підвищення матеріально-технічного забезпечення вищих навчальних закладів в умовах підтримання необхідного рівня кібербезпеки тощо.

Таким чином, цифрові технології удосконалюють освітній процес, роблять його більш ефективним та мобільним, допомагаючи викладачеві більш наглядно та якісно доводити до здобувачів необхідний матеріал; спрощують форми контролю та суттєвим чином зберігають час викладача, вивільняючи його на пошук, самовдосконалення, індивідуальну роботу зі здобувачами та наукову роботу, тобто підвищують ефективність управління освітнім процесом та освітою у цілому. Основними напрямками діджиталізації вищої освіти в Україні можуть бути: «створення освітянських ресурсів і цифрових платформ із підтримкою інтерактивного та мультимедійного контенту для загального доступу закладів вищої освіти та здобувачів, зокрема інструментів автоматизації головних процесів роботи вишів; розроблення та впровадження інноваційних комп'ютерних, мультимедійних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання та обладнання для створення цифрового навчального середовища (мультимедійні класи, науково-дослідні STEM-центри лабораторії, інклюзивні класи, класи змішаного навчання); організація вільного доступу до Інтернету здобувачів у навчальних аудиторіях вищих шкіл; розвиток дистанційної форми освіти із використанням когнітивних та мультимедійних технологій тощо» [2, с. 196].

Отже, освітній процес у закладах вищої освіти в умовах діджиталізації з одного боку спрощує комунікацію між учасниками навчального процесу, а з іншого підвищує якість викладання та формування необхідних навичок, що робить освіту конкурентоспроможною та сучасною, зберігаючи власне надбання.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки: Концепція схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
2. Карплюк С.О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. / За ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка; укл. А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. К, 2019. 361 с. С. 188–197.
3. На українські школи очікує велика трансформація. URL: <https://osvitoria.media/experience/na-ukrayinski-shkoly-ochikuye-velyka-transformatsiya/>

Балуца Т. П.
к.політ.н, старший викладач
кафедри філософії, історії та політології
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ОСВІТІ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасний період розвитку суспільства характеризується сильним впливом на нього інформаційних технологій, які проникають в усі сфери людської діяльності і утворюють глобальний інформаційний простір. Невід'ємною і важливою частиною цих процесів є інформатизація освіти.

В даний час в Україні йде становлення нової системи освіти, яка орієнтована на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Цей процес супроводжується певними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу. Інформаційні технології покликані стати не додатковим чинником в навчанні, а невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу, що значно підвищує його ефективність. Основні надії покладаються на створення і супровід інформаційно-освітніх середовищ відкритого і дистанційного навчання, на розвиток нових об'єктних технологій створення баз навчальних матеріалів, поряд з розвитком традиційних технологій розробки цифрових освітніх ресурсів

Інформаційні технології (ІТ) на сьогоднішній день стають одним з основних пріоритетів в плануванні розвитку вищої освіти, як на Заході, так і в інших частинах світу. На думку Роберта Ширана (Robert Sheeran), ректора університету Сетон-Хол, саме включеність ІТ в навчальний процес виявляється для вступників тим привабливим моментом, на підставі якого вони вибирають, в який інститут піти [1, с.34].

Крім того, ІТ важливі не тільки для успішної конкуренції різних вузів на ринку вищої освіти, а й для успішного функціонування самих цих вузів. Без використання ІТ сьогодні стає неможливим ефективно управляти освітнім процесом. Як говорить Джон К. Хітт (John C. Hitt), ректор університету Центральної Флориди, «протягом не одного десятка лет ми обговорювали зв'язок інформаційних технологій та вищої освіти, але лише сьогодні ми вперше розуміємо, що технології викликають перспективні ... зміни, які настільки значні і всепроникні, що стає неможливим або небажаним для вузів відривати свої стратегічні плани, цілі та напрямки діяльності від ініціатив, ресурсів і управління в області ІТ» [3].

Згідно Хокріджу існують чотири принципові підстави для впровадження інформаційних технологій в освіту: соціальне, професійне, педагогічне і каталітичне. Соціальне підставу полягає у визнанні ролі, яку технології відіграють сьогодні в суспільстві, необхідність для освіти відображати інтереси суспільства і потреби демістифікувати технології для студентів. Професійне підстава складається в необхідності підготовки студентів до таких типів професійної діяльності, які вимагають навичок використання технологій. Педагогічна підстава полягає в тому, що технології супроводжують процес навчання, надаючи більш широкі можливості комунікації та більш якісні матеріали, що підсилює викладання традиційних предметів. Нарешті, технології можуть виробляти каталітичний ефект не тільки на освіту, а й на суспільство в цілому, удосконалюючи виконання, викладання, адміністрування, управління, підвищуючи ефективність, надаючи позитивний вплив на освіту і змінюючи владні відносини між викладачами та студентами [2].

Андріан Бошнер з університету Уорвіка в Ковентрі (Великобританія) відзначає наступні вигоди від впровадження ІТ у вищу освіту:

- посилення загальної студентської мотивації.
- підвищення якості навчального досвіду і перехід від пасивного до активного навчання.
- інституційної культури, особливо щодо можливості скористатися технологіями.

- посилення здатності переносити навички (наприклад, незалежного навчання або навичок користування ІТ).
- підвищення якості викладання.
- більш гнучкий доступ студентів до навчальних матеріалів, як через сайти (або системи телекомунікацій), так і поза сайтів.

Інформатизація освіти сьогодні стає домінуючим фактором, який впливає на прискорення соціальних трансформацій сучасного суспільства. Нові технології створюють нові можливості, нові горизонти для розвитку особистості, розширюють діапазон вибору окремої людини.

У сучасний період розвитку суспільства, що характеризується корінними змінами соціально-економічної, політичної та інших сфер, метою освіти стає формування творчо мислячих фахівців, які мають високу інформаційну культуру, здатних швидко адаптуватися в світі, що стрімко змінюється. Необхідність розробки нових підходів до навчання диктується незадоволеністю суспільства якістю. Зміна умов життя суспільства неминуче спричиняє вдосконалення освітніх концепцій.

Освіта здобувачів - це соціальне замовлення суспільства, яке обумовлено соціально-психологічними потребами суспільства, рівнем його розвитку, моральними та моральними цінностями цього суспільства. На жаль, процес модернізації у системі освіти проходить не стрімко.

Основна мета використання інформаційних технологій у навчальному процесі як інноваційного підходу в освіті полягає у розвитку здібностей здобувачів на основі саморегуляції та самоосвіти; формування наукового фундаменту для успішного прогнозування власної професійної діяльності, творчого розвитку особистості та правильного вибору індивідуальної програми людини.

У багатьох розвинених країнах світу сьогодні активно йде процес переходу від індустріального до інформаційного суспільства. У цих умовах засоби створення і використання інформаційних ресурсів в будь-якій розвиненій країні мають бути на рівні сучасних вимог. Такими засобами є:

- наукова методологія, використовувана в інформаційній сфері суспільства;
- програмно-апаратні засоби інформатизації;
- сучасні інформаційні технології.

Сьогодні в нашій країні відбувається становлення нової системи освіти, орієнтованої на інтеграцію в світове інформаційно-освітній простір. Цей процес супроводжується помітними змінами в організації процесу навчання, який повинен відповідати сучасним технічним можливостям. Проникнення сучасних інформаційних технологій в сферу освіти дозволяє якісно змінити методи і організаційні форми навчання, зробивши його більш зручним і доступним [4, с.12].

Список використаних джерел

1. Макаренко Л.Л. Інформатизація освіти як пріоритетний напрям модернізації освіти в умовах інформаційного суспільства. Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова. 2013. № 43. Серія 5.
2. Хокридж Д. Педагогічні питання сучасного і минулого. 1983 - №2 - С. 93-107.
3. Відкрита освіта в єдиному інформаційному просторі <https://library.ucf.edu/news/category/all-libraries/john-c-hitt-library/>
4. Жук Ю. О. Комп'ютерно орієнтовані засоби навчальної діяльності: проблеми створення та впровадження // Науковий вісник Ізмаїльського держ. пед. ін-ту. Ізмаїл : ІДГУ, 2004. Вип. 16. С. 11-15.
5. Дефіцит ІТ-фахівців в Україні. УНІАН ОСВІТА [Електронний ресурс]. – <http://education.unian.net/ukr/detail/190597>

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СТУДЕНТІВ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Характерною рисою сучасної вищої школи є інтернаціоналізація освітнього процесу вищої школи, одним з інструментів якої є міжнародна академічна мобільність студентів. У 2019 році кількість студентів – учасників міжнародної академічної мобільності склала 6 млн (2,6% від загальної кількості студентів світу) проти 0,3 млн у 1963 році [1].

Зважаючи на велику зацікавленість вищої школи в різноманітних програмах академічної мобільності, остання є об'єктом наукових досліджень. У наукових колах досліджується поняття академічної мобільності, визначаються принципи організації академічної мобільності та її структурні елементи, етапі реалізації в освітньому процесі [2-4].

Разом з тим, відповідні заборони та обмеження внаслідок Covid-19, активізували використання он лайн інструментів в освітньому процесі та зумовили необхідність осмислення потенціалу їх використання у програмах академічної мобільності [5].

Міжнародна академічна мобільність студентів реалізується шляхом укладення міжнародних договорів між вищими навчальними закладами різних країн, в межах створених консорціумів Вишів з різних країн, через ініціативи ЮНЕСКО програми Європейського союзу, зокрема, Еразмус +.

Відмінною ознакою академічної мобільності студентів в рамках грантових програм Європейського Союзу є необхідність чіткої структурованості проектів мобільності студентів, які реалізуються у чотири послідовні етапи: планування, підготовка, реалізація заходів мобільності та дії щодо визнання результатів мобільності.

На етапі планування відбувається не тільки розробка робочої програми та складення розкладу заходів, а й визначаються результати навчання. Результатами академічної мобільності може бути як покращення особистих якостей, так і професійні здобутки: збільшення ефективності навчання, покращення ініціативності та підприємництва, підвищення самоповаги та самооцінки, покращення спілкування на іноземних мовах, розширення міжкультурної обізнаності та покращення комунікації з людьми різних національностей та культур. Крім того, Еразмус + сфокусований на програмах мобільності, які відповідають визначеним пріоритетам Європейського Союзу, а саме: циркулярна «зелена» економіка, економіка для людей (проблеми безробіття, міграції, проблеми гендерних відмінностей і нерівності) цифровізація та цифрові майстерні.

Однією з характерних тенденцій у сфері міжнародної мобільності у сьогоденні є поєднання фізичної та віртуальної мобільності з використанням цифрових інструментів. На відміну від класичного розуміння студентської мобільності як форми мобільності, що передбачає перетин кордон студентами з метою освіти; віртуальна студентська мобільність визначається як «форма мобільності, яка використовує інформаційні та комунікаційні технології для полегшення трансграничних та/або між інституціональних обмінів» (1, с.6). Гібридний формат має низку переваг. По перше, забезпечується можливість залучення більш широкого кола студентів у програмах міжнародної мобільності. Зважаючи на зростання кількості студентів – учасників міжнародної мобільності, зберігається нерівність у залученні певних категорій студентів. У зв'язку з цим, є потреба у заохоченні студентів, які як правило, мало представлені у програмах мобільності з різних причин: працюючі студенти, студенти з обмеженими фізичними можливостями; студенти, які мають дітей.

По-друге, віртуальні активності зменшують негативний вплив міжнародної мобільності на навколишнє середовище, що є особливо актуальним у сенсі реалізації «зеленого курсу» Європейського Союзу. Так, програми Еразмусу щодо академічної мобільності студентів заохочують їх учасників до вибору більш екологічних видів транспорту під час подорожей.

Прикладом гібридного формату академічної мобільності студентів є Програма «ChangeAgent», яку реалізовує Консорціум U!RECA (об'єднання 7 Європейських університетів) на базі Амстердамського університету прикладних наук та з яким ОНЕУ у 2022 році було укладено Меморандум про співпрацю. Зазначена Програма розрахована на 2,5 місяця, протягом яких заплановано 6 занять студентів в он -лайн режимі та один тиждень фізичного перебування студентів з різних країн в Амстердамському Університеті прикладних наук [6]. Програма присвячена проблематиці стійкого використання водних ресурсів, що відповідає політиці «циркулярної економіки», яку зараз активно реалізують країни Європейським Союзу.

Зазначимо, що віртуальна мобільність у міжнародному середовищі виникла як відповідь на заборони під час Covid-19 та отримала свій подальший розвиток під час реалізації «зеленого курсу» Європейського Союзу.

Для України наявність віртуальної мобільності є можливістю продовжувати міжкультурний обмін серед студентів та отримувати користь від цього, що є особливо актуальним під час воєнного стану нашої держави. Студенти мають можливість бути присутніми у міжнародному освітньому середовищі, продовжувати розвивати свої комунікаційні навички, отримувати міжнародний досвід.

Список використаних джерел:

1. The report “Moving minds: Opportunities and challenges for virtual student mobility (VSM) in a post-pandemic world” URL:<http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>
2. Kelo, M. (2006). Toward improve data student mobility in Europe: findings and concepts of the Eurodata study. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 194-223. URL <http://dx.doi.org/10.1177/1028315306288755>
3. Naidoo, V. (2006). International education. A tertiary-level industry update. *Journal of Research of International Education*, 5(3), 232-345. URL: <http://dx.doi.org/10.1177/1475240906069455>
4. Varghese, N. V. (2008). *Globalization of higher education and cross-border student mobility*. Paris: HEP, 29.
5. deWit, H., & Altbach, P. G. (2021). Internationalization in higher education: Global trends And recommendations for its future. *Policy Reviews in Higher Education*, 5(1), 28–46. URL: <https://doi.org/10.1080/23322969.2020.1820898>
6. UIRECA Change Agents programme URL: <https://digitalsocietyschool.org/project/ureka-change-agents/>

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ОДНА ІЗ ОСНОВНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Будь яка мова є насамперед засобом комунікації, тому поява нових технічних засобів комунікації і їх широке проникнення в усі сфери нашого життя закономірно впливає на освітній процес в цілому, і на вивчення іноземних мов зокрема. Саме тому наразі стоїть питання, пов'язане із діджиталізацією у навчанні іноземних мов, адже серед дисциплін, що вивчаються, важко, знайти іншу таку дисципліну, при викладанні якої ідея використання різного роду технічних засобів навчання знаходила б настільки ж активний відгук як у практиці викладання іноземних мов.

Диджиталізація зосереджена на поліпшенні та пришвидшенні обробки інформації, перетворенні її у більш зручний формат та зменшенні її обсягу, тобто переведення паперової роботи в електронну із застосуванням великої кількості обладнання, розробка освітніх планів та опрацювання великої кількості вже існуючої інформації, а також – інноваційні ідеї та зрушення, які допомагають ЗВО бути на крок попереду серед інших [1, с. 204].

Технічні засоби навчання використовуються в освітньому процесі з метою формування компетентності студентів, підвищення ефективності засвоєння здобувачами освіти знань, умінь, навичок. При модернізації навчальних кабінетів в закладах вищої освіти їх здебільшого оснащують мультимедійним проектором, інтерактивною дошкою (або роблять поверхню звичайної білої маркерної дошки інтерактивною), акустичною системою та комп'ютером (ноутбуком). Цим комплектом обладнання викладач може самостійно створювати презентації та інтерактивні заняття в різних програмних середовищах, що значно впливає на засвоєння матеріалу саме іноземною мовою.

Освітня діяльність залежить від напряму впровадження засобів зв'язку (смартфони, ПК), наявності та якості Інтернет-покриття та цифрової грамотності як здобувачів, так і викладачів. Чим істотніше розуміння важливості диджиталізації, тим швидше процес охопить інші сфери, перетворивши їх на сфери віддаленої роботи та навчання. Адже освітня діяльність передбачає: ознайомлення із освітніми виданнями, а насамперед виданнями іноземною мовою; ведення науково-дослідної діяльності (написання наукових робіт, статей, патентування винаходів) – усі перераховані варіанти потребують опрацювання великого обсягу інформації, що зараз доступний у мережі Інтернет.

Диджиталізація, як методика вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти впроваджується шляхом: курсів з іноземної мови, проведення тренінгів з іноземними спікерами, навчальних клубів з носієм мови, академічної мобільності та науково-дослідної діяльності, практики, публічних зустрічей та тематичних конференцій за кордоном, а також відкритості інформації про освітню діяльність у соц-мережах [2, с. 96].

Диджиталізація показала основні переваги дистанційної освіти та наукової роботи онлайн, визначила проблемні моменти навчання в окремих ЗВО, які повільніше долучаються до процесу диджиталізації. Щоб зменшити кількість проблемних моментів варто подбати як про зовнішній, так і про внутрішній розвиток, який передбачає покращення онлайн-освіти, інформаційно-технічного оснащення аудиторій та представлення лекційних матеріалів в інтерактивному форматі за допомогою візуалізації, а внутрішній – впровадження електронного документообігу.

Можна впевнено зробити висновок, що специфіка дисципліни “Іноземна мова” обумовлює активне і доречне застосування цифрових засобів та інструментів на всіх рівнях освітнього процесу: від закладу дошкільної освіти до закладу вищої освіти. Діджиталізація у навчанні іноземних мов – це процес, який набирає обертів, покоління Альфа вже почало навчатися, тому завдання усіх педагогів - більш активно та методично правильного використовувати здобутки сучасного цифрового світу, налагоджувати ефективну цифрову співпрацю як зі студентами, так і з колегами, розвивати себе та своїх студентів засобом цифрових технологій та ресурсів.

Отже, за роки активного впровадження було зроблено багато дій для покращення діджиталізації як з боку викладачів, так і здобувачів вищої освіти, адже вдала робота системи освіти – запорука усіх учасників освітньої діяльності. Варто зазначити, що процес діджиталізації – це початок оцифровування не лише освітньої, а й усіх сфер діяльності, і цей потребує постійної підтримки та оновлення.

Список використаних джерел:

1. Соломаха А.В. Підготовка майбутніх педагогів до діджиталізації в ранньому навчанні іноземних мов. Open educational e-environment of modern University. 2021. №10, с. 203-215. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2021.1017>
2. Гончарова Н.О., Сіпій В.В. Діджиталізація освітнього простору закладів загальної середньої освіти. Цифрова компетентність вчителя_Збірник матеріалів всеукраїнської конференції, 2019. С. 94–96. [https://lib.iitta.gov.ua/720167/1/Digital%20competence%20\(Sipii_Honcharova\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/720167/1/Digital%20competence%20(Sipii_Honcharova).pdf)

Мануїлова К. В.

*доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Одеський національний технологічний університет,
м. Одеса, Україна*

Несененко П. П.

*доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

Колеснікова К. С.

*доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Одеський національний технологічний університет,
м. Одеса, Україна*

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ

У сучасному суспільстві цифрові технології поглинули майже всі сфери суспільного життя. Сучасну освіту та публічне управління вже неможливо уявити без діджиталізації. Саме впровадження цифрових технологій докорінно змінило форми та методи навчання загалом та в публічному управлінні зокрема.

Діджиталізація навчання означає використання ПК, ноутбуків, нетбуків, планшетів, смартфонів, інтернету, програмних додатків та інших типів цифрових технологій для навчання аудиторії різного віку.

У сучасному світі все більшої популярності набуває складання та розв'язання тестів за допомогою комп'ютера. Серед найбільш відомих вишів світу стає доброю традицією створення та функціонування так званого електронного університету. Найбільш відомі такі е-університети як освітня платформа Coursera Технологічного інституту Джорджії [1], UMass Boston OpenCourseWare – безкоштовний відкритий освітній ресурс Бостонського університету (США, штат Массачусетс) для викладачів, студентів і тих, хто навчається самостійно, у всьому світі [2], а, також, MIT Open Learning Library відкрита навчальна бібліотека для вибраного навчального контенту з курсів MIT OpenCourseWare та MITx Массачусетського технологічного університету [3].

Багато освітніх експертів вважають, що навчання з часом стане повністю цифровою діяльністю, заснованою на штучному інтелекті та віртуальній реальності.

Електронна пошта, Whatsapp, Facebook, Instagram, Tiktok, YouTube, смартфони, ПК, планшети – від цього нікуди не подітися. Сучасні здобувачі освіти прокручують, клацають і сканують, отримують, опрацьовують і обмінюються інформацією швидше, ніж будь-коли раніше. Вони швидко реагують на цифрову взаємодію зі своїми викладачами. Це не лише мотивує здобувачів освіти до участі, а й дає їм змогу викладати складні ідеї звичним способом. Отже, здобувачі освіти змінюються під впливом загальної цифровізації, а тому для освітнього сектору важливо активно долучатися до цифрової освітньої революції, що відбувається в усьому світі та в Україні.

Covid-19 і воєнний стан в Україні створили особливі можливості для прискорення діджиталізації освіти та створення нового навчального середовища, яке набагато краще підходить для сучасних студентів. Тому, зрозуміло, організації, які не готові впроваджувати цифрові технології, ризикують бути швидко витісненими з ринку освітніх послуг. Виходячи з цього, на нашу думку, є дуже важливим активно впроваджувати новітні технології в освіту студентів, особливо тих, які навчаються за фахом публічне управління та адміністрування.

Однак для того, щоб діджиталізація навчання принесла позитивні зміни, воно має здійснюватися відповідно до певних принципів, по-перше, забезпечення рівного доступу всіх здобувачів закладів вищої освіти до продуктів інформаційно-комунікаційних технологій (для

отримання знань, інформації та послуг) та, по-друге, спиратись на міжнародний досвід з акцентом на інтеграцію до Європейського Союзу.

Щодо ролі діджиталізації в подальшому розвитку національної системи підготовки державних службовців, то ми вважаємо, що однією з головних цілей є забезпечення майбутнім і теперішнім публічним службовцям у містах і регіонах прямого та безперервного (безоплатного) доступу до всіх навчальних онлайн-платформ з доступними для них навчальними курсами та модулями з публічного управління та адміністрування.

Підкреслимо, що вищим навчальним закладам, які готують фахівців у сфері публічного управління та адміністрування, вважаємо за доцільне запровадити обов'язкові змістовні модулі для проходження навчальних програм на освітніх платформах.

Рекомендуємо, студентам з публічного управління та адміністрування проходити безкоштовні навчальні програми, які розміщені на вітчизняному додатку ДІА. Зокрема це освітні серіали: «Цифрова грамотність для державних службовців 1.0. на основі інструментів Google», «Цифрова трансформація регіонів», «Цифрові держслужбовці», «Держава без бар'єрів», «Що таке публічна політика та як її формувати», «Як стати цифровою громадою», «Адміністративні ресурси та як з ними працювати», «Основи кібергігієни», «Високоперевірені: Онлайн-курс медіаграмотності», «Доступ до публічної інформації», «Відкриті дані для державних службовців» [4].

Крім того, освітня платформа PROMITEUS також пропонує низку безоплатних та акредитованих онлайн-курсів для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Зокрема, доступні такі навчальні програми: «Про електронне декларування», «Дистанційна робота для державних службовців», «Державні службовці в публічному управлінні», «Розумні громади: Управління на основі даних», «Взаємодія органів державної влади», «Ефективна взаємодія органів місцевого самоврядування з громадами», «Децентралізація: від патерналізму до відповідального розвитку», «Децентралізація в Україні – теорія та практика», «Підготовка та реалізація проектів розвитку громад» [5].

Таким чином, цифрова трансформація, що базується на діджиталізації публічного управління, є неминучим майбутнім для України як члена сучасного розвиненого суспільства. Успіх цієї трансформації та її вплив на добробут українського суспільства залежатиме від того, як швидко її буде здійснено та в яких масштабах. Тим часом, на глобальному рівні, наша країна все ще залишається поза конкуренцією за факторами, які визначають створення нових інноваційних проривів в ІТ-секторі, особливо в частині підготовки спеціалістів і науковців у сфері публічного управління й адміністрування, а за умов низької ефективності національної інноваційної системи країни складно забезпечити технологічний та кадровий потенціал.

Отже, для вдосконалення управлінської освіти у сфері діджиталізації публічного управління та цифрової трансформації необхідно розробити та запровадити на державному рівні довгострокову програму, спрямовану на підтримку та розвиток діджиталізації в Україні та постійно удосконалювати навчання майбутніх публічних управлінців.

Список використаних джерел:

1. Coursera <https://www.coursera.org/>
2. UMass Boston OpenCourseWare. <https://ocw.umb.edu/> <https://ocw.umb.edu/>
3. MIT Open Learning Library. <https://ocw.mit.edu/>
4. ДІА. Цифрова освіта. Освітні серіали. https://osvita.diia.gov.ua/courses?param_appointment=5
5. Prometheus. Каталог курсів. Державна служба. Місцеве самоврядування. <https://prometheus.org.ua/courses-catalog/>

ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

В сучасних умовах розвитку інноваційних технологій у всіх галузях і сферах діяльності людини з'явилися нові наукові напрями. Сучасна вища школа вимагає не просто нових методів навчання, а й потребує різноманітних новітніх засобів, які розширяють знання та цікавість студента у його навчальній діяльності. Інформатизація освітньої галузі визначає необхідність широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в навчальному процесі. Перед освітою стоїть велике завдання випуску фахівців нової формації: людей, які мають критичне мислення та навички грамотної роботи з великими масивами даних, і навіть мотивованих до концепції безперервного навчання.

Швидкого та інтенсивного піднесення за останні роки зазнала інформаційна технологія, що базується на штучних нейронних мережах. Нейронна мережа [1] (також штучна нейронна мережа, ШНМ) – математична модель, а також її програмне або апаратне втілення, побудована за принципом організації та функціонування біологічних нейронних мереж - мереж нервових клітин живого організму. Першою такою спробою були нейронні мережі У. Маккалока та У. Піттса. Після розробки алгоритмів навчання одержувані моделі стали використовувати в практичних цілях: завдання прогнозування, для розпізнавання образів, завдання управління і ін.

Нейромережа імітує не тільки діяльність, а й структуру нервової системи людини. Така мережа складається з великої кількості окремих обчислювальних елементів («нейронів»). Найчастіше кожен «нейрон» належить до певного шару мережі. Вхідні дані послідовно проходять обробку всіх шарів мережі. Параметри кожного нейрона можуть змінюватися в залежності від результатів, отриманих на попередніх наборах вхідних даних, змінюючи таким чином і порядок роботи всієї системи. Нейронні мережі здатні вирішувати такі ж завдання, як і інші алгоритми машинного навчання, різниця полягає лише у підході до навчання. Серед основних галузей застосування нейронних мереж:

- системи розпізнавання та класифікації об'єктів на зображеннях;
- системи генерації зображень та тексту;
- голосові інтерфейси взаємодії для Інтернету;
- системи моніторингу якості обслуговування у кол-центрах; заміна ботами частини функцій операторів кол-центрів;
- системи інтелектуальної безпеки та моніторингу;
- системи відеоаналітики;
- системи самонавчання, що оптимізують управління матеріальними потоками або розташування об'єктів (на складах, транспорті);
- інтелектуальні системи, що самонавчаються, для управління виробничими процесами та пристроями (у тому числі робототехнічні);
- системи універсального перекладу «на льоту» для конференцій та персонального використання;
- поява ботів-консультантів технічної підтримки або персональних помічників, за функціями близькими до людини;
- системи прогнозування.

Здібності нейронної мережі до прогнозування безпосередньо впливають з її здатності до узагальнення та виділення прихованих залежностей між вхідними та вихідними даними. Після навчання мережа здатна передбачити майбутнє значення певної послідовності на основі кількох попередніх значень та (або) якихось існуючих на даний момент факторів. [2].

Для роботи з неймережами призначена велика кількість спеціалізованих програм, одні з яких більш універсальні, інші - вузькоспеціалізовані. Коротко розглянемо деякі застосовувані програми:

Інструментарій для нейронних мереж Neural Network Toolbox пакету Matlab – настільна лабораторія для математичних обчислень, проектування і моделювання складних систем. Модуль Neural Networks Statistica пакету STATISTICA - являє собою реалізацію всього набору неймережевих методів аналізу даних.

NeuroShell Day Trader - неймережева система, яка враховує специфічні потреби трейдерів, хоч вона і легка в використанні, програма досить вузькоспеціалізована [3].

BrainMaker – даний пакет призначається для вирішення таких завдань, для яких формальні методи і алгоритми поки не знайдені, вхідні дані неповні і суперечливі. До таких завдань відносяться біржові та фінансові прогнозування, моделювання кризових ситуацій, розпізнавання образів і багато інших [3].

На початку 2020-х років неймережі встигли з переднього краю наукових розробок поринути у сферу загальнодоступних інтернет-додатків. У наші дні кожен може проєкспериментувати з генерацією текстів чи зображень.

Генератори зображень у вільному доступі: Crayon (попередня назва Dall-E mini) компанії OpenAI, Midjourney, Stable Diffusion, WomboArt.

Ще один цікавий інструмент для роботи з текстом на базі штучного інтелекту Rytr. Частково безкоштовний, він дозволяє генерувати дуже зв'язні тексти на основі ключових фраз. Rytr побудований на моделі GPT-3, що створює тексти буквально за хвилину.

Looka - генератор логотипів за описом компанії, сфери її діяльності та ваших уподобань (через вибір стилів, кольорів та зразкової символіки). У роботі використовується алгоритми Tensor Flow від Google.

ChatGPT - чат-бот зі штучним інтелектом, розроблений компанією OpenAI і здатний працювати в діалоговому режимі, що підтримує запити природними мовами. Він привернув увагу своїми широкими можливостями: написання коду, створення текстів, можливості перекладу, отримання точних відповідей та використання контексту діалогу для відповідей, хоча його фактична точність критикується фахівцями. ChatGPT був запущений 30 листопада 2022 року, а вже на початку лютого 2023 року Reuters із посиланням на швейцарський холдинг UBS повідомило, що за 2 місяці аудиторія активних користувачів ChatGPT досягла 100 млн осіб. Цим самим додаток встановив історичний рекорд зростання відвідувачів

На мій погляд, до переліку навчальних дисциплін, що викладаються у нашому університеті слід додати спецкурси, спецсемінари з використання нейронних мереж в залежності від специфіки спеціальності студентів. Це поглибить наукову уяву майбутніх фахівців про створення штучного інтелекту, широку сферу його прикладного застосування.

Список використаних джерел:

1. Тимошук П. В. Штучні нейронні мережі. Навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 444 с.
2. Прогнозирование на основе нейронных сетей. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://elanina.narod.ru/lanina/ind/neiro/2.htm>
3. Букреев Д.О. Прогнозування фондового ринку за допомогою нейромереж. Інформаційні технології в освіті та науці: зб. наук. пр., 2018, 10: 36-43.

Мінін В. С.
аспірант кафедри Управління персоналом і економіки праці
Науковий керівник: к.е.н.доцент, Збрицька Т. П.
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТЕХНОЛОГІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Економіка сильно змінюється під впливом новітніх технологій, у тому числі через цифрову трансформацію. Для роботодавців стають важливими нові компетенції від співробітників, які пов'язані з інноваціями та цифровими компетенціями. Технологічне вдосконалення вирішить це питання, адже студенти будуть здобувати практичні навички роботи з технологічними застосунками вже під час навчання.

Також існує і зворотна ситуація, коли абітурієнти, становлячись студентами, не зможуть ефективно засвоювати інформацію через застарілі та нецифрові способи передачі інформації. Покоління Z, яке приходить на зміну міленіалів, може мати низький рівень мотивації до більш традиційних способів викладення інформації на освітніх курсах. Це пов'язано з тим, що покоління, яке зараз вступає до освітніх закладів, використовує технології майже у всіх аспектах свого життя, і через це сучасна молодь звикла до швидкого доступу, пошуку та засвоєння інформації. У таких студентів може створитись розрив між їхніми очікуваннями і фактичним досвідом отримання освітньої інформації у закладах вищої освіти.

Окрім цього, події останніх трьох років у світі та Україні показують наскільки вітчизняна система освіти є нееластичною та кволюю до різких та суттєвих змін нашого соціального життя. Пандемія COVID-19 у 2019 році та війна, яка почалась у 2022 році показали, що система освіти України не може ефективно працювати при існуючих підходах та методах до освіти.

Внаслідок вище перерахованих причин, визначилось, що в системі освіти України існує проблема ефективної передачі інформації. Існуюча інформаційна система не може ефективно взаємодіяти з усіма учасниками навчального процесу. З'явилися такі проблеми, як: організувати дистанційне й змішане навчання; проведення освітнього процесу через віддалений режим; здійснювати дистанційну комунікацію з здобувачами освіти, їх батьками, керівництвом та колегами.

Освіта в Україні у майбутньому повинна мати орієнтацію на процес освіти за кордоном, де за мету вважається: пізнання нового наукового матеріалу, знайомство з новими людьми, віртуальні подорожі, набуття навичок практично не виходячи з дому. Таке покращення міжособистісного та групового спілкування у іноземних країнах відбулось за рахунок переведення більшої кількості інформації у цифрову форму шляхом діджиталізації.

Аналізуючи досвід розвинутих країн слід відмітити, який вплив запровадження цифрових технологій зумовило покращення у галузі економіки. Досвід цих країн вказує, що діджиталізація має побічний позитивний ефект для економіки, через науково-технологічний прогрес.

У закордонних системах освіти рівень цифровізації у вищих навчальних закладах повинен визначатись за ключовими показниками: повсюдність інформаційних послуг та додатків серед персоналу та здобувачів освіти, зручність використання цифрової технології, надійність та легкість доступу, підготовленість людей до використання цифрових технологій.

Серед переваг, які діджиталізація надає освітньому процесу, можна виділити наступні:

- підвищення ефективності адміністративних процесів за рахунок більш швидкої передачі інформації;
- інтеграція звичайної та оцифрованої системи записів для більш швидкого пошуку та підвищення достовірності інформації;

- покращення доступності та сприяння кращому обміну інформацією з колегами по всьому світу;
- збільшення швидкості реагування на зауваження та побажання здобувачів освіти;
- інтернаціоналізація освіти, через полегшення доступу до знань для іноземців;
- скорочення витрат та сприяння захисту довкілля;
- можливість вчасно користуватися точною аналітикою;
- допомога у гнучкості персоналу;
- забезпечення безперервності навчального процесу навіть у випадках надзвичайних ситуацій (дефіцит коштів на опалення корпусів, карантин тощо) [1, с. 29].

Цифровізація в розвинених країнах почалась в кінці 80-х та на початку 90-х, коли населення масово отримало доступ до комп'ютерів та Інтернету. У той час, як в Україні електронні гаджети серед населення почали масово з'являтися наприкінці 2010-х років. Тому можна сказати, що розвинені країни мають щонайменше як 20 років досвіду роботи з електронікою і цифровими технологіями.

До основних шляхів діджиталізації освітнього процесу у світі відносять: створення онлайн курсів, використання віртуальної і змішаної (доповненої) реальності; застосування хмарних технологій; гейміфікацію освітнього процесу; залучення до освітнього процесу мобільних та комп'ютерних технологій; використання різних форм дистанційної освіти; моніторинг знань здобувачів освіти за рахунок нових технологій; розвиток цифрових бібліотек в університетах; використання інтерактивних елементів цифрових технологій для змішаного навчання.

Серед іноземних вчених одним з важливих питань було визначення ризиків діджиталізації освіти. *До основних ризиків відносять:* 1) ризики використання не достатньо вивчених технологій; 2) недостатнє звертання уваги на отримання практичних умінь; 3) ризики погіршення здатності сприймати більші обсяги інформації через збільшення кількості самої інформації; 4) ризики витиснення живого спілкування як комунікації; 5) ризик поширення плагіату; 6) загрози через кіберзлочинність; 7) ризики збоїв у цифровій системі; 8) ризики маніпулювання та змінення інформації [2].

Так як розробка та введення цифрових технологій в Україні потребує суттєвих витрат грошей та часу, актуальним є використання вже існуючих технологій, які вже зарекомендували себе на ринку та наглядно допомагають у освітній сфері. *Наприклад*, послуги хмарних технологій від великих іноземних компаній, які вже зарекомендували себе надійно під час коронакризи. Деякі ІТ-компанії безкоштовно надавали свої послуги системі освіти, що дозволили закладам освіти створити ефективну інформаційну систему з мінімальними грошовими витратами.

Отже, в умовах сучасності, для системи освіти України необхідно залучати модернізації для вирішення проблем сьогодення. Діджиталізація є одним з таких шляхів покращення освіти, який дозволить підвищити ефективність освітнього процесу. Проте важливо враховувати, що цифровізація має свої негативні аспекти і при будь-якому технологічному нововведенні необхідно заздалегідь продумати майбутні наслідки.

Список використаних джерел:

1. Варжанський І. В. Виклики діджиталізації для закладів вищої освіти / І міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи» – 2020. – С. 28-29 URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201149>
2. Digital Technologies in Education. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digitaleducation-policies> (дата звернення 09.02.2023)

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті одним з пріоритетів розвитку освіти визначає впровадження сучасних інформаційних технологій, які розширюють можливості студентів щодо якісного формування системи знань, умінь і навичок, їх застосування у практичній діяльності.

Сьогодні дистанційна форма навчання демонструє свої переваги над іншими формами навчання завдяки своїй значно вищій інформативності, доступності та економічній ефективності. Вона також потребує менше часу та енергії для засвоєння знань, є значно мобільнішою та комфортнішою ніж інші форми навчання. Саме цими та іншими причинами зумовлюється експансія дистанційної форми навчання в усьому світі. У кінці 1997 року в 107 країнах діяло близько 1000 навчальних закладів дистанційного типу. Кількість тих, хто здобув вищу освіту в системі дистанційної освіти в 1997 р. становила близько 50 млн. чоловік, у 2010 р. – 100 млн., за прогнозами у 2023 р. становитиме 120 млн. чоловік [1].

Інтенсивний розвиток новітніх освітніх технологій паралельно з електронними засобами комунікації дозволив поступово перейти від традиційних технологій навчання до комбінованого навчання. Під комбінованим навчанням розуміють цілеспрямований процес здобуття знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання [2]. Така інтеграція електронного мережевого і традиційного навчання потребує нових підходів до організації, контролю і оцінювання позааудиторної діяльності студентів.

Для ефективної взаємодії викладача зі студентами під час дистанційного навчання необхідні такі складові:

- 1) платформа, що дає змогу викладачеві ставити перед студентами навчальні завдання та отримувати зворотній зв'язок;
- 2) чат для спілкування, надання інструкцій та роз'яснень, відповідей на запитання;
- 3) сервіс для онлайн-підтримки лекцій.

Усі ці складові можуть бути успішно реалізовані у додатках Google: Docs, Drive, Gmail, Forms, Hangouts Meet та деяких інших. Але максимальна зручність досягається за умови їх інтеграції. Інтегрованим сервісом, що поєднав у собі можливості названих вище додатків став нині Google Classroom [3]. Продукт доступний безкоштовно як веб-сервіс і як мобільний додаток для Android та iOS, однак для повноцінного використання всіх його можливостей необхідний аккаунт G Suite.

Переваги дистанційної освіти:

- *Індивідуальний графік навчання*, тобто можливість навчатися в зручний для себе час та самостійно вирішувати коли і скільки часу протягом семестру приділяти вивченню матеріалу.
- *Індивідуальний темп навчання*, коли студент завжди може повернутися до вивчення більш складних питань, кілька разів подивитися відео-лекції, перечитати листування з викладачем, а вже відомі теми пропустити.
- *Індивідуальне та мобільне місце навчання*. Студенти можуть навчатися, не виходячи з будинку або офісу, перебуваючи в будь-якій точці світу. Щоб приступити до навчання, необхідно мати комп'ютер з доступом в Інтернет. Відсутність необхідності щодня відвідувати навчальний заклад – безсумнівний плюс для людей з обмеженими можливостями здоров'я, для проживаючих у важкодоступних місцевостях, для батьків з маленькими дітьми та ін.
- *Навчання без відриву від основної діяльності*. Дистанційно можна навчатися на

декількох курсах одночасно, отримувати чергову вищу освіту. Для цього зовсім не обов'язково брати відпустку на основному місці роботи, виїжджати у відрядження.

- *Доступність навчальних матеріалів.* Доступ до всієї необхідної літератури відкривається студенту після реєстрації в системі дистанційного навчання або він отримує навчальні матеріали електронною поштою. Зникає проблема нестачі чи відсутності підручників, навчальних посібників чи методичних видань.

- *Індивідуальна мобільність.* Зв'язок з викладачами здійснюється різними способами: як on-line, так і off-line. Проконсультуватися з викладачем за допомогою електронної пошти іноді ефективніше та швидше, ніж призначити особисту зустріч при очному або заочному навчанні.

- *Індивідуальний підхід.* При традиційному навчанні викладачеві досить важко приділити необхідну кількість уваги всім студентам групи, підлаштуватися під темп роботи кожного. Використання дистанційних технологій підходить для організації індивідуального підходу. Крім того, що студент сам обирає собі темп навчання, він може оперативно отримати у викладача відповіді на виникаючі питання.

- *Дистанційна освіта дешевша.* Якщо порівнювати вартість навчання на заочній і дистанційній формах навчання, то дистанційна скоріш за все буде дешевшою. Студенту не доводиться оплачувати дорогу, проживання, а у випадку з зарубіжними вузами не потрібно витратитися на візу і закордонний паспорт.

- *Зручність для викладача.* Викладачі, що займаються педагогічною діяльністю дистанційно, можуть приділяти увагу більшій кількості студентів і працювати, навіть перебуваючи у відрядженні чи на конференції за кордоном.

Разом з тим, дистанційне навчання не позбавлене і ряду недоліків:

- *Сильна мотивація.* Практично весь навчальний матеріал студент освоює самостійно, що вимагає достатньої сили волі, відповідальності і самоконтролю. Підтримувати потрібний темп навчання без контролю з боку вдається не всім.

- *Нестача практичних вмінь та навиків.* Досить важко якісно організувати дистанційне навчання за напрямками підготовки та спеціальностями, на яких передбачена велика кількість практичних занять. Навіть найсучасніші комп'ютерні тренажери не замінять майбутнім економістам практичного досвіду.

- *Відсутність комунікабельності.* При дистанційному навчанні особистий контакт студентів один з одним і з викладачами мінімальний, тому така форма навчання не підходить для розвитку впевненості та навичок роботи у команді.

- *Проведення контролю знань студентів.* При наявності якісних комунікаційних каналів іспити можна проводити за допомогою двосторонніх відеоконференцій, що не завжди можливо. Тому, на підсумкову атестацію студентам доводиться особисто приїжджати до університету [4].

Але, незважаючи на недоліки, технології дистанційного навчання є могутнім засобом пізнання. Щоб підвищити ефективність нових інформаційних технологій у навчанні, слід сформулювати певну систему, яка передбачає інше розуміння сутності навчання, ролі викладача і студентів у цьому процесі, взаємовідносин викладача і студентів, оснащення робочих місць викладача і студентів.

Список використаних джерел

1. Valentine D. Distance learning: Promises, problems, and possibilities. *On-line Journal of Distance Learning Administration*. 2021. Т. 5. № 3.
2. *Теорія і практика організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів*: монографія. Кол. авторів / ред. проф. О. А. Коновала. Кривий Ріг: Книжкове видавництво Киреєвського, 2012. 380 с.
3. <https://classroom.google.com>.
4. Даниліна С.О. Додатки Google як інструмент взаємодії викладача та студента в умовах комбінованого навчання. *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали IV Міжнародної науково-методичної конференції, 4-5 лютого 2021. Одеса: ОНЕУ, 2021. С. 119-121.

КРАТКИЙ ОБЗОР ИНСТРУМЕНТОВ GOOGLE ДЛЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Карантин, вызванный пандемией ковид-19, сделал невозможным посещение учебных заведений и вынудил участников учебного процесса по всему миру осваивать новую как для студентов, так и для преподавателей форму обучения - дистанционное обучение. Начиная с 2020 года дистанционное обучение занимает всё более значительные позиции в учебном процессе. Всем участникам учебного процесса пришлось осваивать новые для них инструменты организации учебного процесса (такие как например, персональный компьютер, ноутбук), новые формы ведения занятий - занятия не в аудитории при непосредственном общении со студентами, а сидя дома и видя, а иногда и не видя своих студентов на экране. Студентам в свою очередь пришлось научиться выполнять многие виды работ на мобильных устройствах. Также в этот период появилось много программ и цифровых инструментов, которые предоставляют преподавателю возможность организовать учебный процесс дистанционно с использованием информационных технологий.

Одним из таких продуктов является инструмент компании Google под названием Google Class.

Большинство преподавателей используют инструменты Google Class не в полном объёме. Многие даже не подозревают, насколько широкий спектр возможностей как для преподавателя, так и для студентов, предоставляет данная система. Это полноценный офис преподавателя, который даёт возможность организовать учебный процесс в едином виртуальном пространстве без необходимости использовать разные устройства или программы. Все те функции, которые в системе Windows выполняются в разных программах, в системе Chrome доступны в самом обозревателе Google Chrome, а все необходимые программы подключаются в браузер в виде расширений, которых можно подключать неограниченное количество. [1]

На Google диск можно загружать любые материалы, как документы в формате Microsoft Word, например, конспекты лекций, так и изображения, таблицы в формате Excel, презентации. Только вместо Power Point используется расширение для создания и редактирования презентаций в обозревателе Google Chrome. Также здесь можно создавать различные виды тестовых и контрольных заданий, опросов, с возможностью указать варианты ответов - один правильный ответ, несколько правильных ответов, развёрнутый самостоятельный ответ студента, изображение и так далее. Можно задать формулу для обработки правильных ответов и получить сразу статистику ответов в процентах по группе. Очень удобная функция для составления отчетности. Более того, результаты статистической обработки студенческих ответов система сама по требованию пользователя перенесет в таблицу Excel. [2]

Также имеется возможность организовать проведение дистанционных учебных занятий с непосредственным присутствием студентов с помощью видеоконференций, которые обеспечиваются расширением Google Meet. Конференцию вместе с уникальным кодом входа в неё можно запланировать в Google календаре, предоставив доступ к нему всем участникам. Таких календарей тоже можно создавать неограниченное количество, например, отдельный календарь для каждой группы. Таким образом, студенты не будут путаться, по какой ссылке заходить. В процессе проведения конференции можно открывать любые документы и учебные материалы в виде вкладок в обозревателе Google Chrome, легко переключаясь между ними по необходимости. Можно демонстрировать свой экран, и даже, подключив мобильное

устройство, можно транслировать на экран себя, в это время стоя у доски в аудитории, или любые другие предметы вокруг себя. Можно использовать видео и аудио материалы. Одной из интересных функций системы является возможность использования интерактивной доски, на которой можно писать формулы, рисовать, а также есть возможность предоставлять доступ к доске студентам, таким образом максимально приближая занятие к реальности. [4]

Система Google Class имеет ещё много преимуществ, которые невозможно охватить в формате краткого обзора.

В заключение хотелось бы отметить что на сегодняшний день как никогда актуально стоит вопрос интеграции нашей страны в Европейское Сообщество. В Европе уже давно для организации процесса обучения на любом уровне используются цифровые инструменты и облачные технологии. Кроме того, широкое применение получили так называемые Хромбуки - разновидность ноутбуков, в которых установлена принципиально новая операционная система Chrome от компании Google.[3] Преимущества этой разновидности устройств очевидны. Работа с документами, так же, как и сохранение документов любого вида происходит не в памяти самого устройства, а облачном пространстве на Google диске. Следовательно, в случае выхода устройства из строя пользователь не теряет свои файлы, и имеет возможность получить доступ к ним с любого другого устройства. Хромбук позволяет легко переключаться между различными учетными записями, без возможности проникновения в учётную запись других пользователей. [4] Такая особенность позволяет использовать данные устройства для массового обучения в школах и высших учебных заведениях в качестве раздаточных инструментов для работы. Студентам не нужно носить с собой свои тяжелые ноутбуки. Многие согласятся, что компьютер дает более широкий спектр возможностей для пользователя, чем мобильные устройства, такие как телефоны или даже планшеты.[5]

Таким образом, переход к новым технологиям, предоставляемым компанией Google, при организации образовательного процесса в достаточно недалеком будущем представляется нам более чем реальным в условиях интеграции Украины в Евросоюз.

Список использованных источников:

1. URL: <https://www.google.com/chromebook/howto/>
2. URL: <https://sites.google.com/view/gwua2223/%D0%B2%D0%B5%D0%B1%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%B8>
3. URL: <https://classroom.google.com/u/1/c/NTgzMzA2NTY1NTU2>
4. URL: <https://support.google.com/chromebook/#topic=3399709>
5. URL: <https://edu.google.com/chromebooks/overview/>

Павлова Н. С.
доцент кафедри ІКТ та методики викладання інформатики
Червінська Ю. О.
студентка 3-го курсу факультету математики та інформатики
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ YOUTUBE –КАНАЛУ

Діджиталізацію в освіті розглядаємо як різнобічне проникнення цифрових технологій в освітній процес. Незважаючи на широкий формат цієї інновації, відразу потрібно відзначити, що застосування сучасних технологій повинно бути доцільним, виваженим та ефективним, зокрема, «створюватися і використовуватися за потребою відповідно до мети навчання» [1, с. 37]. Освітня комунікація з використанням згаданих вище технологій є гнучкою, доступною, інтерактивною і персоналізованою, що відповідає викликам сучасного суспільства. Успішне застосування цифрових технологій, за В. Биковим, є «завданням освіти ХХІ століття, з ним пов'язане навчання, розвиток, побудова успішної життєвої траєкторії» [1, с. 8].

Одним із сучасних інструментів діджиталізації називаємо YouTube–канал, який, як показує практика, вдало використовується усіма учасниками освітньому процесу. Згідно джерела [2] YouTube є найбільшим відеохостингом у світі, який нараховує 2 млрд користувачів по всій планеті, а в Україні займає друге місце серед усіх сайтів за відвідуваністю. Як зазначає Вікіпедія, YouTube надає послуги розміщення відеоматеріалів, що створені як на професійному, так і на аматорському рівні, до того ж користувачі можуть додавати, переглядати і коментувати ті чи інші відеозаписи [3].

Справедливо зазначити, що платформа виконує різні функції, зокрема, розважальну, соціальну, освітню. Що стосується освіти, то YouTube містить навчальні матеріали різного обсягу, які динамічно оновлюються, значна частина яких перебуває у вільному доступі, тобто їх можна безкоштовно переглядати і за потреби завантажувати з Інтернету. Інша перевага застосування матеріалів із YouTube–каналу: оцифрування навчальних відомостей; надання процесу пізнання додаткового емоційного й візуального забарвлення; урізноманітнення процесу навчання, доповнення традиційних засобів роботи, формування навичок роботи з медіа–контентом. Ще однією з важливих причин зростання інтересу до YouTube–каналу є студецентрований підхід і врахування запитів сучасних здобувачів освіти, які значну частину свого часу проводять в мережі Інтернеті. Незважаючи на величезний потенціал YouTube–каналу, він використовується в освітньому процесі не повною мірою.

Спостерігаємо два напрямки застосування YouTube: використання контенту каналу, розробленого іншими; створення власного каналу і його наповнення матеріалами. Найпростішим способом створення індивідом власного каналу є використання Google акаунту, оскільки серед додатків, які пропонує ресурс є YouTube. Під час виконання цієї процедури платформа надає зручні, інтуїтивно зрозумілі підказки, результатом виконання яких є створення власного YouTube–каналу.

Однієї із переваг каналу є завантаження відео, окрім цього YouTube має необмежений обсяг пам'яті для відеоконтенту. Користувачі можуть виконати цю діяльність двома способами: доєднати раніше створене й змонтоване відео, або здійснити пряму трансляцію. Кожна із цих процедур має власний алгоритм дій. Так, для завантаження відео на YouTube–канал потрібно виконати наступні дії: активізувати у середовищі каналу елемент «Створити» (значок камери з плюсом); обрати «Завантажити відео» і додати зі свого комп'ютера потрібний файл; заповнити поля у вікні завантаження відео. Для завантаження одразу кількох відео потрібно створити плейлисти. YouTube дозволяє розробнику налаштувати параметри перегляду відео. Відео можна створювати у таких програмах–редакторах: Windows Movie Maker або Windows

LiveMovie Maker, Avidemux, DaVinci Resolve. Це безкоштовні програми з простим та інтуїтивно зрозумілим для користувача інтерфейсом. Працюючи з відео–контентом потрібно ототожнювати його не просто з відеозаписом, а спеціально підготовленим освітнім продуктом, який поєднує навчальні відомості з елементами підвищення його сприймання.

Початківці працюють з відео у середовищі Windows Movie Maker, використовуючи спеціальні ефекти, переходи, звуковий супровід, заголовки і підписи. Для монтажу і конвертації відео зручним є редактор Avidemux, оскільки містить чимало корисних інструментів, що дозволяють обробляти відео, наповнювати його візуальними ефектами, конвертувати в різні формати, імпортувати/експортувати аудіопотоки у відео, додавати субтитри.

З метою створення відео на професійному рівні можна використати програму DaVinci Resolve, яка містить інструменти для корегування, монтажу і обробки відео та звуку, що дозволяють виконувати операції розкрою, склеювання, підгонки кліпів, синхронізації аудіо– і відеофайлів, додавання ефектів і переходів, а також зведення треків. Така програма як Jahshaka, дає змогу працювати з відеорядом в режимі реального часу, має відкритий вихідний код, застосовується для нелінійного відеомонтажу. Редактор підтримує майже всі найбільш розповсюджені формати відео, містить велику бібліотеку ефектів, анімацій та інструменти для створення власної музики і професійної обробки, підтримує 3D.

Не можна оминати і програми, які дозволяють редагувати відео засобами мобільних пристроїв – це наприклад, iMovie, Adobe Premiere Clip, Quik. Кожна із програм має, як загальні функції, так і особливі. Так, додаток iMovie дозволяє на iPhone чи iPad переглядати раніше створений відеозапис в повноекранному відеобраузері, експортувати його у повному обсязі чи окремі частини; виокремлювати певні моменти і швидко перемикається на них. Користувачі програми Quik від GoPro відзначають: автоматичне або покрокове розроблення ролика з раніше створених фото чи фрагментів відео; розпізнавання кольорів; налаштування кадрів і корегування будь–якої ділянки; вибирання стилів відео з ефектами і переходами, редагування шрифтів, фільтрів.

Особливе місце займають програми для запису відео з екрану та стрімінгу. Так, програма XSplit Broadcaster виконує запис з екрану комп'ютера і робить трансляцію відеоматеріалу. Також додаток дає змогу перемикається між різними джерелами мовлення під час трансляції та додавати контент з відеокамери, екрану комп'ютера, зображення тощо. Програма має інструменти для налаштування якості зображення і сигналу трансляції з урахуванням можливостей комп'ютера.

Програми для створення і редагування відео, а загалом цифрові технології динамічно розвиваються та оновлюються. На цій основі учасники освітнього процесу отримали значні можливості для формування і спільного використання сучасного освітнього простору, відповідно успішно здійснювати діджиталізацію освіти. Водночас, діджиталізація освіти – це не лише використання сучасних онлайн–інструментів, платформ чи програм, це створення освітнього середовища, яке формує умови для співпраці в будь–який час як для тих, хто навчає, так і для тих, хто навчається, шляхом проєктування індивідуальних освітніх маршрутів, розроблення та поширення власних освітніх продуктів.

Список використаних джерел:

1. Цифрова трансформація відкритих освітніх середовищ: колективна монографія / [колектив авторів]; за ред. В.Ю. Биков, О.П. Пінчук. К.: 2019. 186 с
2. Як стати YouTube–блогером. Режим доступу – <https://osvita.dia.gov.ua/courses/youtube> [дата звернення 23.01.2023]
3. Вільна енциклопедія Вікіпедія. Режим доступу – <https://uk.wikipedia.org/wiki/YouTube> [дата звернення 23.01.2023]

З М І С Т

	Стор.
СЕКЦІЯ 1. ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ПРАЦІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	3
Познанська І. В. Методичні аспекти забезпечення якості вищої освіти в контексті підвищення ефективності зайнятості молоді	4
Лебедєв І. В. Розвиток людського потенціалу – найактуальніше завдання вищої освіти	6
Єрмакова О. А. Залучення студентів до вирішення актуальних соціально-економічних проблем регіону в аспекті реалізації «третьої місії»	8
Левандовська Х., Сиротенко Н. А. Підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» в умовах воєнного стану в Україні	9
Перепельчук Т. В. Актуальні питання удосконалення мотивації праці науково-педагогічного персоналу ЗВО	12
Купрата Н. Я. Розвиток культури академічної доброчесності в освітньому просторі	15
Антонюк О. І. Позитивна психологія як важлива складова освітнього лідерства	17
Юргачова М. І., Коцюрубенко Г. М. Підтримка науково-педагогічного потенціалу ЗВО в умовах військових дій	20
Тищенко В. Ф., Внукова Н. М., Рац О. М. Ефективний менеджмент освітньої діяльності у галузі фінансів	21
Ольвінська Ю. О., Самогосенкова О. В. Міжнародне порівняння ефективності систем вищої освіти	23
Кирилова Л. О. Особливості викладання вищої математики та теорії ймовірностей в умовах воєнного стану	26
Добрунік Т. П. Деякі аспекти організації самостійної роботи студентів при вивченні вибіркового дисциплін фахового спрямування	27
Сало Я. В. Підготовка студентів до навчання в кризових умовах	29
Горбатюк В. В. Сучасна методика підготовки та проведення практичних занять	30
Сорока О. В. Проблеми професійної адаптації молоді на ринку праці	31
Слатвінська М. О. Підготовка та захист докторів філософії в ЗВО: проблеми та перспективи	34
Волохова І. С. Ефективний моніторинг освітніх програм як важлива складова забезпечення якості вищої освіти	36
Давиденко І. В., Козловський Р. С. Навчально-виробничий готельно-ресторанний комплекс ОНЕУ як складова практико-орієнтованого навчання здобувачів освіти зі спеціальностей «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа»	38

Яцунська О. С., Аскерова І. Г.	
Напрями оновлення програм підготовки фахівців з обліку та аудиту	40
Бойко О. С.	
Місце ОНЕУ у підготовці здобувачів до атестації аудиторів	42
Чернишова Л. В.	
Деякі питання контролю об'єктивності знань студентів	44
Милашко О. Г.	
Підходи до складання індивідуальних завдань для здобувачів різних рівнів вищої освіти	46
Коваленко В. В., Сергєєва О. С.	
Особливості підготовки студентів освітньої програми «Міжнародний банківський бізнес» до практичної діяльності в банківських установах	47
Семенова К. Д.	
Особливості розробки методичного забезпечення та організації викладання дисциплін для аспірантів PhD	49
Кир'язова Т. О.	
Особистісно орієнтований підхід як основа організації навчального процесу	50
СЕКЦІЯ 2. СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ: СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ, ЗАСОБИ ТА МЕТОДИ ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	51
Збрицька Т. П.	
Методи досягнення програмних результатів навчання в ОНЕУ	52
Лоханова Н. О.	
Студентоцентрований підхід у викладанні аудиту в умовах застосування дуальної форми вищої освіти	56
Бедрадіна Г. К., Нездоймінов С. Г.	
Міждисциплінарний підхід до формування професійних компетенцій при викладанні фахових дисциплін	57
Сментина Н. В., Фіалковська А. А.	
Навчання та викладання за освітньою програмою на засадах концепції студентоцентризму	59
Черкашина Т. В.	
Виконання і захист індивідуальних завдань в умовах онлайн-навчання	61
Гейна О. В.	
Засоби активізації засвоєння наукової економічної лексики з дисципліни «Іноземна мова (українська)»	64
Гусенко О. С.	
Удосконалення самостійної роботи студентів-магістрів спеціальності «Міжнародні економічні відносини» як метод досягнення програмних результатів навчання	66
Макуха С. М.	
Методика виконання курсової роботи студентами спеціальності «Публічне управління та адміністрування»	68
Шмиголь М. Ф., Юшкевич Ю. С.	
Місія університету в контексті ідеї студентоцентризму	70
Старченко А. Ю., Бурзинська Д.	
Застосування методу проблемної лекції при викладанні юридичних дисциплін	73
Нєчева Н. В.	
Особливості мотивації студентів до навчання	75
Шандар А. М.	
Студентоцентрований підхід як вектор розвитку якості вищої освіти	77

Уханова І. О.	
Самостійна робота студентів для формування результатів навчання при викладанні дисципліни «Міжнародна інвестиційна діяльність»	79
Клєвцевич Н. А.	
Методологічні основи студентоцентрованого підходу в освіті	82
Тарасевич Н. В.	
Актуальні проблеми реалізації самостійної роботи здобувачів вищої освіти	84
Тарасова Ю. А.	
Сучасні методики викладання у вищій школі	85
Шинкаренко В. М., Орлов Є. В.	
Математична компетентність як складова фахової підготовки студентів з міжнародної економіки	87
Баранова В. Г.	
Кейс-метод у системі підготовки фахівців фінансової галузі	89
Москалюк Г. О., Волчек Р. М., Копитовська А.	
Особливості навчально-пізнавальної діяльності студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» у закладах вищої освіти	91
Андрейченко А. В.	
Перспективи розвитку лідерських якостей здобувачів вищої освіти	94
Траченко Л. А.	
Діяльність Молодіжного студентського руху «Допомога споживачу» ОНЕУ як запорука ефективної підготовки майбутніх бізнесменів щодо питань захисту прав споживачів	95
Сиротіна О. О.	
Дослідження проблеми формування гуманістичної спрямованості майбутніх фахівців у педагогічній теорії	97
Діброва О. Л.	
Студентоцентрований підхід в освітньому процесі	98
Мартінова Н. С.	
Навчальне підприємництво в туристичній освіті: проблеми та перспективи розвитку	100
Заєць М. А.	
Особливості викладання навчальної дисципліни «Міжнародні економічні відносини»	103
Рожков Ю. Г.	
Закордонний досвід підготовки майбутніх фахівців (на прикладі ветеринарної освіти у США)	104
Погорєлова Т. В.	
Студентоцентровані підходи у викладанні багатомісних статистичних методів	105
Добриніна Л. В.	
Індивідуальні підходи навчання здобувачів економічної освіти та зворотній зв'язок .	106
Курганська Е. І.	
Риторика як складова успішної кар'єри сучасного студента	108
Старенька О. М.	
Студентоцентрований підхід у системі підготовки фахівців економічних спеціальностей у закладах вищої освіти	111
Волчек Р. М., Москалюк Г. О.	
Ситуаційне навчання технікам перемовин при викладанні дисциплін, пов'язаних з лідерством	114
Щербина Н. Ф.	
Використання інтерактивних методів навчання при викладанні історичних дисциплін у ЗВО	116
Данильчак А. І.	
Основні аспекти організації самостійної роботи майбутніх фахівців з менеджменту .	117

Йолкіна О. В.	
Розвиток Мета-Skills: вчимося вчитись	118
Деркач Ю. Б.	
Інтернаціоналізація вищої освіти: світові тенденції	121
Копа В. М.	
Фізична досконалість та здоров'я як програмний результат навчання	122
 СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	 124
Шикіна Н. А.	
Інноваційні технології та їх застосування у закладах вищої освіти	125
Лапіна І. С., Кравченко О. М., Кула М.В.	
Формування інноваційних компетентностей викладачів закладів вищої освіти	127
Танасюк І. М.	
Роль викладача в умовах поєднання синхронного та асинхронного навчання	130
Янковий О. Г., Кошельок Г. В.	
Формування особистісного підходу до навчання	132
Жданова Л. Л.	
Комплексний підхід до дистанційного навчання в умовах сучасного інформаційного суспільства	134
Домбровська С. О.	
Ключові науково-педагогічні компетентності викладачів у сучасній системі вищої освіти	135
Кічук Н. В.	
Інноваційність навчального процесу: зміна парадигми, орієнтація на майбутнє	136
Жукова Т. А., Збрицька Т. П. - науковий керівник	
Розвиток сучасної вищої освіти	137
Кулікова Є. О.	
Підвищення кваліфікації як невід'ємна частина професійного зростання викладачів закладів вищої освіти	140
Осичка О. В., Ясинська С. Ю.	
Емоційний інтелект як складова професійної компетентності викладачів вищої освіти	141
Тепла О. М.	
Едьютейнмент як нова освітня технологія: базові принципи	144
Замрозович-Шадріна С. Р.	
Професійна компетентність педагога під час інноваційних змін	145
 СЕКЦІЯ 4. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	 146
Орлик О. В.	
Хмарні технології у вищій освіті: переваги та проблеми використання	147
Гострик О. М., Дербенцев В. Д., Тішков Б. О.	
Альтернативні засоби автоматизації бізнесу в сучасних умовах надання освітніх послуг	150
Данчева О. М.	
Технології змішаного навчання в організації навчального процесу	152
Манжула С. П.	
Диверсифікація програмних засобів у дисциплінах з інформаційних технологій	154
Кіш Н.В., Канюк О.Л., Кіш В.В.	
Цифровізація в освітньому просторі	156

Ковальська Н. А.	
Діджиталізація як головний елемент цифрової трансформації освітнього простору ...	158
Єсіна О. Г.	
Цифрові технології організації зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу	160
Орлов Є. В., Шинкаренко В. М.	
Використання середі програмування R в процесі викладання математичних та статистичних дисциплін	163
Пивоваров В. М.	
Стартап проєкт університету з онлайн безперервної освіти	165
Висоцька З. І., Гладченко С. В.	
Телекомунікаційні технології в системі сучасної освіти	166
Муренко Т. О., Мацків О. І.	
Використання цифрових інструментів Google для візуалізації навчально-тренінгового підприємства «СУПЕР-НОВА»	168
Шикіна О. В.	
Застосування Coursera та Prometheus як інструмент реалізації неформальної освіти ..	171
Тарасова К. І.	
Організація освітнього процесу в ЗВО засобами цифрових технологій в умовах воєнного стану	174
Орленко О. М.	
Google інструменти як засіб активізації онлайн-навчання	176
Павлова Т. О.	
Діджиталізація освітнього процесу закладів вищої освіти: умови сьогодення та виклики	178
Балуга Т. П.	
Інформаційні системи в освіті як фактор розвитку сучасного суспільства	181
Волкова О. Г.	
Міжнародна академічна мобільність студентів: світові тенденції та можливості для студентів України у період воєнного стану	183
Петрова Ю. Ю.	
Діджиталізація як одна з основних методик навчання іноземної мови	185
Мануїлова К. В., Несененко П. П., Колеснікова К. С.	
Діджиталізація навчання в публічному управлінні та адмініструванні	187
Вакула А. Ю.	
Використання нейронних мереж в освітньому процесі	189
Мінін В. С., Збрицька Т. П. - науковий керівник	
Зарубіжний досвід технологічної модернізації навчання у закладах вищої освіти	191
Даниліна С. О.	
Переваги та недоліки дистанційного навчання в умовах воєнного стану	193
Георгиевская З. А.	
Краткий обзор инструментов Google для дистанционного обучения	195
Павлова Н. С., Червінська Ю. О.	
Діджиталізація освітнього процесу засобами YouTube-каналу	197

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

(матеріали VI Міжнародної науково-методичної конференції)

21-22 лютого 2023 р.

Одеса ОНЕУ 2023